A. KIVEN VALITUT TEOKSET

I.

LAHJA

SUOMALAISEN

KIRJALLISUUDEN SEURAN

TOIMITUKSIA.

---

55 Osa.

HELSINGISSÄ,
HUFVUDSTADSBLAD'IN KIRJAPAINOSSA,
1877.

A. KIVEN

VALITUT TEOKSET.

I.

DRAAMALLISET TEOKSET.

SKS
SUOMALAISEN
KIRJALLISUUDEN
SEURA
Kirjasto

HELSINGISSÄ,
HUFVUDSTADSBLAD'IN KIRJAPAINOSSA,
1877.

SKS
SUOMALAISEN
KIRJALLISUUDEN
SEURA
Kirjasto

Toimittajan alkulause.

Puhtain runollisuus ei sameana virtaile maailman yhteisen kirjallisuuden ojanteessa, vaan kirkkaana ja raikkaana uhkuelee kunkin kansakunnan omista runohetteistä. Todellisen runoilijan mieli on kansanhengen kuvastin; se kokoaa kaikki sen säteet ja taittelee niitä särmiön tavalla moniväriseksi valovyöksi. Omasta mielestään, omasta sydämmestään hän siis ammentelee niitä runollisuuden varoja, jotka maailmalle ilmaisevat hänen kansansa luonteen. Näin karttuu uutta ainetta ihmiskunnan yhteiseen aartehistoon. Vaan harvat ovat ne kirjailijat, joissa on tarpeeksi neroa uutta uraa astumaan. Enimmät teostensa sekä esitystavan että sisällyksen puolesta noudattavat monesti ennen mukailtuja malleja. Vaan että Aleksis Kivi oli niitä runoilijoita, jotka oman henkensä syvyydestä luovat ennen tuntemattomia kuvia kansakuntansa elämästä, sitä tuskin tarvinnee mainita. Näiden kuvaelmien omituisuus ja tuoreus ei ole yksistään niiden ulkonaisessa muodostuksessa, vaan myös esitettävissä aineissa ja aatteissa. Suuri onni on hänen kaltaisensa runoilijan ilmaantuminen erittäinkin alkavassa kirjallisuudessa, jossa muutoin ensimäinen tehtävä on muualla maailmassa syntyneiden muotojen perehdyttäminen kansalliselle alalle. Se todistaa jommoistakin runollisen tuotannon kypsyyttä, samalla kuin se on vastaisen menestyksen takeena.

Nämä mietteet ovat kaiketi johdattaneet Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraa, kun se esimiehensä, professori Yrjö Koski-

sen, ehdotuksesta päätti koota ja painosta toimittaa Aleksis Kivi vainajan teokset. Tämän painotyön valvomisen jätti Seura allekirjoittaneelle, niinkuin myös tarpeellisten korjausten tekemisen. Seuran pyynnöstä on Maisteri E. Aspelin kirjoittanut runoilijan elämäkerran. Näin siis annetaan yleisön käsiin Kiven teosten edellinen osa, joka sisältää, paitsi mainittua elämänkertomusta, kaikki ennen painetut draamalliset kappaleet. Ennen pitkää toivotaan jälkimäisenkin osan painosta ilmestyvän.

Helsingissä, Lokak. 30 p. 1877.

B. F. Godenhjelm.

AINEHISTO.

Sivu.

Aleksis Kiven Elämäkerta. Kirj. Eliel Aspelin . . .

Kullervo. Näytelmä viidessä näytöksessä (1864) . . . 1
Nummisuutarit. Komedia viidessä näytöksessä (1864) . . 107
Kihlaus. Komedia yhdessä näytöksessä (1866) 253
Karkurit. Näytelmä viidessä näytöksessä (1867) . . . 277
Yö ja Päivä. Näytelmä yhdessä näytöksessä (1867) . . 393
Lea. Näytelmä yhdessä näytöksessä (1869) 415
Margareta. Näytelmä yhdessä näytöksessä (1871) . . . 453

Aleksis Kiven Elämäkerta.

Kirj. Eliel Aspelin.

Menneen vuosisadan loppupuolella tunsi eräs poika *Antti Stenvall* Nurmijärvellä maamiehen elämän ikäväksi ja rupesi merimieheksi. Sittemmin hän nai, ja kun mies kulki ulkomailla, elätti hänen vaimonsa itseänsä ja lapsiaan saunan pitämisellä Helsingissä. Neljänkymmenen-kahden vuoden vanhana oli Antti kuitenkin saanut kyllänsä levottomasta meri-elämästä ja muutti, pari vuotta Haminan rauhan jälkeen, perheinensä takaisin kotiseurakuntaansa, jossa nyt itsellisenä eli kuolemaansa saakka. Hänen poikansa *Eerikki Juhani*lla (synt. 1798) oli levollisempi luonto kuin isällä; hänestä tuli räätäli ja koko ikänsä hän vietti Nurmijärvellä, Palojoen kylässä. Räätäli *Eerikki Juhani Stenvall* ja hänen vaimonsa *Anna Stiina Hamberg*, sepän tytär Nahkilan kylästä Tuusulan pitäjästä, olivat runoilijamme vanhemmat.

Iso-isän muuttaminen Helsinkiin on huomattava, koska se johonkin määrään vaikutti perheen kielen-tai-

toon ja sivistyksen kantaan. Eerikki Juhani oli poikana Helsingissä koulua käynyt ja hänen oppinsa riitti siksi, että hän voi kyläläisiä autella asioissa, joissa kirjoitus- ja luvunlasku-taitoa kysyttiin. Ruotsinkielen toi perhe myöskin kaupungista. Perheen jäsenet osasivat ruotsia, vaikka „suomi oli heidän oikea kielensä“ ja suomalaisessa seurakunnassa vähitellen jälleen saattoi toisen unohduksiin.

Runoilijamme *Aleksis*, syntynyt 10 p. Lokakuuta 1834, oli nuorin neljästä veljeksestä; häntä kolme vuotta nuorempi oli ainoa sisar *Agnes*.

Palojoen kylä on ensimäinen, jonka matkustaja kohtaa tullessansa Tuusulasta päin Nurmijärven alueelle. Oikealla puolella tietä nähdään kaksi-kertainen, taitekattoinen tuparakennus — siinä on *Aleksis Kiven* lapsuuden koto. Siellä on hän ainoat suruttomat päivänsä elänyt. Hauskat ovat kertomukset näiltä ajoilta.

Seinässä uunin kohdalla näemme *Aleksin* ensimäisen neron-tuotteen. Pienenä poikana hän siihen kuvasi — taivaan ja helvetin! Värien vaihtelo tosin ei ole mainittava, sillä hän maalasi tervalla. Mutta oivallisesti on hän hyväksensä käyttänyt tämän vaillinaisuudenkin: pirujen tulihangot, joiden kuvaamiseen värivarat paraiten riittivät, on, näet, esitetty peloittavalla todenmukaisuudella. Myöhemmin ostettiin nuorelle taideniekalle maalilaatikko, ja nyt hän muutaman kopeikan hinnasta tyy-

dytti koko kylän nuorison „iloiset tarpeet“ maalaus-taiteen suhteen. — Kaksi kertaa sanotaan isän käskeneen poikaa pöydälle neulomaan. *Aleksis* naurahteli vaan: ei hänestä ollut isän ammattiin! Hän sieppasi sen sijaan pyssyn seinästä ja lähti metsästämään. Kas, mitä tapahtui — ei aikaakaan, niin *Aleksis* astuu hohtavin poskin tupaan, pyssy kädessä ja aika teeri-rötkäle seljässä. Silloin oli hän kahdentoista vuoden vanha. — Kylänpoikien leikeissä oli *Aleksis* aina päämiehenä. Mäellä tuvan takana hän rakennutti kivikirkkoa. *Aleksis* oli arkitehti ja johtaja, ja vapaa-ehtoiset, palkattomat työmiehet tottelivat kernaasti hänen käskyjänsä. Hän oli oikeuden-pitävä, toisia älykkäämpi ja iloinen, kuin leikkien kuninkaan ainakin tulee olla. „Kaikista hänen toimistaan ja käytöksistään“, todistaa eräs lapsuuden ystävä, „näkyi, että hänestä piti herra tuleman.“

Aleksin äiti sanotaan olleen jumalaa-pelkääväinen ja „viisas“ ihminen, jolla oli paljon tietoja raamatusta ja maailman asioista. Hänen kertomuksiansa kuunteli *Aleksis* hartaudella. Hellyydellä hän äitiänsä hänen kuolemansakin jälkeen muisteli ja suloisesti hän joskus kuvaili niitä hartauden hetkiä, joita äitin vaikutuksesta pidettiin kodossa sunnuntai-ehtoopäivillä. Isästänsä *Aleksis* ei mielellään puhunut. Isä rakasti samoin kuin äiti aivan hellästi nuorinta poikaansa, erittäin hänen hyvän päänsä vuoksi; mutta hyvä räätäli oli viinaan tai-

puvainen ja, luultavasti kyllä, se seikka kiinnitti hänen kuvaansa surullisia muistoja, joita *Aleksis* ei mielinyt uudistaa. Isän johdannolla opetteli poika kirjoittelemaan. Paitsi sitä harjoitti *Aleksis* lukemista pitäjän kiertokoulun-opettajan, tunnetun *Malakias Costiander*'in *) tykönä.

Juhannuspäivänä 1851 astui nuori *Aleksis* ensikerran Herran p. ehtoolliselle. Kuukautta ennen oli hänen sisarensa *Agnes* neljäntoista-vuotisena kuollut. Tyttö oli kodossa ainoana sisarena ollut suloinen auringon säde, jonka äkkinäistä katoamista *Aleksis* ei koskaan voinut unhottaa.

Tähän aikaan hän laskettiin kouluun „kaupunkiin" s. o. Helsinkiin. Vanhemmat olivat yksimieliset siinä, että *Aleksis* oli koulutettava, vaikka äitillä ja isällä oli eri toiveet pojastansa. Äiti toivoi näkevänsä rakkaimman, nuorimman poikansa pöntössä paukuttelevan; isästä taasen tiedetään, ett'ei hän papeista paljon huolinut, vaikka ei juuri olekaan tietoa siitä, miksi herraksi hän *Aleksia* aikoi.

Tuskin edemmäksi voimme lukea sitä iloista nuoruuden aikaa, jota kova-onninen runoilija vast'edes yhä

---

*) *Malakias Costiander*, talollisen poika Kostulan kylästä Hämeenkyrön pitäjästä, kuoli 1870 kiertokoulun-opettajana Nurmijärvellä. On kirjoittanut „Jaako Kyröskosken Poltissa kerran" (kansantarinan mukaan), suomentanut Runeberg'in „Hirven-ampujat" y. m.

muisteli ja jota hän vihdoin mielipuolenakin ikävöi, sydäntä polttavalla äänellä lausuen: „Silloin olin minä onnen poika, nyt olen minä surun poika!“

Varsin tärkeä on tämä aika senkin vuoksi, että Kivi silloin (myöhemmin asui hän eniten ruotsalaisessa seurakunnassa) paraasta päästä oppi tuntemaan ja rakastamaan sitä kansaa, jonka lapsi hän oli ja jota hän teoksissaan oli kuvaileva. Silloin äiti laski hänen sydämmeensä kristillisen maailman-katsannon, jonka „Lea“ osoittaa silloinkin vielä hänen sielussansa piilevän, kun hänen synkeä elämänpäivänsä laskeutuu. Silloin hän rakastui kotimaan luontoon, jota hän niin erinomaisella todenmukaisuudella ja rakkaudella on kuvannut, etenkin romaanissa „Seitsemän veljestä.“

Näytteeksi, kuinka suloisena kotiseudun muisto vastaisina aikoina väikkyi runoilijan mielessä, panen tähän otteen kirjeestä eräälle ystävälle, joka oli aikeissa Nurmijärvelle lähteä:

„Muutoin tahdon sinulle edeltäpäin sanoa, ett'ei Nurmijärvellä ole mitään taiteen eikä luonnon puolesta, joka voisi sinua erityisesti miellyttää: ei katsanto-aloja, ei ylänköjä eikä laaksoja romantillisissa ryhmissä; ja kuitenkin ovat nämät seudut minulle ihanimmat maan päällä; semmoinen taikavoima on lapsuuden muistoilla. Paljaita ahoja olet sä näkevä, ykstoikkoisia metsiä ja metsien keskellä jonkun tiheään rakennetun kylän.

Kirkko on sinusta oleva hyvin vähäpätöinen: mutta huo-

maa kuitenkin tornin tasaiset suhdat, kellojen syvämielinen sointo, saarnastuolin, mutta varsinkin alttarin symmetria ja yksinkertainen sulous, mystillinen majesteetillisyys Kristuksen kuvassa, kun hän väikkyy pilvissä taivaasen astuessansa. Huomaa myöskin neitsyt Maaria, lapsi sylissä: hänen kasvonsa ovat minusta aina olleet nais-kauneuden ihanteena, varsinkin kun katselee etäältä. Minun käsitykseni mukaan neitseellisyys ja äidillisyys niissä yhtyvät mestarillisella tavalla. — Jos haluaa ruveta hieman haaveksimaan ja lapsettelemaan, niin voisi itseksensä huudahtaa: millä suloisuudella nukahtaisi tuolla rinnalla! Mutta lausu mielesi, itse kaikki nähtyäsi; minun mieleni on kentiesi liian puolueellinen ja puolueellisenahan yleisesti ollaan asioissa, jotka koskevat kotiseutua ja lapsuutta.

Minun pistää vihaksi, ett'en voi viettää tätä kesää sinun seurassasi. Olisi omituisen suloista niin suuressa arvossa pidetyn ystäväni keralla, pyssy olkapäällä, vaeltaa kotometsissä, esim. lempiseudussani, Kanaan'issa, jossa lapsena olen paimentanut isäni lehmiä, virittänyt satimia ja pauloja sekä vanhempana aina syksyllä metsästänyt. Siellä istuisimme jonkun korkean männyn juurelle, sytyttäisimme piippumme, sepustelisimme runoja ja filosofeeraisimme. Se olisi hauskaa!" — *)

---

*) Kirje on lähetetty Siuntiosta 11 p. Heinäk. 1863 R. A. S:lle ruotsinkielellä. Osoitteeksi, kuinka Kivi osasi tätä kieltä käyttää, luettakoon tässä tekstiin käännetty osa alkukirjoituksesta:

„Föröfrigt vill jag förbereda Dig på att Nurmijärvi, hvarken hvad natur eller konst beträffar, ingenting af intresse har att bjuda dig: alls inga vyer, ingen romantisk gruppering af höjder och dalar; och likväl äro dessa trakter

Ylempänä siihen viittasimme, että *Kiven* kärsimiset jo alkoivat hänen tultuansa Helsinkiin kouluun. Hänen vanhempainsa varat, näet, eivät riittäneet varustamaan pojalle huoletonta toimeentuloa tälläkään nuorella ijällä. *Aleksis* asui milloin minkä köyhän matamin luona ja sai kärsiä sekä nälkää että kylmää. Kotoa hänelle

---

för mig de skönaste på jorden; sådan trollkraft hafva barndomsminnen. Nakna svedjeländer skall du få se, enformiga skogar och midt i skogarna någon tätt byggd bondby.

Kyrkan skall synas dig mycket oansenlig: men gif dock akt på tornets jemna proportioner, den djupa innerligheten i klockornas ljud, prädikstolens, men isynnerhet altarets symmetri och enkla behag, det mystiska majestät Christi bild uttrycker, sväfvande bland molnen på sin himmelsfärd. Gif äfven akt på jungfru Maria med barnet i famnen: hennes anlet har alltid förefallit mig som idealet af qvinlig skönhet, isynnerhet om man betraktar det på afstånd. Enligt mitt tycke förenas der jungfrulighet och moderlighet på ett mästerligt sätt. — Vill man litet slå sig på svärmeri samt vara något barnslig, så kunde man för sig sjelf utropa: med hviken sötma skulle man icke slumra vid denna barm! Men bedöm sjelf, sedan du sett allt detta; mitt omdöme är kanske nog partiskt, och partisk är man mest i saker, som angå ens hemtrakt och barndom.

Det förargar mig mycket att jag icke kan tillbringa denna sommar med dig. Det skulle hafva med sig ett eget behag att tillsamman med en vän, som jag så högt värderar, kunna med bössa på axeln vandra i hemmets skogar t. ex. i min älsklingstrakt Kanaan, der jag i min barndom vallat min faders kor, haft fällor och snaror samt vid mognare åren ständigt om höstnarne jagat. Der skulle vi sätta oss ned vid roten af någon hög tall, tända vår pipa, poetisera och filosofera. Detta vore nöje.“ — — —

piti ruokavaroja lähetettämän; mutta lähetykset olivat harvat ja usein hän ei muuta saanut kuin kuivaa leipää. Huono elatus ja huono vaatetus hänen oman päätöksensä mukaan jo tähän aikaan mursivat hänen terveytensä. Varmaankin oli huonoon hoitoon syynä vanhempain köyhyys, eikä puuttuva rakkaus poikaa kohtaan. Ainakaan ei *Aleksin* rakkaus heihin sen vuoksi muuttunut.

Itse on hän kertonut seuraavan tapauksen. Eräänä laskiaispäivänä lahjoitti leipurimatami hänelle yhden kakun, lausuen samalla: „mitä ihmisiä sinun vanhempasi ovat, kun eivät sinusta parempaa huolta pidä?“ Tuo armoton kysymys loukkasi poika paran sydäntä niin kipeästi, ett'ei hän voinutkaan kakkua syödä, vaan purskahti itkuun.

Vuonna 1855 oli hän jo hankkeissa suorittaa ylioppilas-tutkintonsa; mutta vasta syksyllä 1857, siis kahdenkymmenen-kolmen vuoden ijällä se hänelle onnistui.

Koulun-aikana ja ensimäisinä ylioppilas-vuosina oleskeli *Kivi* vielä paljon kotonaan. Hänen sanotaan tähän aikaan yhä enemmän rakastaneen yksinäisyyttä. Metsissä hän mielellään käyskeli Tapion viljaa tavoittamassa, milloin tuliluikulla, milloin pauloilla ja satimilla. Lähellä hänen kotikyläänsä on Vantaan koski. Sen partaalle hän teki lehtimajan, jossa hän istui mietiskellen

ja kirjoitellen. Olipa hän kernas kalan ja kravun pyyntöönkin ja koskessa hän usein väänteli kivilohkareita, rakastaen tuota veden salamielistä kohinata. Kotona kun oli, hän monen muun suomalaisen ylioppilaan tavalla asui pienessä vinttikamarissa, jonka akkunasta nähdään lavea näkö-ala kylän peltojen ja niittyjen ylitse noille ylängöille saakka, jotka kuusien ja lehtipuiden valloittamina ympäröitsevät lakeata kotilaaksoa. Kamarissa hän ehtoopäivillä kirjoitteli, aina tavan takaa tehden kävelyn ulkona syvissä ajatuksissa. Erittäin halukas oli hän kuulemaan kaikenmoisia tarinoita, ja hänen omaisensa toimittivat usein vinttikamariin *Aleksin* huviksi erään vanhan ukon, joka oli mainio satujen tietäjä.

Koska hän pian tämän jälkeen muutti asuntonsa kotiseurakunnasta, mainittakoon kohta tässä, mitä hänestä siellä vielä kerrotaan. Suuria seuroja hän kartti. Ainoastaan harvoin kävi hän toisten kanssa häissä taikka maahanpaniaisissa. Luonnoltaan oli hän erittäin antelias, niin että voi takin päältänsä taikka ainoan ruplan taskustansa kerjäläiselle antaa. Hän ei mielinyt kuulla kiertopuheita toisista ihmisistä; „se on synti“, sanoi hän, „kun joutavia vieraista ihmisistä jaarittelee.“ Hänen hellätuntoisuutensa omaisiansa kohtaan havaitaan muun muassa siitä, ett'ei hän koskaan, eikä vihdoin mielipuolenakaan, malttanut itseänsä kutsuttavan „*Kiveksi*“. Stenvall oli hänen isänsä nimi, siis hänenkin. *Kivi* oli ai-

noastaan hänen kirjailijanimensä. Äitin hellin toivo ei täyttynyt. Useamman „ihanan saarnan“ kuuluu *Aleksis* kirjoittaneen, mutta ei hän koskaan tullut menneeksi pastorilta saarnalupaa pyytämään.

Kuinka varain Aleksis alkoi runoilijalahjojansa näyttää, ei tarkkaan tiedetä. Hänen ennen-mainittu lapsuuden-ystävänsä kertoi muun muassa: „Kerran kantoi eräs tyttö maitoruukkua sitä mäkeä alas, jonka kyljessä *Aleksin* koto seisoi. Tyttö kaatui juuri vastapäätä Stenvallin akkunaa ja ruukku särkyi. Aleksis sen näki ja tekipä hän siitä tarinan, teki pikkuisen, vallan hauskan kirjan. Pani hän siihen paljon valettakin: että tyttö oli pari päivää maannut sairaana j. n. e. (jossa ei ollenkaan ollut perää!)“

Tämä kertomus, jonka synty niin elävästi muistuttaa saksalaisen runoilijan Heinrich v. Kleist'in komediaa „Der zerbrochene Krug“, on hävinnyt. Samoin ovat hävinneet kaikki muut hänen runolahjansa tuotteet kouluajoilta ja ensimäisiltä ylioppilas-vuosilta. Me tiedämme kuitenkin, että ne kentiesi kaikki olivat ruotsiksi kirjoitetut. Niiden joukossa mainitaan muun muassa „Bröllopsresan“ (Häämatka), joka ei muuta ollut kuin ensimäinen laitos „Nummisuutareista“. Kirjoitustensa kautta hän herätti huomiota ja saavutti apua miehiltä, jotka tahtovat alkavaa neroa edes-auttaa. Niin hän esim. esitti *Fredr. Cygnaeus*'elle näytelmän jostakin ranska-

laisesta aineesta, jolla hän voitti jalon mæcenatin suosion ja samassa tarpeellisen turvan välttääksensä ylioppilastutkinnon salakareja.

Mainittu opinnäyte oli ensimäinen ja viimeinen koko hänen iässänsä. Järjestykselliseen lukemiseen *Kiven* levoton runoilija-luonne ei kyennyt. Ensiksi hän näkyy ajatelleen valmistaa itseänsä kandidati-tutkintoon, mutta pian se ajatus kuitenkin haihtui. Ihan lukematta hän kuitenkaan ei ollut. Ruotsalaisissa käännöksissä luki hän Homeron, Thukydideen y. m. vanhoja kirjailijoita, samoin myös uudemman ajan runoilijoita; hänen mielikirjansa olivat toki: Kalevala, Shakespeare ja Don Quixote. Shakespeare'n näytelmiä osasi hän osaksi ulkoa, niin esim. Cordelian osan „Kuningas Lear'issä". Kun miellyttävä kirja sattui hänen käteensä, tutki hän sen perinjuurin kannesta kanteen. Hän luki, sanalla sanoen, runoilija-luontonsa tyydyttämiseksi, täydellä tiedolla „laventaaksensa mielikuvituksensa piiriä." *) Tällä keinoin kokoili hän monenlaisia tietoja, joita hän mietiskeli ja hyväksensä käytti.

Yleisissä ylioppilas-seuroissa *Kivi* ei menestynyt. Hänellä oli ylioppilaskunnan etevimpiä ystävinänsä, mutta samalla hän seurusteli kehnojenkin kanssa. Aivan lu-

---

*) Eräälle ystävälle, jolla myös oli taipumus runouteen, neuvoo hän: „Tutki paraimpia kirjailijoita sen kautta laventaaksesi mielikuvituksesi piiriä."

kuisat eivät hänen ystävänsä kuitenkaan olleet, eikä hän ollut juuri kerkeä ystävyyteen. Luonteeltaan oli hän, näet, epäluuloinen. Seurassa oli hän enimmiten synkkämielinen. Koomillisia kohtia havaitsemaan oli hänellä tavattoman tarkka silmä, ja ainoastaan joku lystillinen kertomus tai tekemänsä havainto voi saada hänet nauramaan. Hiljainen käytöksensä taisi jolloinkulloin, koska hän oli Bakchos jumalata liiallisesti palvellut, muuttua hurjaksi ja vallattomaksi. Tähän viimeiseen ei hänellä kuitenkaan ollut himoa, jonka tyydyttämistä ei varansakaan olisi myöntäneet; hän joi hyvässä seurassa, kun toiset tarjosivat.

Toiveissaan oli hän vaatimatoin. Tulevaisuudestansa ja tarkoituksistansa hän harvoin puhui. Mutta lausuipa hän kuitenkin jolloinkulloin hiljaisella, syvämielisellä tavallaan toivovansa jotakin hyvää, hänkin puolestaan, kansallensa tuottaa, todenmukaisesti kuvaellen sen luonteita ja ominaisuuksia. Noin kertovat hänen ylioppilas-toverinsa.

Tässä sopii mainita, että hän myös ylioppilaana huomaa suomen olevan hänen luonnollisen runoilija-kielensä, eikä koulukielensä, ruotsin, jolla hän oli aloittanut kirjoittaa. Pari kirjettä myöhemmiltä ajoilta osoittaa, ett'ei kansan yleiset asiat olleet hänelle yhdentekevät. Hän iloitsee ensimäisistä valtiopäivistä. Hän ehdottelee suurella innolla ruotsalaisen sanomalehden

perustamista suomalaisuuden puolustajaksi. Hän lupasi itsekin apua lehteen, pieniä näytelmiä sekä novellejä, jotka ruotsiksi käännettyinä sopisivat följetongiin.

Kiven ensimäinen julkisuuteen tullut teos on "Kullervo."

Eräs nimittämätöin oli v:na 1858 lähettänyt Suom. Kirj. Seuralle 100 ruplaa ja seuraavana vuonna vielä lisäksi 50 ruplaa palkinnoksi paraimmasta suomalaisesta näytelmästä. Tätä palkintoa varten sai Seura vastaanottaa kolme näytelmää, joista yksi oli „Kullervo", alkuperäinen murhenäytelmä 5:ssä näytöksessä. Lausunnossansa tästä näytelmästä moitti tutkijakunta tapausten hajallisuutta (1:ssä näytöksessä kuvaeltiin Kullervon lapsuutta, 20 vuotta ennen pääjuonen alkua), aineen draamallista pukua, ett'ei näet ajatukset, puheet ja toiminta olleet kuvatun ajan mukaiset, kieltä, joka oli muka jokapäiväistä ja alhaista; mutta myönsi kuitenkin teoksen erinomaiseksi sattumaksi Suomen kielen ja kirjallisuuden alalla, kiitti tekijän rohkeutta tarttua niin ankaraan aineesen ja päätti siitä taitavuudesta, jolla näytelmä yleensä oli tehty, „että tekijällä on toivollinen tulevaisuus Suomen kirjallisuudessa." Tämän ohessa määrättiin 16 p. Maaliskuuta 1860 palkinto Kullervon tekijälle, joka, kun nimilippu oli avattu, nähtiin olevan ylioppilas „*Aleksis Stenvall*". Tämä ensimäinen Kullervo-näytelmä oli kirjoitettu runomitalla. Tutkijakunta

sanoi sen runosäkeitä kehnoiksi ja lausui suovansa „tekijän olevan erillänsä värsyjen tuottamasta siksi, että näyttää paremmin harjaantuneensa kielen käyttämiseen runollisessa puvussa“. Alussa vuotta 1864 tarjottiin „Kullervo“ ihan uudestaan ja suorasanaiseksi kirjoitettuna Seuralle painettavaksi. Tämä uudistus, joka otettiin Näytelmistön 3:teen osaan, on vapaa useimmista yllämainituista moitteen syistä ja ansaitsee sen suhteen samat ja korkeammatkin kiitoslauseet kuin edellinen.

Kovin kurja oli *Kiven* toimeentulo Helsingissä. Moni ystävä, jonka nimi kentiesi on liian varhaista ilmoittaa, todisti ystävyyttänsä tuon-tuostakin, ei ainoastaan sanoilla, vaan teoillakin; mutta se ei voinut hänen tilaansa paljon parantaa. *) Kivi oli kylläksi runoilija, ett'ei hänessä itsessä nimeksikään löytynyt tarpeellista mielen-vakavuutta aineellisen toimeentulon rakentamiseen. Surkea on kertoa, mutta totta on, että *Kiveltä* joskus puuttui välttämättömimmät tarpeet. Hänen täytyi nälkää kärsiä, kun hänellä ei ollut leivän palaa, ei ropoa sitä saadakseen.

Siihen aikaan, kun *Aleksis* tuli ylioppilaaksi, vuokrasi vanhin veljensä Juhani erään Purnus nimisen maati-

*) Yksi hänen ystävistänsä kehoitti varakasta isäänsä lupaamaan Kivelle 100 ruplaa vuodessa, jos hän valmistaisi itsensä kandidaati-tutkintoon. Kahtena vuotena Kivi saikin rahat, vaan ei enään kolmantena, koska hänen lukemisensa ei mitään suuntaa pitänyt.

lan Siuntiolla. Hänen luonansa *Aleksis* muutaman lomaajan oleskeli. Silloin oppi hänet tuntemaan neiti *Charlotte Lönnqvist*, *) jota jalomielistä rouvas-ihmistä meidän tulee siitä kiittää, että runoilijamme viimeinen vuosikymmen oli, jollei huoleton, ainakin vähän rauhallisempi kuin edellinen aika. Vaikk'ei neiti L. itse suomea osannut, eikä siis voinut lukea hänen teoksiansa, huomasi hän kuitenkin *Kiven* suuret luonnonlahjat, ja kun hän samalla tuli tietämään, kuinka kurja ja turvaton hänen elämänsä oli, päätti hän tehdä, mitä voi, hänen hyväksensä. **)

Neiti L. vuokrasi *Kivelle* huoneen erään vanhan lesken luona, lähellä hänen omaa asuntoansa, ja *Kivi* kävi joka päivä syömässä suojelijansa luona. Parin vuoden päästä kuoli leski, ja *Kiven* täytyi muuttaa. Kun hän sitten ei tyytynyt toiseen tarjona olevaan paikkaan, suostui hän neiti L:n kehoitukseen tulla asumaan Brusilaan, johon hän ennen oli kieltäynyt muuttamasta, ett'ei hän häiritsisi ja vaivaisi hyvää emäntäänsä. Tässä hän nyt

---

*) *Charlotte Lönnqvist* on syntynyt 2 p. Helmik. 1815. Hänen isänsä *Jonas Lönnqvist* (synt. 1782, k. 1850) oli 1808—9 sodassa faanjunkkari Uudenmaan rakuunain rykmentissä. Se paikka, jossa neiti L. vieläkin asuu, on oikeastaan Sjundbygård'in alle kuuluva torpantila, johon hänen isänsä on rakentanut huoneet, joita ryytimaa ympäröi. Torpan nimi on *Brusis*, eli tavallisemmin „Fanjunkars".

*) Juhani veli luopui, näet, 1861 arentitilastansa ja muutti pois Siuntiolta.

asui seitsemän vuotta — eli siksi kuin hänen sairautensa tuli auttamattomaksi. Tässä on hän kirjoittanut milt'ei kaikki ne teokset, joista me nyt iloitsemme.

Aleksis Kiven tarvitsi tosin päästä rauhallisempaan elämään, kuten seuraavasta on nähtävä. Minun tulee, näet, nyt kääntyä surullisempaan kohtaan *Kiven* elämänkertomuksessa, puhua siitä surkuteltavasta sielun ja ruumiin tilasta, joka teki hänen päivänsä niin onnettomaksi ja vihdoin saattoi hänet mielipuoleksi.

Jo aivan nuorena oli *Kiven* terveys turmeltunut. Alusta alkain näkyy hänellä olleen kovin heikko hermorakennus. Alituisten kärsimisten kautta, jotka jo koulupoikana häntä vainosivat, tulivat hänen hermonsa yhä arjemmaksi.

Kirjeensä uskotuille ystäville näyttävät paraiten, kuinka surkea hänen tilansa oli, kuinka kivulloisesti kiihtyneet hänen hermonsa olivat.

Kesällä 1857, siis jo ennen kuin hän tuli ylioppilaaksi, kirjoittaa hän ystävällensä R. A. S:lle, onniteltuansa häntä uuteen ammattiin:

„— — — Sinulle on siis vihdoin valjennut. Mutta minä, mitä minä sanonkaan? Sama levottomuus, taukoamatta samat sisälliset myrskyt, samat, niin, kentiesi vielä vaikeammat, ulkonaiset kohdat. Oi, ei mitään lievitystä, ei mitään rauhaa! Suuri Jumala, ole armollinen! — Usein olen minä toivonut, että jo laskisi elämäni ehtooksi ja että saisin panna levolle, sillä minä väsyn. Täällä olen seisonut koko kesän kokonaan

ilman turvatta. Ei kopeikkaa ole luokseni tullut. Isäntäni minua karhuaa ja minun vaatteeni kuluvat hajallensa. — Minun heikkohermoisuuteni on enentynyt, kylmä hiki valuu jäsenistäni, kun minun pitää lukeman ja seuraaman luonnottaman pitkiä läksyjä. — Ja kaiken tämän ohessa loistaa hän minun toivottoman rakkauteni kuvituksessa, „niin ihanana, niin enkelin-suloisena.“ — Kolme kertaa olen minä hänestä uneksinut. Kerran oli minusta, ikään kuin olisimme yhdessä olleet uudessa huoneessa, joka oli hyvin sekava ja ahdas, ja meitä kovasti vainottiin; mutta pian katosi huone ja me istuimme nyt pitkällä penkillä eräällä aholla kotiseudussani. Kevät-aamu oli kylmä, maa ja metsät olivat huurteella peitetyt. Hänellä oli jälleen päässään lumivalkea silkkivaate, hän tarjosi minulle kahvia ja likisti itseänsä rintaani vastaan, sillä hän paleli. Hän oli hyvin vaalea, hän katsoi minuun surumielisillä, kyynelisillä, mutta levollisilla silmäyksillä ja puhui elämän suruista ja tulevista päivistä. Oi, kuinka tuska voi kuvautua niin taivaallisen ihanaksi! Hänen kasvonsa olivat surevan enkelin.“ *)

Samalle ystävälle hän kirjoittaa Helmikuussa 1858:

„Minä olisin aikaa sitten sinulle kirjoittanut; mutta ylellinen hermojen heikkous, joka saattaa minut värisemään,

---

*) Kirje loppuu tähän ilman sanaakaan lisäksi. Se on lähetetty Ingvallsby'stä (Kirkkonummelta), jossa Kivi vietti kesän 1857 eräässä n. s. „Ylioppilas-pakarissa“. Kirje on ruotsiksi kirjoitettu, niinkuin kaikki R. A. S:lle. Tämä, näet, ei osannut suomea. Kun hän sittemmin tulee suomalaiseen paikkakuntaan, kehoittaa Kivi häntä yhä oppimaan suomea, „niin että saamme vaihtaa kirjeitä äidinkielellämme (vårt modersmål).“

kun kirjoitan, on minua estänyt. Tämä näyttää sinusta mahdottomalta, mutta niin on kuitenkin. Minä oleskelen veljeni luona Siuntiossa ja huvitan itseäni ketunpyynnöllä. — — Mielelläni minä huvittelisin itseäni romaanien lukemisella; mutta se on kokonaan mahdotonta, niin heikko minä olen. Kuitenkin minä toivon, että lähestyvä suloinen kevät on virvoittava minun henkeäni; pää-asia on, että saan olla levossa ja hiljaisessa rauhassa. — Ainoastaan $2^1/_2$ sivua „Maisteri Virokannusta" on syntynyt. — — *)

Seuraavilta vuosilta en ole saanut kirjeitä. Varmaankin hänen terveytensä parani paranemistaan. V:sta 1862 alkavat jälleen kirjeet, ja tahdon minä tähän panna niistä otteita, koska tiedän, että lukija siten paraiten saapi käsityksen *Kiven* luonteesta. Kevättalvella mainittuna vuonna **) kirjoittaa hän:

„Niinkuin sinulle on ilmoitettu, asun minä Siuntiolla eikä se pitäisi tuntematonta olla minun tuttavilleni kaupungissa. — — Osan kesästä oleskelin saaristossa ja voin hyvin. Muutoin olen terve ja raitis ja asun nyt paikassa, jonka nimi on Qvarnby ja jonka omistaa eräs tilanhaltia Wiens. Neljästä ruplasta kuukaudessa on minulla kaikki tarpeet. Selvää on siis, että minä — koska elämä täällä on niin halpaa, ja koska minä täällä voin toimittaa samaa kuin kaupungissa, nimittäin uudistaa Kullervoa, — mieluisammin oleskelen vielä jonkun ajan maalla. — — "

---

*) „Magister Wirokannus", minun tietääkseni myöskin hävinnyt teos.

**) Kirjeen omistajan R. A. S:n päätöksen mukaan; kirjeestä, näet, puuttuu päivänmääräys.

Myöskin Siuntiosta 22 p. Toukokuuta 1863:

„Rakkaat Vanhemmat! — — —

Nyt asun skallfourivainaan vähäisessä, mutta nätissä kammarissa, joka on noin neljä sataa askelta pois mamselli L:stä, jonka tykönä käyn pari, kolme kertaa päivässä ja syön luonansa sekä suurustan että päivällisen, usein illallisenkin. Hän kohtelee minua erinomaisen ylevä-mielisellä ja avuliaalla tavalla ja minä kadun nyt, ett'en ennen jo kiirehtinyt tänne. — Tulevalla kertaa kirjoitan teille enemmin; nyt en ehdi muuta, vaan kiitän teitä paljon menneitten aikojen edestä ja toivon, että voitten hyvin. Alexis.“

Elokuussa samana vuonna hän vielä kirjoittaa vanhemmillensa kirjeen, jossa hän sanoo kesän olleen hauskan ja kuluneen „kuin virran juoksu.“ Suurella kiitollisuudella hän kertoo, kuinka neitoset Faanjunkarilla olivat hänelle nimipäivä-pöydän rakentaneet suurella vehnäis-A:lla ja lahjoilla. „Vanha leskikin oli vanhoilla sormillansa sitonut korean kukkas-kranssin, jonka hän varhain aamulla asetti riippumaan porstuaan oveni kripaan“ — joka minua myös „liikutuksella ilautti“.

Syksyllä vieläkin samana vuonna hän kirjoittaa ystävälle T. R:lle ja pyytää häntä, jos mahdollista, toimittamaan hänelle lainan. Hän aikoo, näet, uudelta-vuodelta 1864 tulla neljäksi kuukaudeksi Helsinkiin.

„Kaikkien laskujen mukaan“ pitäisi hänelle piisaaman 8 ruplaa kuukaudessa ja tarvitsee hän siis 32 ruplaa. — — „Näillä 32 ruplalla voisin minä elää talven levossa ja rauhassa ja niinmuodoin minun onneni (mitt ve och väl) niistä

riippuu; sillä, jos puute ja hätä minua täällä taasen painavat, niin pääsee varmaankin kivuloisuus jälleen valloille ja minä voisin tulla saatetuksi en tiedä mihin epätoivon ylellisyyksiin. — Koeta tehdä, mitä voit, sillä minä olen kolkolla mielellä. — Nyt minä lähden Nurmijärvelle, viimeistä kertaa nähdäkseni 70-vuotista äitiäni, joka makaa vesitaudissa. Kun ajattelen hänen kuolemaansa, koskee se minuun kovasti ja hänen poismenonsa on tuottava minun sydämmeeni synkeän tyhjyyden. — —"

Kiven äiti kuoli Joulukuussa 1863. Hänen isänsä eli vielä kolme vuotta sen jälkeen.

Niinkuin edellisestä näemme, oleskeli *Kivi* yhä vieläkin jonkun kuukauden Helsingissä, vaikk'ei enään lukemista varten. Myöhemmin hän ainoastaan sattumalta kaupungissa kävi kirjallisia asioitansa ajamassa. V:sta 1864, jolloin Kullervo painettiin, alkoi, näet, uusia teoksia häneltä tavan takaa ilmestyä. Saman vuoden loppupuoleen painettiin myös „Nummisuutarit."

Tätä merkillistä komediaa sopii monessa suhteessa sanoa runolijamme onnellisimmaksi tuotteeksi. Kun se oli käsikirjoituksena valmiina, tapasi Kivi eräänä päivänä „Helsingfors Tidningar"in toimituspaikassa hänelle tähän saakka tuntemattoman miehen, joka enemmän kuin kukaan muu meidän maassamme on näytelmätaidetta rakastanut. *Kivi* kertoi teoksestaan eikä sanonut tietävänsä, kuinka hän sen saisi painetuksi. Menivätpä sitten *Kivi* ja mainittu toinen mies yhdessä pois. Siinä

kun jatkoivat keskustelua, kysyy tuo toinen *Kiveltä*, paljonko hän tarvitsisi saadaksensa komediansa painosta.

— „Seitsemän sataa markkaa, vastaa runoilija, vähemmällä en saa sitä toimeen.“

— „Vai seitsemän sataa,“ lausuu toinen mietiskellen, „no, juuri sen summan voin minä teille antaa.“

Hän oli samana päivänä nostanut palkka-kvartaalinsa, joka sattui olemaan juuri se rahasumma, jota tarvittiin. Tuo satunnainen yhdenmukaisuus koski häneen niin, että seitsemän sataa markkaa seuraavana hetkenä oli hämmästyneen runoilijan kädessä. Sillä tavoin tulivat „Nummisuutarit“ painetuksi!

Komedia tuotti tekijällensä ansaitun kunnian. Cygnæus julkaisi siitä lavean ja kiittävän tarkastelun ja kun v:na 1865 Suomen Senaati ensikerran määräsi kirjallisia kilpapalkintoja jaettavaksi, tuomittiin kaunokirjallisuutta varten annettu, 2,500 markkaa, *Aleksis Kivelle* samasta puheena olevasta teoksesta. *)

Seuraavana kesänä kirjoittaa hän yhdelle veljistänsä: Tänä kesänä olen minä kirjoitellut enemmin kuin koskaan. Ehkä tulee jouluksi painetuksi kolme uutta kir-

---

*) Tähän päätökseen vaikutti *Cygnæus* mun muassa erään kirjoituksen kautta, joka nyt löytyy kirjassa „Drag af våra Kulturförhållanden etc. af Fredr. Cygnæus,“ Helsingfors 1874. Löytyi näet niitä, jotka tahtoivat antaa tuon kehoituksen lupaavalle kirjailijalle“ — — Joh. Ludv. Runeberg'ille!

jaa minun kädestäni — —; sillä „Nummisuutarit“ on minua kehoittanut.

Viimeisinä 5—6 vuotena oli Kivi tosin erinomaisen ahkera ja tuottelias. Tällä ajalla hän, näet, julkaisi yhden näytelmän viidessä näytöksessä, neljä pienempää näytelmää, lyyrilliset runoelmansa ja suuren romaaninsa, jonka hän kolme kertaa kirjoitti uudesta. Kun tiedämme, että hänen painamattomat teoksensa, jotka ovat osaksi tallella, osaksi hävinneet, ovat vielä lukuisammat, niin täytyy hämmästyä sitä neron voimaa, jota tämä tuotteliaisuus osoittaa. Meillä on se ainakin aivan tavatonta.

Pahaksi onneksi ei hänen säännötön lukemisensa, josta ylempänä on puhuttu, ollut riittävä täydelliseksi runoilijan-kasvatukseksi. *Kiven* tuotteliaisuus oli milt'ei kokonaan, niin sanoakseni, luonnontapainen, eikä hänen oma, itse-laatima ihanne-oppinsa aina häntä estänyt kauneuden tieltä harhailemasta. Varmaa on, että, kun hän esim. romaanissa „Seitsemän veljestä“ kuvaa henkilöitään niin hellittämättömällä realismillä, pitää hän sen velvollisuutenansa. Hän tarkoittaa todellisuutta. Jos hänen kuvailunsa sen vuoksi muutamin paikoin on raakaa, niin todistavat toiset kohdat samassa kirjassa, muut teoksensa sekä hänen kirjeensä, että me tekisimme runoilijalle vääryyttä, jos siitä päättäisimme hänen tuntonsa raa'aksi. Kuinka luonnontapainen hänen tuotan-

tonsa oli, näkee myös sen nopeudesta. Eräässä kirjeessä mainitsee hän „Kanervalasta“, että se on „kahden viikon hätätyö“ — kuitenkin lisäten: „anteeksi-antamaton kiiruhtaminen runollisuuden tanterella“. Jos tämän saa käsittää sanan mukaan, on seikka todella hämmästyttävä. Sillä jos kohta muoto on vaillinainen — itse hän puolusti sanojen katkomista luonnollisena vapautena — niin sisältävät lyyrilliset runoelmansa mainitussa kokoelmassa runsaasti raitista runollisuutta. Ne ovat, kuten eräs tarkastaja lausuu, kultarakeita, joita ei ole rahoiksi myntätty. Kun aika myönsi, oli hän harras teoksiansa uudistamaan ja parantelemaan.

Ja kuitenkin, kuinka synkeä oli hänen elämänsä ja sekin aika, joka oli tuotteliain! Sitä meille todistavat hänen kirjeensä. Eräässä näiltä ajoilta hän valittaa kipua sydämmessänsä: „Minä luulen, että se kasvaa. Eikä oliskaan juuri ihme; sitä on enemmin kuin 20 vuotta paistettu joka päivä hiljaisella tulella.“ Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralla on pysyvä kunnia niistä kehoituksista, jotka se tavan takaa antoi runoilijallemme. Seura ja pari kolme hyvää ystävää ovat olleet hänen tukensa; ilman niitä olisi tämä kirja hyvin ohut!

Hänen taloudellinen asemansa ei parantunut niillä tuloilla, jotka hänen kirjansa tuottivat. Mitä hän sai, meni entisiin velkoihin, niin että hän aina oli ilman. *)

---

*) „Seitsemästä veljeksestä“ antoi Seura hänelle 700 mark

Ainoastaan suurella vaivalla ja eduttomalla kaupalla hän sai kustantajia teoksiinsa. Menekki ole vähäinen. Noin viiden vuoden kuluessa myytiin 500—600 kappaletta „Nummisuutareita;“ toisia teoksia tietysti ei ostettu niinkään paljon. Itse hän eräässä kirjeessä laskee, että hän yleensä on ansainnut 200 markkaa vuodessa, — seikka, joka elävästi kuvaa runoilijan virkaa kuusikymmen-luvulla!

Ensinnä Siuntioon tultuansa antoi hän hyväin toverein liian usein houkutella itseänsä kohtuullisuuden tieltä. „Heistä hän kuitenkin vähitellen vetäysi pois.“ *) Hän koettaa moneen aikaan kylpemisellä ja „spartanilaisella“ kohtuullisuudella terveyttänsä parantaa, pitkiksi ajoiksi jättäen sekä lasin että piipun, ja semmoisissa päätöksissä oli hän varsin luja. Hän kirjoittelee ahkeraan, lueskelee kirjoja, jotka hänen viime vuosiensa väsymätön ystävä hänelle alinomaa lähettää Helsingistä, ja vaeltaa yksinäisyydessä metsissä. Ystävänsä R. A. S. oli

---

kaa. Niillä hän rehellisesti maksoi velkoja sen verran, kuin riittivät. Mutta velkomuskirjeitä tuli hänelle niin monta, että hänen sielunsa tauha kokonaan särkyi. Kahdelle ystävälle hän kirjoittaa, että heidän tähän aikaan pitää olla hänelle kirjoittamatta; sillä hän on päättänyt lukematta polttaa kaikki kirjeet; „eipä siinä silloin rakkautta eikä rahaa pala“, lisää hän runoilijan humorilla!

*) Kiven omat todelliset sanat kirjeessä ystävällensä K. B:lle, joka kuusikymmen-luvun keskeltä loppuun saakka oli hänen turvansa kaikissa asioissa.

saanut viran kaukana Pohjois-Suomessa. Sinne *Kivi* aina itsekin ikävöi. Hänessä asui joku salainen ikävöiminen pohjoiseen. Siitä hän usein ystävällensä kirjoittaa ja käskee hänen kertoa Pohjan luonnosta ja sen kansasta. *) Usein hän pohjoisesta puhui ja sanoi, ett'ei mikään voinut ihanampaa olla kuin pohjoismaan vaaleansininen taivas. Yksinäisillä vaelluksillaan metsissä hän nousi mä'ille, joilta ole lavea näköala ja siitä hän katsoi pitkät ajat Pohjan taivasta kohden. Kun hän semmoiselta retkeltä palasi kotia ja oli „pohjoiseen katsonut", olivat hänen kasvonsa vaaleat sisällisestä innosta. Useassa kirjeessä hän sanoo päättäneensä joskus lähteä Pohjois-Suomeen. „Et sinä voi arvata", kirjoittaa hän, „kuinka minä ikävöin nähdä vilahduksen Lapin luonnosta, hengittää tuulahduksen sen lumotusta ilmasta." Tämä omituisuus johtaa mieleen Taula-Matin kertomukset Pohjasta „Seitsemän veljeksen" romaanissa. — Kävelyksiltään tuli hän myös usein ilomielisenä ja silloin hän kertoi kotiväelle uudesta aatteesta, joka oli syntynyt hänen runoilija-hengessään.

Kodossaan Siuntiolla sai hän joskus seurailla myös vieraiden kanssa. Jos vieraita odotettiin, meni hän usein pois kotoa; mutta, kun niitä tuli tietämättä, oli hän, nais-

---

*) Yksi hänen huvituksistansa nälkävuosina oli puhutella köyhiä, joita silloin Siuntioonkin tuli kaikista maan osista. Hän kyseli heiltä oloja ja tapoja kunkin kotopaikalla.

tenkin seurassa, puhelias ja iloinen. *) Vaikka tämä koto oli hänen ainoa turvansa, rupesi hän kuitenkin vähitellen suuresti ikävöimään johonkin toiseen asemaan. Hänen suojelijansa taloudellinen tila, näet, ei suinkaan ollut huoleton, joka seikka kipeästi vaivasi *Kiveä*. Vaikka hän voimiensa mukaan koetti vähillä tuloillansa korvata niitä menoja, jotka neiti L:llä oli hänen tähtensä, ei hän kuitenkaan voinut mielestänsä karkoittaa sitä tuntoa, että hän eli vieraan hyväntahtoisuudella eikä omalla työllänsä. Toiseksi löytyi ihmisiä, jotka osoittivat hellätuntoisuuttansa siten, että koettivat etsiä jotakin kunnotonta syytä siihen hyväntahtoisuuteen, jolla *Kiveä* kohdeltiin. Se koski vielä kipeämmin arkatuntoiseen runoilijaan. Kolmas syy oli, että ruotsalainen seutu, jossa hän nyt asui, tuntui hänelle vieraalta.

Kun hänen isänsä kuoli v:na 1866, syntyi hänessä siis ajatus päästä asumaan entiseen lapsuuden-kotoonsa. Useat kirjeet hän lähettää Albert veljellensä siitä asiasta.

---

*) Ystävilleen on *Kivi* joskus valittanut. ett'ei hän nuoruutensa päivinä ole saanut seurailla sivistyneitten naisten kanssa. — Ylempänä painettu kirje on ainoa todistus siitä, että runoilijamme rakkauden suloista kipua on kärsinyt. Hän lienee jollekin maininneen, että hänen kaunottarensa joutui toisen aviopuoleksi. Mutta yleensä hän ei kärsinyt asiasta puhuttavan. — Että häneltä puuttui sivistyneiden naisten seura, se on varmaankin syynä, että miesluonteet hänen runoelmissaan ovat monta vertaa etevämmät ja omituisemmat hänen naishenkilöihinsä verrattuina.

Hän käskee veljen huutokaupassa ostaa kototuvan ja luettelee, mitä hän haluaisi saada muistakin kodon kaluista. Niin hän esim. kirjoittaa: „Katso, ett'ei se rakas ryijy, jonka keskellä löytyy mamma vainajamme nimi, joudu vieraille. Jos taidat, niin huuda se itse.“ Nuoruutensa vinttikamarissa olisi hän tahtonut asua. Rahan puutteesta täytyi kuitenkin tämä hellästi hoidettu ajatus sikseen raueta.

V:na 1869 hänessä herää ajatus käydä maanviljelys-oppia päästäksensä pehtoriksi. Tästä hän kirjoittaa muun muassa: „Työhön pellolla ja niitulla olen jo tottunut lapsuudestani, sillä isäni harjoitteli aina myös maanviljelystä.“ — — — „yhtä taida kehua: uskollisen pehtorin saa minusta se, joka minun saa; ja uskollisuus oliskin paras huvitukseni virkani toimituksessa. Vaikka en saisi palkakseni enemmän kuin vapaan ylöspidon ja 600 markkaa vuodessa, niin olisinpa jo 5 tai 6 vuoden päästä veloistani vapaa, vapaa mies, vaikka vähän harmaapäinenkin. Sittenhän kelpaa naimaan mennä oikein hopea-kimeltävillä kiharilla, sittenhän vasta runoilemaan ruvetaan! Voi veikkonen! minä kyllä näen, minkä suuren haaksirikon elämäni on tehnyt — velkojen kautta; mutta hyvähän, jos suoriun siitä viimein ilman muiden, ystävieni vahinkoa. Mutta olisin nyt veloista vapaa ja pieni maja minulla Nurmijärven ahoilla, jossa milloin runoilisin, milloin linnustelisin! Olisiko tämä aatoksissa

korkealle lennetty? Minä toivon, että ahkeruuden ja työn kautta pääsen piankin tähän onneen!" *)

Se oli kuitenkin liian korkealle lennetty! Uudenmaan läänin agronomi oli luvannut hänet ottaa luoksensa oppiin; aika oli määrätty. Toukokuussa 1870 oli hänen määrä Siuntiosta lähteä; mutta nyt taasen kivulloisuutensa estää hänet siitä.

V:sta 1869 rupeaa, näet, Kiven terveys nähtävästi huononemaan; hänen hermonsa ovat ylen kiihtyneet ja mielensä synkeä. Silloin hän kirjoittaa: „Alakuloisella mielellä havaitsen, että se iloinen ja rohkea maailmankatsanto, joka tähän asti, huolimatta lukemattomista kivuista ja kärsimyksistä, on aina asunut povessani, rupeaa jo synkistymään ja elämä ja tulevaisuuden toivo ei anna minulle enään yhtään huvitusta. Kuitenkin koetan parastani tänä kesänä itseäni miehustella." —

Outo seikka, samana vuonna ilmestyi ihana „Lea" näytelmä, joka ei suinkaan osoita sielun eikä ruumiin heikontumista.

Tämä näytelmä on ensimäinen *Kiven* teoksista, joka näytettiin. Se tapahtui 10 p. Toukokuuta 1869.

Eräs etevä ruotsalainen näyttelijätär, rouva *Charlotte Raa*, **) ryhtyi uhka-yritykseen, lyhyessä ajassa lu-

*) Otettu kahdesta kirjeestä, joissa hän milt'ei samoilla sanoilla puhuu asiasta.

**) Nykyään uudesta naitu Norjalaisen kirjailijan *Winter-Hjelm*'in kanssa.

kea jokseenkin pitkän rollin vallan vieraalla kielellä ulkoa, astua näkymölle Leana; kappaleen muut osat toimitti muutamat näyttelytaidetta rakastavat henkilöt yleisöstä. Yritys onnistui loistavasti. Helsingin uudessa teaterissa luultavasti ei koskaan ole kaikunut niin innostuneita ja yksimielisiä kiitoshuutoja kuin sinä iltana, jolloin suomen-kieli ensi kerran soreana ja suloisena kaikui taiteilijattaren huulilta. Sitä iltaa ei läsnä-ollut unohda! Siitä illasta me nyt luemme suomalaisen teaterin synnyn.

Entäs Lean runoilija — saiko hän osansa tästä ilosta? *Kivi* oli samana päivänä kaupungissa; mutta sisällinen levottomuus esti hänet tulemasta teateriin; hän lähti pois kaupungista.

Tämän jälkeen ei hänellä näy enään voimaa olleen itsestänsä rupeamaan uuden teoksen tuottamiseen. „Margareta“ näytelmä, joka tämän jälkeen vielä ilmestyi, oli juonensa puolesta toisen miehen, *Emlekyl*'in, keksimä. Suurella vaivalla *Kivi* sitä kolme kertaa uudisteli.

Terveydestään hän nyt kirjoittaa (syksyllä 1870): „Terveyteni on taasen kovin huono. Ja mikä melkein tuo päälleni vimman, on se, ett'en ymmärrä syytä tähän pahenemiseen; sillä diecttini, kaikkien „hyväin lahjain“ kaipaaminen, on ollut ankara tänä kesänä.“ Samassa kirjeessä hän myös kirjoittaa toisesta seikasta, joka häntä vaivaa. — Siitä ajasta saakka, kuin runoilijamme ensimäinen teos painettiin, oli hänellä ollut mah-

tava kirjallinen arvostelija, joka ankarasti tuomitsi hänen teoksiansa. *Kivi* oli varsin kerkeä kuulemaan neuvoja kaikissa asioissa, kun vaan neuvot osoittivat rakkautta. Mutta juuri rakkautta ei ilmestynyt hiemaakaan mainitun tarkastajan kirjoituksissa. Päin vastoin näyttää siltä, kuin olisi hän luullut *Kiven* ankaralla itsepintaisuudella yrittäneen tehdä valheeksi Thorildin mainion peruslauseen, ett'ei kirjaa koskaan kirjoiteta virheittensä vuoksi. Hänen tarkastuksensa *Kiven* romaanista „Seitsemän veljestä" oli kaikkia muita katkerampi ja sitä loukkaavampi, kun se oli kirjoitettu ruotsiksi, siis yleisön luettavaksi, josta enin osa ei koskaan ollut itse teosta lukeva. *) Sen johdosta *Kivi* lausuu: „Minä olen tänä kesänä kuullut niin paljon loukkaavia soimauksia Seitsemästä veljeksestä. Merkillistä, kuinka mielukkaasti he iskevät kiinni! Ja kukaan heistä ei ole lukenut itse kirjaa, mutta ainoastaan A—n tarkastuksen, joko lukenut tai kuullut siitä puhuttavan. Nämät ovat olleet kovin kiusallisia minun kuullakseni tässä kivulloisessa, ärsytetyssä tilassani ja ovat olleet suurena haittana terveyteni edistymisessä.

---

*) Tarkastus julkaistiin „Finlands Allmänna Tidning'issä" Toukokuussa 1870. Koska kirjoitus tarkoitti paitsi romaanin tekijän kuolettamista myöskin Suom. Kirj. Seuran kurittamista, kirjoitti *Fredr. Cygnæus* sen johdosta ja Seuran kaunokirjallisen tutkijakunnan puolesta selityksen, joka pantiin romaanin esipuheeksi, kun se erikseen ilmestyi kirjakauppaan.

— — — — Mutta tämä on kuitenkin pahin seikka: ei yhdelläkään kustantajalla ole luottamusta minun kirjoituksiini, ja sentähden kirjoitan minä niin kylmällä ja toivottomalla mielellä, koska toivo palkinnosta on niin perin huono.“

Kun hän lähettää viimeiset muutokset „Margaretaan“, lausuu hän: „Minä olen väsynyt tähän kappaleesen. Syy on kuitenkin kova pään-särkö, joka ynnä alinomainen veren rynkäys päähän on vaivannut minua melkein kaiken suven. Minun aatokseni tuntuu paksuksi ja minä pelkään aivojani.“ — — — —

Hänen ainoa toivonsa on nyt päästä Helsinkiin, saada siellä pieni asunto ja tulla vesilääkärin hoidon alle.

Muutama kuukausi myöhemmin, kevättalvella 1870, hän tuotiin Helsinkiin — sairashuoneesen. Ei ihmisvoima enään voinut auttaa. Hän vähitellen tuli kokonaan mielipuoleksi ja lääkärit julistivat hänen parantumattomaksi. Silloin hän pääsi takaisin kotitienoille! Nurmijärven pitäjä, jossa runoilijasta ja hänen kurjasta kohtalostansa jokaisessa mökissäkin suurella hellyydellä puhutaan, määräsi yksimielisesti onnettomalle miehelle viisi tynnyriä jyviä eläkkeeksi. Eläkejyvät annettiin Albert veljelle, joka otti hänet hoitaaksensa.

---

*) Tuusulan lammen rannalla on pienoinen tupa, jolle vaeltaja saapuu pahaista polkua pitkin läheiseltä maantieltä. Matala ja harva havumetsä on tuvan ympäriltä sysätty kymmenkunta askelta sivuhun; mutta kentiesi olisi paras ollut jättää se paikalleen, sillä viheriät puut olisivat olleet hupaisemmat kuin kannot ja aita, jotka ne ovat jälkeensä jättäneet.

Kun joulu vuonna 1872, samoin kuin ennenkin, tuli joka kotohon avarassa Suomenmaassa, tuli se tähän pikku mökkiinkin. Ja sijaa sai se siinä kyllä, vaikka tupa oli niin pienen pieni, että niillä kolmella lapsella, jotka vanhempainsa kanssa siinä asuivat, tuskin olisi tilaa ollut seisoa sivuttaisin, pitäen toinen toistaan kädestä. Kynttilä paloi pöydällä ja joulu-aatoksi oli kaikki valmistettu: oljet levitettynä lattialle, verekset joulukakut esillä, ja nähtiinpä oluthaarikkokin pöydällä. Takassa olivat halot valmiiksi pystytettynä.

Tuvan peräseinässä oli sisäkamarin ovi. Ovi oli raollaan ja sisältä kuului tavan takaa syviä huokauksia, ikäänkuin sairaalta.

Kun kaikki oli niin valmiina, kuin kerrottu on, astui mies tuvasta kamariin, kynttilä kädessä. Hän astui vuoteen viereen, jossa sairas mies makasi.

---

*) Seuraava kuvaus, jonka Tammikuussa 1873 kirjoitin *Morgonbladet*'iin, on kokonaan tositapausten mukaan tehty.

— „Aleksis, nyt on joulu!“ sanoi mies sairaalle. Ilon valo vilahti toisen kuihtuneissa kasvoissa ja hän vastasi:

— „Sytyttäkää sitten pystyvalkea!“

Vaimo kuuli sanat tupahan ja pian loimosi valkea takassa, kirkkaasti valaisten tuvan ja sen halvat huonekalut. Lapset kummastellen katselivat loistoa, jota valkea kaikkialle levitti, ja samalla he tunsivat sydämmessään sitä iloista tunnetta, jonka ainoastaan joulu tuottaa.

Silloin astui sairas, nojaten toisen käsivarteen, ulos tupahan. Hän oli muinoin suora varreltansa, nyt hän oli kyyryssä. Hän istui tuolille loimoavan valkean eteen. Lapset ympäröitsivät hänen, eivätkä peljänneet miestä, vaikka hänen silmissään oli välke, joka on mielettömyyden tunnusmerkki. He eivät peljänneet häntä, vaikka katkerat ja pitkät kärsimiset olivat piirtäneet syvät uurteensa hänen kasvoihinsa. Hänen kasvoissaan, joissa nähtiin järjen ja älyn jälkiä, joita ei kaikki elämän kurjuus ollut voinut kokonaan hävittää, loisti nyt vilahduksella joulun ilo. Hän laski hyväillen kätensä lapsien päähän ja mainitsi heidän nimensä.

Sitten näytti hän jälleen unohtavan, mitä tapahtui hänen ympärillänsä. Hän ei enään nähnyt lapsia, jotka leikitsivät kahisevilla oljilla, eikä toisia. Hän istui kädet polvilla ja tuijotti synkeällä, tuskallisella silmäyksellä loimoavaan valkeaan.

Siinä on *Aleksis Kiven* haamu; hän istuu veljensä tuvassa, jonka katto on niin painavan matala, jonka seinät seisovat niin ahdistavan lähellä toisiansa. Niin kätkettynä kuin tupa on ehtoon pimeyteen, milt'ei yhtä unohtuneena Suomen kansalta istuu yksinäinen runoilija. Harvat ne olivat, jotka ulkona vaelsivat ja joille jouluvalkean valo, käyden tuvan akkunan kautta kauas pimeyteen, teki tien turvallisemmaksi; milt'ei yhtä harvat nekin olivat, joidenka silmiä olivat kohdanneet ne valon ja ihanuuden säteet, jotka runoilija oli kansallensa lähettänyt. Sitä hän nyt ei kuitenkaan muista, jos hän, joka elämältä niin äärettömän vähän on pyytänyt, sitä konsanaan lie ajatellutkaan. Unohdettu on elämän taistelu. Hän on unohtanut surullis-lystillisen Eskon, ja Lean ylevä innostus on kaukana hänen tuskastuneesta sydämmestänsä.

Lapset leikitsevät kahisevilla oljilla; isä ja äiti nauravat ja laskevat leikkiä heidän kanssansa. Silloin tällöin luovat ystävällisen silmäyksen sairaasen, joka istuu hiljaisena ja sanattomana.

Mutta kas, yht'äkkiä hän liikahtaa. Hän nostaa kallistunutta päätään ja ojentaa kätensä ikävyyden innolla. Hänen suljetut huulensa aukenevat ja tuskallisella äänellä hän huudahtaa:

„Oi, en löydä kotoani! en löydä kotoani!“

Lasten leikki on loppunut. Kaikki ympäröitsevät rakastettua, joka tuskastuu. He tahtoisivat häntä auttaa

hänen tuskassansa, ja lausuvat yhä hänen olevan kotona. Mutta hän vaipuu alas voimattomuudesta, osoittaen kamaria, johon veli hänet kantaa.

— „Nyt tahdon kuolla“, kuiskaa sairas.

Valkea loimoaa vielä takassa; mutta lapset liikkuvat ikäänkuin pelvolla kahisevilla oljilla.

* * *

Kuusi päivää on kulunut. Ankara kuume on sairasta vaivannut. Hänen päänsä on milloin polttavan kuuma, milloin jääkylmä. Voimat päivä päivältä vähenevät.

Oli yö vuoden viimeistä päivää vastaan; kuumeen palo on vihdoin sammunut, mutta ovatpa sairaan voimatkin loppuneet. Ainoastaan lapset nukkuvat pienessä tuvassa. Kynttilä valaisee sairaan huonetta, jossa kaikki on valmiina kaikki-sovittavalle vieraalle.

Sairas ojentaa kätensä kynttilää kohti. Hän toivoo saada sen lähemmäksi. Kun hän ei saa kynttilää viereensä, tahtoo hän nousta vuoteelta sitä ottamaan. Kuoleman hämärä alkaa laskeutua pois-menevän silmille.

Läsnä-olevat huomasivat tarkkaan, että hetki lähestyi. He astuivat sairaan viereen, joka lepäsi tyyneenä ja hiljaisena. Jäähyväishetki oli tullut ja molemmat pyysivät anteeksi ja sovintoa. Silloin tarttui sairas veljensä käteen ja likisti sitä lempeästi käsiensä väliin. Sitten otti hän kädestä toista, jota hän oli rakastanut

kuin sisarta ainakin; hän painoi tätä kättä sydäntänsä vastaan ja lausui:

„Minä elän!“

Sitten vallitsi jälleen äänettömyys pienessä huoneessa. Siellä kuului hiljaisia nyyhkytyksiä vaan. Sairas ei enään sanaakaan lausunut, vaan näytti vaipuvan hyvään uneen. Ja todella oli se uni hyvä, sillä se kestää, siksi kuin maa uudestaan syntyy uudessa ja kirkastuneessa muodossa.

* * *

Muutama päivä sen jälkeen tulivat vainajan ystävät kaupungista ja hänen kotiseudultansa, tekemään hänelle viimeisen palveluksen.

Nyt vihdoin laskettiin hänen päähänsä runoilijan laakeriseppele, *nyt*, kun hän siinä lepäsi kalpeana ja kylmänä mustassa arkussa. *) Rauha ja tyyneys asuivat hänen kasvoissansa.

Arkku koristettiin toisella laakeriseppeleellä ja viheriäisillä köynnöksillä. Ennen kodosta-lähtöä veisattiin virren värssy; sillä pois-mennyt oli niin määrännyt silloinkin, kun hänen äitinsä ja isänsä iäksi erkanivat kodosta.

---

*) Tässä tilassa eräs hänen ystävistään piirsi sen kuvan, joka löytyy Suomen Kuvalehdessä (vuosik. 1873, siv. 115). Se selittänee osaksi muotokuvan synkeyden.

Murhesaatto kulki tietä edelleen aution maiseman poikki. Lammen laineet lepäsivät jään siteissä; mutta maa oli paljas ja musta, taivas raskas ja kolkko; kylmä tuuli kävi lakean maiseman ylitse. Ystävät kantoivat arkkua vuorottain.

Niemellä lammessa seisoo kirkko, jonka ympärillä kuolleiden lepopaikka leviää. Siinä seisahtui murhesaatto. Kun arkku laskettiin syvään hautaan, ympäröi sitä tiheä joukko ystäviä ja vieraita. Mutta nyt paljastavat kaikki päänsä; sillä pappi vihkii kylmän tomun maahan, sen äitihin, ja lausuu haudalla siunauksen.

Kun sitten pyhä toimitus oli loppunut, astui yksi ystävistä haudan partaalle ja lausui isänmaan kiitollisuuden, rakkauden ja kaipauksen. Hän sanoi, että *Aleksis Kiven* nimi on hänen kansansa muistossa pysyvä ja sen loisto yhä korkeammalle nouseva. Hän sanoi, että hänellä on hänen kansansa rakkaus, sen vuoksi että hän uskollisena poikana on sille rakastaen esiin-tuonut henkensä rikkauden. Hän sanoi, että Suomen kansalle siitä on kunniaa, että on miehen semmoisen synnyttänyt, kuin se, joka tässä nyt lepää ahtaassa haudassa, ja sanoi vihdoin, että Suomen kansa häntä kunnioittaa, niin kauan kuin se itseänsä kunnioittaa.

Sen jälkeen kohosi laulun ääni viimeisen kerran haudan ylitse, jonka ystävät täyttivät.

Siinä rauha ja sovinto soivat yhteen haudalla ja

tuntuipa, kuin olisi hiljainen kuiskaus kuulunut: „Olen löytänyt kotoni!“

* *
*

Haudan partaalla kasvaa vahteri, joka lavealle levittää oksansa. Nyt ne ovat paljaat, sillä syys on riistänyt siltä lehtipuvun. Mutta kun jälleen kevät tulee, paisuvat lehden-silmikot ja puhkeavat taas. Vahteri tulee vihannaksi ja tuuheaksi, ja taivaan linnut laulelevat sen oksilla ennen kodottoman runoilijan haudalla.

Aleksis Kivi kuoli 31 p. Joulukuuta 1872. Puoliviidettä vuotta sen jälkeen, 21 p. Toukokuuta 1877, paljastettiin juhlallisesti, lukuisan yleisön läsnä-ollessa, vapaa-ehtoisilla keräyksillä pystytetty patsas runoilijan haudalla, Tuusulan pitäjän kirkkomaalla. Patsas on tehty mustan-harmaasta kivestä; sen etupuolella on valkoisesta marmorista hakattu kannel, jota laakeri-seppele ympäröi; alempana luetaan runoilijan syntymä- ja kuolinvuosi; toisella puolella on seuraavat sanat Seitsemästä Veljeksestä: „Kotomaamme koko kuva, sen ystävälliset äidin kasvot olivat ainiaksi painuneet hänen sydämensä syvyyteen.“

KULLERVO.

NÄYTELMÄ VIIDESSÄ NÄYTÖKSESSÄ.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran palkitsema.

JÄSENET:

WÄINÄMÖINEN eli WÄINÖ.
ILMARINEN eli ILMARI.
ILMARIN EMÄNTÄ.
LEMMINKÄINEN.
KALERVO.
KALERVON EMÄNTÄ.
KULLERVO, AINIKKI, KELMÄ } heidän lapsensa.
UNTAMOINEN eli UNTO.
UNNON EMÄNTÄ.
TIERA.
KÄPSÄ, WIKSARI, TIIMANEN } Tieran metsäkumppaneita.
KIMMO.
KIILI.
NYYRIKKI.
Kaksi paimen-ukkoa.
Ilmarin naispalvelija.
Ilmarin miehiä.
Unnon miehiä.
Eräs Sinipiika.
Ilmarin emännän haamu.
AJATAR.

ENSIMÄINEN NÄYTÖS.

Oikealla puolella Unnon huone, perällä vaihteleva luonto. Unto ja Kiili tulevat vasemmalta.

UNTO. Siis kaikki hyvin. — Mutta tietäisitkö jotain Kullervosta? Ihmettelen, missä nyt oleskelee mies.

KIILI. Kaskea hän kaataa.

UNTO. Nyt muistan, että aamulla hänen, koetteeksi, käskin tähän työhön. — Kuinka käyttelee hän kirvestänsä?

KIILI. Vimmatusti. Matkan päästä salaa katselin, kuinka hän hirsistössä temmelsi.

UNTO. Hirsistössä? Viitaan, tuonne vuoren alle, hänen käskin, vaan en hirsistöön.

KIILI. Parhaassa hongistossa hän kirveellänsä peuhasi: hän ristin rastin hirret kaateli, ja sinkoilivat lastut hänen ympärillään, kuin kipenät tulikuumasta raudasta; ja riemuiten katseli hän honkaa, koska ryskyen se kaatui. — Mutta äkkiin taukosi hän, kirveensä kantoon iski, vihelteli hetken ja sitten rupesi hän kiroilemaan, kirosi ihmiset, maan ja taivaan; ja koska viimein hän vaikeni, niin äänetönnä hän seisoi tuijotellen maahan, ja niinpä hänen jätin.

UNTO. Näin tekee hän työnsä; hävitystäpä aina käsi-alansa on. Täynnä on hän kiukkua, ja riehuu, kuin kuohuisi hänen sisällänsä palava koski. Ei ole hän ihminen, vaan Hiiden henki hänessä ihmishaamussa käy.

— Lähde hänen luoksensa ja katso, ett'ei edemmäs hän kurjaa työtänsä jatka.

KIILI. Minä menen, ehk'ei hyvä hänen kanssansa leikitellä. *(Menee. Unnon emäntä tulee huoneesta).*

U:N EMÄNTÄ. Vielä sama synkeä muoto. Jokohan ero meistä tullee? Olkoon menneeksi! enpä siitä hirteen lähtis.

UNTO. Sinä naasikka, jos tietäisit, niin etpä ihmettelis, että muotoni on synkeä.

U:N EMÄNTÄ. Etkä tahdo mulle tietoa antaa?

UNTO. Uskoisitko, että mietiskelen yötistä unta, joka ei tahdo mielestäni mennä?

U:N EMÄNTÄ. Mitä uneksuit?

UNTO. Että komeasti häitämme vietettiin: kanteleet soivat ja ilovalkeat, joita Kullervo rakenteli, pihalla leimuivat.

U:N EMÄNTÄ. Tämä kaikki hyvin.

UNTO. Vuota! — Vieraita suuri joukko meitä kunnioitti, toki kaipasin heidän seassansa veljeäni Kalervoa ja vaimoansa, mutta muistin viimein, ett'eivät löytyneetkään enään eläväin seuroissa, vaan että vuosia sitten heidät kuolemaan saattanut olin.

U:N EMÄNTÄ. Sen ansainneet olivat. Maatkoot makeasti, niin veljesi kuin kälyni myös. Niin kauan kuin hengittivät, ei ollut meillä rauhaa; mutta huoletoin on elomme ollut siitä asti, kuin Kalma heidän suunsa tukki.

UNTO. Kahdenpuolin riehui vaino veljesten välillä ja rauhaa toinen toiselle ei suonut. Ne ajat ja riidat veriset muistan ja tahtoisinpa kaikki nyt toisin päätty-

neeksi. — Mutta loppuun asti uneni kuule: Katosipa iloni kaikki näiden heimolaistemme kohtaloa muistaissani, ja akkunasta katsahtelin ulos ilman rantaa kohden. Kova myrsky lähestyvän näkyi; pimeitä pilviä idästä taivaslaelle nousi ja päivä hämärtyi. Vaaraa mieleni aavisteli ja pianpa oli se päällämme myös hirveällä muodolla. — Äkisti tuleen pirttimme leimahti, sisään ryntäsi liekki joka reiästä ja raosta, suomatta meille auki yhtään pelastuksen tietä; ja tämä oli Kullervon työ. Hän naurulla vastasi hätä-huutoomme ja tuimemmaksi vaan aina kiihoitteli tulta, joka viimein sieppasi meidät korkealle kierroksiinsa. Hyypiöinä Manalasta nyt riensivät siihen myös Kalervo ja emäntänsä ja sinkoillen tulessa lentelivät, kunnes siipensä kärventyivät, ja tempas myöskin liekki heidät, samoin lopulta Kullervonkin, että sekamelskassa keskellä tulta ja sauhua niin kaikki pyörimme maan ja taivaan välillä. Kohisten nyt pilvet idästä lähestyivät ja edellä kiiti tuima tuulispää, joka meidät, niinkuin jostain korkeasta jyrkästä, viskasi alas pohjattomaan syvyyteen; mutta silloin heräsin toki. — Tämänkaltainen uneni; ja unohtaisinko sen, koska muistelen Kullervoa? Onhan ennustettu, että hän meille surman saattaa.

U:N EMÄNTÄ. Kullervo sun unissasi surmasi, siis surmaat hänen sinä; niinpä selitetään unennäöt. Hän sinulta kuoloansa vartokoon, ja onhan kädessäsi hänen elinkautensa mitta.

UNTO. Ett'ei niin ole, sen olemme nähneet. Muista, koska häntä menettää koetimme, niin pettyipä neuvomme kaikki ja henki ei lähtenyt Kalervon pojasta. Eihän

lapsi pieni loihtia tainnut; mutta kuolo, niinkuin näimme, ei häneen pystynyt. Tästä kummastuimme ja ymmärsimme jumalien hänen surmaansa ei suvaitsevan; ja pelkäänpä heidän vihansa päällemme lankeevan, jos vielä kerran samaa keinoa häntä kohtaan yrittäisimme uudistaa. Varoitti myös eräs tietäjä.

U:N EMÄNTÄ. Miksi eivät tämän herjän kuolemata suvaitsisi?

UNTO. Vaiti tästä! sitä kohden ei tuumiamme enään teroiteta; hän eläköön. — Mutta lähestyyhän taloamme vieras.

U:N EMÄNTÄ. Ken lienee hän?

UNTO. Käyminen on Ilmarin, hartiat ja musta tukka myös; siinä takoja kuuluisa.

U:N EMÄNTÄ. Ankara vieras; huonettamme siivoomaan riennän. (*Menee.*)

UNTO (*yksin*). Että lähenee hän Untamoisen huonetta, joka vihattu ja vainottu on! (*Ilmarinen tulee*). Terve tuloa vieraaksemme! Mitkä asiat saattoivat seppä Ilmarisen näille tienoille? Kaiketi neitosten maitoa sinä seliltä soitten ja tunturien lakeilta etsit? Sinä teräs-ainetta etsit?

ILMARI. Asiani arvaat; mutta niin hienoa, kuin tahtoisin, en toki käsittänyt ole. Käännynpä nyt taasen kotoani kohden.

UNTO. Ja siellä sua odottaa naises nuori, Pohjolan kaunis tytär.

ILMARI. Hauskalla mielellä kotihin käyn, sen todistan.

UNTO. Ja pian, niin toivoa mahdat, hän sepän

pienen sulle lahjoittaa, joka kerran alasinta kanssas kilistelee.

ILMARI. Enkö toivois sitä?

UNTO. Mutta eipä suonut onni mulle perillistä ainoaa.

ILMARI. Sulle verinen kohtalo pojan antoi, veljesi Kalervon pojan, jota isän kädellä hoitaa taidat.

UNTO. Tätä pedon sikiötä lapsenani pitäisin? Hän huoneeni kauhistus on, ei ketään hän vääjää, vaan kaikkia uhaten kohtelee; sillä eipä käy hänestä pilaa tehdä, koska on hän joltain peikolta peloittavan voiman saanut. Kovasti itseäni syytän, että kerran häntä armahdin enkä surmannut häntä ynnä sukunsa kanssa. Nyt en mieli enään käsiäni vereen ryvettää, sitä en mieli tehdä.

ILMARI. Koska näin loukkaus-kives hän on, niin miksi et häntä luotas saata? Myy poika minulle, minä paimenta olen vailla ja tämänmoisen juuri tarvitsisin.

U:N EMÄNTÄ *(tulee huoneesta)*. Tule vieraaksemme, seppä Ilmari, ja älä ohitsemme käy.

UNTO. Asiaa tuumailla tahdon. — Mutta astu kattoni alle, Kalevan poika! *(Unto, Ilmari ja U:n emäntä menevät huoneesen. Kullervo tulee ja viskaisee kirveen olaltansa).*

KULLERVO. *(yksin)*. Kasken kaadannasta tulen; mutta mitä siitä? Oi! olisivat kaikki puut yksi puu, kaikki kirveet yksi kirves, niinkuin tarina kertoilee, ja minä kirveellä ankaralla tämän taivaskorkean tammen kaataa saisin, niin tietäisinpä mitä kohden. — Vereni polttaa tänäpänä, ja mieleni riehuu, koska isäni veljeä muistelen. Unto, kuinka kauan povessani säästelen sua

kohtaan vihani tulta? — Mutta kohta sen teen, teen koston työn, koska sovittaa vaan aika, että kerralla kaiken perhees surmata taidan, niinkuin Kalervon perheen menetit sinä. Isäni ja emoni murhasit, poikansa orjaksi teit ja hänen otsaansa poltit merkin, josta häpeä ja kirous paistaa. *(Kimmo tulee).* Tuossa tulee orja-kumppanini, Kimmo. Kimmo!

KIMMO. Mitä tahtoo Kullervo?

KULLERVO. Näetkö tätä merkkiä?

KIMMO. Näetkös tätä, joka tässä keskellä otsaani irvistää. Sinullepa se ylemmäs on painettu, että keltaiset kiharas sen peittää taitaa; mutta tämä tässä näkyy aina niinkuin pilkku härän otsikossa.

KULLERVO. Siinä, missä miehuus loistaa, istuu meillä tämä variksen-jalka ja polttaa meitä iankaikkisesti, polttaa vielä Tuonen maassa.

KIMMO. Orjia olemme, ikeen alle meidät notkisti kova onni.

KULLERVO. Ei iestä yhtään, mies. — Mutta miksi meitä surman päivänä armahtivat, koska hävitettiin isäni huone ja sen asujamet, paitsi me. Jospa miekka meidätkin silloin kaatanut olis!

KIMMO. Unto kenties asiaa ei enään verisemmäksi tehdä tahtonut. — Muistatko tätä kauheata päivää?

KULLERVO. Niinkuin muistelee polvenkorkuinen poika. Synkeät ajat olivat, kaksi veljeä sillon toinen toistaan verisesti vainosivat.

KIMMO. Ensinpä Unto eripuraisuuden siemenen kylvi ja viha kiihtyi vimmatusti, kunnes miekan mels-

keissä verta laskettiin. Mutta viimein, salaa niinkuin haukka, karkasi Unto joukkoinensa isäs huoneen päälle ja surmasi Kalervon perheen. Toki jätti hän meidät, jotka vielä kovempi onni orjuuteen heitti; mutta eipä meistäkään silloin Kalma kaukana ollut. Muistatko, mies, kuinka piennä poikana sinä silloin kuumassa melakassa itses käytit?

KULLERVO. Se jo muistostani on kadonnut.

KIMMO. Koska ottelu kiivain oli, niin väkisin itses emosi käsistä irki riistoit ja ryntäsit tappelijain sekaan, jossa kova vaara isääsi uhkailevan näkyi; mutta tuskin ehdit miekkain vinkunaan, ennenkuin kaaduit.

KULLERVO. Seisoinpa silloin lähellä Tuonen rantaa, mutta kiukkuinen kohtalo mun takaisin veti näitä päiviä näkemään. Tapahtuipa niin; mutta hävittäjää kohtaan koston vannonut olen. Kuoleman ja tulen heidät menettämän pitää, ja äänettömyyttä ympäri entistä. Untolaa älköön hämmentäkö muu kuin huuhkain käheällä huudollansa.

KIMMO. Vaiti huuhkaimen huudosta. Sitä muistellessani läpi ruumiini väristys käy.

KULLERVO. Sinua kamoittaa kurjan linnun ääni?

KIMMO. Malta! Koska kohtalomme yhteinen meidät niinkuin veljiksi tehnyt on, niin asian sulle kertoa tahdon. Kuule, mitä sanon: minä murhamies olen.

KULLERVO. Oi Kimmo, mitä ilmoitat! — Mutta mille tuntuu murhamiehenä olla?

KIMMO. Kullervo! kuumasti sydän povessa tytkyy, muisto riutuu ja elon kirkas päivä ehtooksi käynyt on.

KULLERVO. Jotain tämänkaltaista siinä tilassa ku-

vaillut olen ja arvellut, mitä tekisin. — Mutta kenen kalmanhaisu sinua vaivaa?

KIMMO. Erään Untolaisen; sillä näiden kahden veljen vihan tähden moni itsellensä toimitti pikimustan sydämmen: minä myöskin osani sain, ja näin oli tapaus. Äskenpä Unto miehinensä pahoin isäs karjan riistänyt oli, hänen huhtansa polttanut, laihon juuri terää tehdessä, ja kivistelivät mieltäni nämät rosmotyöt, että kostaa tahdoin, ja pianpa toivoni täyttyi myös. — Metsässä käydessäni erään Unnon miehen kohtasin ja paikalla vasamani läpi selkänsä ammuin, että kärki ulos rinnasta tunki. Kiljahtaen kaatui hän ja vereensä nukkui, mutta suohon ruumiinsa hautasin ja haudan sammaleilla peitin. Mutta tehdessäni tätä lenteli ympärilläni huuhkain, ilkeästi huudellen, ja senpä tähden kamoittaa mua vielä tämän linnun ääni. Sillä olenpa katala mies ja muistelen levottomuudekseni, mitä tehnyt olen, vaikka tiedän, ett'ei käy sitä parantaa.

KULLERVO. Teit silloin salamurhan, mies!

KIMMO. Tämä jääköön tähän; mutta kuule varoitukseni: kätes verestä säilytä ja koston tuumat aivostasi poista; melkein aina työtänsä kostaja katuu, mutta katumuksensa on myöhä.

KULLERVO. Malta: miten elää tässä palvellen sukuni surmaajata? — Mutta Unnolle ei toki hyötyä työstäni oleman pidä; sillä orjana en hälle siivosti askartele, vaan ylpeästi tässä ympärillä käyskelen ja katselen muiden raatamista ja vaiti olen. Mutta tämä sappea tekee, polttaa vertani ja silmät päästäni puhkaista tahtoo. Juuri niin, Kimmo, mutta mitä hankkisi mies? Karkaisinko?

Mutta merkityn orjan vangitsevat ja omistajan käteen tavaran jälleen tuovat. Rupeisinko rosmoksi, metsän vallattomaksi pojaksi? Talven kylmyys rosmon metsistä pakoittaa. Emmehän taida siellä eleskellä sekä kesät että talvet, niinkuin Sinipiiat Havulinnan liepehillä. Mutta orjanako tässä Unnon sarkaa kaivaisin sekä sateessa että päivän kuumassa paisteessa? Kiusa ja kuolema! Mutta taasen tässä verkastella näin ja ajan juoksua katsahdella poven halkaista tahtoo ja tukehuttaa vihaisen mielen. Kimmo, oletko vangista vuoressa kuullut? On teräsvuori, joka tuhansia penikulmia korkeuteen kohoaa, tuhansia tunkee syvyyteen ja sama on sen levyys ja pituus. Keskellä tätä vuorta, sen sydämmessä löytyy komero, niin pieni, että vanki, joka siellä nääntyy, tuskin kymeröissä mahtuu siinä istumaan, eikä läpeä niin suurta, että hyttynen hengittää taitaisi, juokse tästä ulos raikkaasen ilmaan. Tähän kuumaan ahtauteen vanki ainiaksi tuomittiin, sillä kuolla ei hän saa, vaan tukahtua ikuisesti täytyy, ja ikuisesti enenee kolossaan tulinen kuumuus. Niin hän kauas kätketyssä kammiossaan asua saa vuosituhansien kuluessa; mutta tämä on tuska.

KIMMO. Ääretön.

KULLERVO. Oletko ennen tätä kuullut?

KIMMO. En.

KULLERVO. Sen näet. Tässä tukehtua tahdon ja sentähden raikasta ilmaa himoon, himoon kostoon käydä, nurin niskoin itseni viskata siihen tuulenpuuskaan, jossa kuitenkin hetken uiskennella saisin. *(Kiristää Kimmoa kurkusta).* Mies, oletko tästä vangista vuoressa ennen kuullut? Oletko kuullut hänestä?

KIMMO. Mitä tarkoitat?

KULLERVO. En tiedä, mitä tarkoitan. Mutta inhoittavan salamurhan kerran teit, niinkuin itse tunnustit.

KIMMO. Kullervo!

KULLERVO *(aina kiristäen Kimmoa kurkusta)*. Annas, kun kostan sen; paikalla tahdon sen kostaa.

KIMMO. Murhaatko minun?

KULLERVO. En, mutta suo, että kuristan sinun, likistän ryysyksi maahan. Olethan salamurhan tehnyt?

KIMMO. Hellitä, ystäväni! *(Kullervo hellittää)*. Malta, mitä teet, ja asiasta, jonka sulle ilmoitin, älä sanaakaan hiisku. Sinä kurjan tilani vielä kurjemmaksi tehdä tahdot.

KULLERVO. En tahdo, ja tiedä, että salaisuutes minulla on kuin kätkettynä vuoren alle. — Miksi kohtelen sinua näin?

KIMMO. Tyynillä teillä aatokses käytä, että veres jähtyä sais.

KULLERVO. Tyyni olla tahdon ja kylmä, kuin jää: Untoa ja väkeänsä tästälähin katselen, kuin lumi-äijä lapsia, jotka hänen tehneet ovat, mutta vaikka oma kättensä teos, se yöllä heitä kuitenkin kamoittaa kuin kuolleen haamu. — Ainiaan tyyni! Älköön rävähtäkö silmä, vaikka järisis ja kukistuis maa! Niin tyyni! — Mikä on tänäpänä tehtäväs ollut, koska näytät niin väsyneeltä? Kenties viljaa puinut olet tai vetänyt nuottaa kivisellä rannalla?

KIMMO. Karjan jäljessä metsässä juosnut olen. Nyt sieniä on kosolta ja sienet karjan hajottaa.

KULLERVO. Siivo mies on Kimmo; toki muistan

hänen toisenkaltaiseksi, hurjaksi ja itsepintaiseksi, koska isääni hän palveli.

KIMMO. Vuosien kuluessa muuttua taidamme, kuitenkin on meissä aina jotain alkuluonteestamme.

KULLERVO. Mitä muistelet isästäni?

KIMMO. Hän kiivas oli, mutta rehellinen.

KULLERVO. Nuottaako olet tänään vetänyt?

KIMMO. Päivän karjassa käynyt olen, niinkuin sanoin. — Mies, muotos kauhistaa; tämä terävä ja kylmä katsanto on kärmeen. Kelmeäksi poskes käy ja hammasta puret, että kovin paisuu leukas jännelihat. Heitä Hiiteen tämä muoto; mykkä peikko meitä kamoittaa enemmin kuin se, joka kirkuu ja peuhaa.

KULLERVO. Kuinka kauas luulet vielä iltaan olevan?

KIMMO. Ei kauas. Mutta jotain vielä sanoa tahdon. Liian pitkän iän kiusoillemme annat, jos luulet niiden ulettuvan toiselle puolelle hautaa. Tosin Väinö Tuonelasta haastelee ja sen kuumista paateroista, mutta ne tarinoita ovat, ystäväni.

KULLERVO. Kuinka lienee?

KIMMO. Kaikki synkeä kuolo päättää; tämän veliriidan myös, josta nyt kärsimme, se viimein sovittaa ja ikuisen rauhan tuo.

KULLERVO *(huo'aten äkisti ja syvään).* Miksi eivät käyneet sovintoon, koska elon päivä vielä molemmille paistoi? ja kaikki olisi nyt toisin. Iloisesti nyt asuisimme Kalervolan avarassa pirtissä, joka keskellä peltoja lakealla kunnaalla seisoi, ja metsät, joissa murisivat karhut ja kuhertelivat terret, ympäröitsivät tämän tienoon. Hauskasti, Kimmo, siellä eläisimme. — Voimallinen aika,

lievitä sun kankaastas se verinen kude, joka kahdesta veljestä siihen revittiin! Käännä pyöräs ympäri ja kiiritä se entisyyteen takaisin, kunnes lapsena, mutta tällä tiedolla, kotovuoren harjanteella seisoisin ja ravistelisi kihariani pohjatuuli! Siinä pyöräs pysähtyä saisi ja kääntyä taasen pyörimään eteenpäin pitkin ääretöntä avaruutta; mutta tietäisinpä silloin, kuinka häntä seuraisin. Kahden veljen viha silloin vielä äänetönnä idäntyis, ja koska ulos puhjeta se tahtoisi, niin Väinön kannel — niin matkaan saattaisin — sen kohta tukeuttaisi, rauhan tekisi ainiaksi, ja kättä puristaisivat Kalervo ja Unto ikisovinnoksi. Silloin vuoden kierrellessä vuoden perään miehistyä kelpais isän ortten alla ja Metsolan linnoissa piehtaroita, kirkas keihäs kädessä. Sodalla tulisella kävisimme Pohjolaan, perikatoon hävittäisimme ylpeän suvun ja voiton pauhinalla sieltä palaisimme, eikä kenkään enään rohkenisi Kalevan kansalta veroa vaatia, vaan nousisi meille aina vapauden jalot päivät. Silloin, Kimmo, silloin kelpais täällä elää tämän korkean sinertävän katon alla, jonka pielet kauka-rannalla seisovat. — Mutta näinpä itseäni kiusaan, katsellessa löyhkäävältä tienoolta onnen kaukaista maata, joka eteeni nousee, kuin korkea, kultainen hongisto, mutta toisella puolella mahdottomuuden merta. Nähdessäni tätä, kiertoilen tässä, ja ilma, jota hengitän, on kirouksen sumu. Mutta väsyneeksi itseni tunnen ja uni silmäluomiani painaa: nyt ma'ata menen sammal-vuoteelleni metsässä, kaikki unohdan ja nukun. *(Unto ja Ilmari tulevat huoneesta).*

UNTO. Kullervo, nyt huoneeni jätät ja Ilmaria

seuraat, sillä hänelle myin sinun orjaksi; hän tehköön kanssas, mitä tahtoo.

ILMARI. Paimenen viran sinulle annan, ja jos siivosti itses käytät, niin hätää et ole kärsivä; mutta mielisitkö juonitella, niin kyllä sun ohjata tiedän.

UNTO. Kaunokautoiset kenkäs tästälähin — pahasti kyllä — soihin sotkea saat ja puitten oksiin kiharasi repiä, joita nyt niin ylpeästi ravistelet.

KULLERVO. Koska vielä kerran sinun tapaan, niin silloin niinkuin Hiisi niitä ravistelen. — Mutta mikä oli hintani?

UNTO. Mitä huolit sinä siitä?

KULLERVO. Mitä miehestä maksettiin?

U:N EMÄNTÄ *(huoneen ovelta)*. Viisi viikatteen terää hintas oli, sinä kehno orja. *(Katoo)*.

KULLERVO. „Vähässä paljo seisoo".

ILMARI. Nyt tielle itses varusta, Kullervo!

KULLERVO. Minä seuraan sinua: tässä vaate-aittani on, kalukätköni ja raha-arkkuni, tässä ovat kaikki. Tämä veitsi vyölläni tässä, muisto isältäni, on tavarani ainoa. Minä seuraan sinua niinkuin uskollinen rakkis. *(Unnolle)*. Nyt jätän sinun, mutta kohtaan sinun kerran vielä, ja siihen asti älä yhtään yötä rauhassa makaa, kunnes viimein lähestyn ja nukutan sun ainiaksi.

UNTO. Mene, ja älä koskaan enään tule.

KULLERVO. Kerran tulen.

ILMARI. Lähde nyt ja älä keskustele! *(Menee)*.

KULLERVO. Tässä olen. *(Seuraa Ilmaria)*.

UNTO *(itsekseen)*. Musta sanansa syvälle mieleeni painuu ja öitten levon, sen tiedän, multa vie. Surma

ja kuolema! se mies murhan himossa kerran mua ampuu. *(Menee huoneesensa).*

KIMMO *(yksin).* Niin erosit meistä ja ehkä näimme toinen toisemme viimeisen kerran. — Niin yksi kaupaksi pantiin, toinen ehkä toistaiseksi säästettiin, sillä onhan onnemme osa seisoa myytävänä kuin naudat. Mutta mitä ei auttaa käy, se sillään olkoon, sen mukaan itseänsä asetella tulee ja muistaa, että ehtoo päivän perii. *(Nyyrikki tulee).*

NYYRIKKI. Päivää, mies!

KIMMO. Sinäkö näillä seuduilla? Kuinka onnistuu linnustus?

NYYRIKKI. Nyt ei huolita siitä. — Minä tiedän ihmeitä.

KIMMO. Kerroppas ne.

NYYRIKKI. Mitähän tekisit, jos sinulle jotain ilmoittaisin? Sanoppas!

KIMMO. Enhän tiedä mistään vielä. Ketä kosevat asiat?

NYYRIKKI. Kolmea miestä kumminkin: Kalervoa, Kullervoa ja Untamoista.

KIMMO. Kenties on Kalervo manalaisena silmissäsi kummitellut?

NYYRIKKI. Ei manalaisena, vaan täydessä lihassa ja veressä niinkuin mekin. Hän elää ja vaimonsa myös, ja onpa heillä kaksi tytärtäkin vielä.

KIMMO. Miksi haastelet noin?

NYYRIKKI. Haastelen, mitä olen nähnyt omilla silmilläni.

KIMMO. Missä olet heitä nähnyt?

NYYRIKKI. Erämaassa. Kalalammin niemen kärjessä heidän mökkinsä seisoo. Siellä, vieroitettuina mailmasta, he asuvat ja Tyrjöseksi kutsuu Kalervo itsensä. Minä tiedän sen, koska olen tuvassansa maannut kaksi yötä.

KIMMO. Kuinka tiedät hänen Kalervoksi?

NYYRIKKI. Satuinpa, heidän huomaamatta, kuulemaan kanssapuhettansa, josta tulin asian jäljille. He istuivat silloin järven rannalla ja haastelivat keskenänsä menneistä ajoista, muistuttelivat pientä poikastansa Kullervoa, jonka luulevat kuolleeksi. Tästä kummastuin minä, mutta tunsinpa nyt nuo kasvot entisen Kalervon ja emäntänsä kasvoiksi. Jos ei tämä ole tosi, niin leikkaa kurkkuni poikki.

KIMMO. Mutta annoitko jotain heille ilmeiksi?

NYYRIKKI. Enhän ollut mieletön. Olis pian tullut perässä ja tappanut.

KIMMO *(itsekseen)*. Tämä taitaa olla mahdollista. *(Ääneensä)*. Mutta mitä aiot tehdä nyt?

NYYRIKKI. Ilmoittaa kaikki sekä Kullervolle että Untamoiselle.

KIMMO. Kullervo ei kuulu enään Unnon väkeen; hän myyty on toiselle isännälle.

NYYRIKKI. Peijakas! Mutta Unnon kuitenkin täytyy saada asiasta tieto.

KIMMO. Et sanaakaan tästä kellenkään hiiskua saa, et Kullervollenkaan. Minä tahdon lähteä tiedustelemaan, kuinka laita on, ja olisko niinkuin sanot, niin parhaaksi kaikki toimitan minä, mutta sinun täytyy olla ääneti. Muista, mitä sanon!

NYYRIKKI. Mutta asia on tätä laatua . . .

KIMMO. Ei yhtään väitöstä. Jos kirahdat tästä yhdellenkin auringon alla, niin oletpa kuoleman mies, koska sun kohtaan; sen vannon.

NYYRIKKI. Hyvä ystävä, minä olen ääneti kuin kiiski kiven alla, en jalkani alustallenkaan kuiskaa tätä tietoa.

KIMMO. Tee se ja lähde matkoihis!

NYYRIKKI. Kas kas, kuinka olet äkeä, veljeni! Etkö salli mun pikimmältään pistää itseäni sisään Untolan pirttiin?

KIMMO. Sitä, Jumal' avita! en salli. Paikalla nyt jatka tiesi!

NYYRIKKI. No no; voidaan hyvin sitten! *(Nyyrikki menee).*

KIMMO *(yksin).* Varmaan tiedon asiasta tahdon. Erämaahan nyt kiirehdin, ja löytäisinkö entisen isäntäni, niin enpä tänne takaisin käänny, vaan yhdessä siellä Kimmo, Kalervo ja Kullervo kalastelevat ja metsissä käyvät. — Luulenpa vielä pilvisen taivaan kirkkaaksi käyvän, ennenkuin iltaan kallistuu päivä. Se valkenee. — Untamoinen, hyvästi jää! sillä aaveksinpa, ett'en näe sua enään. *(Menee).*

TOINEN NÄYTÖS.

(Metsäinen seutu. Kullervo paimenena tulee, hänen sivullaan vyössä riippuu tuohikontti ja torvi).

KULLERVO *(yksin).* Tässä lakeus, jota jo kiivaasti nähdä himosin, tunkeissani läpi tiuhan metsän. Ääret-

tömäksi sen luulin, mutta vapaasti hengitän taas ja lepään, kunnes jähtyy otsani; sillä olihan metsässä kuumempi kuin tässä paistavan auringon alla. — Aurinko, pyöri kiireesti lännen alasmäkeä ja päivästä päätös tee! Tätä pyytää paimen, joka loimostas ja kääntelevästä varjosta ajan kulkua mittailee. Varjo lännestä itään kiertyy, päinvastoin sinun tarhas juoksua, joka koillisesta alkaa ja päättyy luoteesen, piirtäen avaruuteen ankaran kaaren. Heleä loimo, sinä kultaisia säteitäs . . . . Oi Kullervo! käytkö polkuja kurjan paimenen? Niinpä käyt, mutta pilkaksi käyt tämän yhden päivän ja vihasi aittaan, sydämmeesi, kokoilet myrkkyä myrkyn päälle, ja tämä ihanata on. — Mutta kuinka seisoo varjo nyt? Ihan pohjaa kohden; nyt puolipäivä on ja paimenen syödä pitää. Syön, mutta pilkaksi syön, pilkaksi. — Mitä annettiin evääksi paimenelle? *(Ottaa leivän kontistansa).* Oletpa sileä päältä nähden, mutta sisässäsi ehkä silkkoa löytyy. *(Leikkaa veitsellänsä leipää).* Mikä vastus siinä? Kivi leipääni leivottu on, ja siihen veitseni pilasin, veitseni, muiston isältäni. Sinun juones, sepän äkeä emäntä, tämä oli ja pistosanat, eilen-ehtoiset, näin kostit; sillä purema ja pistopuheeni olkoon, missä orjana mua katsellaan. *(Viskaisee leivän pois).* Tyhmästi kostit, mutta paha oli tahtos toki mua kohtaan, sinä Hiiden portto; mutta koston vannon kostoa vastaan. — Paimen itse karjansa pedoksi nyt muuttuu, ja naudoistasi, Ilman emäntä, et ole enään sarveakaan näkevä. *(Viskaisee konttinsa metsään).* Kaitsemisesta jo tarpeeni sain ja virkani hyvästi jätän. — Tämä päivä, tätä ennen niin pitkä, nyt ehtoosen kiirehtii kuin nuoli ja päät-

tyy pauhinalla. Juones, Pohjolan tytär, nämät hetket lyhensi ja tyyneyden kiusan myrskyn kohinaksi muutti; sillä ennen iltaa on karjas hävitetty ja ilovalkeana huonees loistaa. — Tämänmoista jotain toivoin, ja olkoon niin, kun vaan ilman äärtä on. Hyvä tahi paha, yhtä kaikki! — Jos loihtia taitaisin, niin metsän petoja joka tuulesta saattaisin tänne ja aterian heille rakentaisin. *(Ajatar tulee).* Ken sinä, jonka muoto niin hurja on ja hävytön?

AJATAR. Se, joka toivos täyttää taitaa.

KULLERVO. Mitä toivoin?

AJATAR. Metsän petoja tänne.

KULLERVO. Miksi?

AJATAR. Karjan surmaksi ne saisit, ettäs naisen pilkan maksaisit, joka kiveä sun antoi leipänä kantaa.

KULLERVO. Jotain tietävän nä'yt. Mistä olet, mikä nimes on ja toimitukses?

AJATAR. Ajattareksi mua kutsutaan, asuntoni vuorten vinkalo on ja virkani: ihmisiä vainota. Lempo ja maahiset mua palvelevat ja heidän avullaan voin paljon matkaan saattaa.

KULLERVO. Sinä Hiiden heimoa olet?

AJATAR. Emoni isä ankara Hiisi on.

KULLERVO. Sukua näin suurta, niin ehkä olet harjaantunut loihtimisessa. Tee, mitä taidat, noidu tänne kaikki metsän pedot, ja mässätkööt karjassani!

AJATAR. Sen kohta teen, mutta älköön pysäykö kostos siihen, vaan vanno minulle, ettäs Ilmarisen koko perheen hävität!

KULLERVO. Vannoisinko sinulle, ämmä? — Mutta

totuus on, että sepän huoneen jo itse polttaa päätin. Sen tänä ehtoona teen, mutta verta en toki vielä laske. *(Sinipiika tulee vasemmalta).* Ken tulee tuossa? Ken olet sinä houru, joka kannat muotoa näin armasta ja hymyelet niin makeasti mailmalle, jonka menoa viisaan kirota täytyy? — Pois tämä muoto, tyttöseni! se ei maksa vaivaa, usko minua, ei maksa se vaivaa.

SINIPIIKA. Murhetta nähdessäni, sen muodon kannan; mutta iloitsenpa, koska täällä iloa havaitsen.

AJATAR. Viekoitustaan kavahda: se muoto niin viaton ja vakaa, se viisaan pettää. Poistaa tuo sinun täytyy.

KULLERVO. Sen teen, mutta enpä toki sinun käskystäs, ilkeä Ajatar. Luuletko, että vallassasi olen tai että edes suosiostas huolin, vaikka mahtavakin olisit? *(Sinipiialle).* Kuitenkin olet sinä, imelähuulinen impi, mulle vielä vähemmin armas, ja parasta, ettäs siirryt meistä pois; mutta mielin kuitenkin kysyä: ken olet ja mikä virkas on?

SINIPIIKA. Metsola kotoni on ja siinä myös virkaani harjoitan. Minä vaeltajalle hyviä neuvoja annan, eksyneelle osoitan oikean tien ja murheellista lohdutan.

KULLERVO. Impi, sun elämäs on autuus.

AJATAR. Hän kiemailee, kiemailee.

SINIPIIKA. Kullervo, vielä valjeta taitaa kohtalos synkeä yö; sentähden mieles masentua anna ja kuule, mitä sanon!

KULLERVO. Myöhään tulit, Havulinnan impi, myöhään.

SINIPIIKA.Ällös toivoa kadottako. — Kiurun viserryksen korkeuden kumosta kuulet, malta se merkki!

AJATAR. Korpin raakumisen vuoren jyrkältä kuulet, malta se merkki!

SINIPIIKA. Korpin ääntä en ymmärrä; mutta pieni kiuru sanoo, että Kullervon onnen tähti vielä kiiltää taitaa.

AJATAR. Kiurun ääntä en ymmärrä; mutta musta korppi sanoo, että, koska lumivalkeaksi hän muuttuu, silloin kiiltää Kullervon onnen tähti.

KULLERVO. Hyvin ennustettu, Ajatar.

SINIPIIKA. Kullervo, sun isäs ja emos, he elävät vielä.

AJATAR. Sen valehtelet.

KULLERVO. Sinä huono tietäjä.

SINIPIIKA. Ilkeä vaimo, joka pahuudesta iloitset!

AJATAR. Totuutta haastelen ja vihaan valhetta, joka kielestäs virtaa.

SINIPIIKA. Minä en valehtele.

AJATAR. Sen teet, sinä maikaileva vauva. Jos tahtoisin, niin tuulen kierroksissa sinun puhaltaa taitaisin aina Lapin tuntureille.

SINIPIIKA. Siihen puuttuu sinulta voimaa.

AJATAR.Ällös vihaani kiihoitelko.

SINIPIIKA. Sitä en pelkää.

KULLERVO. Riitanne katkaista tahdon. *(Ajattarelle).* Sinun palvelukseeni otan, mutta eron tämä toinen saa. — Lähde tästä, nuori nainen!

SINIPIIKA. Oman onnes tähden tee se itse pian,

kiirehdi tästä koillista kohden, kunnes ehdit järvelle, joka Kalalammiksi kutsutaan! Siellä asuvat isäs ja äitis.

KULLERVO. Tiedä, neito, että kymmenittäin talvia tuiskunut on ja kesiä viheriöinnyt, siitä kuin he tuhaksi ja tomuksi tulivat. Kalman kankaita he parhaallaan samoilevat.

SINIPIIKA. Sama aurinko, joka meille paistaa, paistaa heille myös, ja heidän asuntonsa on pieni mökki kuusistossa Kalalammin partaalla.

KULLERVO. Mutta surma heidät kohtasi tulessa ja liekissä. Kuuletko, mitä sanon?

SINIPIIKA. Tulesta he pelastuivat kenenkään tietämättä ja pakenivat erämaihin, jossa vielä elävät.

KULLERVO. Tuska ja kuolema! Olisko se totta? He eläisivät vielä! — Mutta olkoon niin; en tahdo heistä tietää, en tahdo. Ei kelpaa enään tämä maa päiväpaisteelle sille; se pimeyttä, sadetta ja myrskyä tahtoo, koston myrskyä, ja sade olkoon verenvuodatus, koska rosmona metsän pimeydestä käyn. — Jätä meidät, tyttöseni, ja älä tarinoillas kostoani pilaa! Mene tiehes, valheen neito ihanassa haamussa!

SINIPIIKA. Niinkuin onnes, poistun sinusta nyt ainiaksi. Nyt vasta, mies mieletön, kavahtaos jumalten vainoa. *(Menee).*

KULLERVO. Kaikki menkäät, niin jumalat kuin sinä! Yksin öisillä ahoilla Suomen saarta samoilla tahdon, yksin niinkuin mäyrä, jonka huvitus pimeys on. *(Ajattarelle).* Mutta miksi viivyttelet sinä? Käy toimeen ja tee parastas; työssä ompi maksus.

AJATAR. Malta: jo ennen tuon pilven välttymistä

päivän kasvoin edestä on Ilman karja surmansa saanut. *(Menee).*

KULLERVO *(yksin).* Miksi ompi sydämmeni jaettuna vielä ja kahdakkielin haastelee? Mutta tästälähin kuulla tahdon vihan ääntä vaan ja koston kuiskausta. Sepä sopii hänelle, joka päättänyt on jättää pirttien suojan ja metsiin asumaan mennä, jossa ystävänsä ainoa on loimottava nuotiovalkea. Siellä me kuin veljet toinen toisemme kättä likistelemme, koska talven myrskyt käy ja taivaan tähdet välkkyy. Metsässä asua tahdon; kontoni syvä maan povessa ja valkeani kuusen juurella mua talven kylmistä suojeleva on. Niinpä asuntoni tästälähin, ja koska lakeuksilla nä'yn, niin kauhistukoot. *(Nyyrikki tulee kiiruulla).*

NYYRIKKI. Oletko tämän karjan paimen?

KULLERVO. Se olin, mutta hetki sitten tämän viran annoin pois.

NYYRIKKI. Kellen annoit sen?

KULLERVO. Ajattarelle.

NYYRIKKI.Ällös juonitelko. Tämä karja, sen tiedän, on Ilmarin ja sinä hänen paimenensa; mutta et nautojesi avuksi riennä, vaikka näet, kuinka pedot heitä ahdistavat. Mies, miksi seisot tässä, niinkuin ei mitään tapahtuis?

KULLERVO. Viisautta itselleni kokoon.

NYYRIKKI. Tätä kootessas kohtaa Ilmaria vahinko näin ankara.

KULLERVO. Vahingosta viisaaksi tullaan.

NYYRIKKI. Oletko järjetön, mies? Käy kanssani, ja peloitetaan pois nämät pedot; yksin en rohkene heitä

lähestyä, koska on heitä noin hirveän paljon. Katsos, kuinka iskee susi hampaansa Kyydön kurkkuun tuossa. Nyt lehmän kaataa, nyt.

KULLERVO. Tästälähin, joutuisinko vielä paimeneksi, tiedän, kuinka estän tämänlaisen pahan.

NYYRIKKI. Kuinka?

KULLERVO. Ett'en toisten salli hänen noin iskeä hammastansa lehmän kurkkuun.

NYYRIKKI. Etkä tee sitä nyt?

KULLERVO. Ensin leikin nähdä tahdon, ja ompa se hauskaa. Kuules tätä pauhinaa!

NYYRIKKI. Se sinua huvittaa?

KULLERVO. Sydämmestä. — Mutta ken olet sinä, joka tähän ilmestyit niin kiltisti kieltä pieksemään?

NYYRIKKI. Nyyrikki on nimeni.

KULLERVO. Terve, metsän ankara jumala! Näin vähäinen ja killisilmä?

NYYRIKKI. En ole Nyyrikki Tapion poika, vaikka nimeänsä kannan, joka pilkoilla onkin minulle annettu — mutta yhtä kaikki —; vaan olen linnustaja Nyyrikki, ja totinen ihminen niinkuin sinäkin.

KULLERVO. Lähde sitten ansahilles ja terrentarhoilles ja minut yksin jätä tähän karjani kanssa.

NYYRIKKI. Katsos, ei ole sinulla nautaa ainoaakaan enään, kurja paimen!

KULLERVO. Lähde pian!

NYYRIKKI. Minä lähden. Ethän, hyvä ystävä, minua selkään pane, vaikka vähän nuhtelinkin sinua? Mutta siinä tarkoitin sua kohtaan hyvää.

KULLERVO. Hyvää! Käy käpälämäkeen, jos elää tahdot?

NYYRIKKI. Jos elää tahdot? Mitä tarkoitat, mies uljas ja iloinen? *(Itsekseen).* Vihaiselta hän näyttää ja pian ihmeitä kanssani tehdä taitaa. *(Ääneensä).* Ethän minua selkään pane, vaikka tyhmyydessäni sinua äsken vähän soimasin.

KULLERVO. Sinä mieleni vimmaat.

NYYRIKKI. Kuuleppas, mies, mitä sinulle ilmoitan. Erämaassa elävät vielä isäs ja äitis. Minä tiedän sen; mutta älä Jumalan tähden sano Untolan Kimmolle, että kuulit tämän minun suustani.

KULLERVO. Tahdotko mennä? *(Nostaa ylös suuren kiven maasta ja viskaisee sen Nyyrikin jälkeen, joka pakenee juosten).* Kiitä jalkojesi nopeutta, ettäs pelastuit; sun muuten tämä kivi luonnottomaksi aineeksi runtonut olis. — Nyt Ilman kartanoa kohden päivätyötäni päättämään ja siitä suorasti Untolaan käy kostoni tie. *(Menee).*

NÄYTELMÄLAITOSTEN MUUTOS.

(Ulkopuolella Ilmarin huonetta, joka seisoo vasemmalla; perällä näkyy kunnaita, laaksoja ja järviä. Ilmarin emäntä tulee huoneesta).

ILMARIN EMÄNTÄ. *(Yksin).* Lähestyy jo ehtoo, kuusi mustenee ja mänty mäellä tuolla harmaana haamuna seisoo; tämä pilvisenä päivänä merkki paimenella on, että ilta likenee. Mutta miksi viipyy paimenemme tänä ehtoona? Korven rannalla jo torvensa kai-

kuman pitäis ja kilisemän kellot. *(Eräs nais-palvelijoista tulee oikealta).* Karjaamme, tyttöni, ei kuulu, vaikka ehtooksi jo hämärtyy.

PALVELIJA. Pilvet päivän himeäksi tekivät ja sentähden ei malttanut paimen kohta yön ja päivän rajaa.

I:N EMÄNTÄ. Kovin toki tänään paimenta pilkkasimme, koska saatoimme häntä kiveä kantamaan. Tämän tähden hän ehkä mielellä kyllä katkeralla ensimäisen päivänsä paimensi.

PALVELIJA. Kielensä tähden ei ansainnut hän muuta. — Mutta ken tulee tuossa? Nyyrikki, se kerkeä-jalkainen. *(Nyyrikki tulee oikealta).*

NYYRIKKI. Terveys ja rauha Pohjan kaunoiselle!

I:N EMÄNTÄ. Sinä metsästä tulet ja olet kenties karjani nähnyt, jota Kullervo kaitsee.

NYYRIKKI. Hän koreasti kaitsee, kaitsee niinkuin vuohi huhtaa. Näkyy, kuin metsän petojen kanssa olis hän yksissä tuumissa surmaksi karjalle.

I:N EMÄNTÄ. Onettomuutta aavistan. Nyyrikki, sinä haastelet, kuin olis tapahtunut joku vahinko.

NYYRIKKI. Vahinko suuri, sen itse näin.

I:N EMÄNTÄ. Mitä näit?

NYYRIKKI. Kuinka sudet komean karjas hävittivät.

I:N EMÄNTÄ. Ei huvita se vale.

NYYRIKKI. Pian on sanani toteen käyvä: yösen lähestyvän näet — nyt aurinko itsensä näyttää, mutta juuri vaipuessaan mäen taakse tuonne — mutta karjastas et yhtään nautaa vielä näe.

I:N EMÄNTÄ. Täytyykö uskoa, mitä haastelet?

Vahingon tämänkaltaisen poistakoon pilvien jumala! Kuinka sanoit? Kaikki karjani hävitetty?

NYYRIKKI. Ei ainoatakaan henkiin jäänyt.

PALVELIJA. Mutta seurasihan karjaamme paimen; missä löytyi hän petojen päälle karatessa?

NYYRIKKI. Juuri vieressä, mutta katsellen riemulla veristä leikkiä. Jos olisi kanssani hän apuun käynyt, niinkuin tahdoin, niin huiskahtaispa vielä monen hatasarven häntä; mutta se tulenruoka ei paikastakaan liikahtanut, vaan käänsi pilkaksi, mitä hänelle haastelin. Yksin en rohjennut petoja lähestyä, koska oli heitä lukematon joukko, vaan täytyi minun katsella, kuinka naudat surmattiin. Minä kiljuin kiukuissani hänen edessänsä, haukuin hänen päästä kantapäähän asti ja yritin jo panna häntä selkäänkin; mutta onnekseni äkkäsin hänen monta vertaa vahvemmaksi minua. Noin korkean kiven, uskottenko? noin korkean kiven hän maasta tempasi ylös ja nakkasi perääni; mutta Ukolle kiitos, joka minulle syntyessäni antoi näin norjat jalat.

I:N EMÄNTÄ. Kadottanut siis olen viljani kultaisen! Kaikki surmansa saaneet, Nyyrikki?

NYYRIKKI. En ihmettele, että murhe sinun saavuttaa. — Kaikki surmansa saaneet; ei auta.

PALVELIJA. Missä näit tämän onnettomuuden?

NYYRIKKI. Kumminkin penikulman matkaa tästä, Seunamäen ahoilla.

I:N EMÄNTÄ. Vihoissansa karkoitti hän karjansa näin kauas.

PALVELIJA. Mutta tiedä, jos valhettelet, niin sitä valhetta et ole hyveksivä.

NYYRIKKI. Pääni sepän väkivasarata maistakoon, jos ei ole kaikki totta, mitä teille haastellut olen. *(Kullervon ääni kuuluu oikealta).* Siinä paimen; mutta missä karja?

I:N EMÄNTÄ. Missä on karjani, mies, missä on karjani? *(Menee kiireesti oikealle).*

NYYRIKKI. Emäntäiseni, kuule, mitä virkkaan: älä sanaakaan hänelle ilmoita, keltä asiasta tiedon sait; hän muuten pian lyö mun hengeltä pois, sen hän tekee. Sinäkään, tyttöni, et hiiskune hänelle mitään, että täytyi minun kannella päällensä. Hän on hirveä ja, ennenkuin tiedämmekään, nykistää meidät molemmat. — Hän tulee. Menen vähän verhoon, mutta astun esiin, koska parhaaksi näen.

PALVELIJA. Se uljas Nyyrikki!

NYYRIKKI. Teet, niinkuin sanoin, piikaseni: et mainitse hänelle mitään, mitä haastellut olen. *(Poistuu vasemmalle. Kullervo ja I:n emäntä tulevat oikealta).*

KULLERVO. Hyvin kaikki.

I:N EMÄNTÄ. Mihin saatoit karjani? Sano pian!

KULLERVO. Metsässä kuleksivat mustakuonoiset, nopeasti parhaallaan maata varvastelevat, mutta ei kuitenkaan omilla jaloillaan.

I:N EMÄNTÄ. Vastaa suoraan, mies!

PALVELIJA. Tiedä, että pieksiäiset sinulla varteissa on.

I:N EMÄNTÄ. Missä ovat lehmäni, hatasarveni kaunoiset?

KULLERVO. Häntyrien maarussa nyt sukevasti liukkuvat; kyyti on heillä ilman maksotta.

I:N EMÄNTÄ. Ovat siis surmatut?

KULLERVO. Kaikki.

I:N EMÄNTÄ. Onneton paimen!

KULLERVO. Onneton hän oli, sillä ikävä on elo Paimelassa, ja sentähden sen päätin riemun pauhinalla. Ilokseni katselin sitä leikkiä veristä ja nousivat taasen rintani palkeet.

I:N EMÄNTÄ. Miksi teet syys suuremmaksi, kuin se on? En usko, että's huolimatonna katselit, kuinka raatelivat karjani metsän pedot. Sano, että vahingon kohdatessa lehmistä eksyit pois, niin koetanpa rangaistustas lievittää.

KULLERVO. Toisin kuitenkin on asia: itse naudoillesi surman saatoin, ja että kaikki niin pikaisesti kävi, siitä kiitän Ajatarta, joka sudet kaikista ilmoista karjaani joudutti; käskystäni tämä tapahtui toki.

I:N EMÄNTÄ. Sinä Hiiden heittiö, peikko, miksi tämän teit?

KULLERVO. Sinä kiukkuinen emäntä, miksi paimenesi leipään leivoit kiven? Mutta minkätähden nuhtelen tästä sinua, koska kaikki onnekseni kääntyi?

PALVELIJA. Siis tulis sinun meitä kiittää, vaan ei kostaa, koska sinulle onnen saatoimme.

KULLERVO. Kostossapa onneni, juuri siinä, että näin on käynyt: tästä jotain tehdä taitaan.

I:N EMÄNTÄ. Mitä siitä tehdään, kohta sun näkemän pitää. *(Palvelijalle).* Anna tieto Ilmarille, riennä!

PALVELIJA. Hän pajassa on, ja pian hänen tänne saatan. *(Menee oikealle).*

KULLERVO. Hän tulkoon ja miehensä kaikki, vasaroilla ja pihdeillä.

I:N EMÄNTÄ. Orjako näin korskailee?

KULLERVO. Orja! Ällös mainitko sitä sanaa.

I:N EMÄNTÄ. Miksi en, koska orjaksi merkitty olet ja orjana ostettu?

KULLERVO. Puhees taitaa sokeaksi, hurjaksi mun saattaa. Vaikene, vaimo!

I:N EMÄNTÄ. Minä edessäsi vaieta? Hävytön! Miksi karjani menetit, sinä villisusi, peto?

KULLERVO. Niin, kuin ei vaan orja.

I:N EMÄNTÄ. Orja, viheliäinen orja!

KULLERVO. Tuli ja leimaus? *(Lyö veitsellänsä I:n emäntää rintaan).* Veitseni pystyy vielä.

NYYRIKKI. *(Juosten vasemmalta yli teaterin).* Murha, murha! Tänne rientäkää! *(Katoo oikealle. Palvelija tulee).*

PALVELIJA. Ken huutaa murhaa? — Onneton hetki! Emäntä tapettu on! Ken on tehnyt tämän? *(Emännälle).* Heräy ja toinnu, näytä vielä kerta mailmalle lempeät, siniset silmäs. Mutta hän kylmenee. *(Kullervolle).* Mies, sinunko tekos tämä on? *(Työntäisee häntä vasten rintaa).* Sinä pahahenki, sinä hänen tapoit!

KULLERVO. Sen tein. Onko hän kuollut?

PALVELIJA. Kuollut, iankaikkiseksi. Tässä tulee meidän miehiä. Rientäkää! *(Nyyrikki ja muutama Ilmarin miehistä tulevat oikealta).*

NYYRIKKI. Tuossa hän seisoo. Suomikaat hän ensin, sitten nykistäkäät, tappakaat, niinkuin hän emäntänne tappoi. Karatkaat kiinni häneen kaikki yksimielisesti. Kas niin! Hyvästi löylyttäkäät häntä!

1:N MIES. Onneton, mitä olet tehnyt?

2:N MIES. Sinä hänen murhasit?

PALVELIJA. Jääkylmänä makaa tässä Pohjolan tytär; jos häntä arvossa piditte, niin kuolemansa kostakaat. Kitukoon murhamiehensä, kitukoon, että mailma kauhistuu.

NYYRIKKI. Aika mekosti häntä pieskäät.

PALVELIJA. Miksi viipyy Ilmarinen?

NYYRIKKI. Hän viipyy lähteellä; toki näen hänen lähestyvän. Tuossa hän tulee.

KULLERVO. Mikä on aikomuksenne mua kohtaan, miehet?

1:N MIES. Hyvin ansaittu rangaistukses!

2:N MIES. Rangaistus kova.

NYYRIKKI. Ensin päivän pitkät pieksiäiset, sitten kuolema.

KULLERVO. En usko sitä. Pois! *(Viskaisee äkisti tyköänsä miehet, jotka kiirivät nurin hänen ympärilleen).*

NYYRIKKI. Sinä riivattu, mitäs teet?

PALVELIJA. Enemmin voimaa tänne, enemmin voimaa ja väkeä!

KULLERVO. Ole huutamatta, neito; tässä minua ei kuriteta. — Laveammaltakin kostoni liekin taitaisin riehua antaa, mutta täksi kertaa olkoon tässä kylliksi. — Nyt vapaa olen ja asetan tieni, mihin mielin; se metsiin käy. *(Menee).*

PALVELIJA. Niinkö annatte hänen mennä?

1:N MIES. Mitä taidamme tehdä?

NYYRIKKI. Se on Hiisi itse.

PALVELIJA. Tällä hinnallako pääsee emäntämme

surmaaja, kauniin Pohjolan tyttären murhamies? *(Kullervon torvi kuuluu).*

1:N MIES. Ken voi häntä hallita?

2:N MIES. Ei tämä väki.

PALVELIJA. Mutta missä ovat joutsenne? Ampukaa se peikko, lähettäkää hänen hartioihinsa tulinen nuoli.

1:N MIES. Metsän rannan hän ehtii jo ja katoo. — Tuossa tulee seppä itse.

ILMARI. Miksi tämä meno?

PALVELIJA. Nyt valita ja itke, Ilmari, koska kuolleena naises löydät. *(Ilmari ryhtyy emäntäänsä).* Tämän teki paimenesi, Kullervo.

ILMARI. Oi päivä hirmuinen! Jääkylmä hän on, ja tämä on kuolema. *(Kaukaa kuuluu Kullervon torvi).*

PALVELIJA. Mennyt lempeä henkensä on.

ILMARI. Mutta murhamies, missä hän on?

1:N MIES. Pakeni kuin ilves. Torvensa kaukana korvessa kuuluu.

ILMARI. Miksi päästitte hänen? *(Tempaa ensimäistä miestä kauluksesta).* Sinä kirottu, sun paikalla mustalle Tuonelle viskaisen, ettäs sen rosmon laskit.

PALVELIJA. Malta, Ilmari, ja kuule: kaikin voimin he häntä hallita koettivat, mutta peikolla oli peloittava voima.

NYYRIKKI. Totta haastelee tyttö. Hän tallukkoina miehet kimpustansa karisti ja juoksi matkoihinsa; ja tämä tapahtui niin pikaisesti, ett'en, pahasti kyllä, minäkään heitä ehtinyt apuun. Usko minua, Ilmari: ei ole hän pilana pidettävä, sen tänäpänä jo toisen kerran

näin. Noin korkean kiven hän metsässä viskaisi perääni, koska aioin panna häntä selkään, siitä syystä, näet seppä, ett'ei käynyt hän kanssani lehmä-raukkoja pelastamaan petojen kynsistä.

PALVELIJA. Hirveästi tirkistellen, katsahtelee maahan Ilmarinen. Oi päivää tätä, jona ikävyyden saimme iki-vieraaksemme!

ILMARI. Siinä lepäät, naiseni, alkaen kuolon pitkää unta, jossa avattiin etees Manan ääretön maa! Mikä muutos! Äsken rehoittaen kukoistit, mutta nyt lakastuneena makaat tässä. Äsken ortteni alla iloisena emännöitsit, hyörit ja pyörit, mutta unohtanut olet nyt askareet kaikki. Pata tulella keittäjää vartoo, mutta missä viipyy hän? Oi, missä viipyy hän?

PALVELIJA. Tulisijalta ja pöytäs äärestä on ilo jäähyväiset ottanut.

ILMARI. Äsken lempeä ja tointa täynnä, nyt kuollut kappale, kivi, maa ja multa.

PALVELIJA *(istuu ruumiin viereen ja itkee).* Itke, Ilmari, itke!

ILMARI. Itken yöt ja päivät, ja älköön kesällä tällä pajastani nousko säkenöitsevä sauhu; nyt levätkäät palkeeni ja vaikene alasimen helinä, koska naistaan itkee Ilmarinen, ikävöitsee Pohjolan keltakiharaista! — Oi kaipaus ja murhe! nyt teitä vieraikseni tervehdin. *(Menee huoneesensa).*

VÄLIVERHO.

Kalervon huone Kalalammilla. Yö. **Kimmo** kutoo verkkoa pärevalkealla.

KIMMO *(yksin)*. Huomenna, jo ennen päivän nousua, matkustan Ilman taloa kohden ja Kullervon johdatan uuteen kotiinsa, tänne sydänmaahan. Kiusaksesi kovaksi nyt sepän naisen karjaa sinun kaitsea täytyy; sydäntäs tämä kivistää, sen tiedän, mutta huomispäivä pääsinpäiväs on. Ei aavista isos, ei emos, ei kaunis sisares, ettäs näitä kankaita vielä samoilet, enkä heille tietoa anna, ennenkuin tässä kattonsa alla seisot. Siitäpä riemu nousee, silloin ilon auringon paiste ja kyynelten lempeä sade yhteen liittyvät. Silloin, Kalervo, partas tärisee kuin haavanlehti myrskyssä ja emäntäs ilon kyllyydestä valjentuu, ja murheenne sen perään, joka teiltä metsään eksyi ja, niinkuin näyttää, ainiaksi katosi, keventymän pitää hänen kauttansa, jonka sijaan saatte, hänen, joka teitä lähestyy niinkuin mies vuosia sitten turpeen alle peitetty. — Mutta murhe raskas teitä painaa nyt, ja väsymättä te metsät ristiin rastiin kiertelette, etsien sitä onnetonta. — Mutta järvelle nyt, verkkoani laskemaan, sillä ilma on lempeä ja tyyni. *(Menee verkko olalla. Kalervo tulee).*

KALERVO. Ei toivoa tyttärestä, en koreata Ainikkiani enään nähdä saa. — Kova onneni, kuin koira, miestä vainoo ja hänen löytää, mihin ikänänsä kätkeyisi. — Erämaahan tänne pakenin ihmisten yhteydestä, pois verisistä melskeistä pahan veljen kanssa, nähtyäni poikani pienen kaatuvan ryövärien miekan alle; tänne pa-

kenin, luullen rauhan täällä löytäväni. — Tosin mulle täällä tytärtä kaksi kasvoi, kuin kaksi riippuva-lehtistä halavaa, ja heitä katsellessani jo melkein unohdin menneet pahat; mutta juuri tämä ilo oli sen murheen lähde, joka kovin meitä painaa nyt, ja parempi, ett'ei yhtään tytärtä meillä ollut olis, kuin että toinen heistä näin temmattiin pois teille tietämättömille. — Niinpä täällä, tällä kämmenen-levyisellä ajalla, joka milloin lyhyeltä, milloin pitkältä näyttää, mutta on toki lyhyt ja paha, ukkoa kiukkuinen kohtalo vainonnut on. Mutta arvettunut on pistoksista sydämmeni pinta ja arvista kovaksi kamartunut. *(Kalervon emäntä ja Kelmä tulevat).*

K:N EMÄNTÄ. Missä on hän, missä? Sano, missä vieno Ainikkimme on.

KALERVO. En tiedä hänestä minä; mutta olisko sinulla syytä luullaksesi tytön kotiin joutuneeksi?

K:N EMÄNTÄ. Tiellä tullessani keskustelin onnen kanssa ja kiivaasti manasin häntä toivoni mukaan myöntymään. Häntä manasin ja rukoilin saattamaan niin, että, palattuani metsästä, mua Ainikki kotona vartoisi. Niin tingin onnen kanssa ja tein niinkuin mieletön; toivoni todeksi uskoin ja iloisena ja nopeasti, kuin pinokärppä pieni, juoksin kotoa kohden. Niin vimmattu murhe leikkiä lyö ja viimein leikkinsä todeksi päättää; niin katala tein ja tuskani enensin vaan. En näe tässä Ainikkia, en lastani näe.

KALERVO. Et koskaan häntä näe. Jos säästivätkin hänen pedot, niin eksyneen kauhistukset hänen lempeän luontonsa viimein toki menettivät.

K:N EMÄNTÄ. Oi tämän murheen syvyyttä!

KALERVO. Syvä murheemme on; mutta valitus ei auta, koska jumalat meidät kironneet ovat. Kovan onnen kohdatessa paras keino sydäntä koventaa.

K:N EMÄNTÄ. Koventaa, ei, vaan auki repiä tahdon sydämmeni haavat ja koskena juoskoon veren ja kyynelten virta. Tuskaa himoitsen ja tulen povessani tahdon kiihoittaa, kunnes kaikki kartena katoo, ja tämä oli äidin murhe, niin hän tytärtänsä suri, kaunoista Ainikkiansa. Ainikki! Alati kaikuu korvissani äänes, joka pelastusta huutaa! mutta kenkään sinua ei toki armahda. Missä on nyt asuntosi, missä pöytäs, patas ja valkeas, missä olet nyt, nyt, haastellessani näin? Missä olet, jos elon neste vielä suonissasi juoksee? Ehkä huosutat par'aikaa sammaleisella kuolinvuoteellas etkä vesipisarata janos sammutteeksi saa. Ehkä hourit myös, haastelet kivien, kantojen ja puitten kanssa, ja anot heiltä lievitystä tuskalles, mutta turhaan. Oi luonto niin lempeä ja tyyni ja kuitenkin niin lemmetön! Sinä kantaja tyly, sinä armoton toukontamma, joka varsojas et imetä, vaan omille rinnoilles heidän nääntyä annat. — Oi! murhetta tänkaltaista ei äidin sydän kanna; sen alle pian vaipuu hän, jos päästöä ei tule. Pilvien hallitsija, tänne katsahda ja armahda pian!

KELMÄ. Valitukses, emo, mieleni murtaa, kuolettaa.

K:N EMÄNTÄ *(syleillen Kelmää)*. Kuollaan, tyttäreni, mennään ma'ata viheriän peiton alle, vasta siellä Ainikin unohtaa taidamme. Oi Kelmäni!

KELMÄ. Kurja emoni!

KALERVO *(repien tukkaansa).* Kirous, kirous ja pimeys vallitkoon! *(Kullervo tulee).*

KULLERVO. Ken asuu tässä?

KALERVO. Kolme kirottua henkeä.

KULLERVO. Olkoon heitä neljä. — Saanko hieman vettä, kylmää vettä?

KELMÅ *(juosten isänsä turviin).* Ken ollee hän, hänen muotonsa on kauhea.

KALERVO. Ole rauhassa lapseni.

KULLERVO *(itsekseen).* Tehty on kuolon työ.

K:N EMÄNTÄ. Hourupäiseksi hän näyttää.

KALERVO. Ken olet, mies, ja mitä etsit?

KULLERVO. Sinä murhamiehen näet; hän sinulta pisaran vettä pyytää. — Ystävät, kuinka kauas on yö kulunut?

KALERVO *(itsekseen).* Hän kaiketi on järjestänsä. *(Äänеensä).* Anna hänelle juoda. *(Itsekseen).* Varoillani tahdon toki olla ja joka käännöstänsä tarkalla silmällä seurata. *(Kelmä tarjoo Kullervolle haarikkoa).*

KULLERVO *(tuskin maistettuansa vettä, panee haarikon kiivaasti kädestänsä pois. Itsekseen).* Murhasin kauniin, jonka otsa kajasti kuin aamun koi, ja keltakiharansa hartioilla pöyryelivät, koska käännähtelivät kasvonsa kelmeät. Lumivalkea joutsen laineilla uiskenteli, ympärillään kultakeltainen poikaisparvi. Kakdeksi onnen kunnaaksi povensa kohosi ylös ja hän, joka päänsä sinne kallistaa sai, hän houraili hekumassa autuaitten. Pohjan neito, sun murhamiehes nyt vasta kauneutes muistaa ja siihen rakastuu, mutta myöhään: sen kuvan, jota mielessään hän ihastelee nyt, särki hän omalla kä-

dellään, eikä nähnyt, houru, mikä kalleus se oli, mikä autuuden lähde. — Niinpä tapahtui, jos en unta näe. Olisi niin! Mutta heräyksissä seison tässä, vaikka mieli ei entisellä mitalla nyt aikaa mittaile, vaan hirmuisesti kaikki pidentää. Mitä ehtoolla eilen tapahtui, sitä muistelen, sitä hetkeä veristä, kuin muinaista asiaa hämäryydessä meneen ajan.

KALERVO. Mies, sinä Tyrjösen huoneessa olet. Mitä etsit?

KULLERVO *(itsekseen)*. Sama aurinko, joka silloin länteen nukkui, makaa vielä, mutta nostaa kohta kirkkaan otsansa ja meitä tervehtii. *(Ääneensä)*. Sinä kaiketi mielipuoleksi mun luulet?

KALERVO. Niin luulin, mutta järkeä osoittaa toki katsantosi. Ken olet? Joka kattoni alle astuu, asiansa sanokoon ja mitä miehiä hän on; häntä muuten kohtelen kuin ryöväriä.

KULLERVO. Murhamies olen, niinkuin sanoin.

KALERVO. Kenen murhamies olet, sinä onneton?

KULLERVO. Kaikki tahdon sinulle kertoa, koska yö niin pitkä on; kaikki sinulle kertoa tahdon. — Naisen kauniin murhasin ja tapahtui tämä illan ikävässä, ja ehtooruskosta silloin paistoivat idän vuorien tutkaimet. Sen hetken muistan. Ja nyt sun kuulla pitää, kenen murhasin; niin, kaikki sulle ilmoittaa tahdon. — Mutta yöseen kiivaasti käynyt olen, ja jos laskisit kätes otsalleni, niin hohteen tuntisit.

KELMÄ. Isäni, tätä miestä kavahtakaamme.

KULLERVO. Te turhaan minua pelkäätte. — Mutta

sanoakseni sinulle, kenen verisesti tapoin, niin oli se Pohjolan tytär, seppä Ilmarisen kaunis emäntä.

KALERVO. Pohjolan tytär!

K:N EMÄNTÄ. Se kuuluisa Pohjolan neito, niin hyväksi ja ihanaksi huudettu?

KELMÄ. Hänen murhata taisit?

KULLERVO. Niin tapahtunut on.

KALERVO. Sinä peikko! Paikalla kostaisin naisen kuolon, sun miekallani maahan naulitsisin, jos en uskoisi, että kiivaudessa teit tämän työn ja jos en näkisi mielesi levottomuutta. Kurja mies, mitä olet tehnyt?

KULLERVO. Kuuma tuska! Vierastanpa vielä kantaakseni verenvuodattajan sydäntä; mutta aikaa voittain ehkä kävisi se päisin, tottumuksen ihmeellisen voiman kautta, näetkös. Mutta sen tiedän, ett'ei ole nyt laitani oikein; yöseen metsiä kulkenut olen, väsyneenä seison tässä nyt ja odotan päivän nousua, mutta kauan viipyy kelmeä koi, joka meille aamusta tiedon antaa. Toki luulen, että tuolla idässä, toisella puolella kunnasta tuossa, hän jo pyristelee siipiänsä.

KALERVO. Nouseva kuu se on, nyt on meillä puoli-yö.

KULLERVO. Loppua ei tule yölle tälle: tuon valkeuden siinnon jo aamun koitteeksi luulin, mutta nyt, sanot sinä, on puoli-yö vasta. — Mutta tieni jatkaa täytyy.

KALERVO. Mihin vaellat?

KULLERVO. Enpä tiedä; kotoa ei miehellä ole.

KALERVO. Mikä nimesi on ja mistä olet syntyisin?

KULLERVO. Kullervo on nimeni.

K:N EMÄNTÄ. Kullervo!

KALERVO. Vaimoni hämmästyy kuullessaan nimen, joka on meille rakas ja tuttu.

KULLERVO. Ken olet sitten sinä, joka asut tässä erämaassa?

KALERVO. Nimeni Tyrjönen on.

K:N EMÄNTÄ. Sinä onneton, nuori mies, ken oli sun isäsi?

KULLERVO. Kalervon poika olen.

K:N EMÄNTÄ *(itsekseen)*. Kauhistus ja kuolema! Mutta tämä mahdotonta on.

KELMÄ *(itsekseen)*. Hallitsija pilvien, mitä haastelee hän?

KALERVO. Kalervon poika? Sinä hävytön, sinä riiviö, miksi tämä juoni, ettäs kuolleen haamussa kummittelet? — Tapauksen kuullut olen: Kalervon poika surmattiin ynnä isänsä ja äitinsä kanssa.

KULLERVO. Mutta surma ei häntä toki silloin käsittänyt, vaan temmattiin hän kuolon kidasta, orjaksi Untolaan vietiin ja merkki tämä vielä hänen otsaansa painettiiin.

K:N EMÄNTÄ *(itsekseen)*. Minä tukahdun.

KALERVO *(emännällensä)*. Aatteles, että olis hän poikamme ja lähestyy meitä, kädet tahrattuina Pohjolan ihanan naisen vereen.

K:N EMÄNTÄ. En tahdo sitä aatella. Minä tukahdun ja näännyn.

KELMÄ. Mutta kaikesta tästä ei Kimmo meille sanaakaan haastellut ole.

K:N EMÄNTÄ. Ei, sitä ei hän ole tehnyt, ja siis valehtelee tämä mies, tahtoo meitä pettää. Asian meille Kimmo ilmoittanut olis.

KALERVO. Kavala kettu, nyt aikees ymmärrän: mua tahdot ansaan viekoitella ja viedä saaliin kiukkuisen Unnon kynsiin; mutta erämaan kontion kohtaat tässä, jonka nahka on sinulle kaalliiksi tuleva. Koetetaanpa, mies.

K:N EMÄNTÄ. Kalervo malta, että taitais hän, oi jumalat! oma poikamme olla. Kalervo, ne silmät ja ne hiukset pientä Kullervoamme muistuttavat.

KALERVO. Vaimo, minä pelkään, että niin on, ja taidan tuskin hengittää ja kylmä hiki otsastani kihoo.

K:N EMÄNTÄ. Näköni pimentyy, enkä tiedä, missä seison; mutta kaiketi uneksun.

KULLERVO *(itsekseen)*. Mitä sanoo tämä vaimo? Hän ilmoitti jotain uumousta, että taitaisin poikansa olla. Maa ja taivas! Nyt immen puhe metsässä muistooni joutuu. *(Kimmo tulee)*. Kimmo, nyt taidamme toinen toistamme kädestä ottaa. Emmekö kiroo näitä käsiä? Mutta sano minulle, keitä nämät ovat.

KIMMO. Sinäkö tässä? Taidanko uskoa, mitä näen?

KALERVO. Tunnetko miestä, Kimmo?

K:N EMÄNTÄ. Sano pian!

KIMMO. Hyvin hänen tunnen; poikanne, Kullervo, hän on.

K:N EMÄNTÄ. Kullervo! *(rientää syleilemään Kullervoa)*.

KELMÄ. Korkeuden jumala!

KALERVO. Kaikesta nyt lopun tehköön kuolema!

K:N EMÄNTÄ *(vetäen itsensä äkisti Kullervosta pois).* Mutta miksi sinun murhamiehenä kohtaan, minä onneton! Mikä aika meillä vuorokaudessa nyt, yö vai päivä? En nyt tiedä, koska uneksun ja hourin, ja katkerasti unissa sydämmeni kärsii. Tulta iskeilevä jumala, miksi tämä hetki, joka olis meille tainnut soma kohtaus olla, mutta murheen äärettömän toi? Miksi hänet enään, pilvien Pitkäinen, luoksemme viskasit, kosk'ei hän iloa saattanut meille? Tuli hän, jonka tuleman ei enään pitänyt olis, mutta eipä tullut hän, ketä varroimme; niin metsään tyttäreni ihana kuoli, kuolosta poikani palasi, mutta murhan haamulla, että kauhistuen häntä katselen. Tuli siis mies „turpeen alainen", mutta ei heimonsa iloksi hän tullut. Ja koska tapahtui ennen niin, ett'ei kuollut mies emonsa riemuksi takaisin tullut?

KULLERVO. Niin olet mun äitini? Terve!

K:N EMÄNTÄ *(välttäen Kullervoa).* Ällös mua lähestykö, poikani hirmuinen.

KULLERVO *(kääntyen Kalervoa kohden).* Isäni sinä? Terve, kunnioitettava mies! Tässä on poikasi.

KALERVO. Pois! En tunne sinua; mutta jos säästää tahdot tätä harmaapäistä, niin riennä tästä matkoihis ja tätä kohden ällös koskaan kääntykö. Tee se ja kiiruusti!

KULLERVO. Tässä minulle sisar? Terve, neito, terve!

KELMÄ *(välttäen Kullervoa, joka aikoo lähestyä häntä).* Oi veljeni! älä tule tänne; sinä olet minulle kamoitus.

KULLERVO. Kimmo, tämä taitaa mielen pyörryttää ja riivata. *(Itsekseen)* Poika, orvoksi jäänyt, vuosikym-

menien kuluttua isänsä ja emonsa kohtaa taas, mutta eivät tunne häntä enään, ei siittäjänsä eikä kantajansa armas, vaan oven hänelle osoittavat, käskein hänen kauas siirtymään. Se ehkä nyt on parhain tehty, ja sentähden rientää tahdon. *(Menee kivaasti ulos).*

KIMMO *(itsekseen).* Voi minua! nyt viipymystäni alati kirota täytyy.

K:N EMÄNTÄ. Kalervo, ken oli tämä mies?

KALERVO. Ei muistella häntä, vaan niinkuin hän huoneestamme katosi, niin kadotkoon hän mielestämme myös.

K:N EMÄNTÄ. Pojaksemme hän itsensä sanoi, hän se myös oli, se Kullervo oli. Minä kuolen, jos en enään häntä nähdä saa. *(Kullervo tulee takaisin).*

KALERVO. Oi, tuossa tulee hän!

KULLERVO. Kimmo, minä aion tästä vaeltaa pohjaa kohden.

KIMMO. Oi, Kullervo! mitä on nyt sinulle tapahtunut?

KULLERVO. Minä kuullut olen, että elävät isäni ja emoni vielä ja että asuntonsa tässä on, liekö se totta?

K:N EMÄNTÄ *(kiirehtii syleilemään Kullervoa).* Armas poikani, tule helmoihini? Tule, tule rinnoilleni ja lepää siinä yhtä hellästi kuin ennen! Kovaa kovempi se emo, joka poikansa hylätä taitaa, ja minäpä olin näin armotoin. Mutta tiedä, koska puolestasi käännyin pois ja kätesi tyhjää haperoita annoin, niin silloinpa pakahtua sydämmeni tahtoi. Mutta ole nyt terve tultua! Kullervoni! Terve kaunohiuksiseni!

KULLERVO. Olet toki lempeä ja armelias.

K:N EMÄNTÄ *(aina syleillen Kullervoa).* Kaunis olit lasna, kaunis miehenäkin olet. Toki seisot vielä ikäsi aamupäivässä, se on se soma aika nuoruuden ja miehuuden välillä. — Mutta voi tuota merkkiä tuossa! Tunnoton, häijy Unto, miksi rumistit poikani muodon näin?

KULLERVO. Siitä merkistä kiusani kotoisin ovat, joita ei sylisikään poista enään.

K:N EMÄNTÄ. Kullervoni!

KALERVO. Hiiteen tämä syleileminen ja mairitus! Sitä ei ansaitse murhamies. Erotkaat, ja lähde matkaas sinä!

K:N EMÄNTÄ. Ehkä toisin arvelemme?

KALERVO. Pois peto, murhaaja pois?

KIMMO. Kenen hän murhannut on?

KULLERVO. Kimmo, nyt keskellä kahta tulta seison: yksi riutuvana hämärtyneestä taivaanreunasta läikkyy, ja mieltäni kuluttaa sen ikävä kuume, toinen tässä mua sokeudella lyö, ett'en oikein tiedä, kuinka mailma nyt seisoo.

KIMMO. Mutta kenen murhasit?

KULLERVO. Tyttären Pimentolasta.

KIMMO. Nyt Hiiden henki vallinnut on ja parastansa tehnyt.

KULLERVO. En tiedä mikä henki; mutta, orjaksi myytynä, paimeneen pantiin mies ja kivi hänen leipäänsä kätkettiin, jonka pilkan tähden saatoin karjan petojen kitaan, ja kiukusta kuohuvalla povella kotihin kiirehdin. Kohtasi mun pihalla emäntä kiivas ja, tapauksen kuultuansa, kovin päälleni ärhenteli, mua orjaksi mainiten.

Tästä mieleni pian tulta iski, ja koska hän taasen mulle antoi tämän häpeä-nimen, niin veitseni rintaansa löin ja hän henkensä heitti. Silloin metsään pakenin ja samalla retkellä seison tässä nyt.

K:N EMÄNTÄ. Murheellinen tarina.

KIMMO. Jos eilispäivän nyt takaisin saisin!

K:N EMÄNTÄ. Kimmo, miksi et ennen meille tietoa hänestä antanut?

KIMMO. Huomenna aikeeni oli lähteä häntä saattamaan Ilman talosta tänne, mutta ennätti mua ankara onni.

KULLERVO. Olisit tämän eilen tehnyt, niin käteni nyt puhdas olis ja riemu pauhais näiden ortten alla; mutta näinpä nyt käynyt on. Tänne erämaahan mulle rakettu oli soma onnen laukas, josta en tiennyt, ennenkuin iäksi olin sen ohitse mennyt; sillä tähän en enään mahdollinen pysäymään ole. Toki katsahtelen vielä taakseni sitä kätkettyä laaksoa, jonka pian näöstäni katooman pitää; sitä katsahtelen hetken vielä. Nämätkö emoni kasvot, jotka, täällä metsän synkeydessä, eteeni ilmestyivät? Jo tuntui mulle tämä kuin aamuvalo keskellä syys-yön pimeyttä, josta hämmästyin. Terve emoni ja terve isäni myös! Nyt yht'aikaa teitä tervehdin ja hyvästi jätän, sillä kohta tieni jatkan ja teistä kiirehdin kaukamatkoilleni eikä ehdi teille enään Kullervosta sanomata linnunkaan. — Viivyn vielä, mutta kohta lähden.

K:N EMÄNTÄ. Kalervo, eikö tämä puheensa tulisateena lankee povesi päälle? Niin tahtoisin uskoa. Oi! avaa se sitten ja ällös omaksi kivuksesi sydäntäsi karaisko. — Kurjan poikani isä, muista eloansa tukelaa,

niin etpä suinkaan niin kovin töitänsä tuomitse. Usko minua: mitä hän tehnyt on, sen on hän mielensä vimmassa tehnyt ja katuu sitä nyt. Nyt seisoo hän tässä hiuksilla revityillä ja murheellisella muodolla. Mutta on tämä sama muoto, samat silmät siniset, jotka vuosia lähes kaksikymmentä sitten mua vastaan rinnoiltani katsahtelivat ja samat keltaiset kiharat, joita silittelin silloin, ja autuudesta sydämmeni sykki. Mutta hänenpä kadotin ja kauan häntä murehtien kaipasin ja Tuonen asujameksi hänen luulin; kuitenkin hänen kasvonsa näin, näin eräänä vaisuna yönä, mutta pianpa hän katosi taas ja katosi ainiaaksi. Mutta että hän niin pian silmistäni joutui pois, sentähden kuolla tahdon. Ett'ei kauemmin suotu mun syleillä poikaani, ett'en hohdetta lempeni päällensä hengittää ehtinyt, sen tähden lakastun ja kuolen.

KALERVO *(peittäin silmänsä)*. Hän pysähtyköön huoneesemme, hän pysähtyköön! Niin kovaksi ei karkaistu ole vielä sydämmeni, ett'ei se, näin ankarasti likistettynä, vuotais. — Tule, Kullervo, että sua syleillä saan. *(Syleilevät)*.

KOLMAS NÄYTÖS.

(Metsäinen tieno. Kullervo, keihäs kädessä, tulee).

KULLERVO *(yksinään)*. Enhän menesty isäni huoneessa: verkon kutominen mulle ei mieluista ole eikä korteistossa, järven tyyneellä pinnalla, onkea huiskeilla ja salakkoja lippiellä ylös. Nämät askareet mua vaivaa

kuin hätärä-silmäistä karvas kaasu ja sauhu. Sentähdenpä kyysän pahteesta nyt karkasin karhukeihäs kädessä; mutta eipä toki suuresti mua haluta täällä kierrellä kontion jälkiä etsien. — Hävitys ja kuolema! Oi! olis tämä keihäs Ukon vasama ja minä pitkäisenä pilven partaalla istuisin, niin tietäisinpä työni. Kulovalkean hurjan ympäri mailmaa sytyttäisin, jyristäen kukistaisin taivahat maan helmaan, ja syvyyteen kaikki vaipuisivat viimein. Niin lakeutta tekisin ja ilman herrana valtaistuimellani istuisin noilla tasaisilla tantereilla. Niin juuri. Mutta miksi tämä? Mitä kaikesta tästä? — Ei autuutta jumalien, ei kirottuin öitä Tuonen tulisilla paateroilla eikä näitä päiviä täällä, vaan kaikesta loppu! Mitättömyys paras ja kaikki antaisin, jos saisin tyhjyyden. — Mutta onpa kenties laita, ett'ei päätykkään tiemme kalmistoon, vaan juoksee siitä vielä äärettömiin mailmoihin, ja orjan, merkittynä, myötä seurata täytyy niin kauas, kuin kestää. — Mieleni kärsii tuosta illan synkeästä hämärästä, joka metsäin tutkaimilla äänetönnä lepää; sillä tydyttihän kohtalo kova eloni virran, tielle väärälle sen käänsi, johdatti sen ahtauksiin, joissa nyt se reutoilee, turmellen niin itsensä kuin mantereet; mutta ryntäköön se eteenpäin, kunnes hävityksen kallan viimeisen hän ehtii. *(Menee).*

(1:n ja 2:n paimen-ukko tulevat eri haaralta).

1:N PAIMEN. Mies, missä verkastelet?

2:N PAIMEN. Toverini, minä ihmeen näin, näin Tuulikin, Tapion tyttären, ja tästä syystä, armas toverini, olen sekä iloinen että hämmästynyt.

1:N PAIMEN. Kurja mies, viistoon, luulen minä, on taas aivos kierretty, koska senkaltaista haastelet.

2:N PAIMEN. Hänen totisesti näin.

1:N PAIMEN. Tuulikki itseänsä sinulle näytteli? Hän sitten yhtäläinen töllö olis, kuin sinäkin. — Mutta nyt ei ole aika hullutella, vaan mene ja vastaa lehmät tänne tuolta korven rannalta.

2:N PAIMEN. Sen olen jo tehnyt, niinkuin näet. Mutta, hyvä veli, usko, mitä sanon. Hänellä oli musta hame punareunaisella miehustalla, lumivalkeat paidan-hiat ja hiukset pellavankarvaiset. Korea tyttö! Ja tiedätkö, mitä hän teki? Poimieli puolaimia aholla, tuossa juuri likellä tietä.

1:N PAIMEN. Voi Tuulikki; kyllä tiedän, kuka hän oli; vai Tapiolan Tuulikki? Tyrjösen tytär hän oli, sinä hohko, Tyrjösen eli Kalervon, sillä onpa äsken saatu tieto siitä, että hän, joka itsensä Tyrjöseksi kutsuu, on Kalervo, Untamoisen veli. Hänen tyttärensä aholla näit.

2:N PAIMEN. Ehkä maltat toki asian väärin.

1:N PAIMEN. Kinan tahdot sinä taasen välillemme nostaa, näen minä. Hän oli Kalervon tytär eikä kenkään muu.

2:N PAIMEN. Mutta näetkö, ystäväni, kuinka löytyisi hän tässä, näin kaukana kodostansa?

1:N PAIMEN. Et siis tiedä, että hän, liki kaksi viikkoa sitten, eksyneenä kodostansa, joutui meidän taloon; ja oli tyttö melkein näännyksissä, metsässä kauan harhailtuaan.

2:N PAIMEN. Tämän kuulen vasta. Mutta ett'ei häntä jo ole lähetetty vanhempainsa luoksi?

1:N PAIMEN. Sinä härkäpää, etkö ymmärrä ja käsitä, että hän rasituksistaan kovin sairastui? Niin tapahtui ja tautivuoteensa jätti hän vasta pari päivää sitten. Sana kyllä lähetettiin hänen vanhemmilleen erään kalastajan myötä; mutta arvattavasti ei ehtinytkään se perille, vaan upposi mies tielle, koska ei ole häntä takaisin kuulunut. Huomenna hän toki kotiinsa saatetaan, johon hän, hyvin tietty, kovin ikävöitsee ja levotoin on mielensä hänen äitinsä murheen tähden. Myös halaa hän nähdä vanhinta veljeänsä, Kullervoa, joka, vuosia sitten kuolleena pidettynä, on näinä päivinä, juuri sisaren täällä ollessa, ilmaunut kotiinsa niinkuin kummitus. Mutta eipä tiedä tyttö rääsy, kuinka on veli mailmassa käyskennellyt ja mikä lurjus hän on. — Mutta tässä jaarittelemme asioista, joista ei meillä hipalettakaan ole tekemistä, ja laskemme karjan sutten kitaan. Riennetään perässä; mene tuota kohden sinä, ja jos yhdenkin mullin suohon päästät, niin katso niskas, mies. Mennään nyt. *(Paimenet menevät. Kullervo, taluttaen sisartansa Ainikkia kädestä, tulee esille vastapäätä sitä suuntaa, jota kohden oli mennyt pois).*

KULLERVO. Samaan paikkaan, luulen minä, joudun taas. Seuraa minua, impi! Tähän kuusten suojaan istumme haastelemaan lemmen kieltä; tule neitoseni!

AINIKKI. En tule enään.

KULLERVO. Sinä levottomalta näytät.

AINIKKI. Mikä riivauksen hetki tämä?

KULLERVO. Älä muistele hetkeä mennyttä, muistele lempeämme vaan, jonka molemmat tässä käsitimme. Sinua syleillä tahdon.

AINIKKI. Pois! Mua kamoitat, ja vapisemaan saatat.

KULLERVO. Minä?

AINIKKI. Mitä sinusta sanoisin?

KULLERVO. Sen, mitä aattelet.

AINIKKI. En tiedä, mitä aattelen; mun kumma häiriö on käsittänyt. Ilkeästi sinusta aattelen ja aattelen suloisesti, enkä tiedä, kuinka laitamme on. Sinä hirveä olet ja kaunis, kaunis, kaunis! *(lankee Kullervon rinnoille).* Olet keltakihara ja komea, ja kirkas leimaus on katsantos. Pidä sanas ja tahdonpa sua ikuisesti seurata, nuori mies. *(Vetää itsensä äkisti hänestä pois).* Mutta pois! Jotain kauheata silmistäs mua kohtaan säteilee.

KULLERVO. Kaiken onnes niissä näet, jos katsot tarkemmin; oman armaas löysit tässä, neito nuori. Me yhdessä elämme kuin ruhtinaat, ja kunnaalle korkealle huoneemme rakennamme, johon kaukaiset tienot näkyy.

AINIKKI. Ken olet ja miksi otsassas tämä merkki? Älä katsahda minuun noin hirveästi, minä kauhistun. Mies, minä tahdon sinusta erota.

KULLERVO. Neito, minä en tahdo sinusta erota; minusta et pääse, vaikka pakenisit Lapin vuorille ja siellä niinkuin vuohi jyrkästä jyrkkään hyppelisit; minä vahtosuin, kuin hurja koira, sinua väsymättä vainoisin, ettäs miestä halveksit, uroon pilkkana pidit. Mitä huolit tästä merkistä?

AINIKKI. Olisitko rosmo? Jos niin, niin ole armelias mua kohtaan.

KULLERVO. En ole juuri rosmo; mutta jos tiedon tahdot, niin olen Kullervo, Kalervon poika.

AINIKKI. Kullervo!

KULLERVO. Niin olen. Miksi tuijottelet?

AINIKKI. Onneton hetki!

KULLERVO. Niinällös haastelko; mun muistossani seisokoot armahina sekä hetki tämä että tienoo.

AINIKKI. Mitä teet sinä metsässä täällä?

KULLERVO. Sinä näet, että karhukeihästä kannan.

AINIKKI. Koska isäs huoneen jätit?

KULLERVO. Koska aamu koitti. — Tyttö! kasvos käyvät lumivalkeiksi, kuin olis Kullervo katsella niin hirmuinen. Ällös, neitoseni, kamastuko, vaan tule tänne, niin poskillesi tahdon ruusut antaa.

AINIKKI. Älä, onneton, mua enään lähesty, vaan erotkaamme kiireesti, sillä taivaan nuoli meitä uhkaa. *(Kykertyy alas peittäen kasvonsa pitkillä hiuksillansa ja painaen otsansa vasten polvea).* Nyt itkeä tahtoisin helmani täyteen, mutta tämä murhe ei lievii eikä kyynel juokse, ei juokse, vaan lähteesensä jäätyy; ei jäädy, ei jäädy, vaan polttaa, povessani polttaa, kuin vihainen liekki, ja eloa parempi kuolo nyt on. Kätköä niin syvää ei löydy täällä, joka peittäisi immen kurjan, ja sentähden kiirehdin verhoihin pimeyden maan. Nyt hyvästi taivas jää, ja pauhaava metsä sinä, joka päälleni kantelet, päälleni minun katalan!

KULLERVO *(nostaen ylös Ainikkia).* Ylös neito! pyhi kasvoiltasi hapset, ja pane pois tämä unelias muoto. Oletpa lapsikas tyttö, joka näin turhasta tuskittelet; mutta uiskenteles vielä vuosia muutamia elon myrkyllä täytetyssä virrassa, niin asia tämmöinen kuin tämä on silmissäsi mitätön, sinä naurat sille. Muista, neito, sanani.

AINIKKI. Sinä Kullervoksi itses mainitsit?

KULLERVO. Tämä nimeni on, mutta ken olet sinä, niin viaton ja kaino.

AINIKKI. Olen Ainikki, Kalervon tytär.

KULLERVO. Sisareni?

AINIKKI. Se onneton.

KULLERVO. Joka eksynyt oli?

AINIKKI. Nyt vasta hän eksyi.

KULLERVO. Kirouksesta nyt kaikki kuivakoon.

AINIKKI. Kiroo himojesi vallattomuutta.

KULLERVO. Oi neito, että täällä toinen toisemme kohtasimme! Meidät turmio mustin ehtinyt on, ja parasta maahan vaipua nyt.

AINIKKI. Lähtövirteni veisannut olen.

KULLERVO. Impi, sua kotona murehtien kaipaavat.

AINIKKI. Murheesta emoni kuolee, mutta ennen häntä toki on tyttärensä Kalman maassa. Koska kotiin ehdit sinä, niin sano, että kuollut olen ja makaan aaltojen alla, ja päättyköön heidän murheensa siihen. Muuta, mitä tapahtunut on, et heille kertoa mahda, jos se kätkeä taitaan, sillä sydämmeni on kuolemaan sairastunut. — Niin kotomäkeä en nähdä saa, enkä kuusia, jotka humisevat siellä; minä leikitsin kerran niiden juurilla, minä kurja, kurja. *(Sitoo päähänsä liinan, joka on hänen hartioillansa riippunut).* Mutta rientää täytyy, koska uhaten meitä lähestyy tuo pimeä pilvi; kuules, myrsky käy; minä vältän sen edestä. *(Menee).*

KULLERVO. Mitä tapahtuu, ei sydän tuntea saa, vaikka vuodattaisin oman kantajani veren; sillä suloista on mieltä karaista ja kiukkuiselle onnelle kiusaa tehdä

Sydän kivestä ja koura rautainen, ne täällä ovat parhaat edut. Nyt vasta oikean olentoni käsittänyt olen, ja jos viaton hiilillä mun edessäni korventuis, niin enpä tuosta suuresti huolisi, vaan haukotellen kekäleitä hänen ympärilleen kohentelisin. Niin tiedän siis, ken olen, ja mille tästälähin näyttää elämäni juoksu. — Mutta mihin jouduit, tyttö?Ällös harhailustas metsissä nyt pidentäkö enään, vaan kanssani kotihimme käy, ja koska astumme huoneesen, niin katsantomme älköön kannelko, mitä tapahtunut on, ei ensinkään, vaan olkoon muotomme iloinen ja viaton, vaikka kuohuis povessamme kyinen kulju. — Näinkö hänen tässä ja katosiko hän taasen tietämättömiin? Ainikki! Missä viivyttelet? *(Paimenet tulevat).* Mikä kiire paimenilla?

2:N PAIMEN. Se on tehty! *(Kullervolle).* Osaatko uida, mies?

1:N PAIMEN. Mitä auttais siinä enään uiminen?

KULLERVO. Mitä on tapahtunut?

2:N PAIMEN. Kauhea asia. Eräs nuori tyttö — Ukko häntä armahtakoon! — itsensä upotti virtaan tuohon, juuri silmäimme edessä.

1:N PAIMEN. Pahimpaan pyörteesen hän vaipui.

KULLERVO. Koska tapahtui tämä?

2:N PAIMEN. Kaksi palaa sitten lehmä tuskin märehtiä ehtinyt olis.

KULLERVO *(itsekseen).* Tuskissaan neito Tuonelle meni.

1:N PAIMEN. Syltiä korkea on kallion jyrkkä ja siinä alla vesi vahtona kiehuu. Juuri viimeisellä reunalla näimme tytön seisovan, katsellen alas pyörteesen,

ja oudostuimme kohta käytöstänsä, mutta samassa peitti hän kasvonsa ja viskasi itsensä syvyyteen, eikä nähty hänestä vilaustakaan enään.

2:N PAIMEN. Niin juuri oli asia, kuin kumppanini nyt sanoo; ja siinä ei voinut ihmisen apu mitään, se on hyvin ymmärretty, ja siksi toiseksi, niin ei kumpainenkaan meistä osaa uida.

1:N PAIMEN. Tämän neidon tunsin minä; hän itsensä sanoi Tyrjösen tyttäreksi Kalalammilta, ja meidän taloon joutui hän harhateiltään metsissä. Huomenna aiottiin häntä kotiinsa saattaa, jonne hän, hyvin tietty, kovin ikävöitsi. Myös halasi hän nähdä veljeänsä, Kullervoa, joka, niinkuin juttu käy, vielä on elossa ja on äkisti ilmestynyt vanhempainsa huoneesen.

KULLERVO *(itsekseen)*. Olet sinä, luulen, oiva tyttö ja kultaista sydäntä povessas kannoit; paha onni, joka sun kohtasi ja katkerasti paiväs päätti! Mutta kaikki jo unohtanut olet. *(Äänensä)*. Mikä on tämän paikkakunnan nimi?

1:N PAIMEN. Riekkokankaaksi tämä kutsutaan.

KULLERVO. Riekkokangas.

2:N PAIMEN. Mutta suureksi konnaksi sanotaan tätä Kullervoa.

KULLERVO. Suuri konna ja koiruutta täynnä.

2:N PAIMEN. Minkaltainen lienee tämä peikko päältänähden?

KULLERVO. Ihan minun muotoiseni.

2:N PAIMEN. Vanhempainsa luona sanotaan hän löytyvän nyt ja näissä metsissä nähdään hän usein käyskelevän kamoitukseksi ihmisille.

KULLERVO. Hän isänsä luona asuu; mutta nyt seisoo hän tässä.

1:N ja 2:N PAIMEN. Missä?

KULLERVO *(osoittaen itseänsä).* Tässä. *(Paimenet juoksevat pois).* Te sinne, toista suuntaa kohden minä. — Oi päivää tätä! Sun synkeän muotos vilaukseksi unohdin, mutta muistan kaikki taasen; kuitenkin sille muistooni vaan sijan suon, mutta en poveheni. Jokapäiväinen asia tämä oli luonnon säännön ja järjestyksen mukaan eikä enempätä, sen hullu kuvailus vaan melkeäksi tehdä taitaa. — Kotihin käy nyt metsämies, joka otuksen hyvän käsitti, mutta kadotti hänen jälleen, samalla retkellä. *(Menee. 1:n paimen tulee ja kohta sitten toinen).*

1:N PAIMEN. Tule rohkeasti; hän ei ensinkään tavoita perässämme, vaan juoksee perin toisiin ilmoihin ja menee, kuin itse Hiisi. Kuules karankojen ryskinätä hänen jalkainsa alla.

2:N PAIMEN. Ystäväni, hän olis tainnut tappaa meidät niinkuin kaksi kurjaa rottaa ja sitten kaivaa meidät maahan ja turpeilla peittää miehet; sen olis hän, veljeni, tainnut tehdä.

1:N PAIMEN. Epäilemättä. Mutta mitä aattelemme tästä asiasta? Sisar itsensä koskeen syöksi ja tässä seisoi veli, eikä suuresti minänsä ollut, kuultuaan tytön surkean lopun.

2:N PAIMEN. Ihmeitä olemme tänäpänä nähdä saaneet, ja ompa meillä kotona ehtoolla juttelemista. Kulu, päivä, kiireesti, että pian näitä kummia ilmoittamaan pääsemme.

1:N PAIMEN. Ihmettelemän ja itkemän ämmien pitää.

2:N PAIMEN. Ah! korvat lotkassa he kuuntelevat uusia, joita metsästä tuomme.

1:N PAIMEN. Hyvin tietty; mutta sinä et sanaakaan hiiskua saa, ennenkuin minä heille olen ehtinyt kertoa kaikki, koska taidan asian paremmin osoittaa ja selitellä kuin sinä.

2:N PAIMEN. Totuuden suustani sanoa tahdon enkä hiemaakaan salassa pitää.

1:N PAIMEN. Mutta jos ennen minua tapauksesta jotain hivahdat, niin myttyyn suusi lyön, muista se, ja tiedä ja ymmärrä, että ovat tämmöiset asiat sangen ankaria ja tärkeitä eikä tule niiden kanssa leikitä.

2:N PAIMEN. Sen hyvin ymmärrän, sen hyvin ymmärrän, ystäväni.

1:N PAIMEN. Noh, tee sitten, niinkuin tahdon ja parhaaksi näen. Mutta nyt karjamme luoksi meidän rientää tulee ja vähitellen kääntää naudat käymään kotoa kohden.

2:N PAIMEN. Niin juuri. — Tässä mailmassa tapahtuu niin paljon asioita. *(Menevät).*

NÄYTELMÄLAITOKSET MUUTETUT.

(Kalervon huone. **Kalervon emäntä** ja **Kelmä** tulevat sisään).

K:N EMÄNTÄ. Miksi taasen hän kiroilee ja pauhaa onnetonta poikaansa?

KELMÄ. Ompa syytä siihen hänellä, koska Kullervo kuin villitty itseänsä käyttelee, ketään vääjäämättä. — Tänä aamuna, niinkuin tiedät, rikki reväisi hän ver-

kon, jota kutoa hänen piti, pihdin säpäleiksi nurkkaan viskasi ja karkas ulos hurjapäinen.

K:N EMÄNTÄ. Kiukkua kovaa osoitti tämä, mutta aika jo olis tämän tähden torelemasta la'ata.

KELMÄ. Kaiken tämän hän jo unohtanut olis; mutta äsken huomaitsi hän enemmin Kullervon koiranjuonia, joista vihansa uudestaan syttyi.

K:N EMÄNTÄ. Mitä vielä on hurja poika tehnyt?

KELMÄ. Eilen, ehtoon tullessa, koska isä häntä verkastelemisesta oli nuhdellut, hän ongelle lähti; mutta palasi sieltä pian takaisin, ylpeästi vihellellen, vaikk' ei hän kalastakaan saaliiksi tuonut.

K:N EMÄNTÄ. Aina ei pyynnistä saaliin kanssa tulla.

KELMÄ. Mutta kalaretkestänsä havaitsi isä tänäpänä, että oli verkko kappaleiksi tarvottu ja vene kiskottu syltiä kuivalle maalle, josta ei sitä ilman työttä ja voimatta jälleen laineille saada. Semmoista hän poikansa tekevän näkee, eikä ihme, että vihoissaan hän peuhaa.

K:N EMÄNTÄ. Onnellinen minä, jos en häntä enään nähnyt olis. Mutta tänne hän heitettiin lisäksi murheillemme. *(Kullervo tulee).* Tuossa tulee onnen heittiö.

KULLERVO. Rauha maassa! Mutta mikä on noin kallistanut muorin pään, juuri kuin kuollut olis ainoa vasikkansa?

K:N EMÄNTÄ. Että poikani ainoa syntynyt on, sitä, emo kurja, nyt nureksin. Voi, Kullervo, voi että sun mailmaan saatoin ja kasvatin!

KULLERVO. Näistä eduista en kumpaistakaan sinulta pyytänyt. Oman henkes pelastukseksi synnytys-

kipus toki sinun kärsiä täytyi, mutta kerran kuormasta päästyäsi, mun olisit Hiiteen viskata tainnut, konttiin pistää kitisevän penikkas ja seinään nuijata kuin kissan.

K:N EMÄNTÄ. Näin haastelevi hän, joka helleydestä ei tiedä. Kiittämätön peto! jos emon tuskat ja huolet kuvailla taitaisit ja tuntea lempensä liekin, niin näin et sanelis. Minä surmata sinua, koska helmassani viatonna lepäsit? En, vaikka olisin sun tainnut kultaunilla kuolemaan nukuttaa, vaikka olis mulle annettu maa ja taivas ja jumalain ikuinen autuus, sitä en tehnyt olis. Ken lempensä murhata taitaa?

KULLERVO. Ällös lausuilko näin koreasti, muoriseni; sinne en nyt korvaani kallistaa mieli. — Mitä sanoo Kelmä?

KELMÄ. Enpä hyvää hänestä, jonka käytös on näin hurja, järjetön; toki, enemmin kuin vihata, sua täytyy surkutella, koska veljeni olet.

KULLERVO. Surkutella ei tarvitse; hyvin kaikki on.

K:N EMÄNTÄ. Siitä kaukana, Kullervo. Sä tuijottelet katsella kuin Kalman vieras, ja oudosti äänes kaikuu. Mikä onnettomuus taasen kohdannut sua on?

KULLERVO. Jotain tahtoisin tiedostani reväistä pois.

K:N EMÄNTÄ. Sinä Tuonen kansaa olet lisännyt, verivelkas suuremmaksi tehnyt?

KULLERVO. En tehnyt, tein sen toki; mutta murhaa en nyt muistele, vaan päinvastoin elon kipenän sytyttämistä. Mutta ken taitaa moittia tätä tointa? Hyvin tehty, vaan ei pahoin, ja hän itseänsä syyttäköön, että niinkuin mielipuoli Ahdin saaliiksi hän lähti.

K:N EMÄNTÄ. Puhettas en käsitä.

KULLERVO. Eikä ole se käsitystäs ansaitseva. Mitätön tämä asia on, perin mitätön ja turha, ja sopii sitä nauraa, vaan ei itkeä. — Niin on, kuin sanon, ja hyvin kaikki on. *(Kalervo tulee).* Tuossa tulee isä. Mitä sanoo hän?

KALERVO. Kysyt vielä, mitä sanon? Kirous ja rutto päälles, konnan sikiö!

KULLERVO. Minä konnan sikiö? Mitä siis hän, joka minun siitti?

KALERVO. Pureksitko sanojani?

KULLERVO. Sana sanasta, niinkuin tapa on.

K:N EMÄNTÄ. Kanssansa, Kalervo,ällös haastelko; hän on kiukkua täynnä.

KALERVO. Mukailisinko itseäni herran mieltä myöden ja kärsisin? Surma ja kuolema! miksi ruuheni ylös mäkeen kiskoit, riivattu, miksi teit sen?

KULLERVO. Siinä aalto sitä ei liikuta, vaikka vinkuisi pohjoinen ja järvi kiehuis.

KALERVO. Huoneestani pois!

K:N EMÄNTÄ. Minä onneton! Malta, Kalervo, kenen kanssa tekemisissä olet: hurjan miehen, vallattoman metsäläisen kanssa.

KALERVO. Pelkäisinkö häntä? *(sieppaa seinästä miekan, jolla uhkaa Kullervoa).* Ulos huoneestani, kehno orja, ulos!

KELMÄ. Isäni!

K:N EMÄNTÄ. Oi jumala! Verinen riita tästä nousee.

KALERVO. Ulos, merkitty juhta!

KULLERVO. Merkitty juhta?

KALERVO. Ulos! sun muutoin miekallani lävistän.

KULLERVO. Älä uhkaile mua miekallasi, tämä keihäs on kaksi vertaa pitempi.

K:N EMÄNTÄ. Edestänsä hetkeksi vältä, Kullervo.

KULLERVO. Nyt en juuri mielly siihen, vaan uhkausta uhaten kohtaan, ja taitaisin nyt tehdä, mitä kauhistuis täällä tämä autio maa; sillä mieleni hurjaksi, sokeaksi käy. Merkitty juhta! Tämä sana, niinkuin kärmeen kieli, sydäntäni pistelee ja myrkyllänsä sekoittaa miehen aivon. — Sama leikki aina, mihin käännyn; mutta silmän-iskun, jota ei nauraa tule, siinä leikissä näyttää tahdon. — Tänne mustat pilvet joka ilmasta ja kauhistuksen yö, jossa huhkaimena Kullervo kuolon sanomia huutelee! Kuulkaat, kuulkaat, mitä teille ilmoitan: Tyttärenne Ainikki, joka eksynyt oli, itsensä vihaisen kosken kuohuun viskasi, ja nieli hänen ahne pyörre.

K:N EMÄNTÄ. Oi! tämäkö armaan lapsen loppu?

KELMÄ. Oi, sisareni onneton!

K:N EMÄNTÄ. Kuinka tiedät tämän murheen asian?

KULLERVO. Mitä nyt ilmoitan, sen kaksi paimenta vielä todistaa, jotka näkivät nuoren neidon kuolon.

K:N EMÄNTÄ. Toki tiedän sun vaivoista pääsneeksi ja rauhassa makaavan; kuitenkin tuntee sydämmeni kivun, koska Ahdin hirmuista linnaa muistelen.

KELMÄ. Hän uponnut on, vaan ei itseänsä upottanut.

KULLERVO. Taiten juuri hän itsensä pyörteen kitaan syöksi, ja kun viattomuutensa hän kadotetuksi näki, sentähden läksi hän, hourupäinen, Ahdin jyrisevään kartanoon.

KELMÄ. Se leikinlasku tässä ei sovelias ole.

KULLERVO. Totuutta haastelen, jumal' avita! pimentymätöntä auringon-kirkasta totuutta.

KELMÄ. Saastainen loka senkaltainen totuus.

KULLERVO. Sinä siveä impi!

K:N EMÄNTÄ. Sinä murheen riutuvan häpeän vimmaksi muuttaa tahdot.

KULLERVO. Totuutta ilmoitan.

K:N EMÄNTÄ. Oi kauhistus!

KULLERVO. Pimeys tulkoon pimeyden päälle! Loppuun asti teille asian kertoa tahdon, ja kuuluu se näin: Hän, joka impehen iski niinkuin kotka ja väkisten hänen neitsyytensä kunniankruunun vei, ken oli hän? Kalervon ainoa poika hän oli. Juuri niin; miksi tuijottelette minua noin?

KELMÄ. Auttakaa äitiämme, hän pyörtyy. *(Kelmä ja Kalervo rientävät emännän luoksi, joka pyörtyy ja kaatuu).*

KULLERVO. Koskisko se minuun?

KELMÄ. Tämä kaiketi on hänen kuolemansa.

KULLERVO. Kuolema ja umpi-pimeys.

KALERVO. Rosmo, miksi meitä rääkkäät? Jos kipenäkin povessasi sääliä löytyy, niin käy käsin keihäälläs tahi miekalla tällä. *(Viskaisee miekkansa Kullervon eteen).* Vuodata veremme ja pikemmin meistä loppu tee.

KULLERVO. Niin armelias en ole, merkitty juhta ei ihmissydäntä kanna. Mitä kanssanne mun tekemistä olis, koska piiriinne en kuulu?

KELMÄ. Hän elää, avaa silmänsä ja virkoo. Emoni armas, katso ylös!

KALERVO. Se muoto ei ole järjen.

KELMÄ. Älä siirry, hänestä, järjen kirkas loimo.

K:N EMÄNTÄ. Lapseni, missä olemme?

KELMÄ. Huoneessamme. Emoni, kaikki vieraat aatokset nyt poista ja hillitse kuvailukses: tee niin, tee niin ja minuun katsahda niinkuin ennen, muutoin näännyn murheesen.

KALERVO. Lapsikas tyttö, auttaisiko siinä keskusteleminen?

K:N EMÄNTÄ. Mua taluta rahille tuohon. *(Kelmä taluttaa häntä istumaan).*

KELMÄ. Kadonnut on hämmennykses, luulen.

K:N EMÄNTÄ. Jo taasen muistostani kiinni saan ja murheen perimmäisimmän pimeyden näen, joka kohta kuolon yöksi käy, ja levon ehtii väsynyt sydän.

KULLERVO. Nyt olin sua kohtaan paholainen, emoni; niinpä olin, mutta sanaakaan ei siitä, ei yhtään. Mutta mistä tiesin, että äitini tytär hän oli?

K:N EMÄNTÄ. Poikani, tästä kauas pakene ja elä outona vieraissa maissa, siksi kuin päättyy elinkautes onneton.

KULLERVO. Nyt sen päätän, nyt on aika alas Tuonen uumentoihin mennä niinkuin nuoli. Kosk'ei menty tästä korkeuteen päin, niin alas mustaan syvyyteen, että silmät tulta lyö. — *(Itsekseen).* Mutta vielä elää Unto, syö, juo ja mässää ja vihdoin, töittensä palkinnoksi, ehkä nukkuu makeasti unehensa viimeiseen. Soveltuisko tämä? Mies saakoon kuolon verisen jo ennen huomispäivän laskua; siinä, Unto, tuomiosi on, ja niin kauan elää vasikka, kuin veistä hiotaan. *(Äänensä).* Isä, sun rautapaitas jo kauan ruostunut on; nyt tahdon sinulta sen lainata ja kirkastaa sen sodan kuumuudessa.

KALERVO. Taitaisiko ukko heikko, harmaapää mitään ryöväriltänsä kieltää, jonka kädessä hänen henkensä on? Ota sotapaitani, sen paino sinun upottakoon.

KULLERVO. Untolaisten vereen. *(Menee).*

K:N EMÄNTÄ. Hän sotaan aikoo ja tietyn surmansa kohtaa. Mitä voi hän, ehkä väkeväkin, ajan pitkään yksin paljouden voimaa vastaan?

KALERVO. Häntä surkutella! Kirouksen hänelle annan kumppaniksi retkellensä, toivoen toki, että ilkeä Unto hänen miekastansa kuolon saa. Iskeköot yhteen kuin lennossa kaksi noidan-nuolta ja toinen toisensa lävistäköot, ja yhteen-naulittuina näin, kaatukoot tappotanterelle! Silloinpa yht'aikaa mailma kahdesta pedosta pääsisi.

K:N EMÄNTÄ. Tämä onneton toki oma lapsemme on.

KALERVO. Hiiteen jo lapsi-oikeutensa mennyt on. Hän lapsemme? Peto, rosmo, häijyhenki, joka vaivaa meitä! Tätä lapsenamme pitäisimme? Ne siteet hän jo iäksi on katkaisnut, niinkuin kehdossaan hän kapalovyönsä rikki reväisi. Mutta mikä merkki tämä? Että samoin hän kopeasti katkaiseva oli liitteet kaikki, jotka toinen toiseemme ja jumaliin meidät yhdistävät. Sen hän tehnyt on, ja hirveällä tavalla, että ansainnut hän olis kuolon monenkertaisen, jonka kädestäni hänen saaman pitäis; en toki omaan vereheni itseäni tahraa, mutta siirtyköön hän silmäini alta. — Me taidamme täällä elää vielä, vaikka armaan tyttäremmekin kadotimme; ja on minulla Kimmo, jonka seura metsissä ja vesillä mulle hauskuutta antaa. Missä ollee miesi nyt?

KELMÄ. Hän nuottaa paikkaa järven rannalla, jota työtä hän on tehnyt päivän pitkän.

KALERVO. Ahkera kuin muuriainen, se mies. — Ainikki! Mieli kauhistuu sun loppuasi muistellessa. Sinä peikko mieheksi, kuinka hävytön sun tunnustukses! Se väkisin veitseni rintaas kiihoittaa.

K:N EMÄNTÄ. Ainikkini, missä olet nyt? Tuonen autioilla ahoilla sä käyskelet, synkeästi ympärilles katsahdellen. Varro, tyttäreni, varro! Kohta luonas seison. *(Kelmä itkee).*

(Kullervo tulee puettuna rautapaitaan ja varustettuna keihäällä ja miekalla, ja hartioilla riippuu kaari ja viini).

KULLERVO. Nyt sotaan, isä.

KALERVO. Kiroukseni myötäs ota, ja surman kitaan lähde suoraa tietä. Itkisinkö sinua?

KELMÄ. Enkä itkis sinua minäkään, vaikka sun kuolleeksi kuulisin, sotahan kaatuneeksi, sinä hirmuinen veli.

KULLERVO. Huolisinko siitä?

K:N EMÄNTÄ. Oi Kullervo! minä sinua itken enkä ennen lakkaa, kuin kuolo kyynelteni lähteet tukkii. Mutta mitä haastelen? Hän tulee jo ja uneliaan silmän ummistaa. Ainikki!

KULLERVO. Nyt hyvästi jää.

K:N EMÄNTÄ. Poikani, älä sotahan lähde. Vanhan emosi rukous nyt kuule ja tottele.

KULLERVO. Vaisu äänes on ja sekaisesti haastelet. Mitä tahdot sanoa?

K:N EMÄNTÄ. Miksi seisot minusta niin kaukana? Etäällä sun näen ja olet silmissäni niinkuin tumma, verinen kuva.

KULLERVO. Edessäsi seison.

K:N EMÄNTÄ. Kuoleva silmäni juonittelee.

KELMÄ. Emoni, emoni!

K:N EMÄNTÄ. Älä sotahan lähde.

KULLERVO. Kieltos turha on, mun emoni. Sotaan kiirehdin. Nyt tyyneys ja rauha sodan melskettä on tuhat kertaa tukelampi.

K:N EMÄNTÄ. Sinä sodassa surmataan.

KULLERVO. Enpä silloin suohon sorru, kun kaadun sotatiloille, vainotanterille vaivun; soma sotahan kuolla on, kaunis miekan kalskehesen, sorea on sodan tauti: äkin tulevi poika pois, laihtumatta lankeavi. — Emoni, nyt ainiaaksi hyvästi jää! *(Menee).*

NELJÄS NÄYTÖS.

(Metsäinen tienoo; **Tiera, Käpsä, Viksari** ja **Tiimanen**, varustettuina karhunpyyntiin, tulevat).

TIERA. Peijakas! nyt parempi ma'ata panna, kuin harhaillen näin rämeitä hukkaan sotkea. — Miehet, kuinka seisovat ilmat nyt?

KÄPSÄ. Tämä juoksu Hiiteen!

TIIMANEN. Tuolla, arvelisin, pohja on.

VIKSARI. Ei, vaan tuolla, sen kuusista näet.

TIERA. Samoin luulen minä. Tuolta tulee viimein vastahamme Lappi leivätön ja sentähden parhaaksi näin ajoissa takaisin kääntyä.

TIIMANEN. Metsänkäyntiä näin tyhjää en äsken tehnyt ole.

VIKSARI. Kitsas meitä kohtaan metsän emäntä on.

TIERA. Tavaransa pitäköön, ryysyinen ämmä; me kotihin tallustamme, miehet.

TIIMANEN. Laiskasti, kuin härkä teurastettavaksi, käy kotihinsa saaliiton pyyntimies. — Ken lähestyy meitä? *(Kullervo tulee vasemmalta).*

KULLERVO. Olkaat ketä tahtonsa, mutta osoittakaa eksyneelle tie.

TIERA. Sokea ei sokeata johdata; me itse eksyssissä käymme, mies. — Mutta oletpa sä Kullervo.

KULLERVO. Ken olet sinä?

TIERA. Nimeni on Tiera. Mies, sinä Untolan korvessa mun kontion kynsistä kerran pelastit.

KULLERVO. Sen muistan.

TIERA. Enkö sulle kiitoksia velkaa ole?

KULLERVO. Hyväntekeväisyydestä en sua toki silloin auttanut, vaan tein sen huvikseni. — Mutta kuinka seisovat ilmat?

TIERA. Teit sen vaan huviksesi?

KULLERVO. Tiedätkö pohjoisesta?

TIERA. Tuolta luulemme hänen puhaltavan, koska palkeensa käyvät. — Eriskummallinen mies! — Mihin tarkoitat?

KULLERVO. Untolata kohden.

TIERA. Mitä asiaa käyt?

KULLERVO. Omaa asiaani. Velan maksoon lähden.

TIERA. Asias arvaan. Etpä ole siellä juuri tervetullut vieras. — Ja yksin käyt sinä tuimaan kahakkaan?

KULLERVO. Kuinka löytäisin taasen ihmisten sotkemia tantereita?

TIERA. Metsien takaapa niitten tulla täytyy. — Mutta jos toisiamme seuraisimme aina Unnon kontoon?

KULLERVO. Vihamiesnä sinne tarkoitan. Verinen kosto mielessäni palaa, mutta eipä kuulu asia muille.

TIERA. Ehkä yhtä paljon muillenkin. Tiedä, että eräs kumppanimme, Korventaustan Kinnu, karhun-ampuja hyvä, Untolan peikkoin pesässä surmansa sai. Hänen murhasivat he ja viskasivat kurjan kujalle kuin koiran saaliiksi korpeille; mutta meidänpä surmansa kostaa tulee. Mies, eikö asiamme ole yhteinen?

KÄPSÄ. Meitä ankara velvollisuus vaatii.

TIERA. Miehet, jos tallustaisimme tästä Untolaan?

VIKSARI. Minä valmis olen.

KÄPSÄ. Samoin minä kumppanimme kuolemata kostamaan.

TIIMANEN. Käymmepä oivalliselle partioretkelle. Oltta Untolassa kylliksi löytyy ja ehkä kultaa ja hopeata myös.

KÄPSÄ. Me lähdemme.

TIERA. Mutta, ystäväni, asia tuumattakoon tarkemmin ja juuresta jaksaen. — Untolassa kenties löytyy viattomia myös.

KÄPSÄ. Ei yhtään viatonta; kaikki he kuoleman ansainneet ovat.

VIKSARI. Susien luolassa ei karitsa menesty eikä kotkien pesässä kyhkynen.

TIERA. Asia käskee toki arvella.

KULLERVO. Hiiteen jääkäät arveluksienne kanssa, ennenkuin soman askareeni raiskaisitte. Täyteen mittaan kostotyöni tehdä tahdon.

TIERA. Ällös kiivastuko; eihän heitä itseänsä uros noin ylisniskoin vehkeisin, hän ensin tuumailee. — Mutta seuraanpa teitä Unnon kotiin, vaikka löytyisi se toisella puolella kuolemata. Teitä seuraan, kun vaan vakaasti astelette; juoksu ei ole Tieran työtä. — Mutta ken lähestyy meitä? *(Nyyrikki tulee).* Jumalan rauha sinulle, joka tapsuttelet siellä!

TIIMANEN. Tule luoksemme, mies!

NYYRIKKI. Hyvät ihmiset, ketä olette?

VIKSARI. Olemmepa ihmisiä hyviä.

TIERA. Hyvää hyvällä, mutta pahaa pahalla kohtaamme. — Mutta astu tänne ja sano, ken itse olet.

NYYRIKKI. Nyyrikki.

TIERA. Siis tunnemme toinen toisemme. — Käy esiin ja ole hyvässä turvassa.

NYYRIKKI. Uskonhan teitä kunniallisiksi miehiksi.

VIKSARI. Seuraamme ei tarvitse sun hävetä. — Mitä kuuluu muuten?

NYYRIKKI. Ihmeitä kuuluu. Kalevalan uroot, Väinö, Ilmari ja Lemminkäinen, nyt miehissä ovat lähteneet Sampoa ryöstämään Pohjolasta. Sillä onhan ankara viha taasen meidän maan ja Pohjolan välillä ollut siitä asti, kuin se vintiö ja lurjus Kullervo tappoi emännän. Hänen sanotaan kuleksivan näillä tienoilla. Oletteko nähneet tätä miestä?

KULLERVO *(jonka pensas on verhonnut Nyyrikin silmistä, astuu esiin).* Hän on tässä; mitä tahdot?

NYYRIKKI *(pelästyen).* Ei minulla mitään asiaa ole. *(Itsekseen).* Jumala varjele minua!

TIERA. No, älä pelästy noin surkeasti, Nyyrikki. Sinä näet, ett'ei hän sanoistasi lukua pidä!

NYYRIKKI. Anteeksi pyytämään valmis olen.

KULLERVO. Sinä kehno penikka!

NYYRIKKI. Ja heikko, kovin heikko; sillä enpä ole sinun hirveätä voimaas osakseni saanut. — Mutta muistanko oikein? Me ennenkin olemme yhdessä olleet, ja viimeiseksi, luulen, seppä Ilmarisen pihalla. Tapahtuipa siinä silloin jotain ikävätä ja minäkin vähän sinusta närkästyin; mutta asian oikein kuultuani, niin enpä ensinkään ihmetellyt, ettäs sepän ämmää vähän nuijasit päähän. Leipoihan se hävytön eväsleipääsi kiven?

KULLERVO. Sinä vaivainen!

NYYRIKKI. Vaivainen, vaivainen. — Mutta olipa hän juonikas ämmä, tuo sepän ämmä.

TIERA. Panetusta taasen, ja kuollutta kohtaan? Mies, usko minua, tämä on huono virka. Heitä se saakeliin, lupaa se ja sanassasi kiinni riipu, ja sinä itses väkistenkin tunkeet läpitse tämän mailman joka soppeen ja solaan.

NYYRIKKI. Totta sanot. Tämä mailma on petosta täynnä ja sentähden minäkin itseni varota tiedän; kuultua ripsauksen pienenkin metsässä, kohta juoksemaan.

TIERA. Arka henkensä pitää.

VIKSARI. Ja henki on kallis lahja.

NYYRIKKI. Henki on kallis lahja.

VIKSARI. Jota ei pistetä juuri kaikille.

NYYRIKKI. Oikein!

TIERA. Reipas mies.

VIKSARI. Eipä taida kerskata. Toki sanoo sananlasku: vähäinen, mutta terävä.

TIERA. Ja viisas mies.

NYYRIKKI. Eipä taida kerskata.

KÄPSÄ. Oletko kala vai lintu?

NYYRIKKI. Mikä tahtonsa, kun vaan kunniallisesti tieni päähän kuljen.

VIKSARI. Erehdyt; virkaasi hän tarkoitti.

NYYRIKKI. Linnustus on ammattini.

TIERA. Missä kaares ja nuoles?

NYYRIKKI. Ansoilla pyydystelen.

TIERA. Siis tunnet nämät metsät hyvin?

NYYRIKKI. Joka suuremman kivenkin.

TIERA. Mitä kohden Untola tästä?

NYYRIKKI. Tuonne niinkuin nuoli; katso sormeni mukaan.

VIKSARI. Totisesti, siellä on Untola.

NYYRIKKI. Minä sanoin sen.

TIERA. Mies, johdata meitä sinne vastaan runsasta palkintoa.

NYYRIKKI. Kahdenpuolen hiottakoon kirves, jos sen pystyä pitää. — Mitä maksatte, jos johtaan teitä Untolaan?

TIERA. Päivän oltta naamaas vetää saat ja saat mar' kultaakin, jos asiat onnistuu.

NYYRIKKI. Untamoisen taloon teidät tästä vien, vien oikeestaan, kuin kotka lentäin halki ilman, havaittuaan kaukana saaliin. *(Kimmo tulee).* Mikä ryökäle sinä olet? Suitatpa olla juuri se mies, joka toisen pussin viet, ja pian kurkkuunsakin karkaat. Katso, ettes saa sauvastani!

KULLERVO. Miksi olet tässä, Kimmo, ja mitä etsit?

KIMMO. Sitä ruohoa etsin, joka murheen mielestä poistaa.

KULLERVO. Mikä murhe on sua kohdannut?

KIMMO. Sinuakin, jos sydän sulla on.

KULLERVO. Kerro, mitä tiedät.

KIMMO. Kuollut on isäsi.

KULLERVO. Kuollut haudattakoon.

KIMMO. Mutta viimeiseksi kerron, mitä ensimmäiseksi tapahtui: Emos kuollut on.

KULLERVO. Emonikin armas kuollut! Kaksi kuolemata ajalla tällä, jona päivä tuskin puolen tietänsä laella vaeltanut on! Onko puhees vietos vaan?

KIMMO. Muistele sanomia, joita metsästä kotihis saatoit, niin uskoa sun täytyy, mitä nyt kerron. — Kaukana et isäsi huoneesta ollut, koska ummistuivat emos silmät; sillä tekosi hirveä — kaikki tiedän — ja tyttärensä vimman kuolo olivat taakkoja, joita lempeä sydämmensä ei kestänyt. Hän kuoli; mutta koska vieressänsä vaikeroitsimme minä ja sisaresi Kelmä, niin metsäpuukollaan isäsi kurkkunsa puhkaisi, ja päätetyt olivat Kalervon päivät.

KULLERVO. Nyt siis Kelmän vuoro?

KIMMO. Hän, nämät hirveydet nähtyänsä, eipä enään mieltänsä hallita tainnut, vaan raivosi, niinkuin järjetön: hän kiljui ja hiuksiansa riistoili, juoksi sitten ulos kuin tuulispää ja katosi samalle tielle. — Niinpä tapahtui; mutta muotos murhetta ei näytä kuullessasi sanomia näitä.

KULLERVO. Olkoon mailman meno näin ja valitus ja murhe pois! Hyvin kaikki!

KIMMO. Mutta malta toki, että tämä kuolon rikas niitto isäs huoneessa on sinun tekos, Kullervo.

KULLERVO. Sitä parempi vielä. Ihanata! Enemmin tämänkaltaista kerro, minä kuulla himoon.

KIMMO. Jos enemmin en tapahtuneesta kertoa tiedä, niin ennustanpa, mikä tapahtuva on. — Kullervo, sinä surmas pian kohtaat.

KULLERVO. Sepä parhain kaikista, sitä kohden riennän nyt; mutta sinä kuolleitasi hautaamaan lähde.

KIMMO. Siihen huoneesen nyt käyn, missä hopeahiuksinen Kalervo veressänsä makaa ja emäntänsä kelmeänä olkivuoteella. Aatteles, että kaiken tämän saatoit matkaan sinä.

KULLERVO. Kimmo, älä mua härsyttele. — Taitaisinpa sanoa, että kaiken tämän saatoit matkaan sinä. — Muisteles, kuinka, ollessamme Untolassa, sinä mieltäni alati kuumentelit, mulle vihan kielellä kertoen Unnon koiruuksista isääni kohtaan, ehkä syytä löytyi heissä molemmissa. — Se ikä, jona sauhuuvasta kodosta ma vietiin Untolaan, se vielä kerkeästi unohtaa menneet pahat. Siis arvelenpa nyt, että ilman sinua toisiin suuntiin elinkauteni juosnut olis, luulen, että kaikki menneet pohjahan sydämmeni laskeuneet olisivat ja aika unohduksen kalvonsa sen päälle vetänyt, minä siivosti käynyt ikeen alla, vihdoin kuollut ja kuopatuksi tullut, maa hautani päällä taasen kedoksi viheriäksi kamartunut ja mailma ei Kullervosta tiennyt olis. Niinpä, kentiesi, kaikki käynyt olisi, jos vihan sytytetyn kipenän sinä

povessani sammumaan laskenut olisit; mutta katsos, päinvastoin sä puhalsit sen liekiksi, joka riehuu vielä.

KIMMO. Kostoon sinua en yllyttänyt, vaan varoitinpa sua siitä.

KULLERVO. Asioita toki kertoilit, jotka väkisin synnyttävät koston himon.

KIMMO. Oi Kullervo! etpä tarvinnut sä kiihoitusta ulkoapäin; vihan tulimeri kiehui sinussa jo kyynärän korkuinen ollessas. Kolmipäiväisenä, niinkuin tietään, katkaisit sä kapalovyösi.

KULLERVO. Pois väitös tämä, koska päälles syytä kuitenkaan en heitä, mutta vähemmin töistäni sanele toki. — Enhän päälles tahdo täältä vierittää, vaan tänne kaikki virtakoon.

KIMMO. Käy kanssani heimoasi hautaamaan.

KULLERVO. Takaisin en käänny.

KIMMO. Isäs huoneesta et vielä kaukana ole.

KULLERVO. Ei takaisin, vaan suorasti Untolaan. — Mene sinä ja kuollees maahan kätke; mutta jos et sitä mieli tehdä, niin maatkoot, niinkuin kaatuivat.

KIMMO. Sinä sikiö villisuden! — Minä menen, mutta hitaasti kuin kuolemaan. *(Menee).*

KULLERVO. Nyt Unnon luoksi; hän kaiken tämän syy ja alku. — Nyyrikki, käy eteenpäin ja osoita tie.

NYYRIKKI. Mua Ukko suojelkoon! minä retkestänne jotain uumoon.

KULLERVO. Astu käymään.

NYYRIKKI. Olkaat puolellani, miehet, jos tahtoisi hän karata päälleni.

KULLERVO. Etkö tahdo meitä johtaa tästä?

NYYRKKI. Lähdettehän sotaan, partiokulkuun Untolaan?

KULLERVO. Mitä huolit siitä?

TIERA. Ole hyvässä turvassa, Nyyrikki.

KÄPSÄ. Jos et mieli tehdä, mitä tahdomme, niin oravana keihäämme kärjessä riiput.

TIERA. Ole hyvässä turvassa, sanon minä.

TIIMANEN. Miksi miestä peloittelet? — Meitä ensimmäiseen tiehen johtaa, niin kiitämmepä sinua.

VIKSARI *(erittäin kumppaneillensa)*. Päähän asti seuratkoon hän meitä, niin pitää meidän ivata ja nauraa saaman. *(Nyyrikille)*. Tämä partioretki, johon nyt käymme, on oikea; joka ilmasta jo kosto Untolata kohden huutaa. Tule vakaasti mieheksemme ja johdata meitä sinne. Kahakan kestäessä siellä, kätke itses kivien, vuorten taakse, ja koska kaikki tehty on, niin astut esiin olvijuominkiimme iloiseen, ja kullasta ja hopeasta ansaitun palkkasi saat.

NYYRIKKI. Tahdonpa kumppaniksenne tulla, mutta sillä ehdolla, ett'ei mun tappeluksen temmellystä liketä tarvitse, koska eivät silmäni vielä sodan kauhistusta nähneet ole.

TIERA. Onpa se lysti leikki.

NYYRIKKI. Ollaan mar siellä, luulen, välisti hyvinkin pääliskyttäisin?

VIKSARI. Pään päälläkin siellä seisotaan.

NYYRIKKI. Miksi siellä niin tehdään?

VIKSARI. Hän voittaa, joka kauemmin näin taitaa seisoa.

NYYRIKKI. Kas niin pian ei miestä pussiin pistetä. Enpä usko, mitä sanoit; mutta jos niin, että siellä päänkin päällä seisottais, jota kuitenkaan en usko, niin oli-

sinpa minä sodassa urhea sankari. Minulla on niin vahva pääkallo.

TIERA. Hyvä nurkkakivi.

NYYRIKKI. Ette usko. Kuulkaatpas pieni tapaus: Sariolan tervanpolttaja, Juurikko, häijy mies ja suuri juomari, hänpä minua kerran löi kangella päähän, mutta enpä minä muuta kuin pikkuisen vaan kiljahdin ja läksin juoksemaan. Eikö todista tämä pääkuoren vahvuutta?

TIERA. Paras sankarihan sinusta tulis. — Mutta nyt toimeen kuumaan ja sitten huikeasti elämme, kuin kuolisimme joka toinen päivä.

VIKSARI. Huikeammin: niinkuin ei löytyisikkään sitä kuivanokkaa kuolemata, vaan kestäisi olomme ikuisiin päiviin.

TIERA. Juuri niin. Nyyrikki, nyt jalkakapulasi liikkeille saata.

KULLERVO. Suorin tie!

NYYRIKKI. Tätä kohden, tätä kohden, niinkuin kaaresta ammuttu. Hih! *(Menevät).*

NÄYTELMÄLAITOKSET MUUTETUT.

(Eräs paikka Untolan pihasta; pirtti ei nä'y, mutta kuvaillaan olevan vasemmalla. Unto tulee).

UNTO *(yksin).* Eipä kuulu miehiäni metsästä vielä; pahasti, luulen, on tämä hirven-ajo heidän voimiansa koettanut, ja viimein ehk'ei sorkkaakaan saaliina heillä. — He kotihin rientäköot toki, ennen yön ehtimistä, sillä aavistukset pahat mieltäni kiusanneet ovat: joka hetki kuin näkisin mua lähestyvän villityn Kullervon, yön

pimeyteen peitettynä. — Voi, että syntynyt on tämä mies! tahi oikeimmin sanottu: voi, että synnyin tänne minä, minä Untamoinen, joka heimoni veren vuodattanut olen ja paljon verta vierasta vielä! — Miksi en sovinnon äänelle korviani kallistanut, ennenkuin riitamme sai tuon verisen muodon? — Mutta eteenpäin kulkee kaikkivaltias aika. *(Kiili tulee oikealta).* Sinä kumppaneistas erinnyt olet?

KIILI. Kohta ovat he tässä.

UNTO. Kuinka päättyi hirven-ajo?

KIILI. Tyhjä käynti. — Mutta miksi nämät työläät retket, koska meille melkein ilman vaivatta tarjona rikas aarre on? Solisevan ojan partaalla se vartoo meitä, ja yksi kämäys, niin on se pivossamme.

UNTO. Jotain tarkoitat?

KIILI. Suorasti sanottu: Jonakuna pimeänä yönä saa Ruotus ja pöyhkeä ämmänsä meiltä näpsäyksen, joka heidät ainiaksi nukuttaa, mutta aarteensa ovat meidän. Pikaisesti, ennenkuin tiedämmekään, tämä tehty on, ja rikkaita olemme, suruttomasti elämme aina kuolinpäivään.

UNTO. Suuri, Kiili, siinä kohdassa jo velkani on.

KIILI. Velat uudet vanhat mielestämme saattakoot.

UNTO. Tunnenpa puheen-lahjasi.

KIILI. Tosin elonpyörämme alasmäkeä jo kiiriskelee, mutta ehtoosen on vielä matkaa. Taidammehan elää vuosia vielä, hyvin huikeasti viisi ja kaksikymmentä, joka on aika kappale ajan tiellä.

UNTO. Sanotpa jotain.

KIILI. Mutta jos nyt viisaita olemme, niin hauskasti

kuljemme tämän matkan. Kulta on saakeli tuomaan nokkavuoria ja ilon pöhnää.

UNTO. Ha, ha, ha! sinä konna. Tätä asiaa harkita tahdon.

KIILI. Ja muistaa, kuinka Ruotus rikkautensa koonnut on — tästä yhtä ja toista jutellaan — ja kuinka hän köyhiä ja vaivaisia armahtaa.

UNTO. Hän heille ei murenata anna. — Haa, Ruotus sinä! nyt katso aarteesi, koska rupeavat kourani syhyilemään. Sinä köyhiä vainoot.

KIILI. Varkain, ryöväten hän tämän rikkauden itsellensä käsittänyt on. Mutta sitähän jumalakin nauraa, koska varas varkaalta varastaa.

UNTO. Aarteensa mua tahtovat tykönsä vetää. — Ylihuomispäivänä, Kiili. — Mutta tässä tulevat miehemme. *(Joukko miehiä tulee oikealta, joista kaksi pysäyy teaterille, mutta toiset katoovat vasemmalle).* Kitsas onni teitä seurannut on. *(Unnon emäntä tulee vasemmalta).*

1:N MIES. Tyhjä niinkuin tuulenpesä konttimme on.

U:N EMÄNTÄ. Te saamattomat miehet, jos päivän kalastaneet olisitte, niinkuin tahdoin, niin olispa ehkä ruokanne nyt maksettu.

1:N MIES. Emmekö parastamme tänäpänä koettaneet ole?

U:N EMÄNTÄ. Eipä juuri näytä niin.

2:N MIES. Hiiteen, ämmä! Näinkö meille tiuskitaan, koska väsyneinä, niinkuin koirat juostuamme, metsästä palajamme. — Laita meille illallista.

U:N EMÄNTÄ. Illallista? Oletteko sitä ansainneet?

2:N MIES. Surma kitaas! Emmekö ole ansainneet?

UNTO. Eukko, nyt kielesi hillitse.

U:N EMÄNTÄ. Mitä haastelet sinä, sinä suotta-herra tässä?

UNTO. Vielä yksi sana ja vihani liekehtii. Käy koreasti sisään nyt ja karhunkäpälä ehtoolliseksi pataan pane.

U:N EMÄNTÄ. Sammakkoja pataan teille. *(Menee vasemmalle).*

UNTO. Sua pitäisi mun kerran höyhentää, mutta ennen ohjaat kosken juoksun kuin kieron ämmän mielen. — Nyt sisään, miehet, polvianne levähyttämään, atrioitsemaan ja sitten lepoon. Kuitenkin kaksi teistä aina vartiana valvokoon ja kaikilla aseensa tietyssä paikassa olkoon, sillä keltatukkainen peikko huonettamme uhkaa. — Mutta sisään kaikki. *(Kaikki menevät vasemmalle, hetken kuluttua tulee oikealta Kullervo, Tiera, Käpsä, Viksari ja Tiimanen, jolla on tervas-roihu kädessä).*

KULLERVO *(itsekseen).* Nämät kivet, nämät nurkat ja sopet Untolata muistuttavat; jo kirotun ilman sieraimissani tunnen.

TIERA. Onpa Nyyrikki jo seurastamme pois.

VIKSARI. Haastele hiljaa. — Hän jäi tuonne kannon taa. — Mutta kuinka käymme nyt käsin?

TIERA. Kullervo, kuinka tuumailet?

KULLERVO. Käy tuonne luoksi akkunan, Tiimanen, ja viritä tervas-soittos, että valoa pirtissä on, koska tappelemme. *(Tiimanen menee vasemmalle).* Tee, niinkuin sanoin, ja tahtoisiko joku akkunasta ulos pyrkiä, niin anna miekkas purra. — Nyt keihäs, kaari ja viini pois ja käteemme miekka, niin pirtissä vapaammin taistelemme. *(Panevat tyköänsä pois muut aseet paitsi miekan).*

KÅPSÅ. Ovi auki murtakaamme.

KULLERVO. Heräyköot ensin, emmehän elikkoja teurastamaan tulleet. *(Vasemmalta valon kajastus).* Tiimasen soitto syttyy ja heittää murhavalonsa Unnon huoneesen. Nyt siipiäsi rävistele, Untamoinen, koska lennät täältä.

UNTAMOINEN *(pirtistänsä).* Mikä valo tämä? Ylös, mieheni! Ylös! Murha, murha ja poltto!

KULLERVO. Nousipa hörina ampiaispesään.

KÅPSÅ. Nyt ryntäämme sisään.

KULLERVO. Sen kohta teemme.

UNTO *(pirtistänsä).* Ken olet sinä, joka hämmennät huoneeni rauhan?

KULLERVO. Miksi kysyt? Kullervon äänen tunnet hyvin; Hiiden kiljunata hirveämmälle se korvissasi kaikuu nyt.

UNTO. Rosmo, mitä tahdot?

KULLERVO. Kalman kasvot tänä yönä sulle näyttää tahdon.

TIERA. Unto, missä on kumppanini, missä on Korventaustan Kinnu? Hänen tapoit sinä; mutta nytpä tilintekoon käymme.

KULLERVO. Nyt, Unto, kauhistu ja vapise. *(Unto miehinensä tulee ryntäen vasemmalta).*

TIERA. He tulevat. — Karatkaa kiinni! *(Kiivas taistelu; Unto pakenee vasemmalle, Kullervo kiirehtii perässä, muutkin Untolaiset, paitsi yksi, joka on kaatunut, välttävät ja Tiera kumppaneineen vainoo heitä; kaikki katoovat vasemmalle. Pirtistä kuuluu kova huuto, meteli ja miekankalske. Kiili tulee vasemmalta ja kiirehtii peräälle. Viksari rientää hänen jälessään ja kaataa hänen miekallaan).*

VIKSARI. Tämä palkaksi pettäjälle, joka ystävänsä hädän hetkenä ylen-antaa tahtoo. — Meillä on voitto siellä sisällä, kiitos olkoon Kullervolle, hän vimmatusti peuhaa. *(Menee vasemmalle. Kullervo tulee kiskoen kauluksesta Untoa — joka on verinen ja näyttää vaipuneelta — ja heittää hänen nurin keskelle teateria).*

KULLERVO. Mikä on nyt aatokses?

UNTO. Ett'en armoa Kullervolta rukoile.

KULLERVO. Myöhäistä se oliskin, koska kerran mittas täysi on. — Ota kuolos. *(Pistää miekallaan Untoa, joka kuolee; Kullervo poistuu vasemmalle).*

TIERA *(tulee).* Tehty on askareemme, ja antoipa se meille kuumuutta hieman. *(Tiimanen tulee, palava tervasroihu kädessä).*

TIIMANEN. Kuinka onnistui?

TIERA. Hyvin, mutta luulen toki, että Käpsä tästä löylystä kylliksi sai. — Punertaa mar sinunkin miekkas.

TIIMANEN. Kaksi heistä nukutin: kuin hiiret he itsensä akkunasta viskasivat ulos, mutta miekkani tämä heille satimeksi oli. *(Viksari tulee pidellen päätänsä).*

VIKSARI. Sainpa aika kolauksen päähäni.

TIERA. Ja minä otsaani aika sarven; katsos. Mutta kiitos Ukon, että tällä hinnalla pääsimme. Käpsä, luulen, on osansa saanut?

VIKSARI. Hengetön on mies.

TIERA. Siinä ihmisen loppu. Olkoot Hiidessä tämänkaltaiset partioretket. Näin ihmisiä tappaa kuin rottia, se ei sovistu luonnolleni. Se on sanottu. *(Kullervo tulee veripilkku otsassa).* Tuossa tulee itse pää-juutas.

KULLERVO. Tänne soittos, Tiimanen, sitä tarvitsen. *(Menee, tervassoitto kädessä, vasemmalle).*

TIERA. Ken tappoi ämmän?

VIKSARI. Kullervo, joka taistellessa temmelsi kuin hullu.

TIERA. Kuin leimaus miekkansa vilahteli, ja nyrkkinsä, vieläpä kyynäspäänsä ja jalkansakin aika survauksia antoi, ja näytti, kuin olisi hän uiskennellut vihamiestensä seassa, joita hän ympäriltänsä viskeli kuin meren vahtoa. *(Valo virtaa vasemmalta).* Mutta mikä loisto tämä?

TIIMANEN. Hän on sytyttänyt huoneen.

TIERA. Liian varhain. Peijakas, hän hätäilee. *(Kullervo tulee).* Kullervo, nyt tyhmästi teit, saakelin tyhmästi.

KULLERVO. Tämähän ihanata on.

TIERA. Periköön sun Hiisi, mies! — Mahdotonta mitään enään pelastaa, koska jo käy joka lävestä ulos tuli ja sauhu. *(Kova valo vasemmalta).*

KULLERVO. Päreetpä katossa tulen näin pikaisesti levittivät.

TIERA. Näinpä sinä aarteet käsistämme temmasit.

KULLERVO. Eipä aarteet siellä; niitä muualta etsikää, jos heitä ensinkään Untolan tienoilla löytyy.

TIERA. Mutta olvi meni, emmekä nyt kaulaamme kastaa saa.

KULLERVO. Nauriskuopassa, nummen töyryllä tuolla, olvitynnyrit käsitätte. — Mutta enemmin puita tulelle. Tässä on aika halko. *(Kiskoo Unnon ruumiin vasemmalle. — Tultuansa takaisin).* Tule lisäksi loimoon sinä myös. *(Kantaa pois kaatuneen Untolaisen).*

VIKSARI. Yhteen iloon kaikki. *(Vie Kiilin ruumiin vasemmalle).*

TIIMANEN. Tästä nousee ankara palo. *(Kullervo ja Viksari tulevat).*

KULLERVO. Nyt riehu tuli, pimeässä yössä! Sua katsella tahdon tuolta vuoren harjanteelta. *(Menee).*

TIERA. Hurjaa, ilkeätä tämä leikki, jo mieleni käy karmeaksi.

VIKSARI. Olvi lievittäköön mielen. — Tule, Tiimanen, kanssani oltta kuopasta tuomaan. *(Viksari ja Tiimanen menevät, Nyyrikki tulee).*

TIERA. Mutta tuota rahia, joka makaa tuossa kedolla, nyt tarvitsemme. *(Menee oikealle).*

NYYRIKKI *(yksin).* Tämä hirveätä on katsella; mutta nytpä sodan nähneeni sanoa taidan. *(Tiera tulee kantaen rahia, jonka hän asettaa keskelle teateria, ja istuu).* Tiera, jos totta sanon, niin karvani pöyhistyy tätä katsellessa. *(Tulipalo vasemmalta valkaisee aina).*

TIERA. Kumppanini, käy istumaan, niin haastelenpa sulle jotain. *(Istuvat vastuksin, jalat kahdenpuolen rahia).* Kernaasti myönnän, että juttelet oikein, ja lausun kerran vielä, että on tämmöinen menetys koiramaista; mutta jos toki asian oikein harkitsemme, niin täytyy meidän myöntää, että olivat mar Untolaiset ansainneet pienen löylytyksen. Heidän menonsa, liioinkin näinä viimeisinä aikoina, olivat kovin nuhteen-alaiset, sitä ei kieltää taida.

NYYRIKKI. Verta imeviä petoja he olivat.

TIERA. Mutta heidän teoistansa ei enään sanaakaan; he palkkansa saaneet ovat. Emmehän tiedä, ystävä Nyyrikki, missä meidänkään nahkamme viimein naulitaan?

NYYRIKKI. Emmepä tiedäkkään.

TIERA. Ei yhtään.

NYYRIKKI. Mutta toiset kumppanimme, he pääsivät kaikki ehein turkin vihaisen sodan hampaista?

TIERA. Oi Nyyrikki ystäväni! Käpsä ei tämän perästä enään leipää jäydä; kaiken tarpeensa hän saanut on. — Mutta tuossa on olvi. *(Viksari ja Tiimanen, toinen kantaen haarikkaa, toinen kiulua, tulevat).* Kaikki istukaamme, ja tehköon olvi parastansa. *(Viksari ja Tiimanen istuvat maahan likelle rahia. He juovat).* Mutta pois on Kullervo seurastamme.

TIIMANEN. Hän vuorelta tulen loimotusta katselee.

NYYRIKKI. Se taitaa häntä ilauttaa! Eikö osoita tämä miehen peikollista sisua? Hiiden sukua se mies. — Uskotteko, että ilman näitä vikkeliä jalkoja jo minäkin häneltä olisin surmani saanut? Noin korkean kiven hän perääni viskasi. *(Osoittaa kädellään).* Noin korkean. Uskotteko sitä? Mutta silloinpa kelpasi Nyyrikille maa.

VIKSARI. Se konna mieheksi.

TIERA. Hän pahoin siinä teki, pahoin.

VIKSARI. Mutta kuinka korkea se kivi?

NYYRIKKI *(Osoittaen kädellään).* Noin korkea.

VIKSARI. Täynnä koiruutta se mies.

TIERA. Paljasta koiruutta.

VIKSARI. Hänen tunnen. — Mutta sen kiven korkuus taasen?

NYYRIKKI *(aina osoittaen kädellänsä).* Noin korkea, sanoin minä.

VIKSARI. Juuri niin korkea?

NYYRIKKI. Juuri niin.

TIERA. Ha ha ha! Tarkka silmä, joka noin tuuman päälle määrätä taitaa. *(Juo ja tarjoo muille).*

NYYRIKKI. Asia on, niinkuin sanon.

VIKSARI. Ja vakaasti haasteltu, niin onpa hän suuri vintiö, tuo Kullervo.

NYYRIKKI. Senhän sanoin ja sanon vielä, ett'ei sinä ilmoisna ikänä hänelle kunnian kukko laula. — Minä Nyyrikki olen, mutta jos käytettäisiinkin minua vaikka tunkiona, kun vaan siivosti ja kunnialla halki mailman vaellan, niin kenpä on meistä viimein ensimäinen, hänkö Kalervon poika tuolla, vai minä?

VIKSARI. Se, joka tunkiokasana kunnian loisteessa halki mailman vaelsi.

TIERA. Oikein! Saas tästä, Nyyrikki.

NYYRIKKI. Nyyrikki Karjalasta.

TIERA. Sielläkö sukusi suuri?

NYYRIKKI. Likeltä Wenäjän rajaa kotoisin olen ja olenpa vanhempaini ainoa poika. Mutta emo kurja humalaan kuoli ja karkasi isä pojastansa. Läksinpä viimein tietä tallustelemaan ja tapasi mun muuan härkäkarjan ajaja, joka turvattoman penikan huomaansa otti ja eräälle ruokakauppias-ämmälle mun orjaksi myi, myi pojan kolmeen piirakkaan ja yhteen lihamakkaraan. — Mutta tarvitseeko mun hävetä sitä?

TIERA. Ei tarvitse. *(Tiimanen nukkuu).*

VIKSARI. Se on sun kunnias.

NYYRIKKI. Orja tahi vapaa, yhtä kaikki, kun onnemme osaan tydymme vaan; ja suruton on orjan elo. — Mutta häijy naasikka oli tämä eukko, äkeä kuin suola kuumassa uunissa. Toki palvelin häntä vuosia seitsemän, kunnes viimein kohtaus juuri kummallinen

mun siirsi hänestä ainiaksi. Näinpä tapahtui: Muija kerran pesoansa huuhtomaan läksi ja minä kohta kirnusta maidon-kuorta koukkeilemaan. Mutta, hyvät ystävät, kuinka kävi? Kirnu kaatui — sinä suuri Jumala! kirnu kaatui, minä luihkasin ja katselin kauhistuen, kuinka ympäri permantoa lainehti maito.

TIERA. Hirveä kohtaus!

NYYRIKKI. Te, silloin nahkaani pistettyinä, mitä olisitte tehneet?

VIKSARI. Katkerasti itkeneet.

NYYRIKKI. Auttoiko itku siinä, ystäväni, auttoiko itku siinä? Ei, vaan karata päätin ämmästä ja onneani koettaa. Mutta, ennen lähtöäni, söinpä parhaat palansa, söin itseni täyteen kuin kiiliäinen ja, mitä en jaksanut, tuhkaan viskasin, särjin astiansa, vesisaavinsakin vielä kaasin, kaikki sekamelskaan myllersin ja sitten pois, mitä käpälät kestivät.

VIKSARI. Mikä rohkeus!

NYYRIKKI. Mitäs teki?

TIERA. Mutta sitten?

NYYRIKKI. Jouduinpa paimeneksi äveriäälle pohatalle· myös ankaran kiivas mies! Mutta kuitenkin, häntä palvellessani vuosia kymmenen, vaan kerran selkääni sain. Mitä todistaa tämä?

VIKSARI. Isäntäsi hyvää kärsiväisyyttä.

NYYRIKKI. Se luontoni vikkelyyttä todistaa. Jos toisen orjana selkääsi säästellä mielit, niin älä siinä kuhnaile äläkä kahnaile, vaan pujahtele kuin salakka, ja kerkeä, kuin tulen leimaus, vastaamaan ole, koska jotain sulta kysytään.

VIKSARI. Parempi vielä, jos vastaat jo vähän ennen, kuin kysymys tullutkaan on.

TIERA. Ha ha ha! veitikka, sinä.

NYYRIKKI. Vikkelyyttä siinä tarvitaan.

TIERA. Mutta sitten, sitten?

NYYRIKKI. Kaatoipa multa kontio naudan, ja karkuun lähdin taas ja aina seurasi mua onni. Nyt on virkani lintuja murhata ja, sitä harjoittaissa, viimein, luulen minä, kiikahdan rakohon mustan mullan. *(Viksari on nukkunut).* Usko minua, ystäväni, meitä kaikkia kerran musta kuolo päähän koppaa.

TIERA. Yksi toisensa perään hän meitä maahan nuijii, juuri niinkuin uni tällä hetkellä tässä nyt; ja uni on kuoleman esikuva. Tässä taidamme selvästi nähdä, kuinka se kuoppasilmä täällä kanssamme peuhaa. Vähän aikaa sitten keikkuivat vielä pystyssä meidän kaikkein päät; mutta onpa meistä kaksi jo kumartunut, ensiksi Tiimanen, Viksari sitten, ja nyt siis on vuoro meidän, mutta kumpi meistä kahdesta nyt ennen koukistuu, sitä nyt haarikalla koettaa tahdomme. — Saas tästä. *(Juo).*

NYYRIKKI. Me juomme. *(Juo).*

TIERA. Iloinen mies.

NYYRIKKI. Joka päivä iloinen ja huviksi kaikille, joilla edes lusikallinenkin lämmintä verta sydämmessä on. Tarinoita taidan yöset läpitse ja arvoituksistani ei loppua tule. — „Taivaan kiero vei meiltä päivän tiedon pellon voiteen päältä;“ siinä on yksi kohta. „Viisi pitää, viisi pieksee tiaisen nokkaa kannon päähän,“ arvaas se. „Hevonen hyppää hyrskyttää, pitkin rantaa rouskuttaa, suovesi hulisee, kultavesi kulisee,“ mikä semä?

„Kilkkaas kalkkaas, kivinen pelto, rautainen äes, koivun kuoresta siemen;“ entäs semä? Mutta mitä sanot muistostani? Taidanpa laulaakin. *(Laulaa).*

Saappas tästä, ystäväin,
Sä kurja Keikkaveikko,
Kumauta poskehes
Ja irvistä kuin peikko.

Jo karjassa käydessäni tämän laulun opin. Mutta mitä äänestäni lausut? — Mutta juodaan, rakas veljeni, Tiera, oma ystäväni, juodaan!

TIERA. Näinpä juomme. *(Juo ja tarjoo sitten Nyyrikille).* Vedä naamaas, että naukuu. Kas niin, sinä poika iloinen. *(Itsekseen).* Olvi, näen, tekee totta, tekee.

NYYRIKKI. Iloisia molemmat. Usko minua, niin pidänpä sua korkeassa arvossa ja ylistän sua aina, sillä kunnon mieheksi sun tiedän. Kuinka hävyttömästi, kovin hävyttömästi Majamäen Kyynikiltä, että syyttää sinua poika-nallikkansa isäksi, sinua, nainutta, kunnian urosta! Sentähdenpä minä, jutun korviini saatuani, lausuin kohta ja vannoin, että on se vale ja väärä puhe.

TIERA. Häh?

NYYRIKKI. Näpäkärsä lunttu, tämä Kyynikki; mutta kuiva raiska karisee hännästä.

TIERA. Mikä olet sinä miehiäsi?

NYYRIKKI. Me juomme ja iloitsemme!

TIERA. Majamäen Kyynikki! Olisiko sinun tekemistä tämän asian kanssa?

NYYRIKKI. Ei yhtään, mutta onpa minulla kaksi korvaa, joilla mailman maineita kuulen; mutta aina koska tämän asian kuulin, niin olinpa sun puolusmiehes.

TIERA. Puolusmieheni, sinä? Kokkare.

NYYRIKKI. Huolisinko siitä?

TIERA. Rääpäle.

NYYRIKKI. Olkoon. *(Nousee istumasta).*

TIERA. Lurjus.

NYYRIKKI. Vaikka.

TIERA. Sinä muistuttelet minua Kyynikistä?

NYYRIKKI *(laulaa).*

Saappas tästä, ystäväin,
Sä kurja Keikkaveikko. . . .

(Nyyrikki poistuu; sillä Tiera, kovin päissään, nousee istumasta).

TIERA *(yksin).* Nyyrikki! Mihin pujotit itses, kärppä? Jos puoleksi niin paljon oltta juonut olisit kuin minä, hurja poika, niin etpä nahkaasi näin vikkelästi pelastanut olis, vaan niskaharjaksista sinua nyt vähän kiristäisin, kärppä. — Majamäen Kyynikki! — Tieran oma asia. *(Kullervo tulee oikealta; muotonsa osoittaa kauhistusta).*

KULLERVO. Jos toki sammuis tämä palo!

TIERA. Senpä itse sytytit. — Mutta missä olet viipynyt?

KULLERVO. Vuoren harjulta katsellut olen tuota punerrusta taivaan kumossa päällä tämän lainehtivan tulen, ja Untolaisten vereksi se näytti ja tämän tiesin työkseni. Vielä katsahtelin, muiston silmällä, kuolon saalista isäni huoneessa ja tiesin tämän työkseni; näin tuskasta punehtuvan Ainikin, näin Ilman emännän pihallensa kaatuvan ja kaikki teokseni tiesin. Silloin, Tiera, huokauksen kuulin, kuin monen kosken pauhun, pohjoisesta käyvän; myrskynä se ohitseni meni, murheellisesti

valittaen ja valituksellansa pimeän avaruuden täytti. Männyt vuoren kiireellä, kuivettuneet, sammaleiset, vapisivat ja vinkuivat tämän vihaisen vihurin kynsissä ja kirkuen yösijoiltansa kotkat pakenivat. Ja kostonhuudon päälleni tässä myrskyssä mä kuulin ja sentähden kamo synkeä mua painaa, enkä päältäni sitä viskata voi. — Tiera, tehty onpi koston työ, tehty kaikki ja mihin käyn nyt enään käsin? Tyhjyydessä kauhun mieleni huohuttaa, hirmun merta pohjatonta mittailee, mutta eipä pohjaa löydä, vaan taasen takaisin kiirehtii ja väkivaltaisesti henkeänsä vetää eikä rauhaa saa. — Mutta ett'ei jo sammu tämä palo!

TIERA. Anna palaa vaan.

KULLERVO. Nouse sateen hattara ja tukehuta hurja liekki!

TIERA. Tässäpä nyt lukemisen mahtisi näemme; annappas, jos hattara sua kuulee.

KULLERVO. Mies, älä pilkkaa tee, mieleni on kuin ukonpilvi synkeä ja kamoittava. — Tiera, tämä valkea mua vaivaa.

TIERA. Sinä hullu, sen itse viritit. — Mutta peijakas! koska vaivaa sua liekki, niin mene Hiiteen sen vaiheilta, koska ei hattara sua tottelevan nä'y.

KULLERVO. Hävitys ja kuolema! sinä vimmattua kiusaat, porsassilmäinen juoppo. Malta sanas, mies, sun muuten pian moneksi repiä taidan.

TIERA *(menee ja kyhnäisee Viksaria).* Viksari, nouse ylös; tästä tulee tappelus.

KULLERVO *(itsekseen).* Mun murhe voittanut on. Mihin astelen nyt? Kenties isäni huoneesen? Siellä ehkä

Kimmo mua kohtelee kuin ystävä; muilta maan piirin päällä en leppeyttä vartoa taida.

TIERA *(tarttuen Kullervon käsivarteen).* Porsassilmäinen, sanoit sinä, ja juoppo, mutta näistä sanoista tahtoisin tarkemman selityksen.

KULLERVO. Hellitä!

TIERA. Ensisten selko asiasta. Minä tahtoisin sinulta, näetkös, kysyä yhtä seikkaa.

KULLERVO. Juovuksissa olet; lähde tiehes. Hellitä käteni!

TIERA. Juovuksissa? Kas siinä yksi pykälistä. — Viksari, nous' ylös, Viksari.

KULLERVO. Pidä rauha, ystäväni.

TIERA *(aina halliten Kullervoa käsivarresta).* Sinua en juuri pelkää, ehkä vahvakin olet ja vihassasi hirmuinen. — Mutta tahtoisinpa sinulta kysyä yhtä asiaa.

KULLERVO. Käy tyköäni.

TIERA. Porsassilmäinen, sanot sinä?

KULLERVO. Niinpä sanoin.

TIERA. Sinä todistat sen? Tästä tullaan vähitellen selville poluille.

KULLERVO. Sinä kiusan-kappale! *(viskaisee tykoansa Tieran, joka kiirahtaa nurin. Kullervo menee).*

VIIDES NÄYTÖS.

(Kalervon huone. Tumma yö. **Kimmo**, mielipuolisena, seisoo keskellä huonetta).

KIMMO. Ha ha ha! Onpa valkeus taivaassa nyt kallista, koska näin tummasti ja säteetönnä loistaa tänne

ylijumalan ikuinen loimo ja päivän melkein yöksi muuttaa. Mutta muistuttaapa tämä päivä päivää toista menneestä ajasta. Näin himeä ja sumuinen oli myös se, jona karastetusta kaaresta vinhan nuolen miehen hartioihin ammuin, että nurin niskoin kiirahti hän tanterelle. Mutta suohon syvään hänen kätkin, ja olispa kaikki hyvin, jos ei korvani sieltä tuota huuhkaimen huutoa kuulisi, joka lakkaamatta kaikuu tänne. Tahi hairausko kaikki olis, vale korvissani tämä ääni? Sillä tuntuu, kuin ei istuisi pääni juuri oikeilla tiloilla, vaan viistoon vetäisi. Eikä ihme, koska vuorokausia kolme sen päällä seisonut olen. — Mutta mene ma'ata taasen, Kimmo, mene ma'ata taasen, Kimmo, ja vedä peitto yli pääs. *(Päätyy makaamaan erääsen huoneen loukkaasen. — Kullervo tulee).*

KULLERVO. Autio on pesä, josta kotka sekä emän että pojat vienyt on; se ahne kotka, kuolo, on riistänyt tämän pesän tässä kuusten juurilla. — Kylmä ompi emon hiilos, isän kiuas kylmä ja silta tuossa siivoomaton; se ennen sisareni lakaisema, hänen lehdittämänsä. Missä nyt asuntonne, tämän huoneen entiset lämmittäjät ja siivoojat? Sillä, mihin saatoin teidät minä, joka seison tässä kuin kulon polttama honka öisillä ahoilla, ja tyhjyydessä, jonka itse tein, nyt tahtoni mukaan meuhata saan. Oi! nyt öitten yö on tullut, kaikki kansat ma'ata menneet ja ainiaksi nukkuneet; minäpä vaan valveille jäin, omistajaksi asumattoman mailman, jossa suukaimaa ei löydy, ei kylänmiestä, jonka luoksi menisin hämärän-aikaa viettämään. Ja tällä yöllä ei tuuli käy, ei metsä humise, eikä kehräile siikko sammaleisella kal-

liolla; sen tyyneys on ikuinen, ja pimeys tyynettä syleilee. Oi aamuton yö! Untolan palo leimuu! — Pois paita rautainen, sinä poveani ahdistat! *(viskaisee rautapaidan päältänsä lattialle. Kimmo heräyy).*

KIMMO. Ken häiritsee uneni?

KULLERVO. Kimmon ääni!

KIMMO *(tulee esiin).* Mitä tahdot, mies?

KULLERVO *(likistäen Kimmon kättä).* Terve, ystäväni! sun luulin tästä murhe-huoneesta jo kauas siirtyneeksi, mutta kohtaanpa sun vielä ja iloitsen; sillä tuska mieleni käsitti, koska yksin tässä seisovani luulin. — Minä tulen Untolasta.

KIMMO. Terve tuloa huoneesemme, korkea ruhtinas!

KULLERVO. Mitä haastelet?

KIMMO. Tämä huone on matala.

KULLERVO *(itsekseen).* Näyttää, kuin ei tuntisi hän minua, vaan tuijottelee minua kuin mieletön. Hän järkensä on kadottanut.

KIMMO. Tässä huoneessa ankara Kalma kävi ja kaikki kontoonsa tunkkaiseen vei, vaan Kimmon jätti, ehkä työläästi hänkin pelastui sen kourista.

KULLERVO. Nämät tapaukset tiedän. — Kuinka on laitas?

KIMMO. Paremmin toki. *(Huokaa).*

KULLERVO. Ole iloinen, ystäväni!

KIMMO. Ei aikaa iloon, koska salaisuutta mun mietiskellä täytyy.

KULLERVO. Mikä on se salaisuus?

KIMMO. Saitko tiedon, mies? Syvällenpä se maahan kätkettiin.

KULLERVO. Kimmo, älä katso minua noin aaveen tavalla!

KIMMO. Mistä maasta olet?

KULLERVO. Nyt leikkiä lasket. Sinä et tuntisi Kullervoa, kumppanias Untolan päiviltä?

KIMMO. Hänen tunsin, mutta nyt en häntä nähnyt ole, sitten kuin tästä hän läksi, puetettuna rautapaitaan. Sinä, kenties, sanoa taidat, missä nyt löytyy keltakiharainen mies?

KULLERVO. Hän on tässä; Kimmo, minä Kullervo olen.

KIMMO. Ammenna sitten, taivas, kirousta päällensä niin kosolta kuin ennen, koska rapaa sadoit, tahi niinkuin meri, koska se vettä vuosi: sumea on tämä tarina, mutta kaukaisimpia aikoja se kertoilee.

KULLERVO. Sinä kiroilet?

KIMMO. Sen te'en; mutta tuumailtuani enpä oikein tiedä, ketä ennen mun kiroilla pitäis, häntä vai itseäni.

KULLERVO. Jätä kirous ja ole iloinen!

KIMMO. Iloinen kuin pääsky eikä murhetta yhtään!

KULLERVO. Oikein! Iloisia olla tahdomme ja hauskasti asumme tässä kahden kesken: sinä ehtoisilla saaliinesi järveltä palajat, minä metsän korvista, ja niin yhdymme tähän ilta-pystyä viettämään. — Mutta nytpä valoa ja lämmintä tarvitsemme. Mistä löydän tulukset, missä on karkku, pii ja taulaa? *(Etsii kiukaalta).* Loimottavan tulen te'en. Tässä ovat. *(Iskee).* Kaikki käy hyvin! Näetkös, minä isken kuin Ukko pilvien päällä.

KIMMO. Miksi ansaitsisin lavolla poltettaa?

KULLERVO. Mitä haastelet? Toisella tavalla leikkiä laske!

KIMMO. Tapahtukoon, mitä jumalissa päätetty on; mutta saata tänne tuohta sata pihtiä ja tervaksia tuhatta rekeä, sillä olenpa sitkeätä juurta enkä juuri leikin menehdy.

KULLERVO *(itsekseen)*. Häntä turhaan manaan.

KIMMO. Et toki mua teurasta kuin karitsaa; käyppäs ensin vähin rinnusteloon. *(Astuu uhaten Kullervoa kohden).*

KULLERVO. Mikä aikomukses?

KIMMO *(astuu takaisin ja sieppaa käteensä rahin, jolla uhkaa Kullervoa).* Sanoman ihmisten pitää: kalliisti henkensä Kimmo myi.

KULLERVO. Siivosti, mies! *(Tempaa häneltä rahin, jonka hän viskaisee pois).* Jos viha-käsin mua kohden vielä liikahdat, niin ulos huoneesta joudut. *(Rupee taasen tuluksiin).*

KIMMO. Mies, sinä karvani pöyhistymään saatat. Mikä voima sun suosta nosti, johon vuosia kymmeniä sitten sun syvälle hautasin?

KULLERVO. Käy järkees, Kimmo, ja havaitse entinen toveris, Kullervo.

KIMMO. Sen valehtelet; Kullervo merkkiä otsassansa kantoi ja sentähden häntä tähtipääksi sonniksi kutsuttiin, Untolan Tähtiöksi.

KULLERVO *(heittää kädestänsä tulukset. Itsekseen).* Pimeys olkoon, pimitköön järkeni valo myös, niin kuin häneltä tuossa; ehkä vähemmin tuntisin kauhistuksia näitä.

KIMMO *(ottaa laattialta rautapaidan ja viskaisee sen Kullervoa kohden, joka toki väistää).* Mene Hiiteen, Untolan peto! *(Juoksee ulos).*

KULLERVO. Tämähän on kuolemata kamalampi. Aatos hämmästyy, koska elinkauttani taakseni katsahtelen, enkä tiedä, miksi synnyin tänne ja ken mun synnytti, en tiedä. Kaikki sekoitus on ja hirveä yö! — Jos rukoukseen kävisin, häneltä armoa anoisin, joka pilvi-vuorilla vallitsee? — Mutta maksaisko se vaivaa? Sinä mieletön! Korvansa ennen kirahduksen pienen lintusen mailman ääristä kuulisi, kuin Kullervon äänen, vaikka ämyrillä hän huutais, että kajahtelis avaruus. Pois rukous ja kyyneleet! nyt keinos ainoa on kuolon tie; kuolla tahdon, jo ennen päivän nousua astun Tuonen sumuiseen ilmaan.

KALERVON EMÄNNÄN ÄÄNI *(maan alta).* Kullervo!

KULLERVO. Mikä ääni tämä? Lemmen lintuhan se lauloi. Emoni ääni, joka kaikui Manalasta, nimeäni mainiten!

K:N EMÄNNÄN ÄÄNI. Kullervo!

KULLERVO. Hänen äänensä! Kaiu, ääni, veisaa menneistä kevät-ilmoista, laula kehtolaulu, ja kuuntelenpa kaiken yön enkä kuolemaan riennä.

K:N EMÄNNÄN ÄÄNI. Kullervo!

KULLERVO. Minä kuulen. Mitä tahdot?

K:N EMÄNNÄN ÄÄNI. Tuskas, poikani, hautani levosta mua pakoittaa käymään. Mutta voi, minä en sitä lievittää taida! Yksi koetus toki: Ukkoa pilvein päällä rukoilla tahdon edestäsi, vaikka kovin rikkonutkin olet. Minä riennän.

KULLERVO. Sinä lempeä ääni, mun vielä hetken saatat elämään. No, siks' kuin aamu koittaa. Huomisaurinko ei näe enään miestä. Mutta huoneessa tässä, tässä kauhistuksen kodossa en viivyttele; metsään riennän. Oliko se emoni ääni, jonka kuulin, vai hourailinko? En tiedä. — Mutta metsään nyt. *(Menee).*

NÄYTELMÄLAITOKSET MUUTETUT.

(Yö; metsäinen seutu. **Sinipiika** tulee).

SINIPIIKA *(itsekseen).* Loista, kuu, ja osoita Kalevan sankareille tie, salakarit heille kaikki tarkasti näytä, ett'ei venheensä särkeyis, koska Pohjaan he matkustavat kirjokansista Sampoa saamaan. Surmasi hirmuinen Kullervo Pimentolan kauniin tyttären; mutta silloinpa katkesi side, joka Pohjolan ja Kalevalan sovintoon liitti, ja toisiansa vastaan nyt taasen kääntyivät sukukuntain aseet, ja onnen ikuisen nyt maamme periä taitaa. Jos onpi niin, niin kasvoipa tuhosta onni. — Loista, kuu, ja kirkasta tiensä. Mutta kosken alle, tuohon, he venheinensä pysäyvät. He ehkä päivän nousua siinä odottavat. — Nyt miestä kolme maalle astuvan näen, ja tätä kohden he käyvät. Tunnenpa heidän, tunnen viisaan Väinämöisen, seppä Ilmarin ja nuoren Kaukomielen. He kaiketi tietänsä tutkistelemaan käyvät ylitse niemen tässä. — Mutta ken lähestyy tuossa? Ei ole se elokas mailman tämän, vaan haahmo muutaman kuolleen. Lumikelmeä hän on ja vauhkosti hän astelee. *(Kalervon emännän haamu ilmestyy).*

HAAMU. Terve, neitonen! Olen mä haamu kuolon maasta; mutta ennen, eläissäni täällä, näitä tienoja polkeissani, olinpa emäntä Kalervon ja onnettoman Kullervon äiti. Ja hänenpä tähtensä nyt hautani levosta läksin, kävin pilvien hallitsijaa rukoilemaan, että toki hän armahtais miestä kohtalossa kiukkuisessa; mutta turhat kaikki huutoni, ei kuule hän emon ääntä. Sentähden sinua nyt rukoilen, Havulinnan armas neito, sinua Ukko jumalan suosittelemaa, ettäs välittäjäkseni rupeisit, koettaen lepyttää Pitkäisen mieltä kohtaan poikaani onnetonta.

SINIPIIKA. Oi haamu Tuonen maasta! miksi armoa anot miehelle, joka armon niin ylpeästi katsoo ylen, rikoksesta rikokseen heittäypi, taivasta ja maata pilkaten?

HAAMU. Masentunut on jo mielensä ja metsiä käy hän murheissansa.

SINIPIIKA. Hirmutöitä täynnä on tiensä.

HAAMU. Kova onni hänen tiensä pahoin käänsi.

SINIPIIKA. Sulle asian ilmoitan. Koetinpa kerran, ajalla vielä otollisella, tiensä oikealle kääntää, mutta neuvoilleni nauroi hän ja virnaten mun tyköänsä poisti. Poikas, emo koito, on itse syypää kohtaloonsa kovaan.

HAAMU. Ei muistele syitä äiti, hän lastansa lempii vaan. — Armas impi, hän viatonna rinnoillani maannut on.

SINIPIIKA. Silloin karitsa viaton, nyt verellä tahrattu peto.

HAAMU. Kaunis oli hän helmassani, se pienoinen.

SINIPIIKA. Mene rauhan-kammioosi, kurja vaimo.

HAAMU. Hopea-sauvaseni!

SINIPIIKA. Hän unohda pois!

HAAMU. Sinä omenani kultainen! Silloin helmani mailmas oli ja sinä mun mailmani päivänpaiste.

SINIPIIKA. Sua surkuttelen, mutta muuta en voi sinua kohtaan.

HAAMU. Mitä tiesit silloin, poikani? Mitä tiesin minä? *(Peittää silmänsä ja itkee).*

SINIPIIKA. Oi haamu armahin! sun murhees sydäntäni leikkaa. Vaimo, käy Tuonen tupaas takaisin; pyyntösi täyttää tahdon ja poikasi edestä pilvien Pitkäistä rukoilla.

HAAMU. Sinä lupaat sen?

SINIPIIKA. Lupaan ja vannon.

HAAMU. Sua kiitän, ihana impi, ja toivon sulle onnen kaiken. — Mutta rientää mun täytyy täältä. *(Katoo).*

SINIPIIKA. Ääneni hänen tykönsä koroittaa tahdon. Jos tulta hän iskee pauhinatta, niin suostuu hän pyyntööni ja lempeä mielensä on; mutta jos jyräys leimausta seuraa, niin hyvää ei odottaa voi. *(Rukoillen).* Hallitsija korkeuden, sua, toisen puolesta rukoillen, nyt lähestyn. — Ei tahdo hän vastausta antaa. — Sä armahda onnetonta poikaa Kalervon. *(Leimaus ja hiljainen jyrinä).* Nyt mielensä ankara on. — Häntä armahda katalan emonsa haamun tähden. *(Leimaus ja kova jyrinä. Sinipiika juoksee pelästyneenä pois. Kullervo tulee).*

KULLERVO. Mua vaivaa tämä ilma: tulen leimahtaissa kummituksia hirveitä pilvissä näen, uroita tulipunaisilla otsilla liikkuu siellä irvistellen tänne; ja hongat

tuossa, koska väläys taivaalla käy, muuttuvat peikoiksi partaisiksi ja uhaten minuhun silmänsä iskevät. — Mitä tahdotte minusta? Rauhassa mun kuleksia suokaat kanerva-kankaalla tässä; ollaan sovinnossa me, koska käyvät sotaa luonnon voimat. — Ystävät! — Mitä sanoisin nyt? — Kas tuota pilven-nokkaa tuossa, avattu lohikärmeen kita; se hi'en otsaani pakoittaa. Älä katso sinne, vaan maahan silmäs luo ja jatka ties. *(Katselee ympärillensä).* Tämän seudun tunnen. Riekkokangas? Oi keto kirottu! Tässä tuskitteli impi nuori; tästä niinkuin kurja pääsky kiirehti hän koskeen, jonka kohinan kuulen. — Sinä vaisu ääni Manalasta, joka tänne saatoit miehen, sinä kaiketi Hiiden olit. — Mutta käyköön näin. Tämä paikka on oiva päätösmerkki retkelleni täällä, tässä kuolla sopii, tässä kanerva valittaa ja itkee. *(Vetää miekkansa tupesta).* Olethan miekkani verta syytönta juonut, miksi siis et syyllistäkin joisi? Vastaukses äänettömän ymmärrän; sinä himoot, kirkas teräs, vereeni virumaan päästä. — Mutta ken tulee? Mene hetkeksi huotraas vielä. *(Väinö ja Ilmari tulevat).*

ILMARI. Vuoden aika on jo myöhä, mutta pauhaa vielä ukkonen.

VÄINÖ. Se syksyä lenseätä ennustaa.

ILMARI. Salamoita näin kestäviä en muista nähneeni vielä. Tuntui, kuin olisi taivas vihoissansa maan tahtonut kartuksi polttaa.

VÄINÖ. Yö, tämmöinen kuin tämä, on kamoittava, mutta juhlallinen.

ILMARI *(havaitsee Kullervon).* Ken siinä? Ihminen vai aave? Kullervo! *(Vetää miekkansa ja aikoo pistää Kullervoa, mutta Väinö estää häntä).*

VÄINÖ. Mielesi malta!

ILMARI. Pois edestäni!

VÄINÖ. Seis, mies!

ILMARI. Enkö kostaisi naiseni verta?

VÄINÖ. Katua taitaisit toki, koska tehty on työ.

ILMARI. Katua? *(Lemminkäinen tulee).*

VÄINÖ. Nyt ei verenvuodatusta.

LEMMINKÄINEN. Miekkasi huotraan pistä ja anna kurjan elää.

ILMARI. Päästäkää minua!

LEMMINKÄINEN. Ei askeltakaan.

VÄINÖ. Katsos muotoansa; hänen päällensä tahdot miekalla käydä?

ILMARI. Hän naiseni armaan murhasi, verisesti surmasi Pohjolan kauniin tyttären. Ainiaksi iloni ja onneni hän vei, tuo rosmo tuossa, ja jätti mulle nokimustan mielen.

VÄINÖ. Mieltä mustempaa vielä kantaa hän. Oi muotoansa kamalaa! Sydän kärsii silmän katsellessa. *(Kullervolle).* Mies, miksi seisot siinä niinkuin jäätynyt, kuin alas pilvistä viskattuna ensi kerran näkisit, kuinka eletään alhaalla täällä? Onko henkeä sinussa?

KULLERVO. Pilvistä. — Mitä tahdot?

VÄINÖ. Taidat siis toki puhua.

LEMMINKÄINEN. Sinä kurja mies, miksi näillä tienoilla viivyttelet? Jätä Suomen saari ja vaella niin kauas, kuin kantaa maa.

KULLERVO. Mutta mikä on asia? Miksi, hetki sitten, edessäni tämä kiivas temmellys? Vaikka kuulin, enpä kuullut toki, vaan mustina varjoina teidän edes-

säni kiitelevän näin. Yksi mua kohtaan miekkaansa uhaten heilutteli, toiset hänen käsivarteensa ryhtyivät ja hänen kanssansa rinnustelivat; tämän näön näin. Mutta tiedänpä asian; tiedän, että tahdotaan henkeä miehen, että Ilmarinen, koston himosta kiukkuinen, verta verestä velkoo. — Tässä rintani, seppä! Jos mielit, pistä tänne. Minä emäntäsi murhasin, kauniin hämärän immen, joka kuitenkin paimenensa leipään leipoi kiven ja orjaksi nimitteli häntä.

ILMARI. Pahoja töitäs luetella mielit?

KULLERVO. Surma ja kuolema! hän kehnoksi orjaksi mua haukkui ja olipa tämä kuin jääkylmää vettä tulikuumaan kattilaan ammentaa; vereni kuohui, hiukseni pystyyn nousivat ja maa ja taivas pimenivät silmissäni. Ja nostinpa käteni ja haamu, joka edessäni seisoi, kaatui nousematta enään. Niinpä tein, tein Hiiden työn, ja tuskin tiesin, mitä tehnyt olin, ennenkuin hänen maassa makaavan näin. Silloin talostasi siirryin pois, ja tuntui, kuin olisin uneksunut. Ja siitä asti on eloni ollut myrskyinen yö, koska ukkonen käy, kalliot runnotaan, metsät palaa ja korkeus joka hetki vaeltajaa uhkailee, joka kamoten laaksossa käy. — Mitä aattelet, mies Suvantolasta?

VÄINÖ. Aattelenpa, että hänelle, jonka mieli muotoinen tämän yösen on, jota kuvailet, ei nouse täällä enään rauhan päivä.

KULLERVO. Jo Tuonen veräjällä seison ja niittuunsa synkeään sisään käyn jo ennen aamun koittoa, joka kohta onnen päiväksi valkenee teille, onnen lapset.

VÄINÖ. Henkipattouteen en toki sua kehoittaa tahdo.

KULLERVO. Tervehtikäät tätä päivää, te, joille se onneksi koittaa; minulla ei kanssaan enään tekemistä. Tervehtikäät häntä ja iloisesti eläkäät, ja kauan ja paremmin kuin poika katala. Kerran hänkin, hän poika Kalervoisen, tänne joutui, mutta kuinka, koska ja miksi, enpä tiedä sitä, ja kuinka elonsa ollut on, en tiedä sitä; mutta olipa se helteinen, sen tunnen hi'en jäljistä poskillani vielä. Toki on sen päätös tässä ja Tuonen tie nyt alkaa; mutta missä on sen loppu? Mikä kansa kohtaa minua, joutuissani maahan kaukaiseen? Kuinka tervehtivät miestä tulevaa sen asujamet, hymyillen vai irvistellen, vai itkevätkö ympärillä kaiken pitkän yön? — Väinö, sinä voimallinen laulaja, joka käynyt olet maassa takana yhdeksän meren, anna mulle tietoja sieltä!

VÄINÖ. Kullervo, nyt turhaan tutkaelet; mutta sen toki tietää mahdat, että palkka siellä maksetaan sekä hyvän että pahan.

KULLERVO. Mulle sanottu on; mutta enpä toki muista, ken tätä haasteli ja koska, mutta näin lausui: Koska viimein Kalman retkellä meristä yhdeksännen ehdit, niin Kynsikosken kohinan kuulla saat ja lähestyväs tiedät maata ankaraa. Mutta jos astut harjulle sen vuoren, joka jyrkästi meren rannalta kohoaa, jos sen kiireelle kiipeet ylös, niin Tuonen pellot näkyy, sen metsät pimeät, sen enokas virta ja ne ahot lakeat ja ehtoiset, jotka pitkän ikävyyden saattavat; ja kaiken tämän päällä kaarteleikse murehtiva, pilvinen taivas. Tämänmoinen tienoo silloin edessäs, jonne voima salainen sua ajaa; et tahtois käydä kohden sinne, käytpä toki. Oi synkeyden maa! Miksi synnyin näitä kaikkia

näkemään? Oi hämärän maa! — Mutta kamoisinko tielle lähteä, jonne monta täältä itse lähettänyt olen? Sitä vuorta hirmuista nyt nähdä himoon ja kuulla kosken pauhinaa. Väinö, Ilmari, seppä Ilmari, ja Kaukomieli!

VÄINÖ. Mitä tahdot?

KULLERVO. Tässä nurmi ihana itkee, että katkesi kerran tässä nuoren immen sydän; tässä juuri. *(Itsekseen).* Oi neitonen, älä punehdu noin ankarasti! — Miehet Kalevan, mua kuulkaat!

VÄINÖ. Kuulemmepa huutos. *(Pitkällinen äänettömyys; Kullervon katsanto on teroitettu Kalevalan miehiä kohden).* Mitä on sulla sanottavaa?

KULLERVO. Eikö ole tuo päivän kajastus, idässä tuolla? *(Väinö, Ilmari ja Lemminkäinen katsahtelevat vasemmalle. Kullervo pistää itseänsä miekalla ja kaatuu).*

ILMARI. Kas! nopea oli pojan miekka.

VÄINÖ. Oi hurja, onneton!

LEMMINKÄINEN. Hän jo veressänsä viruu.

VÄINÖ. Tätä odottaa taisimme; olihan muotonsa, puheensa ja käytöksensä kuoloon aikoilevan miehen.

LEMMINKÄINEN. Ei liikuta hän jäsentäkään enään.

VÄINÖ. Masentaapa kuolo miehen, joka äsken vielä vimmoissansa mailman kappaleiksi repiä tahtonut olis. Tässä päätös tuhon, jonka lähde oli kahden veljen riita, mi ampiaisesta pienestä paisui hirveäksi kyyksi ja viimein kohdustansa oman surmansa toi. — Makeasti nyt makaa väsynyt mies. — Kas lempeätä muotoa luonnon: hymyten nousee aurinkoinen ja hongat kankahalla punertavat; kaikki hengittävi rauhaa. — Oi, Ilmari! kuinka on nyt mieles kohtaan miestä, joka lepää tuossa?

ILMARI. Älköön kiroukseni hänen hautaansa painako. Rauha hänelle!

VÄINÖ. Nyt miehukkaasti haastelit. — Ja Kaukomieli, sinä, tämä vakava muoto iloisilla kasvoillasi, niin harvoin niissä nähty, sun tekee monet kerrat kauniimmaksi vielä. Lemmen ihana poika, tässä tapauksen murheellisen nähneet olemme.

LEMMINKÄINEN. Rauha hänen tomullensa! — Mutta meidänpä hänelle vuoteensa viimeinen rakentaa tulee.

VÄINÖ. Kosken vaiheille hänen kannamme ja venhekumppanimme meille työssä avuliaat olkoot.

LEMMINKÄINEN. Ota miekkansa sinä. *(Antaa Väinölle Kullervon miekan).* Tänne, Ilmarinen.

VÄINÖ. Kuusten suojaan, kosken äyräälle, hautaamme Kalervon pojan. *(Kaikki menevät, Ilmari ja Lemminkäinen kantaen Kullervoa).*

NUMMISUUTARIT.

KOMEDIA 5:SSÄ NÄYTÖKSESSÄ.

JÄSENET:

SEPETEUS, lukkari.
TOPIAS, suutarimestari.
MARTTA, hänen vaimonsa.
ESKO } hänen poikansa.
IIVARI }
NIKO, merimies.
JAANA, hänen tyttärensä, Topiaksen hoitolapsi.
MIKKO VILKASTUS.
KEISTO, nuori seppä.
KARRI, talon-isäntä.
KREETA, hänen kasvatteensa.
JAAKKO, puusuutari.
SAKERI, Martan veli, viralta pantu poliisi.
ANTRES, kraatari ja klanetin-puhaltaja.
TEEMU, viulun-soittaja.
EERIKKI, lautamies.
LEENAN-KALLE.
Teemun isä.
ANNA muori.
Eräs nainen Karrin talossa.
Häämiehiä ja kuokkavieraita.

Näytelmäpaikka Hämeessä.

ENSIMÄINEN NÄYTÖS.

(Topiaksen huone: perällä ovi ja akkuna, oikealla pöytä, vasemmalla sivu-ovi ja enemmän edessä samalla sivulla rahi ja siinä suutarin kaluja. **Jaana** istuu pöydän ääressä, kutoen sukkaa, **Esko** rahin vieressä, neuloen).

ESKO. Jaana! Käskihän äitini, lähteissänsä kylään, että matkalle, nimittäin hääretkelleni, itseäni sonnustan ja sulhais-vaatteisin puettuna olen, koska hän takaisin palajaa?

JAANA. Ja käski sun ullakosta ottaa päälles isäs hännystakin, hatun, punaisen västin ja polvipöksyt.

ESKO *(panee työnsä pois)*. Peijakas! Tästä rientää täytyy; sillä askeleen otan, jota ei nauraa tule. *(Menee perältä ulos)*.

JAANA. Ennen minua hän nai ja on hänellä siis oikeus periä viisisataa riksiä, niinkuin määrää jälkisäätös, ja minä paitsi jään. Mutta riksit monet tuhannet eivät ole Kristoni verranvastaiset, kun vaan hänen kerran omakseni saan ja omaksensa joudun minä; ja nytpä, luulen, kohta toivoni perille pääsen. *(Kristo tulee)*. Kristo! Kuinka rohkenet tulla tänne!

KRISTO. Onhan ämmä tiessään?

JAANA. Läksi kirkonkylään.

KRISTO. Ja Topias itse perunamaata perkaavan näkyy. Mutta missä ovat poikansa, missä se harjastukkainen Esko?

JAANA. Hiljaa! Ullakossa hän parhaallaan pukee itseänsä sulhaiseksi.

KRISTO. Sulhaiseksi?

JAANA. Hän paikalla lähtee häihinsä Mikko Vilkastuksen kanssa.

KRISTO. Asiasta tulee siis jotain?

JAANA. Tulee kaiketi. Nyt kiirehtivät, koska suutarille käskyn käräjiin annoit, saadaksesi naimalupaa.

KRISTO. Ja sentään ala-ikäisenä naittavat poikansa; mynti on hän vasta puolen vuoden päästä.

JAANA. Nytpä äitinsä on kutsumassa tänne lukkaria lupauskirjaa isän puolesta tekemään.

KRISTO. Niin menee meiltä viisisataa riksiä. Nummisuutarin poika ne riistää meiltä, ja sinä olet kuitenkin häntä vanhempi. Tuhat tulimmaista! Se kaistapäinen korpraali, miksi teki hän näin kummallisen jälkisäätöksen? „Kumpi heistä ennen naimisiin tulee“, niin seisoo säätös-kirjassa. Onko tämä järjellinen ehto, jolle hän perintö-oikeuden perustaa? Kaikki yhdelle tai puolet kummallenkin määrätty, niin emmepä tietäisi tässä sydäntä karvastelevasta kiusasta nyt. Vahingosta en huoli, mutta se kiusa! — Olispa toisin toki, luulen minä, käynyt, jos ei kova onni sulle suutaria edusmieheksi pannut olis; mutta tätä ehkä äitisi kuollessa jo tarkoittivat ja ovat siis tarkoituksensa päässä nyt. Rutto sen suutarin niskaan!

JAANA. Marttaa enemmin kuin Topiasta meidän

moittia tulee; vaimonsapa tässä vallitsee ja neuvot antaa, ja totella saa niin suutari kuin poikansa ja minä. Minua on hän aina tuimasti kohdellut, etenkin siitä asti, koska näkivät, ett'ei ollut heillä toivoa minusta tyhmän poikansa vaimoksi, ja tätä vartoivat he kauan.

KRISTO. Hän on se mainittu Suutarin Martta.

JAANA. Olis nyt isäni tässä, mutta voi, että taisi hän jättää vaimon ja lapsen ja karata vieraille maille!

KRISTO. Hänestä olen jotain kuullut.

JAANA. Isästäni! Mitä olet kuullut?

KRISTO. Että löytyy hän Suomessa taas; Turussa hänen nähneet ovat, niinkuin kerrotaan.

JAANA. Mutta rangaistus uhkaa häntä.

KRISTO. Muutaman vuorokauden vettä-leipää laki matruusille määrää, joka laivastansa karkaa. Mutta hänen asiansa saa vielä helpomman muodon siitä, että enemmin kuin puolet miehistöstä saman laivan jättivät ja samalla matkalla, joka näyttää päällysmiehissä olleen syyn. — Mutta Martta tulee.

JAANA. Riennä tästä, Kristo!

KRISTO. Hän on jo portaalla.

JAANA. Meidän hukka perii.

KRISTO. Eipä hätää tässä. *(Martta tulee).*

MARTTA. Kristo huoneessani? Ulos! Tuossa on ovi edessäs.

KRISTO. Takanani se on, mutta edessäni on se kuuluisa Suutarin Martta ja tässä on hänen ottotyttärensä sulhainen, Kristo, nuori ja uljas seppä. Vävyksenne taidatte häntä kutsua.

MARTTA. Ulos tuvastani, lurjus!

JAANA. Lähde kiireesti, Kristo, ja älä kanssansa riitele!

KRISTO. Mutta ollaan tästälähin ystäviä, Marttani, koska en enään seiso tiellänne viiteen sataan riksiin; ne keritte niin vikkelästi Eskollenne.

MARTTA. Sinä kirottu mies, etkö tahdo tästä lähteä?

JAANA. Tottele minua, Kristo!

KRISTO. Mutta saakeli sun perii vielä niiden viiden sadan tähden. Koko pitäjämme ja vielä monen naapuripitäjänkin kohta kaikuman pitää veisusta, jonka nimitän: „Suutarin Martta". *(Menee. Martta heittää haarun hänen perääns ä).*

MARTTA. Nokitonttu!

ESKO *(ullakosta).* Mikä meteli siellä alhaalla?

MARTTA *(Jaanalle).* Sinä lunttu! Enkö ole sua kieltänyt kanssakäymistä pitämästä kanssansa?

JAANA. Mitä taisin tehdä? Ei ollut hän tässä käskystäni.

MARTTA. Kitas kiinni ja sukankudin kynsistäsi pois! Onko se edes tuumaakaan tänään joutunut eteenpäin? Pois! ja laita itses Nummikoppeliin perkaamaan ja käske Topias sisään. *(Jaana menee).* Mitä teet siellä ylhäällä?

ESKO *(ullakosta).* Hä, puen itseni häävaatteisin, niinkuin sanottu oli.

MARTTA. Tee sitten joutua ja älä kuhnaile siellä, kilpikonna! Kohta ovat lukkari ja Vilkastuksen Mikko tässä.

ESKO *(ylhäältä).* Hetken päästä olen valmis; isän housuja vedän parhaallaan jalkaani.

MARTTA. *(Itsekseen).* Mutta tästä hääreisustansa taasen, sen varmaan tiedän, monta naurujuttua nousee; sillä hän on aika tolvana, itsepintainen kuin vanha sonni ja joka irvihampaan leikkikalu. Kylläpä häntä kohtaan, sen tietäköön Jumala, parastani koettanut olen, sekä neuvoilla että köydenpäällä, mutta turhaan kaikki: kannettu vesi ei kaivossa pysy. — Mutta eipä nä'y vielä Iivaria kotona, ja eilen läksi hän jo kylään, se noiduttu penikka; mutta tuleppas sieltä, niin pamppuni selkäs taasen pehmittämän pitää, sen lupaan. Koettaa täytyy. Rikos rangaistusta vaatii, joko se sitten auttaa tai kaataa; mutta rangaistus tulkoon. — Niin on mulla kaksi poikaa: yksi ukulina tässä edessäni töllöttelee, toinen, vallassa riettauden hengen, kylästä kylään kekkaloitsee. *(Topias tulee).*

TOPIAS. Johan olet kotona, Martta. Mitä sanoi kanttori?

MARTTA. Niin, mitä sanoi hän! Näinpä maat ja mantereet juosta saan, ja sinä istut kotona kuin pataässä, huolimatta mistään.

TOPIAS. No Martta, tämä oli oma tahtos.

MARTTA. Mitäs teen, koska olen ainoa asian-ajaja tässä huoneessa, te toiset viheliäisiä nahjuja?

TOPIAS. Tuleekos kanttori?

MARTTA. Miksi ei hän tule, kun toimitetaan?

TOPIAS. Kuinka tuumailet siis Eskon matkasta?

MARTTA. Että haarapussi olalla hän tästä lähtee morsiustaloon Mikko Vilkastuksen seurassa.

TOPIAS. Jos pistouvaisimme heille hevosen.

MARTTA. Vasta häistä takaisin tullessansa nuoren-

muorin kanssa, ottakoot kyytihevosen; mutta tästä sinne jalkataneissa marssia saavat.

TOPIAS. Mutta näetkös, Martta, hän on mestarin poika ja itse kohta samaan arvoon astuva, ja sentähden ehkä näyttäis tämä jalkamarssinsa vähän sopimattomaksi ja kenties pistäis turmellun ihmisen sydämmelle hieman häpeäksi.

MARTTA. Häpeäksi! Hyväpä, jos ei häpeä suurempi tällä retkellä kohtais häntä; mutta pelkään, että tusinottain hän pilkkahistorjia peräänsä jättää, sillä hän on tyhmää alkujuurta, näetkös.

TOPIAS. Eskoni tyhmä? Tämä on vale ja vihapuhe kateudesta nousnut. „Olenko minä hullu, vaikka minä hulluksi huuttaan" lauletaan Sionissa. — Eskoa et tyhmäksi maininne, yhtä viisas on hän aina kuin isänsäkin, minä nimittäin; hän on ihan kaltaiseni, niin sielun kuin ruumiin puolesta. Hän ei ole tyhmä, vaan vähän itsepäinen, ja sen taitaa hänen tukastansakin nähdä, joka on valkuinen ja harjaskankea, niinkuin ukolla itse tässä. Sanalla sanoin: hän on oikea isän poika, hän on kuvani elävä. *(Esko tulee puettuna häävaatteisin).*

MARTTA. Aika könsikkä. Mutta tässä ei auta kainostella, koska kosee asia viittä sataa riksiä. Ja Jaanan hyväksi en niitä laske, en, vaikka hame pääni päälle säkkinä kiinni-sidottaisiin ja minä viskattaisiin syvyyden kaivoon.

ESKO. Mitäs mamma nyt tykkää minusta?

TOPIAS. Heisaa, Esko! Oikein minun hatussani ja hännystakissani! samassa hännystakissa, jossa minä vuosia takaisin kakskymmentä ja yksi seisoin vihillä Mar-

tan rinnalla. Tuntuupa minulle, kuin sinun muodossas tuossa nyt itseäni katselisin yksi ja kakskymmentä vuotta ajassa taaksepäin, ja silloin olit sinä vasta nyrkin kokoinen, ja viisi kuukautta puuttui vielä, ennenkuin hengen sait. Mutta niin muuttuu mailma; silloin kuin nyljetty orava, nyt mahdut hädintuskin tähän samaan hännystakkiin; niin muuttuu mailma, Eskoni.

ESKO. Mitäs mamma nyt tykkää minusta?

MARTTA *(istuu pöydän ääressä ja kutoo sukkaa, jonka Jaana jätti).* Niin; mitä minä tykkään? Se vaatetus kelpaa, könsikkä.

ESKO. Kuinka istuu selkäpuoleni käydessäni tänne ovenpieltä kohden? Katselkaa minua tarkasti taakse. *(Käy ovelle).*

TOPIAS. Oivallisesti! Sinä käyt komeasti kuin rakuunahevonen.

ESKO. Mutta kysymys on, näkeekös pappa, kuinka hännystakki istuu seljässäni.

MARTTA. Se istuu, niinkuin se parhain ilman satulata taitaa, sinä puuhevonen.

TOPIAS. Hyvin istuu, hyvin!

ESKO *(kääntyy takaisin ja kiirehtii isän luoksi).* Onkos papalla nyt oikein tietoa ja käsitystä, mihin minä lähden?

TOPIAS. Oojah! Onnea matkallesi, onnea! sanon minä. Sinä aina kukoistaa mahdat ja kauan elää! Jaa, kaiketi ehdit sinä korkean iän, minä tiedän sen; sillä ensimäinen sana, jonka lasna ulos suustasi sopersit, oli „leipää“.

ESKO. Pitää myös oleman viimeiseni, toivon. — Minä lähden häihini, pappa.

TOPIAS. Jumala olkoon kanssas, poikani, ja suokoon sulle menestystä! Me mahdamme kaikki sinun edestäsi rukoilla, sinun, joka nyt käyt sisään uuteen elämään. Tällä matkalla, johon nyt lähdet, sinua monta vaaraa kohdata taitaa, kuolemakin tulla suittaa, ja muista, että sinäkin olet suuri syntinen.

ESKO. Me olemme kaikki syntisiä, Jumala paratkoon. — Minä otan tärkeän askeleen, pappa.

TOPIAS. Minä ymmärrän.

ESKO. En tarkoita tämmöistä konkari-askelta jaloillani, en.

TOPIAS. Minä ymmärrän. Sinä tarkoitat sitä suurta muutosta, joka sinulle nyt tapahtuva on, koska aviosäätyyn rupeet; tämä on se tärkeä askel.

ESKO. Sitähän minä tarkoitan.

TOPIAS. Me ymmärrämme toinen toisemme tarkoitukset, ehkä välisti vähän haastelemmekin esikuvain ja tunnusmerkkein kautta; emme ole niin tyhmiä.

ESKO. Tyhmyydelle minä olen vihainen ja äreä kuin rakkikoira; mutta viisaus ei ole kaikille annettu.

TOPIAS. Oikein, poikani! — Kuules, niin tahdon sulle kertoa tapauksen pipliasta. Oli eräs hurskas mies nimeltä Topias ja hänellä poika, jonka tuli naimaan lähteä. Malta, Esko, että minäkin olen Topias ja on minulla poikakin, jonka myös on lähteminen kosioretkelle.

ESKO. Ihmeellinen yhtäpitäväisyys asiassa! Molemmat olivat he suutaria myös?

TOPIAS. Sitä en varmaan tiedä, mutta luulen toki, että niin oli laita. — Mutta, niinkuin sanoin, he olit hurskaita miehiä; ja koska nyt poika naista kosimaan

läksi, jolla jo seitsemän sulhaista ollut oli, mut perkele heidän kaikki surmannut, että oli rakkautensa tyttöä kohtaan saastainen . . . .

ESKO. Mutta minun rakkauteni on puhdas, vaan ei lihan himo eikä silmäin pyyntö.

TOPIAS. Luulenhan, että niin on laita; mutta saatana taitaa kuitenkin surmakses tällä retkellä eteesi heittää verkkonsa ja paulansa.

ESKO. Mutta enemmin, kuin saatanata verkkoinensa, pelkään puusuutaria samassa kylässä, jossa Kreeta palvelee. Reppuryssältä, Timoteukselta, olen kuullut, että on toukalla kerno silmä tyttöä kohtaan. Mutta onpa hän vaan puusuutari, viheliänen nakertaja, jolla ei koskaan ole toivoa mestariksi, johon arvoon minä taidan astua jo ensimäisissä käräjissä. Niin, hän on hangoittelijani, mutta luullakseni ei aivan vaarallinen.

TOPIAS. Oikein haasteltu ja viisaasti. Yhteen vetävät luontomme aina ja joka tempussa. Kuraasi kasvaa sinussa, kasvaa! — Mutta missä katkaisin kertomukseni? — Niin; riettauden henki niitä seitsemää kiusasi ja sentähden he surmattiin. — Kuuntele hartaudella, Esko, minä haastelen pipliasta.

ESKO. Minä vaikenen kuin muuri.

TOPIAS. Mutta koska nyt Topiaksen poika naimaan läksi, niin tulipa Herran enkeli. Kuules, Esko!

ESKO. Niinkuin muuri.

TOPIAS. Enkeli taivaasta tuli ja tarjoi itsensä puhemieheksi nuorelle Topiakselle, joka kernaasti suostui kauppaan; ja astelit he tapsuttelit kahden kesken kivistä tietä myöden; mutta koska ehdeit viimein erään

virran, niin huusi Topiaksen poika peloissaan korkealla äänellä; sillä suuri kala . . .

ESKO. *(Martalle).* Panikos mamma silakoita myös eväspussiini?

MARTTA. Te narrit, niin isä kuin poika. Lukkari tulee. *(Eskolle).* Sinun silakoita leiviskä laukkuusi saaman pitää, koska tiedän, ett'ei vähät sulle riitä. *(Menee vasemmalle).*

TOPIAS. *(Katsellen ulos akkunasta).* Totta sanoi Martta. Kanttori tulee nummella; minä otan ja käyn häntä vastaan. *(Menee).*

ESKO. *(Yksin).* „Niin muuttuu mailma", sanoi pappa. Varjele minua! Tärkeä askel! Jaa, totisesti, jos sitä oikein sydämmen pohjasta mietiskelee; sillä tässä ei ole leikin sijaa, ei ole tässä leikin sijaa. Tunteet erinomaiset tällä hetkellä pitkin ruumistani käyvät päästä kantapäähän ylös alas. Tämä on hää-ilon esimakua. *(Käy edestakaisin).* Haa! kun Nummisuutarin Esko vihitään, niin silloinpa mailma päällensä mällistelee. Messuttaman ja laulettaman silloin pitää ja vihkimisen päätettyä alotan minä itse virren „Koko mailma iloit' mahtaa". Minun täytyy itkeä. *(Pyhkii silmiänsä).* Mutta auttaisko itku, koska asia kerran on näin pitkälle ehtinyt? Ei yhtään; sentähden itseni miehistää tahdon ja laulaa sen hääveisun, jonka jo lapsena opin. Tämä veisu on kaunis ja suloinen, sitä ei taida kieltää; mutta mielisinpä sitä kuitenkin lisätä muutamalla peräkaneetilla, antaen sillä kurilla nuotille enemmin kiivautta ja voimaa. Mutta asiaan. *(Laulaa:)*

Häätoimiss' kaikk' hyörii ja pyörii,
Mut murheissa neitonen käy;
Hän itkee kotoo jättääksens',
Mut vartoo toki sulhaistans',
Ja portilla pellon on sulhainen,
Jo loistavat leimuvat lyhteet.

Niin. Mutta tähänpä tahtoisin lisätä tämän. *(Laulaa:)*

Tilulii, tilulii, tilulilu lilulii!

Toinen värssy sitten:

Niin nousee nyt ankara pauhu
Ja riemusta hääsali soi.
Ei itke enään morsian,
Ei muistel' menneit' päivii hän,
Vaan väikkyvi tanssissa, kultasuu,
Ja päässään on kunnian kruunu.
Tilulii, tilulii,
Tilulilu lilulii!

Kolmas värssy:

Mut mennyt on ihana vuosi,
On mennyt, kuin unien maass'.
Ja morsian nyt laulelee
Ja lapsellensa kertoilee,
Miss' löytyvi Onnela kaukainen,
Miss' siintää sen korkeat vuoret.
Tilulii, tilulii
Tilulilu, lilulii!

Ja sitten neljäs värssy . . .

MARTTA. *(Sivu-ovelta).* Tahdotko pitää kitas kiinni,

sinä sammakko, vai tulenko taas ja tanssitan patukkaani seljässäs? Katso vaan itses hyvän sään aikana. Vai sinä tässä keekoilemaan rupeet, könsikkä. *(Katoo).*

Esko. *(Yksin).* Kovin tunnen tällä hetkellä itseni liikutetuksi ja sydämmeni on kuin palava pikipallo, ja tämä on siitä, että mieltäni polttaa Kreeta ja häät. — Kreeta! pääni pyörään käy, koska muistelen, että kohta olen yhtä kanssas, eli toisin, minä tulen sinuksi ja sinä minuksi, sanalla sanoen, Esko on Kreeta ja Kreeta on Esko; ja kutsukoot meitä sitten joko Esko-Kreetaksi tahi Kreeta-Eskoksi. Niin. — Iäisen uskollisuuden sua kohtaan vannon, Kreetani; ja jos se ilkeä saatana, joka käy ja nuuskii ympärillämme aina tuomiopäivään asti, jos hän, sanon minä, niin riiviöön mun saattais, että sokeudessani toista naista suutelisin, niin lyö mua vast' kuonoa, lyö mua vast' kuonoa, Kreeta, että hampaat kidassani kalisevat. Sillä hän, joka vapaasta tahdosta on tehnyt pyhän uskollisuuden valan ja sen rikkonut, hän taivaalta ja maalta kirottu olkoon ja päänsä survottakoon nuuskaksi; se on sanottu. *(Topias ja Sepeteus tulevat).*

Topias. *(Avaten oven Sepeteukselle).* Tehkäät niin hyvin, kanttori!

Sepeteus. Päivää, poika!

Esko. Terve tuloa, kanttori! Tärkeät ja kiireet asiat huutavat tällä hetkellä taitoanne tänne, että kaikki la'illisesti käytettäis. Minä olen nyt — Jumala varjelkoon meitä nuoria! — ruvennut vähän hulluttelemaan, minä kanss', ja tuumailen matkaansaattaa Vilkastuksen Mikolle uuden paidan.

TOPIAS. Kas kuinka kautta rantain poika ilmoittaa aikeensa. Hi hi hi! — Mutta kanttori tietää asian juuresta alkaen, hän tietää.

ESKO. Laita on tämä, näkeekö kanttori.

SEPETEUS. Minä asian tunnen, sen olen kuullut isältäsi; niin, tunnen ja olen sen visusti harkkinut, ja tuumaillut, kuinka lupauskirjan isältäsi kokoon-panen.

ESKO. Tässä on päätarkoitus se, että kaikki la'illisesti käytetyksi tulee.

SEPETEUS. Hyvin ymmärretty. Minä kirjoitan täkstin, isäsi pistää puumerkkinsä alle, joka todistetaan.

ESKO. Hän pistää puumerkkinsä alle ja minä samoin.

SEPETEUS. Sinun puumerkkiäs siinä ei tarvita.

ESKO. Mutta minun tyhmän järkeni mukaan täytyy se siinä löytyä la'illisuuden tähden.

SEPETEUS. Poika, tahdotko kinata vanhain ihmisten kanssa?

TOPIAS. Esko.

ESKO. Kinata en tahdo, mutta enpä saa sitä päähäni, ett'ei oman käteni painamaa puumerkkiä tässä kirjassa tarvita. Minäpä tämän asian alku ja juuri, ja sentähden täytyy nimeni seisoa supliikissa myös.

SEPETEUS. Kaiketi sen siinä seisoa täytyy, mutta täkstissä; alla on isäs nimi ja puumerkki, sen rinnalla taasen todistajan nimi, ja alimmaisena kaikista seisoo „Sepeteus, kanttori".

TOPIAS. Nyt mahdat asian käsittää?

SEPETEUS. Niin tässä kirjallisesti menetettävä on. Mutta kenen panemme todistajaksi?

TOPIAS. Mikko Vilkastus on siihen soveliain; hän on Eskon puhemies ja seuraa häntä häihin myös. Puheen jälkeen pitäis hänen jo oleman tässä varustettuna häihin. Esko, lähdeppäs vaan häntä kuulustelemaan.

SEPETEUS. Käy toimeen poika.

ESKO. Minä riennän, sillä aikaa ei ole enään siekailla. *(Menee).*

SEPETEUS. Olitko kirkossa eilen?

TOPIAS. Enhän ollut, Jumala paratkoon.

SEPETEUS. Vahinko, vahinko, suuri vahinko. Siellä Kurkelan Juho saarnasi, että kajahtelit Herran temppelin seinät.

TOPIAS. Kurkelan Juho! Kas niinpä rikas lapsensa mieheksi saa; mutta mitä auttaa täällä köyhän? — Vai jo mar Juho puusäkissä paukutteli? Hänen tunsin jo pienestä nallikasta ja tuntui hän mielestäni aina vähän tölhömäiseksi, mutta nyt on hän maisteri.

SEPETEUS. Kimnasisti, kimnasisti vasta; mutta siinä pojassa asuu Herran henki. Jos olisit häntä katsellut saarnastuolissa ja sanansa kuullut, niin takaanpa, että olis hän selkämunaskin vapisemaan pannut. Tosin oli ensin nenänsä vähän kelmeä ja äänensä tärähteli hieman. Mutta pianpa perehtyi poika, ja nyt hän punotti kuin tulinen muuri ja, ravistellen päätänsä, hän kovasti huusi: „heräjä sinä, joka makaat, heräjä sinä, joka makaat“. — Kahteen osaan jakasi hän saarnansa; ensimäinen oli helvetin vaivasta, toinen taivaan ilosta. — Oih, oih, sitä poikaa! Herran enkeliksi hän tuntui, koska hän pohti, hikoili ja pohti ja puhalteli innossansa. Mutta näitpä huudostansa vaikutuksen viimein: kävipä äkisti ihana

liikutuksen humaus yli naisväen puolen kirkkoa, ja humauksen perään pientä ja kestävää pirinätä kuulit, niinkuin sanan sattuessa tapahtuvan tiedämme.

TOPIAS. Entäs miehet?

SEPETEUS. He istuivat kauan jäykkinä kuin kannot.

TOPIAS. Kas sen mä luulen. Vaimo on onnellinen täällä. Hän taipuvan sydämmensä tähden sielunsa viimein pelastaa; meitä, sen varmaan päättää taidan, löytyy kuitenkin kaksi vertaa enemmin kuin akkoja kadotuksen syvyydessä. Uskooko kanttori sitä?

SEPETEUS. Valitettavasti kyllä mun se täytyy uskoa, koska jokapäiväiset esimerkit todistavat sanas. Sen tästäkin näemme, että tuon nuoren apulaisemme luona — totisesti herännyt mies — käy monet verrat naisia enemmän kuin miehiä kokouksissa lauvantai-ehtoina; sinne akkoja kirjavana liehtoo mennä, mutta harvoin miehen sinne könöttävän näet. He ovat sitä paatunutta sukua, niin, paatunutta; mutta kas, kun kova tulee, niin koiraskin poikii, sanoo sananlasku, ja niinpä kävi nytkin Juhon saarnatessa. Kauan hän naisia itketti, ennenkuin sana pystyi miehiin; mutta antoipa hän heille muutaman kiivaan silmän-mulkauksen ja huusi kovasti, että „tästäkin saarnasta teidän kerta tulee tehdä ankara tili“, ja järähtipä, järähtipä muutaman ukon leuka ja siellä ja täällä tutisi joku karhea tukka; ja koska hän nyt tuli saarnansa toiseen osaan ja taivasta oikein eteemme maalailemaan rupesi, niin kohina raskas kuului yli koko kirkon, kuin metsässä, koska rakeita sataa ja ukkonen pauhaa, herranvoima korkeudessa jylisee; ja yksikään

silmä ei kuivaksi jäänyt. Tämänkaltainen eilinen kirkonmeno, jonka ihanuutta sinä, Topias, et saanut maistaa.

TOPIAS. Kaiketi mun esti siitä perkele, se vanha juoniniekka. Mutta kaikkivalta suojelkoon tätä poikaa, joka kerran ehkä kääntää puolen mailmaa. — Kuinka suoritti hän itsensä kuulutuksissa?

SEPETEUS. Totta sanoen, niin saattoipa hänen suomentaminen kovaan puuhaan, mutta eipä ihme vastaalkavalta. Mutta kovissa kiipaleissa oli poika, ja ilman apuani tiesi kuinka käynyt olis.

TOPIAS. Kuinka kävi häneltä Eskon naima-atestin kuuluttaminen?

SEPETEUS. Kävihän se. — Niin, sinä naimaan lähetät poikas, mutta tahdonpa sinulta kysyä: oletko tarkkoja tietoja kiehtoillut tulevan miniäs mielen-laadusta, luonnosta? Muista, että parempi tippuvan räystään alla kuin yhteen-liitettynä häijyn ämmän kanssa.

TOPIAS. Häntä sanotaan siveäksi tytöksi. Se on se Karrin Kreeta. Siveä je sävykäs neito; mutta ken olis asian luullut näin pitkälle käyvän? Se ensin oli kuin kärpänen, mutta kasvoipa kuin härkänen, ja näin se syntyi. Keväällä, tietäjissä käydessänsä Mikko Vilkastuksen kanssa, kohtasi Esko tytön, koska oli heillä kortteeri samassa talossa, vartoessaan tietäjätä kotiin. Mutta havaitsipa tällä ajalla Mikko joitakuita silmäyksiä Eskon ja tytön välillä. Hän arvasi asian, tempasi uljaasti sen päästä kiinni, rupesi puhemieheksi ja toimensa onnistui oivallisesti.

SEPETEUS. Lepääkö siis kaikki tällä perustalla?

TOPIAS. Ei juuri sillä; vaan kesällä, pari viikkoa

jälkeen Juhanneksen, asia oikein vahvistettiin minun ja Karrin välillä. Ja tapahtui se Puol'matkan krouvissa yhteen-joutuissamme kaupunki-tiellä. Mutta kas siinäkös kättä puristeltiin ja harjakannuja tyhjennettiin ja olipa armottoman lysti sinä päivänä ja vähän vielä toisenakin päivänä. Hi hi hi!

SEPETEUS. Mutta kummaksi mainitsen tytön tässä valtuus-kirjassa, Karrin piiaksi vai kasvatteeksi?

TOPIAS. Kasvatteen kannalla on häntä talossa pidetty, eikä kuulu hän olevan juuri ilman kapioitakaan; hänen luhdissaan sanotaan löytyvän yhtä ja toista. Pari päivää jälkeen häitten, niinkuin on keskusteltu, ovat kuormat tässä. — Tänään lähtevät tästä Esko ja Mikko Vilkastus, huomenna ovat he morsiustalossa hyvin siksi, että ehtivät vielä tekemään kuulutuskartan sunnuntaiksi, koska ensikerta kuulutetaan. Kuulutuksen ajan häihin asti viettää Mikko sukulaistensa luona siellä ja Esko morsius-talossa, suutaroiten; ja hauskaksi, luulen minä, on hänelle tuntuva tämä aika.

SEPETEUS. Hauskaksi tuntui Jaakopille aika hänen vartoessaan neitsykäistä Raakkelia. Mutta suo anteeksi, suutari! Tapani on puhua aatokseni aina suoraan suustani ulos, katsoen siinä ei miehen mieltä, vaan asian oikeata laitaa. — Minä tiedän, että muuan erinomainen säätös pakoittaa sekä poikaasi, Eskoa, että hoitotytärtäsi, Jaanaa, rientämään naimisiin, koska nimittäin sille, joka heistä ensin aviokäskyn täyttää, on lankeeva viiden sadan riksin perintö. Näkyypä nyt, kuin kävisi kaikki poikasi onneksi; mutta malta, Topias: Esko on mies, hänellä on isä, äiti, koto ja virka, ja tulevaisuutensa on

siis joteskin luotettava; Jaana taasen on orpo, turvaton tyttö, hänellä on „suo siellä, vetelä täällä, eikä kuivaa kussaan;“ ja malta vielä, että hän on Eskoa vanhempi. Minä en sano enempää. Sinä ymmärrät meininkini?

Topias. Sen hyvin ymmärrän. Mutta jokainenpa tässä mailmassa, hyvä kanttori, jokapäiväistä leipää itse puolestansa rukoilee. Ei auta; me asumme nummella, kuivalla nummella, naskali-kynä kourassa. Mutta suutaria löytyy tähän aikaan kuin kirjavia kissoja, valmiit repimään silmät toinen toiseltansa, ja kiukkuinen nälkäpä tässä naukuis, jos ei olisi mulla peruna-mukulaa pelto-muruistani ja heinän-karvaa kahdesta niittu-plätystä, tuolla suon rannalla, että taidan elättää lehmä-mullin, vaikka on siinä hyörimistä ja pyörimistä pensaissa ja kannistossa; mutta saanpa siitä toki viimein maidontipan kippooni ja silloin tällöin vielä voin-kirpunkin leipä-murenani päälle. Jaa, hyvä kanttori; kynsineen ja hampaineen täytyy tässä köyhän elon syrjässä kinnustella.

Sepeteus. Tosin ei ole köyhyys rikos eikä häpeä, mutta kuitenkin kuorma raskas, ja rikas onneansa kiittäköön. Sentähdenpä, suutari, rohkenen sanoa sinulle muutaman sanan, rohkenen nuhdella sinua kiittämättömyydestä häntä kohtaan, jolta kaikki hyvyys tulee. Sillä sinua taitaa kutsua varakkaaksi, vaan ei köyhäksi; leipä ei koskaan sinulta puuttunut ole, sinulla on hevonen ja lehmä ja aina joka syksy jukuripää mullikka ja sikaporsas penkkiin lyötävä, niinkuin tiedän ja tunnen; mutta kuitenkin kutsut sinä itseäs köyhäksi.

Topias. Hi hi hi! Köyhyyttä ei saa syyttää, sitä

ei saa syyttää; sillä totta sanoen, niin leipä kultaa ei koskaan ole puuttunut ja löytyypä aina joku hopea-kolikkakin pussin pohjassa. Ja Jumalalle kiitos kaiken tämän edestä!

SEPETEUS. Niinmuodoin, varallisena miehenä, taidat sinä siis uhrata puolestasi tämän kysymyksessä olevan perinnön onneksi köyhälle tytölle, ja se tulee sinun tehdä eikä vääryydellä sitä puoleesi kietoa.

TOPIAS. Tämä on Martan asia; sillä temppuja löytyy, joissa annan vallan hänen tehdä ja käyttää itsensä, miten hän parhaaksi näkee, ja tämä on yksi niistä. Silloinpa minä en asiaan kuurra enkä kaarra.

SEPETEUS. Sinäpä kirjoissa neitosen edusmies, vaan ei vaimosi, Martta.

TOPIAS. Kaikki on Martan vallassa ja minun täytyy tehdä, niinkuin hän tahtoo; ei auta. Ja siksi toiseksi, ken taitaa sanoa minun vääryydellä perintöä puoleeni kietovan? Minä annan pojalleni naimalupauksen, koska hän sitä nöyrästi anoo, ja jos hän nai ennen Jaanaa, on perintö hänen, niinkuin säätöskirjassa seisoo selvillä sanoilla. Minä kysyn kerran vielä, onko tämä vääryys?

SEPETEUS. Sitä ei juuri sanoa taida, jos et hoitotytärtäsi syyttä estele naimiseen joutumasta ennen kuin oma poikas. Suo anteeksi! mutta olenpa kuullut seppä Kriston rakastavan tyttöä ja tytön myös mielellään suostuvan häneen, mutta että sinä kaikin voimin koet estellä tätä yhdistystä.

TOPIAS. Tosi kyllä; mutta Jaanan omaksi onneksi ponnistelen tässä asiassa vastaan. Seppä on kiero mies,

suuri junkkari ja juonia täynnä, paljaita juonia; ja ennustanpa kurjat päivät sille tytölle, jonka hän aviosiipaksensa narraa. Uskokaat minua, hyvä kanttori, hän on suurin kanalja pitäjässämme. Kuulkaatpas muutama hänen eljistänsä. Kanttori, esimerkiksi, istuu pajassa, hän tarjoo teille piipun, te poltatte, poltatte hetken aikaa, yks' kaks' niin paukahtaapa nokkanne edessä, ja te seisotte keskellä kruutisavua, ja kiittäkäät onneanne, jos päästette ainoastaan karvastelevalla kuonolla ja poltetuilla silmäkarvoilla. Mitäs teki hän Mahlamäen Maijalle, joka vähän oli kannellut hänen päällensä lukukinkerillä? Hän viskasi Maija-raiskan omettaan erään pienen pussin, jonka sisässä löytyi suoloja, maltaita, yksi messinkinen sormus ja kolme hevosen hammasta. Hän itse kyllä tiesi tuommoisen välikappaleen ei mitään vaikuttavan, mutta hän tunsi myös Maijan taika-uskon. Ja mitä teki Maija? Läksi pappilaan kuin tuulispää noitapussi kourassa; ja tahtoipa peijakas Kriston ottaa, kun provastimme kylään tuli. — Kas semmoinen se mies on.

Sepeteus. Vakaamielisyys ja totisuus on elon pylväs, ja minä vihaan kevytmielisiä juonia, mutta niistä ei kuitenkaan saa päättää miestä kelvottomaksi.

Topias. Mutta minä tunnen hänen hyvin, enkä anna hänelle hoitolastani vaimoksi, ennenkuin laki mun siihen pakoittaa, ja sitten syyttäköön tyttö itseänsä, koska minä olen koettanut parastansa. Mutta koska nyt Jaanan asia näin juonittelee, tapahtuupa, että poikani saa kiivaan, vastustamattoman halun naimiseen, ja minä en taida häntä estää pääsemästä tähän juhlalliseen säätyyn.

SEPETEUS. Sen taidat, jos tahdot, kunnes poikas on täyttänyt yksikolmatta.

TOPIAS. Tämä asia kuuluu Martalle ja minun täytyy myöntyä tahtoonsa, ei auta. Ja meitä ei taida moittia, meitä ei taida moittia siitä, että luvallisella tavalla omaa parastamme katsomme. Ja moittikoon nyt Jaana itseänsä, ett'ei hän suostunut sekä Eskon että minun ja Martan toivoon, joka oli: saada hänestä miniä huoneesemme, ja sitä, ken tiesi, tarkoitti korpraalikin säätöksellään. Hän oli ihmeellinen mies, synkeämielinen ja usein äkeä, kirjoitteli värsyjä ja sanoi itsensä aina onnettomimmaksi mailmassa. Mutta hän piti paljon Eskosta ja Jaanasta, molemmat silloin pienet paitaressut. Hän imehti Eskon ympyriäisiä, vakaita silmiä ja valkeata harjastukkaa, hän sanoi rakastuneensa Jaanan lempeään ja viisaasen katsantoon ja kirjoitteli niistä värsyjä. — Hän oli vähän käynyt koulua nuoruudessaan. — Noh, mitäs tapahtui? Muutama viikko ennen kuolemaansa määräsi hän lapset perillisiksensä, mutta erinomaisella ehdolla. „Sen heistä" — niin määräys kuuluu — „joka ennen aviosäätyyn joutuu, tulee periä viisi sataa riksiä". Tuommoisen tempun hän teki, ja nähtävästi hän siinä tarkoitti jotain sukkeluutta; sillä miehellä oli aina kova taipumus kaikkeen, mikä kummastutti muita. Niin teki tämä korpraali. Ja mikä soveltuisi paremmin nyt kuin näiden molempain nuorten naiminen? Esko puolestaan on parastansa koettanut, mutta Jaana on hänelle aina kääntänyt nurjan sivun. Sentähden, Eskon naitua, käyn minä hyvällä omalla-tunnolla provastin luoksi ja nostan häneltä riksit, jotka meille la'illisesti kuuluu.

SEPETEUS. Saatpa tehdä, miten parhaaksi näet; minä olen sanonut aatokseni, sanonut vasten naamaa, niinkuin tapani on. Suo minulle anteeksi, suutari Topias, suo anteeksi!

TOPIAS. No noh, no noh!

SEPETEUS. Minä vaikenen nyt ja rupean toimeeni viipymättä. *(Ottaa taskuistansa kirjoitus-aineita ja asettaa niitä pöydälle).*

TOPIAS. Yksi sana ajallansa, herra kanttori.

SEPETEUS. Mielinpä kuulla.

TOPIAS. Pieni kulaus ehkä panisi ajatuksenne oikein hyville teloille. Tiehaaran Priita asuu tästä ainoastaan muutama sata askel, niinkuin tiedätte.

SEPETEUS. Topias, leipä on luotu meille syötäväksi, vesi juotavaksi, vaikka ihmissuku, tämä kurja ihmissuku, on kentiesi iankaikkisesti eksynyt luonnon tieltä.

TOPIAS. Ihminen on pois-kadonnut lammas. Mutta yksi naukki, hyvä kanttori, ei tee pahaa, vaan antaapa meille uusia voimia.

SEPETEUS. Uusia voimia! Kuinka lyhytmielisesti haasteltu! Uusia voimia! — Mutta eihän tule minun toki kovin tätä ihmetellä; sillä näinhän haastelevat kaikki muutkin, muistamatta joka mullerruksen ruumiissamme, veressämme ikivoimaa kuluttavan ja että tämä kulutus on palkitsematon. Mahdamme alati mieleemme painaa tämän: jo äidin-kohdussa on jokaiselle annettu ikivoimasta vissi määrä, ja tämän varan käytöksen mukaan ikämme mitta myös asettuu, ja koska se tyhjennetty on, katkee elämän lanka. Tämä on totuus, jonka havaitsen

luonnossa ja johon vahvistuksen kirjoissa löydän. Tämä muistoos pane ja harvemmin käsivartesi koukistuu.

TOPIAS. Hyvin meille, jos elämme sanan jälkeen! Mutta teemmekö niin? Ihminen on kovakorvainen, niskuri ja tyhmä myös, tyhmä, koska ei ymmärrä hän, mitä rauhaansa tulee. Jaa, kanttori; ihmissuvun tyhmyys on suuri ja ympäri mailmaa mainittu asia. Sentähden tulee meidän ottaa esimerkistä vaari. — Mutta tässä ovat Esko ja Mikko. *(Esko ja Mikko Vilkastus tulevat).*

SEPETEUS. Kauan heidän ei odottaa tarvitse. *(Istuu kirjoittamaan).*

TOPIAS. Kas Mikkoa vaan! Kaksi uljasta poikaa naimaan lähtee.

MIKKO. Viipymättä tulee meidän lähteä nyt.

TOPIAS. Paikalla, Mikko, paikalla. — Kaksi uljasta poikaa, jotka eivät pelkää, vaikka kohtaisivat joukon nälkäisiä ryöväriä.

ESKO. Minä en pelkää koskaan, isä.

TOPIAS. Sen tiedän. — Mutta tahdonpa teille muistuttaa jotain. Hiljan, niinkuin tiedätte, kävi kirkon kuulutus sen suuren varkaan perään, joka eräältä ulkomaan kreiviltä varasti niin monta tuhatta; aatelkaas nyt, jos kohtaisitte hänen tiellä, ottaisitte junkkarin kiinni ja saisitte palkinnon kouraanne. Kuinka paljon luvattiin sille, joka käsittäisi julmettuneen?

MIKKO. Seitsemän sataa riksiä.

TOPIAS. Seitsemän sataa riksiä! Minä sanon teille: teroittakaat silmänne tarkasti jokaiseen, joka vastaanne tulee. Muistakaat myös muotonsa: tiivisti keritty tukka, pieni piikkiparta ja muhea pilkku lähellä vasempaa sie-

rainta, niinkuin kuulutuksessa mainittiin. Käykäätpäs myös kyselemään tietäjältä jotain, joka asuu samassa kylässä kuin Eskon morsian. Ja tapaisitteko tämän varkaan — joka tosin olisi erinomainen sattumus — niin tiedänpä, että taitaisitte hänen korjata, te kaksi.

Esko. Mies nuoriin vaan. Yksin hänen kiikkiin panisin, sitoisin hänen koreasti kuin lapsen kapaloon. Vai luuletteko, että pelkään yhtä miestä? Mikko, tunnustas tuota käsivartta, tunnustas tuota reittä, tunnustas tuota polvea!

Mikko *(tunnustelee, niinkuin Esko käskee).* Ja-ah!

Esko. Ja-ah, Mikko! Sillä polvella, ihan paljaalla polvella minä vasaralla nahkaa kalkuttelen. Uskotko sitä?

Mikko. Minä uskon sinun vahvaksi mieheksi.

Topias. Vahva, vahva peijakas se on, minä tiedän sen.

Esko. Katsos näitä poskia sitten; sillä sinä mahdat tietää, Mikko, tämä kurkku ei ole viinan tippaa vielä tuntenut, minua ei ole krouvissa nähty eikä yökyöpelinä kävelevän ja luhtien ovia kolkuttavan, niinkuin moni muu; mutta ne kuuluvatkin siihen laumaan, jonka täytyy viimein seisoa vasemmalla puolella, ne kuuluvat vuohi-pukkien laumaan.

Topias. Totta, Esko, totta! Minä takaan sen.

Mikko. Luulenpa, Esko, sinun vielä joku aika sitten olleen siinä uskossa, että lapset löydetään saunan laattian alta.

Esko. Juuri niin uskoinkin.

MIKKO. Ja ett'es vieläkään oikein tiedä, mitä tietä ihminen tähän mailmaan tulee.

ESKO. Tähän syntiseen mailmaan. Juuri niin. — Mitä olet kuullut minusta neulomusretkilläni pitäjällä?

MIKKO. Paljasta hyvää.

ESKO. Minä en varasta, en.

TOPIAS. Se ei tule kysmykseenkään, ei ensinkään.

ESKO. Minä en varasta. Jumal' avita! sitä en tee.

SEPETEUS. Hsht!

TOPIAS. Hiljaa, pojat! Kanttori kirjoittaa.

ESKO. Sitä en tee.

SEPETEUS. Topias!

TOPIAS. Tarvitaanko puumerkkiä?

SEPETEUS. Tuohon piirrät sen. *(Topias panee puumerkkinsä valtuuskirjaan).*

MIKKO *(itsekseen).* Mitä tästä hääretkestä viimein tulee, sitä en tiedä; mutta että koko asia, sekä tytön että isäntänsä puolesta, oli puhdasta pilaa, ehkä Eskon mielestä ankara totuus, sen tiedän varmaan. — Mutta käyköön miten tahansa, minä seuraa teen ja sulhasmiehen matkarahaa hoidan.

SEPETEUS. Se kelpaa.

TOPIAS. Se on vaan tuommoinen vuohen-sorkka, mutta piirtäköön sen siihen joku toinen.

SEPETEUS. Kunnia pois!

TOPIAS. Kunnia pois ja kelmi mies! Tuima laki! Mutta kuka käski, kuka käski toisen puumerkkiä väärin käyttämään? Se on vaan puumerkki, esimerkiksi tuommoinen vuohensorkka, mutta sen merkitys on suuri.

SEPETEUS. Mikko Vilkastus!

TOPIAS. Mikko, tules panemaan puumerkkis. Sinä todistat, että minä annan pojalleni naima-luvan.

MIKKO. Sen todistan ja, jos tarvitaan, valallani vahvistaa tahdon. *(Piirtää puumerkkinsä).*

ESKO *(itsekseen).* Sinne minunki puumerkkini vielä tuleman pitää.

SEPETEUS. Lupauskirja on niinmuodoin valmis. *(Topiakselle).* Minä annan tämän sinulle ja sinulla on sitten valta antaa se, kelle mielit; se ei koske enään minua.

TOPIAS. Minä annan sen Eskolle. *(Antaa lupauskirjan Eskolle).*

ESKO. Kanttorin olisi pitänyt kirjoittaa, että minä otan tämän askeleen omasta, vapaasta tahdostani.

SEPETEUS. Mitä minä kirjoitin, sen minä kirjoitin.

TOPIAS. Kaikki hyvin; eikä puutu enään, kuin eväänne, ja se on valmis paikalla. Että saatte lähteä jalkataneissa, ei ole minun syyni; mutta tulettepa takaisin aika jyryllä, sen tiedän varmaan. Morsiustalosta tänne teille kyllä annetaan hevonen.

MIKKO. Minä luulen, että antavat meille sieltä hyvän kyydin.

TOPIAS. Ilman epäilystä, Mikko. Ja koska lähdette sieltä, niin lähtekäät kuin tuuliss' ja pilviss', että morsiamen kaulaliina liehuu kuin sotalippu; se näyttää komealta, ylpeältä.

MIKKO. Lähdemmepä vauhdilla, ett'ei yhdenkään silmä morsiusparia eroittaman pidä.

TOPIAS. Uljaasti lausuttu, poikani. *(Esko on istunut pöydän ääreen ja aikoo panna puumerkkinsä lupauskirjaan).* Mitä tekee Esko?

ESKO. Puumerkkini täytyy löytyä kirjassa.

TOPIAS. Esko on villitty. *(Tempaa hänen kädestänsä valtuuskirjan).*

SEPETEUS. Mikä rohkeus, mikä hyvyttömyys!

TOPIAS. Sinä klöntti, lurjus, juutas! Onko tämä viisaan käytöstä? Sinä pöllö!

ESKO. Jos et olisi isäni, niin löisin sinua, vasten kuonoa minä antaisin; mutta että olet isäni, niin en suinkaan sitä tehdä tahdo.

SEPETEUS. Ynseys kova!

TOPIAS. Esko, minä sanon sinulle: katso, ett'en anna sinulle hääporsaita, ja-a, minä sanon sen.

ESKO. Hääporsaita. — Vihani rupeaa vähitellen kiehumaan. *(Ottaa tuolin ja lyö sen permantoon).* Tämä mies ei huoli mistään. *(Menee ulos).*

TOPIAS. Herran Kiesus sitä poikaa!

SEPETEUS. Hävytön ja uppiniskainen poika.

TOPIAS. Onpa lasten kanssa tekemistä. Sitä ei usko se, jolla ei heitä ole. — Kiittäkäät onneanne, kanttori, että olette jääneet naimattomaksi mieheksi.

SEPETEUS. Se onkin minulle parasta, nimittäin siltä kannalta katsottu, että minä olisin kova isä, ankaran kova.

TOPIAS. Kiivas isä on minunki nimeni. Mutta auttaako tässä kiivaus aina? Se on luonto, joka vetää tikan poikasta puuhun. Ja puut metsässä, ehkä kaikki yhden ja saman viisaan käsi-alaa, ovat toki yksi oikea, toinen väärä.

SEPETEUS. Mutta paljon riippuu myös siinä kohdassa, kuinka puu vesasta vääristyä saa.

TOPIAS. Oikein haasteltu ja viisaasti. Jaa, kanttori, niin on laita tässä mailmassa, kuin sanon. Meitä vanhempia pitäisi jokaisen, jolla ei lapsia ole, katkerasti valittaman ja kunniassa pitämän. Mutta kuinka moni ajattelee sitä? *(Esko tulee).* Tuletko sisään vielä, juupeli?

ESKO *(itsekseen).* Mielisinpä osoittaa vihaani kauemmin; mutta tämä hetki on tärkeä.

MIKKO *(erittäin Eskolle).* Käy sovintoon, Esko!

ESKO. Koetanpa mieltäni murtaa. *(Topiakselle).* Antakaat minulle anteeksi tämä tapaus, isä!

TOPIAS. Sinä pyydät sitä sydämmestäs?

ESKO. Niin, minä pyydän sydämmestäni siţä asiaa.

TOPIAS. Noh, minä en ole se, joka pistää jotain hampaan koloon ja kävelee kuin lautapää härkä. Mutta pyydä myös anteeksi kanttorilta.

ESKO. Antakaat minulle anteeksi, kanttori, älkäät pistäkö mitään hampaanne koloon ja älkäät kävelkö kuin lautapää härkä! Se tapa ei käy kontoon tässä mailmassa. Sovinto ja ystävyys on paras. *(Huokaavalla äänellä).* Heijuuh!

TOPIAS. Hän juttelee kuin poika. Mitä sanoo kanttori hänestä nyt?

SEPETEUS. Minä en vihaa häntä, en ensinkään, mutta mielipiteeni hänen luontonsa laadusta on järkähtämätön.

TOPIAS. Niin, niin. Mutta äsköinen mutina on nyt unohdettu; ei sanaakaan enään menneistä asioista, vaan kaikki olemme drastu-kamraatia taas. Ja miksi pitäisi isän ja pojan vihamiehinä eroaman toinen toises-

tansa? Ja eronhetkihän on tämä. Esko jättää isänsä ja äitinsä ja vaimoonsa kiinni-liittyy. Mutta yhtä tahdon sinulta kysyä, tässä vierasmiesten kuullessa. Mitä ajattelit Jaanasta ennen Kreetaa?

ESKO. Olisin nainut hänen; mutta pilkkaa teki hän vaan minusta, kutsui minun tarhapöllöksi.

TOPIAS. Niin, niin. Minä tiedän, että moni irvihammas tahtoisi antaa sinulle nimen yksitotinen ja tyhmä; mutta tämä tapahtuu heidän kiukustansa sinua kohtaan, jonka elämä on ollut siivo ja nuhteeton. Mutta sinulla on tavallinen, terve järki; sen takaan minä. — Tutkikaat häntä, kanttori, koettakaat pistää häntä pussiin kysymyksillä ja solmusanoilla; tehkäät se tässä meidän kuullessamme!

SEPETEUS. Mitä kyselisin häneltä?

TOPIAS. Esimerkiksi häistä ja niiden tarkoituksesta.

SEPETEUS. Vastaa minua, poika! Mikä on häitten tarkoitus?

ESKO. Sillä on monta tarkoitusta.

SEPETEUS. Sen päätarkoitus.

MIKKO *(erittäin Eskolle).* Että mies tulee vaimonsa pääksi.

ESKO. Että mies tulee vaimonsa pääksi.

SEPETEUS. Mutta sen taivaallinen, sen juhlallinen tarkoitus?

MIKKO *(erittäin Eskolle).* Peli ja musiiki ja palavat olkilyhteet.

ESKO. Peli ja musiiki ja palavat olkilyhteet aidanseipäissä.

SEPETEUS. Poika! Punnitse sanasi!

TOPIAS. Esko!

ESKO *(itseksensä ju heittäen epäilevän katsannon Mikkoa kohden).* Hän narraa minua, tai on hän tyhmä pässi koko mies. *(Poistuu hänestä matkan).*

TOPIAS. Kyselkäätpäs häneltä mailman luomisesta, Aabramista ja Iisakista.

SEPETEUS. Minä kysyn sinulta: mistä on mailma luotu?

ESKO. Se on, niinkuin Hannuksen ruoto-ukko sanoi, luotu saven palasta, vaan ei tyhjästä.

SEPETEUS. Mutta mistä on sitten tämä saven pala luotu?

ESKO. No no, ei nyt sentähden niin pitkälle mennä! — Ja siksi toiseksi, sitä ei taitaisi sanoa kukaan, vaikka olisi hän niin lukenut kuin pispat ja kirjanpainajat. Se on ylönluonnollinen asia, ja ihminen on sokea, Jumala paratkoon!

TOPIAS. Sokea, sokea! *(Martta tulee vasemmalta, kädessä haarapussi, jonka molemmat puolet ovat täytetyt).* Tuossa on eväänne, pojat; ja nyt pitkin kruunun sarkaa!

ESKO. Minä kannan pussin. *(Ottaa Martalta pussin ja panee sen olallensa).*

MARTTA. Tässä on teille kaksitoista riksiä matka- ja häärahoiksi. *(Eskolle).* Mutta sinä älliökö rahaa osaisit lukea?

TOPIAS. Hän ei ole harjaantunut siihen. Rahan käytös tulkoon Mikon toimeksi.

ESKO. Pitäköön Mikko rahat, minä kannan pussin.

MARTTA. Tässä, Mikko! Katsokaat, ett'ette niitä turhuuksiin menetä. *(Antaa Mikolle rahat).*

MIKKO. Välttämättömiin tarpeisin ne panen. *(Iivari tulee).*

ESKO *(itsekseen).* Tuossa tulee Iivari yökengältä.

MARTTA *(ottaa pampun, joka riippuu seinässä).* Sinä roisto, missä olet taas kuleksinut ja kenen luvalla? Missä olet ollut?

IIVARI. En missään turmeluksen tiellä, äiti. Menin vaan Junttihuhtaan koiranpenikkoja katsomaan, ja koska oli siellä sauna valmis, niin jäin kylpömään ja makasin yöseen talossa.

MARTTA. Kyllä minä sinun penikoitsen ja kylvön. *(Aikoo piestä häntä).*

TOPIAS *(estellen).* Martta, annetaan hänelle anteeksi tämä kerta vielä. Hän lupaa itsensä parantaa. Lupaatko sinä?

IIVARI. Lupaan.

MARTTA. Hänen lupauksistansa! Hän on kiusanhenkemme; kylästä kylään hän lurvailee, meille häpeäksi ja vahingoksi.

ESKO. Ehkä on hän käynyt Junttihuhdassa koiranpenikkoja katsomassa.

IIVARI. Juuri niinkuin sanot. *(Itsekseen).* Peijakas! kuinka viina päässäni kivistelee. Siellä oli joteskin huikea elämä, siellä Anttilan yli-luhdissa.

ESKO. Ehkä kylpi hän myös samassa, ja sopihan se hyvinkin.

IIVARI. Hyvin juuri ja hyvää löylyä olikin, vaikka sain vähän höyryä päähäni.

MARTTA. Viinan höyryä. Sinä vintiö, miksi valehtelet edessäni? Mutta minäpä sun selkäs lämmitän.

TOPIAS. Martta! Muista, että kanttori on huoneessamme.

SEPETEUS. Minun läsnä-oloni ei tarvitse olla esteenä kohtuulliselle kuritukselle, joka, koska se aikanansa tulee, on hyväksi ja kauniita hedelmiä kantaa taitaa.

IIVARI. Lukkari tahtoisi nähdä kauniita, kirjavia kukkasia selässäni; mutta säästäkäät hartioitani vielä tämä kerta, muori; minä lupaan itseni parantaa, niinkuin parhain taidan?

ESKO. Niin. — Mitä sanot sinä, Mikko?

MIKKO. Minä rukoilen Iivarin edestä.

ESKO. Minä rukoilen myös. Ei nyt mitään pahaa menoa tällä hetkellä, joka on minun jäähyväishetkeni.

MARTTA. Lähtekäät sitten matkaanne. Mitä kuhnailette tässä enään?

MIKKO. Nyt lähdemme.

TOPIAS. Tulevasta tiistaista kolme vikkoa vartoomme teitä takaisin. Siksi rakennamme tähän pienen tervetuliais-juhlan. Silloinpa vähän loiskimmekin kraatari Antreksen klaneetin mukaan, ja jos ei tilaa töllissämme, niin onpa väljyyttä nummella tässä. — Toivomme on myös, että kanttorikin meitä silloin läsnäolollansa kunnioittaa.

SEPETEUS. Minä kiitän.

TOPIAS. Ja Iivari pääsee kaupunkiin, ostamaan pidoiksi yhtä ja toista. Mutta näytä silloin, että olet vielä toimelias mies!

IIVARI. Parastani koettaa tahdon.

TOPIAS. Niin, kaikki hyvin! Ja nyt, pojat, matkalle.

ESKO. Sallikaat, että jäähyväisiksi luen edessänne muutaman korpraali-vainaan sepittämän värsyn.

MARTTA. Ei yhtään jäähyväispuhetta, vaan lähde tiehes.

TOPIAS. Kuullaan, Martta, kuullaan! Ne ovat korpraalin tekemät, ja meidän tulee muistollensa kiitollisuutta osoittaa. — Annappas paukkua, Esko, joku rakkauden veisu!

ESKO. Sotalaulu tämä on:

Jo sotatorvi pauhaa,
Sieluni ei saa rauhaa;
Vaan sotaan täytyy lähtee,
Koska kapteeni käskee.

Jo vihan tuli syttyy,
Katsos kuolon rautapyttyy . . .

Rautapytty, se on kanuuna . . . Näkikös kanttori niitä mitaalikanuunia, joita Ryssät kiskoivat ohitse kirkon menneellä viikolla? Mikä solina ja kolina, mikä meteli ja pauhu siinä oli!

MARTTA. Kitasi kiinni, ja marssikaat matkaanne, sanon minä!

MIKKO. Nyt lähdemme, Esko.

TOPIAS. Menkäät siunauksella!

ESKO. Nyt menemme, kuin saakeli perräänsoittais. — Onko kaikki muassani, mitä tarvitsen? Jääkö jälkeeni mitään?

MARTTA. Ei mitään, vaan lähde tästä nyt taval-

lista vikkelämmin ja käske Jaana sisään laiskottelemasta perunamurulla!

Esko. Minä käsken. — Jaana sanoi minun tarhapöllöksi. — Onko kaikki tarpeelliset kappaleet muassani?

Topias. Kaikki, kaikki, Esko. Hyvästi nyt vaan, poikani!

Esko. Niin, hyvästi! Terveisiä! *(Mikko ja Esko lähtevät).*

TOINEN NÄYTÖS.

(Avara pirtti Karrin talossa, pirtissä hääväkeä, sekä miehiä että naisia. Jaakon ja Kreetan häitä vietetään. Esiripun noustessa tanssitaan polskaa; **Teemu** pelaa. Pirtin ovi on auki ja tanssin aikana näkyy porstuassa **Esko**, pussi olalla, ja **Mikko Vilkastus**.)

Karri. *(Tanssin herjettyä).* Kas niin! Nuoret, iloitkaat, ja vanhat hauskasti nuorten iloa katselkaat, tai, jos mieli tekee, niin olkoon menneeksi, antakaat polvenne letkua myös. Tämä on Jaakon ja Kreetan kunnianpäivä, tämä kirkas elokuun päivä. *(Pari pyssyn paukausta kuuluu ulkoa.)* Ampukaat pojat, mutta ampukaat hiljaa. Ei! Ampukaat, että huone jyskyy ja sydän rinnassa leiskahtelee! Ja katsokaat, tytöt, ett'ei puutu pojilta olvi siellä ulkona. *(Yksi naisista menee oikealle).* No, Jaakko, mille tuntuu sulle tämä päivä?

JAAKKO. Hääpäiväksi se tuntuu, isäntä; mieleni iloitsee.

KARRI. Ja aina toki sama vakaa mies. Mutta tunnenpa luontos. Tämän karhean kamaran alla asuu toista, kuin luulis. Mutta minä sanon sinulle: syy on sinulla iloita, saatpa oivan vaimon.

JAAKKO. Minä toivon niin. —

KARRI. Oivan vaimon! — Tuleppas tänne, Kreeta. No, piikaseni, kuinka tuntuu sinulle akkana olla?

KREETA. Käypä se laatuun vielä.

KARRI. Saa käydä tästälähinkin; sillä nyt on asia päätetty, nyt istuu se kiinni kuin piki ja terva, kuin kissa tuoreessa terressä. — Muistakaat: tätä sidettä ei katkaista, ja onpa se oivallinen, ehkä vähän peloittava asia. Mutta se liitolle arvon antaa, ja silloin vasta ystävän omanani pitää taidan, koska ainoastaan kuolema hänen minusta eroittaa voi, ja kestääpä se vielä kuolemankin jälkeen. Liisani kuoli, kuoli varhain; mutta muistella häntä, se salainen iloni on, ja toiseen silmäni ei enään iskeä mieli. — Mutta nyt on riemujuhla, ja kaikki murheelliset jutut pankaamme pois. Mutta juuri tämä juhla talostani Kreetan vieroittaa, ja kauan kaivataan sua tässä.

KREETA. Kaipauksella mä itse eroon; kaivaten jätän pienet, kiltit lapsenne.

KARRI. Kuin oma äitinsä sinä heitä kohdellut olet ja hoitanut.

KREETA. Kuin oma kotoni on ollut tämä talo.

KARRI. Ja uskollisesti kuin talon oma tytär olet sinä palvellut. Mutta koetanpa palkita kaiken tämän.

— Jaakko, minä tiedän, ett'ei tämä käsityösi, tämä toukan nakerrus, sua oikein tyydytä, vaan mielisitpä ennen möyriä soita ja kantoja väännellä.

JAAKKO. Enpä paljon pidä tästä virasta, johon mun lapsena määräsivät, ja, niinkuin tiedätte, se kostaa miehensä kehnosti.

KARRI. Sentähden, heitä puupölkyt hiiteen ja kätees kuokka ja kirves! Kaiken Kontinmäen taustan annan sulle alaksi. Sinne rakenna itsellesi torppa, ja verotta nauttikaat sitä aina kuolinpäiväänne asti. Kauniken ometastani saatte ja tallistani kakstalvias varsan, ja tahdonpa teitä alkurakennossa autella sekä hevosella että miesvoimalla, aina kuinka aika myöntää.

JAAKKO. Oivallinen lupaus!

KARRI. Hääpäivänänne lupaan sen.

JAAKKO. Kaksinkertainen on syy meillä tänään iloita.

KREETA. Isäntäni, emmehän taida teitä kylliksi kiittää.

KARRI. Minä vaan maksan, mitä olen velkaa. Mutta yhtä toki Jaakolta vaadin. Pidä Kreetasta ; oiva tyttö on hän, niinkuin sanoin, ja taitaa myöskin olla pieni veitikka; sen näin, koska suutarin pojan pään hän kovin pani pyörään, ja mies ehkä piti asian totenakin. Mutta luulenpa toki, että hän viimein ymmärsi kaikki vaan leikiksi. *(Tällä aikaa on olvihaarikka käynyt ympäri vieraitten seurassa).* Oltta, Jaakko! Ja sinä, Teemu, anna viulusi vinkua!

TEEMU. Se tietään, ett'ei Teemu säästä sompaansa. Mutta yhtä tahdon teille sanoa, niin morsius-parille kuin

isännälle ja kaikille vieraille tässä. Kuulkaat minua, koko häähuone! Asian laita on tämä. Minun isäni — hän asuu tuossa mökissä toisella puolella kylää ja siellä asun minä myös — isäni, sanon minä, vihaa kaikenlaista mailmallista musiikia ja on minun kovin kieltänyt pelaamasta viulua, olkoon se missä tilaisuudessa tahansa. Hän ei tiedä minulla viulua olevankaan; minä säilyttelen sitä naapuri Kallen piironki-loorassa. Mutta käydäänpäs pää-asiaan taasen. Tulisi nyt tämä tieto hänen korviinsa, että minä näissä häissä pelailen, niin peijakas minun perisi. Ilman armoa ottais hän kohta pojasta kirjavan takin mittaa, peittois minun hyvän omaksi, että, jos näkisitte minun sen saunoituksen perään, niin, peto vieköön! luulisittepa minun mustalaisen puhalletuksi hevoseksi. Semmoinen ukko hän on. Mutta sentähden tahdon teitä varoittaa hänelle mitään ilmoittamasta, että minä olin näiden häitten soittomiehenä. Jos hän nyt kohtaisi jonkun teistä ja kysyisi: „kuka oli pelimannina häissä?“ niin vastatkaat, ett'ette tunteneet häntä, tahi sanokaat, että se oli Vilukselan Matti tai Viuvalan Eero. Mutta karttakaat itsenne tarkasti haastelemasta ristiin. — Tämä oli asia, jonka tahdoin teille yhteisesti ilmoittaa.

KARRI. Ole hyvässä rauhassa, Teemu, ja hellitäppäs taasen viulustasi iloinen polska!

TEEMU. Minä en säästele sompaani. *(Pelaa).*

ERÄS NAISISTA. Isäntä, kokki tahtoo ehtoollisen esiin.

KARRI. Me teemme, niinkuin hän käskee. Siis atrioitsemme ensin ja sitten tanssimme. *(Teemu taukoo pelaamasta).* Rakentakaat ehtoollispöytä. *(Pöytää raken-*

netaan). Mutta ketä vieraita näin tuolla porstuassa? Käskekäät heitä sisään! *(Yksi naisista menee ulos).* Häätalon ohitse ei yksikään pääse kaulaa kastamatta; se on vanha tapa. *(Mikko ja Esko tulevat).* Keväiset kortteerivieraamme! Astukaat sisään, astukaat sisään!

ESKO. Iloitse sinä, häähuone!

KARRI. Terve miehiä!

MIKKO. Suokaat anteeksi!

ESKO. Me emme tahdo häiritä juhlaanne. Emmehän tienneet, että vietettiin täällä häitä.

KARRI. Ei yhtään anteeksi pyytöä teiltä eikä pahaksi panemista meiltä. Olkaa terve-tulleet, painakaat puuta ja riemuitkaat kanssamme! — Oltta vieraillemme, piikaset! — Me vietämme kasvate-tyttäreni Kreetan ja puusuutari Jaakon häitä.

ESKO. Iloitse sinä, häähuone! — Mutta älkäät uskokaa, isäntä, meitä tulleeksi tänne norkkailemaan, ei, meillä on muita ja tärkeämpiä asioita.

KARRI. Sen tiedän kyllä. Mutta minä käsken teitä häihin, ja nyt olette yhtä arvokkaita vieraita kuin muutkin tässä.

MIKKO. Me kiitämme.

ESKO. Kiitämme nöyrimmästi tämän kunnian edestä. *(Oltta tuodaan).*

KARRI. Jättäkäät kiitokset ja keventäkäät haarikkaamme hieman.

ESKO *(katsahtaen salaa Kreetaan. Itseksensä).* Hän on kaunis kuin ruusu ja kukkanen. Ja kultakruunu päässä! Sydäntäni karvastelee vähän. Minulle on tehty vähän petoskauppaa. Mutta enpä tahdo toki ruveta

tässä mekastamaan, en sanaakaan hiiskua tästä asiasta, jos eivät he minua vihoita jollain tavalla. *(Ottaen Mikolta haarikan).* Mutta sille ei kohtelemisensa meitä kohtaan näytä. Käskiväthän meitä häihinki. Minä olen vait' kuin ahvena kivellä. *(Juo).*

KARRI. Saanko luvan kysyä, mitkä asiat ovat saattaneet teitä matkalle?

ESKO. Meillä on yhtä ja toista toimitettavaa täällä.

KARRI. Kentiesi tavoitatte taasen meidän kylän kuuluisaa tietäjätä kohden?

ESKO. Oikein arvattu.

KARRI. Teiltä on varastettu?

ESKO. Ei meiltä, mutta eräältä ulkomaan kreiviltä Tampereen kaupungissa on varastettu monta kymmentä tuhatta. Eikö ole kuulutus vielä ehtinyt teidän pitäjään?

KARRI. Nyt muistan; se on meilläkin jo kuulutettu.

ESKO. Juuri sentähden olemme lähteneet tähän jalkajuoneen, tutkimaan tietäjältä, mikä mies tämä varas on ja missä hänen saavuttaisi.

MIKKO. Minulla on kuitenkin muuta asiaa sukulaisilleni täällä.

ESKO. Seitsemän sataa riksiä luvattiin palkinnoksi sille, joka käsittäisi lurjuksen ja saattaisi hänen kruunun kouriin.

KARRI. Niinpä luvattiin.

ESKO. Tämä kreivi sanotaan äärettömän rikkaaksi.

KARRI. Sentähden antaa hän vielä mennä muutaman sadan riksin, kun vaan varasta kohtaa rangaistus. Ja minä toivon sinun toimessasi onnistuvan. — Mutta pöytä vartoo meitä. Nyt atrialle kaikki astukaamme.

(Kaikki istuvat pöytään). Nyt, vieraani, älkäät säästäkö talon tammi-pöytyriä, vaan ravitkaat itsenne, että seisoo vatsanne kuin papin säkki, viisto ja pullea edessänne!

MIKKO. Siinäpä säkissä sitten oiva tuki väsyneelle päälle.

KARRI. Juuri niin, Mikko Vilkastus.

ESKO. Sitten ma'ata ja vatsa syliin, sanoo sananlasku. Mutta kun ei kävisi meille kuin Korppilan Paavolle Peltolan häissä. Kaksi päivää ennen pitoja paastoi hän kuin mies, ei suuruksen tomuakaan nauttinut. Mutta tulipa hää-ilta, niin söi hän taas kuin mies, ja noustuaan viimein pöydästä, tallusteli alas niitulle, kaivoi kuopan maahan, sovitti siihen vatsansa, nukkui sikeästi ja makasi näin seuraavan yösen ja päivän. Niin teki Paavo.

KARRI. Samoin tehkäät tekin nyt; mutta ma'ata ette pääse, vaan tanssi alentakoon vatsan, ja vauhtia antakoon Teemun viulu.

ESKO. Koska lähestyimme taloa, niin kuulimmepa viulun vinkunan jo tuonne riihimäelle ja kyselimme toinen toiseltamme: mikähän juhla Karrissa, koska siellä näin soitto pauhaa ja riemu raikuu? Ja täällä oli häät ja iloinen musiiki.

KARRI. Teemu on niitä ensimäisiä viuluniekkoja.

ESKO. Entäs Oinasmäen Jooseppi meidän kylässä. Virstan matkaa kuuluu hänen pelinsä, se käy ytimiin ja munaskuihin, ja ihminen luulee itsensä olevan taivaan ilossa.

TEEMU. Taivaan ilossa! Kas se mar vasta mies

on. Vahinko, ettes tuonut häntä myötäs häihimme tänne, koska on hän niin ihmeellinen soittoniekka.

ESKO. Minä en tiennyt täällä vietettävän häitä, ja siksi toiseksi: se ei ollut minun asiani toimittaa tänne viulun-soittajaa.

TEEMU. Mitäs sitten puhut?

ESKO. Henkirahan maksan minäkin edestäni.

TEEMU. Älä sinä mökötä, koska pääs on kuin vihalaispesä.

1:N HÄÄMIES. Tahdothan riitaa, Teemu?

2:N HÄÄMIES. Aina juonikas mies, kun hänellä on vähän päässä.

TEEMU. Viisi ryyppiä on miehen päässä, ei enemmän.

KARRI. Enemmän sinun saaman pitää, jos tahdot.

TEEMU. Tarpeeksi olen saanut. — Mutta minä en kärsi tuota miestä.

KARRI. Saatpa luvan kärsiä häntä; hän on käsketty vieras niinkuin sinäkin.

TEEMU. Hän mököttelee tyhmyyksiä.

KARRI. Sinäpä tässä itsesi tyhmästi käytät; se täytyy sinulle sanoa.

TEEMU. „Oinasmäen Jooseppi . . . taivaan ilossa". Kaikki tässä musiikista juttelis, vaikk'ei ymmärrä konstin päälle enemmän kuin porsas hopealuskan.

ESKO. Niin, herra tirehtööri!

TEEMU. Sinä olet kiero mies, Turkki, Isoturkki ja Kalmukki

ESKO. Niin, herra tirehtööri!

KARRI *(itsekseen)*. Molemmat yhtä yksinkertaiset!

JAAKKO. Minäkin mielisin sanoa sanan. Tämä on hääpöytäni, minulle iloisin atria iässäni, ja samoin, luulen minä, Kreetalle myös, ja sydämmestäni suon sen iloiseksi muillenki. Mutta pitääkö nyt sen hauskuus hämmentymän turhasta, mitättömästä syystä, paljaan lorujutun kautta? Pois se! Älkäät olko ämmäkkäitä, pojat, vaan jättäkäät tämä leukain nalkutus ja syökäät ja juokaat kuin ystävät!

ESKO. Oikein, puusuutari! Sinä olet puusuutari ja minä olen nahkasuutari, me vedätämme siis vähän virkaveljiksi. — Mutta yhden asian tahdon hyväntahtoisesti sinulle sanoa. Vanhempasi tekivät vähän tyhmästi pannessansa sinua puusuutarin oppiin eikä nahkasuutarin. Usko minua, puusuutarin virka ei lyö leiville tähän mailman aikaan, mutta saappaita ja pieksuja nahasta tarvitaan aina tuomiopäivään asti. Nahkasuutariksi olis sinun pitänyt ruveta.

TEEMU. Nahkasuutari! Mikä on nahkasuutari? Viheliäinen pikikuono.

KARRI. Teemu!

ESKO. Sano, mitä tahdot, Teemu; mutta nahkasuutareita ei kasva vaan jokaisella oksalla.

TEEMU. Aina semmoisia kuin sinä. Sinä olet juuri se sama suutari, jonka käsi-alasta minä olen kuullut hyvin huonoja juttuja.

ESKO. Sano suoraan, mitä kuullut olet.

TEEMU. Eräs mies, talonpoika, — minä en sano, kuka hän oli, — mutta hänpä kaupunkitiellä kertoi minulle, että koska hän ensi kerran otti jalkaansa sinun tekemäs saappaat, ja käytyänsä tuvasta tallin parsille,

havaitsipa mies, että toisesta saappaasta oli antura pois; se oli, näetkös, jäänyt tielle tuvan ja tallin parsien välille.

Esko. Se on vale ja väärä puhe, jyrkästi väärä. Enkeli taivaasta ei tee parempaa saapasta kuin minä. — Sinä, Mikko, tunnet työni ja tekoni; todista, mitä tiedät!

Mikko. Suutariksi hyväksi sinun tiedän, ja sen myöntää koko pitäjämme; mutta en takaa toki, että kiistan kestäisit, jos oikein pääsuutari enkeleistä astuisi alas tänne kanssas kilvoittelemaan.

Esko. Mutta siinä lujana pysyt, mitä todistit sekä itses että pitäjämme puolesta?

Mikko. Siinä pysyn.

Esko. Noh. — Mutta jääköön tämä tähän. Minä olen aina kovin vastakynsinen omaan kiitokseen; se, niinkuin tietään, haisee pahalle. Kuitenkin tulee arvomiehen itseänsä jalosti puolustaa, koska mailma häntä sortaa tahtoo. — Mutta ihmetellä täytyy tuon miehen häijyä sisua. Kuin takkiainen hän iski puheeseni kiinni, koska minä ihan hyvänsuosiosta tahdoin osoitella tälle sulhaiselle, että nahkasuutarin virka olisi, kentiesi, ollut hänelle hyödyllisempi kuin puusuutarin ammatti.

Karri. Suutaroitsemisen niin nahassa kuin puussa heittää hän nyt Helssinkiin ja rupeaa kuin myyri maita möyrimään. Se on päätöksensä tänään.

Esko. Se on ero asiassa.

Karri. *(olvihaarikka kädessä).* Jaakko, sinun maljas juon ja toivon, että vuoden päästä jo huoneesi valmis on ja sinä isäntänä Koutinkorvessa vallitset. Kuusisto

ympäriltäs kaatukoon ja kontio maristen sijansa muuttakoon vähän sinnemmäksi; siellä on tilaa teille molemmille. Ryskyen kaskes palakoon ja nouskoon korkeuteen sakea sauhu, että ihmiset taitavat sanoa: tuolla palaa Koutinkorven Jaakon kaski. Kymmenen vuoden päästä olkoon huhdat pelloiksi muuttuneet, jossa vilja lainehtii, ja siinä, missä nyt on harmaa suo ja kurjet pesiä tekee, seisokoon silloin heinäsuovat. Emäntäsi koivopäitä ja kyytöselkiä mäen syrjässä lypsäköön, kivisellä tanterella leikitköön iloinen lapsiliutas ja Halli portilla haukkukoon, koska sinä itse huoneesi portaalla viikatettas niot ja aurinko länteen laskee. Ja päivä nouskoon taas ja laskekoon; niin vuodet menköön, niin aika aina onnen suojassa kulukoon, kunnes viimein päänne vaipuu rauhalliseen hautaan; ja kaipauksen kyynel silloin kastakoon hautanne kummun. — Minä muistoksenne juon. *(Juo).*

Esko *(itsekseen).* Herrajesta! Pääni käy pyörään, koska aattelen, että, ilman petoskauppaa, kaikki tämä onni olis langennut minulle. — Mutta minä olen vaiti.

Karri. Entistä totisemmaksi saattoi juttuni Jaakon. Heitä Hiiteen tämä tuumaileva muoto, ja katso rohkeasti tulevaa aikaa vasten naamaa.

Jaakko. Niin juuri, isäntä. Kerran käsin käytyäni enpä taakseni katsoa aikoo ja toivon, että otsani hi'estä viimein palkinnon saan. Mutta en taida toki unohtaa niitä vastuksia, jotka saattavat mua kohdata, ja hirvein niistä on kesäinen halla-yö, joka parissa hetkessä voi tyhjäksi tehdä vuotisen vaivan, hedelmöitsevän laihon lakastuneeksi korreksi muuttaa.

Karri. Totta sanot; mutta malta, että toivo mielii

aina haastella koreata kieltä. Vastoinkäymisiä on meille alati tarjona, siitä ei kysymystä; harmaa halla viljas menettää taitaa, mutta sekoita silloin kaarnaa leipääsi ja raivaa vielä enemmän soita ja maita. Te'e työtä ja säästä ja käytä itses aina kuin rehellinen mies, niin kaikki viimein päättyy hyvin.

Esko. Laittamattomasti haasteltu ja viisaasti, sen taidan vakuuttaa. Kun me vaan aina itsemme rehellisesti käytämme, sovintoa ja suosiota rakennamme, emmekä koskaan pidä suden eikä lampaan puolta, niin kukkuupa, kukkuupa viimein lähellä hautaamme kivi-aidan turpeella kunnian käki.

Teemu. Kuku sinä siellä ja kuku sinä täällä.

Esko. Minä en puhu sinulle.

Teemu. Mutta minä puhun sinulle.

Esko. Sinun ei tarvitse puhua minulle, sinä et saa, minä kiellän sen.

Teemu. Taidatko kieltää suuni käymästä? Eikö ole minulla valta puhua?

Esko. Sama valta kuin minullaki.

Teemu. Sinä et saa puhua, kuin vanhempain ihmisten luvalla.

Esko. Mistä syystä? Olenhan sanonut, että henkirahan minäkin edestäni maksan.

Teemu. Sinä? Yksi esivallan pienimmistä, jonka taidan tappaa koska hyvänsä, kun vaan jätän viisi kopeekkaa rintas päälle.

Esko. Siihen taidan vastata Mooseksen la'ista näillä sanoilla: jos tapat yhden näistä pienimmistä, niin myllynkivi sinun kaulaas ripustetaan ja sinä upotetaan meren syvyyteen.

KARRI. Minä pidän sinusta, Esko; sinä olet vakaa ja pitkämielinen mies.

ESKO. Annetaan hänen olla rauhassa, isäntä. Hän ei tiedä la'ista eikä sakramenteistä. Tässä oli puhe myllynkivestä; mutta juuri hänen sydämmensä on kova kuin alimainen myllynkivi. Hän on surkeasti synteihinsä paatunut mies.

TEEMU. Sinä hunsvotti!

ESKO. Minäkö hunsvotti?

TEEMU. Sinä kenkäraja!

ESKO. Minäkö kenkäraja?

TEEMU. Sen sanoin.

ESKO. Kuulkaat, ihmiset!

KARRI. Olemmeko kaikki ravitut? *(Hetki äänettömyyttä).*

1:N HÄÄMIES. Tottahan jo mahdamme olla.

2:N HÄÄMIES. Koskas sitten, jos ei jo?

KARRI. Sinnatkaamme sitten. *(Siunaavat istuessaan, nousevat pöydästä).*

ESKO. Kiitoksia vaan, isäntä! — Nämät ovat hauskat häät; hauskemmiksi tuntuisivat vielä, jos ei soittomiehenne olisi niin äkeässä mielenlaadussa.

KARRI. Me annamme hänelle anteeksi.

ESKO. Me annamme hänelle anteeksi. Mutta pahoin on hän minua haukkunut, hävyttömästi koettanut kunniaani lokaan tuhria, ja rupeisinko retumaan kanssansa käräjätuvan ovissa, *(taputtaen hiljaa Teemua päähän, joka istuu rahilla)* niin kalliiksi, hyvin kalliiksi tulisi sinulle tämä atria, mies.

TEEMU. Katsokaat päälle, hän tukistaa minua.

ESKO. En tukista, vaan taputan.

TEEMU *(nousten rahilta)*. Taputat. Pidätkö minua poikanulkkina, kakarana, koska taputtelet minua päähän? Katso, ettes makaa tuolla pöydän alla ja kuultele mesiäisiä!

ESKO. Minä en pelkää sinua, minä en ole mikään jänis enkä oravakaan. Olenpa Nummisuutarin poika ja kannan tynnyrin ja kakskymmentä vakkaa rukiita.

TEEMU. Minä kannan kaksi tynnyriä täyteensä.

ESKO. Sen kannan minäkin, jos oikein pahan pääni päälleni otan.

MIKKO. Oiva mies ei kerskaile, vaan näyttää voimansa, jos niin tarvitaan.

ESKO. Tuokaat tänne kaksi tynnyriä.

MIKKO. Onhan muitakin keinoja, voimia osoitella. Menkäät painimaan!

ESKO. Tules painimaan!

TEEMU. Pelkäisinkö?

1:N HÄÄMIES. Iskekäät yhteen kuin kaksi karhua sammaleisella kalliolla. Mutta olkoon se kunniallinen paini.

2:N HÄÄMIES. Ja tämä katkaiskoon hammasnuottanne. Heikompi olkoon sitten äänetön kuin hiiri.

KARRI *(erittäin Mikolle)*. Pelkäänpä tulevan tästä painistansa huonon lopun; kädet ja koipeet taitavat he runtoa toinen toiseltansa. Ja toveris ei tiedä Teemua pitäjämme vahvimmiksi miehiksi.

MIKKO. Ei yhtään vaaraa. Koettakoot voimiansa, tuleepa siitä jotain lystiä katsella. *(Eskolle ja Teemulle)*. No, mitä kyräilevät sonnit?

ESKO. Minä olen valmis.

TEEMU. Minä myös.

KARRI. Minua ei miellytä tämä temmellys, mutta jos en taida haluanne pidättää, niin painikaat ja syyttäkäät itseänne, vaikka selät taittuisi ja sääret murtuisi. Kuitenkaan ei saa tämä tiimelys, niinkuin usein tapahtuu, loppua tappeluksella ja verellä. Sentähden tahdon teille ilmoittaa: joka painin riidaksi kääntää, hänen heitämme ulos tunkiolle.

1:N HÄÄMIES. Sen teemme.

TEEMU. Olkoon niin. — Tule nyt. *(He käyvät toinen toisensa kaulukseen ja painivat).*

MIKKO. Seis' kannallasi, Esko!

1:N HÄÄMIES. Näytä Teemulle, ett'ei miestä, jolla ei vertaista!

MIKKO. Meidän kylän poika voittaa.

2:N HÄÄMIES. Ei, meidän kylän poika, sanon minä.

ESKO. Älä kurista minua! *(Pidättävät paininsa).*

MIKKO. Hiiteen tämä kaulusheitto. Pankaatpas oikein rakasta ristipainia.

ESKO. Sitähän minäkin tahtoisin.

TEEMU. Sitä sinun saaman pitää. *(Painivat ristipainia).*

MIKKO. Kas niin, Esko!

2:N HÄÄMIES. Teemu, älä häväise kyläämme!

MIKKO. Muista, Esko, että olet Nummisuutarin poika!

1:N HÄÄMIES. Tasavoimat, tasavoimat!

KARRI. Pojat, pojat! Kaikaleet permannostani heltivät. Noh, olkoon menneeksi! Kuka voittaa? *(Teemu heittää Eskon allensa).*

MIKKO. Esko! Mitä täytyy minun nähdä! *(Painijat nousevat ylös).*

TEEMU. Minä olen Teemu.

2:N HÄÄMIES. Uljas poika!

TEEMU. Näitkös? minä likistin hänen laattiaan juuri niinkuin talluksen.

ESKO. Niin, herra tirehtööri!

TEEMU. Kylläs sen tiedät, ett'ei meidänkään pitäjässä kaalia syödä.

ESKO. Niin, herra tirehtööri!

TEEMU. Kaksi Eskoa kuitenkin minä aina korjaan.

ESKO. Juuri niin, herra tirehtööri!

TEEMU. Kylläs sen tiedät! — Hyvät ystävät ja häämiehet! näittekö minun heittoani? Se meni vaan noin juuri niinkuin leikin teossa. Niin minä poikia opetan!

ESKO. Älä, veli kulta, puhu niin kopeasti, vaikka voitatkin!

TEEMU. Kiitä, ettäs kävelet vielä kahdella töppösellä! — Kylläs sen tiedät. — Makasithan tuossa kinttaana vaan. Eikä miestä leikillä kumota, ei vaankaan miestä leikillä kumota.

ESKO. Tules toinen kerta!

MIKKO. Niin, Esko, älä anna perään!

ESKO. Tules toinen kerta, mies!

TEEMU. Ei maksa se vaivaa.

ESKO. Hän ei uskalla enään!

TEEMU. Uskalla! *(Käyvät kiivaasti painiin).*

MIKKO. Nyt, Esko, ponnista takaisin miehuutes arvo! *(Teemun isä tulee, käy poikansa kaulukseen ja kiskoo hänen ulos).*

KARRI. Teemu parka!

MIKKO. Esko, nyt kadotit miehuutesi.

ESKO. Pahasti, että pääsi hän näin kynsistäni! — Oliko se isänsä?

KARRI. Isänsä; ja aika mekosti, luulen minä, hän poikansa nyt sukii.

ESKO. Se ei haita hänelle! — Mutta onhan se sopimatonta näin peuhata toisen häissä. Mitä sanoo morsian? Minä pyydän anteeksi!

KREETA. Minulla ei ole mitään anteeksi annettavaa!

ESKO. Sydämmeni on kovin kipeä. Minä en voi ymmärtää, kuinka hän sai minun allensa.

KARRI. Hän on vahva.

ESKO. Minä olen vahvempi. Mutta millä keinolla sai hän minun allensa?

MIKKO *(erittäin Eskolle).* Usko minua, jos tahdot, mutta se ei käynyt rehellisellä tavalla. Hän kamppasi.

ESKO. Sitähän pelkään minäkin. — Sinä taidat sen todistaa?

MIKKO. Hän kamppasi.

ESKO. Jaa, hän kamppasi. Mutta minä hänen opetan. — Missä asuu se mies?

2:N HÅÅMIES *(osoittaen akkunasta).* Tuo pikkuinen tönö mäen syrjässä tuolla, jonka ovella näet rehevän koivun, on hänen kotonsa.

ESKO. Nyt minä menen sinne ja opetan pojan kamppailemaan kunniallisessa painissa. Lurjus! Tappeluksessa voitan hänen juuri vissiin.

MIKKO. Epäilemättä.

ESKO. Eikö ole hän ansainnut köniinsä?

MIKKO. Aika tavalla.

ESKO. Heitellä painissa vekarajalkaa! Silloin tavitsis niin kuranssia, niin kuranssia. — Minä tulen pian takaisin.

KARRI. Esko, kuule varoitukseni: anna miehen olla! muutoin taitaa sinun käydä pahoin.

ESKO. Häntä en pelkää. Tuonne mäen syrjään juoksen niinkuin ilves ja haen ylös sen kavalan ketun luolastansa. Tahdonpa näyttää, mitä se maksaa, että salakoukkuja tekee. — Minä tulen pian takaisin. *(Menee).*

KARRI. Enpä havainnut minä mitään kamppausta painissa. Pahoin meiltä, jos yllytämme yksinkertaisia kumppania hurjiin käytöksiin.

MIKKO. Se ei vahingoita, isäntä. Hän on vimmatun itsepintainen ja voimaansa aina luottava. Ei vahingoita, vaikka saisi hän pienen muistutuksen.

KARRI. Luulenpa, että tarpeeksi hänen nyt höyhentävät. Mutta niitä kaloja, joita ongimme, niitä saamme.

MIKKO. Suotteko minun kysyä yhtä asiaa?

KARRI. Mielellä.

MIKKO. Oletteko te tavannut Eskon isää, Nummisuutari Topiasta, Puol'matkan krouvissa?

KARRI. Tapasinpa hänen tultuamme kaupungista.

MIKKO. Oliko tässä tilaisuudessa jotain keskustelemista välillänne jostain naimakaupasta, koskeva Eskoa ja kasvatetytärtänne Kreetaa? Ehkä leikin vuoksi?

KARRI. Senkaltaista jotain siinä haasteltiin, ja lausuinpa silloin yhtä ja toista, jota en tehnyt olisi ilman vähän häkää ylikammarissa tässä. Totta sanoen, mua

huvitti lyödä hieman leikkiä ukon kanssa; mutta jos hän leikin otti todeksi ja sen mukaan on nyt työksennellyt, niin paheksinpa tätä poikamaista käytöstäni krouvissa.

MIKKO. Ei vaaraa. Mutta ovatpa he molemmat, sekä isä että poika, kaksi yksinkertaista kumppania, ja yksinkertainen, niinkuin tietään, pitää usein leikin totena.

KARRI. Ja tästä syystä kenties olette nyt naimateillä täällä?

MIKKO. Mutta asiassa ei ole tärkeyttä, ei yhtään. Te näette, ett'ei se ensinkään käy hänen sydämmellensä. Hän syö ja juo ja painiskelee ja viimein kiittää hän teitä koreasti lähteissänsä. Minä tunnen luontonsa ja taidan teitä vakuuttaa, ett'ei hiisku hän sanaakaan koko asiasta, kun ette vaan häntä jollain tavalla loukkaa. Sammukoon se tähän, ja kaikkein vähin katkaiskoon se hää-iloanne.

KARRI. Paras ilo on nyt tiessään, kuin vietiin meiltä musikantti. — Jaakko, mistä saisimme toisen?

JAAKKO. Minun mielestäni on tarpeeksi jo tanssittu. Jotain muuta nyt tahtoisin esitellä.

KARRI. Sanoppas!

JAAKKO. Tuossa seisoo niittunne odottaen viikatetta, tässä miehiä tusinoittain; laskekaatpa heitä lakasemaan ennen katomista aamukasteen ja parissa hetkessä on heinä maassa.

1:N HÄÄMIES. Tehkäät niin, Karri.

KARRI. Minäkö häävieraani työhön panisin?

JAAKKO. Iloleikkiin, vaan ei työhön, sekä häävieraat että kuokat; valmiit ovat he kaikki käymään käsin,

miehet edellä viikatteilla ja naiset perässä harava kourassa, ja atrian miestä kohtaan maksoi se niittu.

2:N HÄÄMIES. Tästäpä nousee iloiset talkoot.

1:n HÄÄMIES. Nyt naapuritaloista viikatteita toimeen. *(Osa häämiehiä menee perältä ulos).*

KARRI. Noh, jos mielitte, niin olkoon menneeksi. Käykäämme sitten itseämme varustamaan. *(Karri, Jaakko, Kreeta ja muut menevät oikealle).*

MIKKO *(yksin).* Esko viipyy vielä riitaretkellänsä. Onpa lysti nähdä, millä muodolla hän sieltä palaa. — Eroisinpa koko miehestä, jos ei matkakassa meitä yhteen liittäisi. Mutta päivä päivältä se vähenee, sillä enpä juuri kovin sitä säästele, ja koska se kerran on tyhjennetty, silloin katoo Mikko Vilkastus. *(Esko tulee kiivaasti hattu kädessä, tukkansa on hajalla ja näyttää revitylle, ja silmänsä alla näkyy punainen naarmu).*

ESKO. Mikko, katsos, näin olen minä nyt revitty! Mutta tästä nousee hirmuinen prosessi.

MIKKO. Varjelkoon sinua Jumala, Esko! Miestä seuraa tänäpänä kiero onni, näen minä.

ESKO. Olipa heitä kaksi yhtä vastaan, ja se ei ollut rehellinen tappelus. Tosin annoin minäkin puolestani, annoin, että mäki tärähteli, mutta taistelinhan ylivoiman kanssa.

MIKKO. Kuinka oli tapaus?

ESKO. Mökkiin juoksin niinkuin luoti ja näin selvästi, että poika oli saanut isältänsä aika saunan; mutta kas, kun karkasin minä pojan niskaan, niin tulipa heistä molemmista toverit jälleen, ja nyt yhdessä peittoomaan minua.

Mikko. Niin niin, yhteinen vihamies saattoi Heroodeksen ja Kaifaan ystäviksi.

Esko. Kutsu heitä perkeleiksi, vaan ei Heroodekseksi ja Kaifaaksi. He olisivat minun syöneet nahkoineni karvoineni, jos en olis pääsnyt viimein käpälämäkeen kynsistänsä.

Mikko. Ikävä asia vaan.

Esko. Mutta olis Jusolan Aapo, minun paras ystäväni, ollut siinä, niin eipä olis minua näin surkeasti hanssattu. — Kirkas leimaus, Mikko, tämä viha on sammumaton. Ihminen, se saatana, on vihoissansa kuin nuijalla tupattu säkki, jonka sisällä sappi karvas kiehuu ja kuohuu, hörisee ja pörisee, juuri niinkuin kiukkuinen ampiaispesä turpeen alla. — Ja syytä on minulla vihaan kahdelta haaralta. Selkääni sain kuin mies tuolla mökissä ja talossa tässä on minulle tehty hävytön petoskauppa. Morsiameni, niin hyvä kuin kihlattu morsiameni, on annettu toiselle. Kirous ja kauhistus! Minun ovat viheliäisesti pettäneet, ja tahdonpa kysyä sen asian perään, tahdon kostaa.

Mikko. Jos olet viisas, niin pidä suusi kiinni koko asiasta ja jätetään talo ja mennään herraamme.

Esko. Enpä helli tästä juuri niin. Aatteles, Mikko! — *(Jaakko hiasillaan, tulee oikealta).* Jassoo, puusuutari! *(Käy kiivaasti Jaakon eteen).* „Yks tuhat kahdeksan sataa, puusuutari poltti nahkansa edestä ja takaa.“

Jaakko. Mitä meinaat?

Esko. „Yks tuhat kahdeksan sataa, puusuutari poltti nahkansa edestä ja takaa.“ Ymmärrätkös yskää?

JAAKKO. Tämän lauseen olen kuullut, mutta siinä sanotaan hän vaan suutariksi, joka nahkansa poltti.

ESKO. Hän poltti sekä maha- että selkänahkansa.

JAAKKO. Nahkasuutari.

ESKO. Puusuutari. Älä kopeile, mies! Tiedätkös, kuka tässä on la'illinen sulhainen?

JAAKKO. Sen mahdan minä parhain tietää.

ESKO. Tiedätkös, minkätähden minä olen tässä?

JAAKKO. Sen mahdat sinä parhain tietää.

ESKO. Teethän minun aina hullummaksi. Mutta älä huuda vielä: hoi, koska oja on edessäsi, syvä suvanto on edessäs, ja katso, ettes joudu pahoihin puliin, ennenkuin pääset sen ylitse.

MIKKO. Esko, kuule minua!

ESKO. Nyt en kuule sinua enkä paljon koskaan enään. Rupeanpa vähitellen havaitsemaan, minä miehenä sinä käyt. — Minä pelkään, ett'ei Teemu painissa kampannutkaan; olisinhan tuntenut sen itse. Mutta sinä olet kettu, oikein aika kettu, ja sinulla on reisukassani hallussa; no no, tuleepa siitä tilinteon päivä, tilinteon päivä tulee, Mikko. Mutta tässä on minulla ensin toinen asia suoritettavana. *(Kääntyen Jaakon puoleen).* Jaa, arvaappas, minkätähden minä olen tässä.

JAAKKO. Sitä ei tarvitse arvata, koska tunnen asian omasta kertomuksestas. Olethan käynyt tänne tietäjätä kohden, saadaksesi tietoja kreivin varkaasta ja voittaaksesi seitsemän sataa riksiä.

ESKO. Minä annan palttua kreiville ja hänen varkaallensa. Siitä syystä en ole tässä, vaan asia on toinen ja ankarampi.

JAAKKO. Sinä olet siis valehtelija.

ESKO. Älä ylvästele mies! Minä en ole valehtelija, mutta sinä olet ryöväri. Morsiamen, melkein kihlatun morsiamen olet sinä ryövännyt minulta, Kreetan ryöväsit minulta.

JAAKKO. Hän itse todistakoon, olenko hänen ryövännyt.

ESKO. Hän taitaa valehdella niinkuin sinäkin.

JAAKKO. Jos hän valehtelee, niin miellyttipä häntä tämä ryöväys.

ESKO. Kas niin, nyt puhut itses kiikkiin koreasti. Kuules, Mikko Vilkastus; sillä iskenpä kiinni joka koukkuun ja solmuun, jotka ovat mulle tarjona tässä asiassa. — Sanoppas, missä asuu tämän kylän lautamies!

JAAKKO. Tässä ei tarvita lautamiestä.

ESKO. Minä tarvitsen häntä. — Sanoppas koreasti, missä lautamies asuu! Sillä näetpäs, poikani, tästä nousee keräjänjuoksut; kruunun rautakouran huudan minä avukseni, ja luulenpa, ettes juuri naureskele, koska kontillaan edessäni ryömit lakituvan laattialla, rukoillen rikostasi anteeksi minulta. Juuri niin sinua opetan, tansmestari! — Ettes vähän häpee narrata itsellesi toisen kunniallista morsianta, sinä, sonnivaska, puuhevonen, tervattu kuusen juurikko! Vai sinä tässä minua leukaani pyhkeilemään panisit, sonnivaska!

JAAKKO. Minäkö sonnivaska?

ESKO. Sonnivaska, sonnivaska, iso-sonni, sarveton, nuijapää Laukki, valmis marsimaan Anianpellon markkinoille. — Mitä sanot siihen?

JAAKKO. Sinä etsit riitaa, minä taasen tahdon aina

sitä kartella, ja lapsikaspa olisin, jos huolisin sanoista tuommoisen miehen kuin sinä.

ESKO. Minkämoisen miehen? Sanoppas!

JAAKKO. Tuommoisen mettäksen pojan.

ESKO. Kuules taas, Mikko! Hän sanoi minun mettäksen pojaksi.

MIKKO. Sano sinä häntä vuorostasi taasen sonnivaskaksi.

ESKO *(katsellen Mikkoa epäillen. Jaakolle).* Enpä pidä lukua, miksi minun kutsut. Minä olen mies, joka pysyn virassani, jonka kerran olen oppinut. Ei tarvitse minun, työn puutteen tähden, ruveta pyllyilemään soissa ja maissa, niinkuin erään toisen, jonka hyvin tunnen. Ja tässä taidamme muistutella sananlaskua: viisi virkaa, kuusi nälkää. — Niin sanotaan. Mutta asia on tämä: kukin seurakunta pitäköön kerjäläisistänsä murheen, päästämättä heitä toisen pitäjän hartioille. Se on oikeus ja kohtuus; sillä kerjäläinen on ruismato, jota ei löytyisi, jos vaan jokainen, joka ottaa itsellensä ämmän ja laittelee lapsi-nulikkoja tähän mailmaan, pitäisi virastansa vaarin eikä hyppelisi sinne ja tänne, niinkuin ketun edessä nuori rengassilmäinen jänis. Hän tekee koukun oikealle, hän tekee koukun vasemmalle, mutta kettu, keveä kuin pellavatutti ja täynnä sukkeluutta, juoksee suoraan uhriansa kohden; molemmat katoovat he pian silmistäsi, mutta äkisti kuulet pienen parauksen: jäniksen poika on nypistetty. — Niin käy. Ja kettu on jänikselle sama kuin meille nälkä, joka niin monta ihmisen lasta on saavuttanut ja viimein surmannut. Mutta niinpä käy täällä sille, joka kevytmielisesti sinne ja tänne tanssielemaan

rupeaa tässä murheen laaksossa. — Sentähden ei luovu virastansa tämä mies, vaan naskali ja pikilanka kourassa hän viimein kuoleekin lestinsä niskaan.

JAAKKO. Tapahtukoon hänelle niin, ja miehen kuoltua, tulkoon lesti vielä hänen arkkuunsakin.

ESKO. Ei sen arkkuun sentähden tarvitse tulla. — Katsos kiukkua, joka sisälläsi kiehuu. Teethän minun kaistapääksi paljaan vihan vimman kautta, joka povessani kihisee ja polttaa; puhkaisethan silmät päästäni näillä pistopuheillasi, sinä vintiö, sinä hunsvotti. Mitä sinusta sanoisin? Sinä . . . Tees minulle yksi pari puukenkiä!

JAAKKO. Miksi en, koska vaan hääni olen viettänyt.

ESKO. Jaa, tee minulle yksi pari puukenkiä, puusuutari. Minä maksan enemmän, kuin tahdotkaan.

JAAKKO. Tavallinen hinta, ei enemmän.

ESKO. Enemmän, kuin tahdotkaan, kaksinkertaisesti maksan sinun, lurjus, sarvijaakko. — Taivaan ukko, varjele minua! Hulluksihan tekee miehen tämä päivä. *(Puristaen nyrkkiä Jaakon edessä).* Jaakko!

JAAKKO. Mitä tahdot?

ESKO. Jaakko!

JAAKKO. Sinä riehut turhaan!

ESKO. Jaakko! Ukko varjelkoon meitä!

JAAKKO. Ole puristelematta nyrkkiäsi nokkani edessä. Mies! näköni synkenee, nyt ole siivosti!

ESKO. Levittele vaan sieraimias; minä en pelkää sinua; nouskoon tästä huimaava tappelus; minä en ensinkään pelkää sinua, sinä konna, tuhat kertaa konna. *(Karri, myös hiasillaan, tulee oikealta).*

KARRI. Luulenpa poikain vähän kiivastuneen. — Jaakko, mikä vaivaa sua? Seisothan kalveana kuin kyöpeli tuossa.

ESKO. Karri kulta, minua hierotaan tänään tulisissa tauloissa. Kirottu olkoon tämä päivä! Olenhan saanut selkääni, saanut oikein Porvoon mitalla. Teemu ja hänen isänsä, juureva ukko, he minua peittosivat kuin matoa.

KARRI. Oma syys, poikani. Miksi et totellut minua?

ESKO. Ollaanpa viisaita maalla vahingon kohdatessa merellä. Mutta olisinpa tainnut niellä kaiken tämän ilman erästä toista asiaa, joka tekee, ett'en vääjää ketään, vaan harjastaa minua vihan rohkeudella aina päälaelta häntäluuhun asti.

KARRI. Mikä asia on tämä?

ESKO. Suoraan sanottu: petoskauppaa minua kohtaan tässä hierottu on, ja morsiameni narrattu pois. Kreeta oli morsiameni, mutta tuo tuossa hänen veivasi minulta.

KARRI. Sinä olet erehtynyt. Kaikki olikin vaan leikintekoa Kreetalta.

ESKO. Ja teiltä myös isäni kanssa Puol'matkan krouvissa, jossa harjakannuja tyhjensitte, kättä ravistaen kaupan vahvisteeksi, mutta kaikki tämä oli vaan leikintekoa?

KARRI. Sulaa leikkiä viinalasin ääressä, ja siksihän luulin isäskin asian ymmärtävän.

ESKO. Mies vakaa hän on niinkuin poikansakin eikä turhaa leikkiä kärsi enemmän kuin minäkään, ja ett'emme olekkaan edessänne leikkikaluja, sen tahdon

teille näyttää! — Minä käsken teidän keräjiin, Karri, minä käsken sinun keräjiin, Jaakko, ja samoin vaimosi Kreetan myös, ja tulkoot yhteen iloon vielä Teemu ja isänsä, juureva ukko, jotka minua niin hävyttömästi rusikoitsivat. Kaikki summassa vaan, ja kamala prosessi siitä nousee, oikein himphamppu syntyy siitä, josta ette vapaiksi käy, vaikka multahirretkin menettäisitte. Jaa, nyt olette apajassa ja suola vartoo teitä; sillä asia on vaikea, kovin vaikea. Jouduttepa piukkaan, hyvät ystävät!

Karri. Puheestasi kuuluu, ettes tunne vielä lakia ja sääntöjä.

Esko. Tarpeeksi ne tunnen. Kylläpä opetan teidät, te . . . . Mikä tämän kylän nimi taasen on?

Karri. Tämä on Hätylän kylä.

Esko. Jaa-ah, kyllä minä teidät opetan, te Hätylän koiran-penikat!

Karri. Jos tunnet la'it, niin mahdat myöskin tietää, mikä rangaistus on sille määrätty, joka naapurinsa juhlan, niinkuin häät, ristiäiset tahi peijaiset, hämmentää tahtoo. Minä olen rauhallinen mies ja juuri sentähden la'in arvossa pidän, ja tiedänpä sen voimaan vedota, jos joku mun oikeuttani häiritä mielii. — Minä en sano enemmän, vaan varoitan sinua rakentamasta tässä mitään närkästystä. — Tule, Jaakko! *(Karri ja Jaakko menevät).*

Esko. Mutta minä sanon niinkuin Koiranojan Matti, miesmurhan tehtyänsä: me emme kuule la'in uhkaavaa ääntä, koska sappemme paisuu ja koston hunajakaste mielessämme palaa. Niin se on, ja se on se synnin sitkeä juuri, joka istuu meissä, sen tunnustan; mutta en

voi sitä auttaa enkä kovin lukuakaan pidä; sillä eihän ole minun syyni, että Aatami lankesi. — Kostaa tahdon tämän petoskaupan, tahdon tehdä tässä jonkun tuntuvan päätösmerkin, oikein rossauksen, joka vähän keventäisi sydäntäni. — Mutta tahdonpa vielä haastella morsiamen kanssa. *(Lähenee sivu-ovea oikealle).*

MIKKO. Yksi sana, Esko!

ESKO. Ei yhtään sanaa, Mikko! Korppioonit tänään rikeratkoot. — Aatteles, mikä päivä, mikä historia tämä! Vietänhän omia häitäni, mutta en olekkaan sulhainen niissä häissä; morsiameni on kaunis, kaunis kuin kukkanen niitulla, mutta kuitenkaan ei ole hän minun morsiameni; puusuutarin oma hän on. Katsos, Mikko, se aatos taitaa polttaa. — Mutta tahdonpa jutella kanssaan muutaman sanan. *(Menee sivu-ovelle).* Onko morsian täällä? Tulkaas vähän tupaan tänne; minulla on teille jotain sanottavaa. *(Kreeta tulee).* Tunnetkos minua?

KREETA. Olettehan Esko?

ESKO. Esko, Nummisuutarin poika, kunniallinen mies, vaan ei kenenkään pilkka, vaikka yksi ja toinen tahtoisi häntä pilkkana pitää, mutta se ei käy kontoon!

KREETA. Mikä on tarkoitus tällä puheellanne?

ESKO. Vaimo, sinä olet minun pettänyt ja täyttänyt poveni kyykärmeillä, sisiliskoilla ja sammakoilla, kaikenlaisilla elävillä, jotka maassa matelevat tahi loiskivat. Sinä kukoistavan peltoni ohdake-maaksi muuttanut olet, vehnävellini tamppu-puuroksi tehnyt, ja koko mailman edessä tähtesi nyt hävetä saan. — Mutta rikosta seuraa rangaistus, ja oma-tuntos sinun rangaiskoon! Ei

öitten lepoa sen rautanuija sinulle suoman pidä. Ja minäpä olen se painajainen, se pikimusta perkele, joka sinua öisillä likistelen ja nuijielen, ei, naputtelen, naputtelen noin hiljakseen kenenkään tietämättä. Jaa, piikaseni, tämä petoskauppa sinua vielä hampaattomana, keukkaleukana ämmänäkin nakerteleman pitää. Sanani muista!

KREETA. Minulla ei mitään tekemistä kanssanne, te hävytön mies! *(Menee oikealle).*

ESKO. Hävytön mies! Hän, jonka oikeutta myöten pitäisi morsiameni oleman, haukkuu minua nyt suut ja silmät täyteen. *(Viskaisee nurin ruokapöydän).*

MIKKO. Esko! Oletko mieletön? *(Kreeta ja yksi naisista tulevat oikealta).*

NAINEN. Herra varjele! Tuollahan makaa nyt kaikki; siellä herneruoka ja lihanpalat.

KREETA. Juokse kiireesti niitulle ja käske miehiä ylös! *(Nainen menee).* Hänen pitää saaman kyytinsä!

ESKO. Teemun viulu! *(Ottaa viulun ja lyö sen murskaksi seinään).*

MIKKO. Malta mielesi, Esko! haethan onnettomuuttas.

ESKO. Akkunat säpäleiksi myös! *(Ottaa laattialta rahin, jolla hän särkee akkunan lasit).* Kas noin, noin!

KREETA. Rientäkäät apuun, pian! Hän kukistaa koko huoneemme!

ESKO. Ja toinen akkuna sitten. *(Särkee myös toisen akkunan).*

MIKKO. Nyt saakeli sun perii kuitenkin. Katsos! Liikkeillä on koko miesliuta! Tänne, näetkös, juoksevat

kaikin voimin. — Sinä olet myyty! *(Esko panee kiireesti hatun päähänsä ja haarapussin olallensa).*

ESKO. Tule peräss', Mikkò! Minä menen nyt! *(Juoksee pois, ja kohta nähdään miehiä hiasillaan hyppäävän perässä ohitse pirtin oven, huutaen ja menoten).*

KOLMAS NÄYTÖS.

(Katu Hämeenlinnassa. **Iivari,** pohmelossa, istuu eräällä porttikivellä).

IIVARI. Mikä päivä lienee tänään? Luulen, maanantai, ja huomenna on Esko vaimoinensa kotona häistä, ja täältäpä pöhnää tuliais-kestiksi varrotaan, mutta hukkaan. Kaikki on juotu, niin nauriskuorman hinta kuin sekä kodon että kylän säntirahat, ei äyriä jälellä löydy. Tyhjä on kukkaro, mutta täynnä on pää, täynnä myrkkyä ja kirousta! — Nyt perkele on irki ja helvetin porstuassa seison minä ja rautahaaruin kilinän kuulen sieltä kuumasta tuvasta. Uh! Tämä onpi ilkeätä! Sentähden kaikki katseleminen ja aatos pois, ja tahdonpa elää sen hyönteisen eloa, joka, tuskin syntynyt, poikia tekee ja kuolee, huolimatta, kuinka on talossa toimi. Maata silmäni katselkoon, katselkoon se tuota sannanjyvää tuossa tuon toisen sannanjyvän vieressä! — Ken tulee? Hyvä enoni, Sakeri, juomatoverini tällä onnettomalla retkellä. Hän on paljon syypää siihen, että näin on nyt miehen laita. *(Sakeri tulee).*

SAKERI. Kuinka jaksat, poika, ja mitä arvelet tässä?

IIVARI. Arvelenpa selvän miehen elon tässä mailmassa parhaaksi! Nyt koittaa mulle taasen raittiuden päivä, mutta kauhistunpa nähdäkseni kaiken viheliäisyyteni tämän päivän täydessä valossa. Peijakas! Olis raittiuden liitto tässä, niin kohta pyhän lupauksen tekisin ja uutta uskallusta saisin, pukea taasen päälleni ihmishaamun!

SAKERI. Olin minäkin kerran jäsen raittiuden liitossa, mutta paninpa sisään apskeetin.

IIVARI. Olittepa kerran polisikin, mutta panitte myös sisään apskeetin!

SAKERI. Teinpä pienen, ihan viattoman sommauksen ja sen melkein ehdolla, koska ei miellyttänyt minua polisin virka.

IIVARI. Minä tiedän asian.

SAKERI. Sanoppas, mitä tiedät!

IIVARI. Te vaan vähän ryypiskelitte luvattomasti pois-otettua viinaa sen miehen kanssa, joka viinan luvattomasti ottanut oli ja jota junkkaria juuri teidän oli määrä kiinni-saattaa.

SAKERI. Niinpä tapahtui leppyisän sydämmeni tähden! Taisinko kiristää kruunun hanskoilla häntä, joka mulle ystävällisesti ryypin tarjoi?

IIVARI. Ei kernaasti se, joka niin paljon ryypistä pitää!

SAKERI. En tehnyt sitä itsen ryypin tähden, vaan sen ystävyyden, sen hyvän tahdon tähden, jota hänen tarjomuksensa osoitti.

IIVARI. Yhden ryypin ainoastaan saitte?

SAKERI. Sainpa, että olin aika tellukassa, sain vielä täytetyn matin taskuunikin!

IIVARI. Mitä on se, että luvattomasti jotain poisotetaan?

SAKERI. Varastamista!

IIVARI. Mikä on hän, joka jotain luvattomasti pois-ottaa?

SAKERI. Varas!

IIVARI. Mikä on hän, joka varkaan kanssa yhtä pitää?

SAKERI. Varas! Mutta tässä on perin toinen laita.

IIVARI. Yleinen totuus on tämä: joka varkaan kanssa yhtä pitää, hän on varas! Mutta teidän asianne, niinkuin sanoitte, on perin toista laatua; niinmuodoin näin: te varkaan kanssa yhtä piditte, sentähden ette ole varas!

SAKERI. Sinä nokkaviisas nallikka, tiedä, että olen enos, että lepää kiireelläni enemmän kuin viisikymmentä talvea, ja sinä tahdot toki tutkistella minua, tahdot minua varkaaksi soimata. Mikä hävyttömyys!

IIVARI. Eno! Olemmehan olleet tähän asti oikein hyvät ystävät, ja yhdessä juoneet kaikki rahani, ja yhdessä, kuin porsaat pahnoissa, kieriskellet ylisniskoin krouvin nurkissa. Pitäiskö siis nyt meistä tuleman vihan veljet jonkun sopimattoman sanan kautta, pikaisuudessa sanottu?

SAKERI. Sinä olet suuri kanalja; mutta minä en koskaan rakenna eripuraisuutta. — Ystävät siis vielä eteenpäin! — Sano minulle vakaasti: käskikö isäs minua Eskon tuliais-pitoihin?

IIVARI. Sen teki hän, mutta äiti kielsi.

SAKERI. Hyvä! Minä tulen kanssas, ja vietämmepä iloista tuliais-juhlaa maakyläisessä majassanne siellä nummella!

IIVARI. Mutta jos äiti ajaa teidän maantielle?

SAKERI. Ole sinä surematta siitä! Me olemme veli ja sisar, ja vaikka riitelemmekin, vaikka tappelisimme kuin koira ja kissa, niin olemme kuitenkin veli ja sisar! — Minä tulen kanssas. Nyt riennämme matkalle vaan. Missä on hevoses?

IIVARI. Porvari Nyylunnin kartanolla seisoo se luukasa, ruskea nahka päällä.

SAKERI. Se seisoo kuitenkin vielä!

IIVARI. Seisoo ja liikahtaakin välillä, josta nähdään, että kurja elää. Peijakas! sydäntä nipistelee, katsella eläintä korvat lotkassa ja roikkuvalla alihuulellaan, jota ei ketun kauan vartoa tarvitse.

SAKERI. Minä annan sille uutta vireyttä; heiniä ja kauroja sen saaman pitää!

IIVARI. Onko teillä rahaa?

SAKERI. Vähän taisin itselleni toimittaa tuhansilla valheilla ja koukuilla.

IIVARI. Sitten teemme tärkeimmät ostokset!

SAKERI. Ei yhtään varaa ostoksiin, ei yhtään! Näillä rahoilla saamme vaan kaasia hevoselle ja tuopin viinaa tiellä, jonka ostamme Puol'matkan krouvissa.

IIVARI. Kaikki hyvin, mutta minun ei kotiin lähtemistä!

SAKERI. Miksi haastelet lapsikkaita? Vikkelä mies itsensä suorittaa vaikeammastakin tempusta kuin tämä.

IIVARI. Mahdotonta tästä kiikistä päästä! Kuorman hinta on juotu, juotu on säntirahat, ja tässä toimessa olette te olleet minulle hyvin avulias!

SAKERI. Ja olenpa avulias vieläkin sua päästämään tästä pulasta!

IIVARI. Taidatteko saattaa minulle kymmenen riksiä?

SAKERI. En äyriäkään, siinä keinossa olen perin voimaton!

IIVARI. Ja ainoastaan tämä keino minun pelastaa taitaa!

SAKERI. Yksi toinen on jälellä vielä. — Kuule minua! Kotimatkalla ryöstivät meidät ryövärit perin pohjin ja löivät meitä pahoin, että täytyi meidän viipyä joku päivä jossain metsätorpassa ja parannella haavojamme, ja niitä lahjoja on, Jumalalle kiitos, molemmilla meillä tarpeeksi sekä päässä että kasvoilla.

IIVARI. Sanokaat: viinalle kiitos!

SAKERI. Mutta mitä meinaat tuumastani?

IIVARI. Epäilenpä, että uskovat tämän historian.

SAKERI. Muuta eivät taida, kun ohjat vielä leikkaamme poikki ja teemme veitsellä Ruskon reiteen pienen viilloksen, jonka sai hän kärhämässä, koska tappelimme ryövärien kanssa. Kaikki tämä tekee asian hyvin uskottavaksi, ja omat ruvettuneet arpemme lyövät viimein naulaa kantaan, ole varma siitä! — Se on sanottu, ja hyvin kaikki onnistuu. Vakaalla mielellä lähdemme nyt matkaan kotoas kohden!

IIVARI. Olkoon menneeksi! Juoneen suostun, onnistukoon tahi ei. Hiiteen menköön kaikki! — Eno, kuinka saisimme korttelin viinaa?

SAKERI. Ei enään pisaraakaan, ennen Puol'matkan krouvia!

IIVARI. Riennetäänpä sitte. Huikeasti, Eno! Mitä huolin minä!

SAKERI. Me lähdemme, mutta muista, että käytät itses siivosti tiellä matkustavia kohtaan. Sinulla on äitis kuraasi ja mielenlaatu; hyvä kuraasi, mutta eipä hänen leveitä hartioitansa, voimaa ei enemmin kuin kärpällä, ja vaaralliset ovat semmoisen miehen retket. Ei ketään, jota hän ei päällensä ärrytä, ei ketään, joka pelkäisi hänen päällensä karata, eikä ketään, jonka käsivartensa pitäisi matkan päässä; jaa, Iivari, sinun seuras on vaarallinen!

IIVARI. Lupaanhan olla siivo kaiken tien!

SAKERI. Ole aina niin; usko minua, se on sinulta viisaimmasti! — Heikko tekee kaarroksia, nielee monta karvasta marjaa, monta huutisanaa, mitaten aina herjaukset vähäväkisyytensä mukaan, ja niin hän pujoo läpi mailman eheämmällä nahalla kuin jättiläs, joka voimaansa luotti.

IIVARI. Mutta kas kuin sappi karvastelee!

SAKERI. Heikolla sekä on että ei ole sappea. Hän vasta silloin sen katkeruuden tuntee, koska hän tietysti on herra mielensä ylitse, ja silloin on hän perkele; eikä ihme, hän ottaa vahinkonsa takaisin. — Usko, mitä sanon: heikkous on onni, kun vaan oikein sitä lahjaa käyttelemme.

IIVARI. Onni suurempi vielä, jos voima ja tarkkuus yhtä seuraisivat. Olisin vahva kuin kontio, siivo

kuin lammas ja viisas ja varova kuin kettu, pensaston tulisilmäinen heilahäntä, niin koskematta kuin noidan vasama kulkisin halki tuhannet maailmat.

SAKERI. Niin monta hyvää ei kernaasti yhdelle jaeta; se on elon laki! — Mutta tielle nyt, ja olkoon siunaus kanssamme! Vähän pelkään, kuinka matkamme päättyy!

IIVARI. Saisimme vaan tytön korean rattaillemme!

SAKERI. Mitä vielä, sinä könsikkä! Kuin ei olisi meissä kahdessa jo kuormaa hevoskaakillesi. Ei yhtään narssua rattaillemme, poikani, ei yhtään! Nyt menemme! *(Menevät. Niko tulee vasemmalta, Eerikki oikealta).*

NIKO. Terve, vanha toverini! Mitä uusia teidän kylästä?

EERIKKI. En tunne teitä!

NIKO. Vaikka yhdessä savikukkoja tehneet olemme, varastelleet mäkimuijain kananpesiä ja niinkuin suokukot toinen toisemme tukkaa kiskoneet, tapelleet kuin aika pojat. Tunnenpa sinun, vanha kelmi.

EERIKKI. Kuka olen?

NIKO. Se suuri kanalja, Keihäskosken Eero!

EERIKKI. Kuka olet sitte sinä?

NIKO. Se vielä suurempi kanalja, Järvelän Niko, jos muistat häntä!

EERIKKI. No terve miestä!

NIKO. Tässä kopero, sinä mannermaan turvikko!

EERIKKI. Älä helkkonas likistä niin kovin!

NIKO. Nyt on maamyyrin kääppä merikravun saksissa. Jaa, jaa, opetanpa miestä tuntemaan entisiä ystäviä.

Eerikki. Ken peijakas olis tainnut nähdä Nikon muotoa tuon partavihon takaa?

Niko. Tämä on vaan turha ripsu sen suhteen, jota pari vuotta sitten kannoin, ja joka ulettui aina polvilleni alas. Se naiset hulluiksi tehdä tahtoi; käydessäni kaupunkien kaduilla olipa heitä aina jälessäni ääretön liuta, niinkuin lukematon lauma pientä kalaa valaskalan pyörrevettä seuraa, koska meren jättiläs, kuin kumottu laiva, laineita kyntelee. Olipa se parta, ja katkerasti kadun vielä, että niin kevytmielisesti siitä erosin. Mutta mitä ei tehdä rahan tähden?

Eerikki. Mitä teit sinä rahan tähden?

Niko. Myin soman partani hatun-töyhdöksi Turkin sulttaanille, ja sataan piastiin, mieletön, sen mennä annoin.

Eerikki. Mutta toivothan sen kasvavan ja ehtivän saman mitan kerran vielä?

Niko. Ei kasva se enään tätä pidemmäksi, sen kauppa pilasi; sillä lahja-kalua ei myydä saa, ja parta on pyhä lahja, jonka alku ja juuri on ylhäällä; korkeudesta sen kasvanto riippuu, päinvastoin esimerkiksi pilviä tuolla taivaan alla, joiden karttuminen riippuu siitä kohdasta, kuinka paljon sumua, josta pilvi syntyy, nousee alhaalta ylös. Ei, entistä partaani en takaisin enään saa; mutta lohdutanpa itseäni toki sillä kunnialla, jossa hän nyt heiluu. Tiedäthän mua ahneeksi kunnialle, ja aatteles: miljoonittain päitä nyt kumartelee partaani, joka Turkin keisarin kiireellä keikkuu!

Eerikki. Sano minulle vakaasti: oletko ollut sinä Turkinmaalla?

NIKO. Sen pääkaupungissa hummannut olen kuukausia kolme, ja iloinen, peijakkaan iloinen oli se aika. Joka päivä siellä uhrijuhlaa vietettiin, ja siinäpä kaikkia yltäkyllin; siinä sianlihaa, peloittavan lihavaa, syötiin ja kalliita viiniä juotiin, niin paljon kuin kutakin miellytti. Öisiltä taasen naisten kanssa tanssittiin ja kaikenlaista uisakkaa lyötiin, ja pulskeita ovat Turkin tytöt. Pää ja rinta on heillä aina peitossa, mutta rinnasta polviin ovat he ihan paljaat.

EERIKKI. Paljaat?

NIKO. Alastomat juuri; mutta polvista alaspäin alkaa taasen mustat sukat, ja jaloissaan on heillä punaiset kengät. — Juuri niin, niin eletään Turkin maalla, eletään, kuin vuohet huhdassa; ja ikäväksi pisti sieltä seilata pois. Roomiin sieltä seilasimme, mannaa ja hunajaa lastina, ja tultuamme tähän mailman-kaupunkiin meitä kohtasi kova pauhina ja ryske. Tiedä, että vietettiin siellä paavin häitä, ja juuri täksi juhlaksi oli manna- ja hunajalastimme tilattu itäisiltä mailta. Sentähden olimmekin hyvin tervetulleita vieraita, paavi itse ja morsiamensa kiittivät meitä sydämmellisesti ja käskivät meitä kaikella muotoa vaan pysäymään häihinsä. Otimmepa käskyn hyväksi ja hummasimmepa nytkin aika tavalla, kunnes viimein taasen tuli meille aika purjehtia pois. Täydessä tohussa jätimme Roomin, ja kovin oli laivamme lastattu synti-kuiteilla ja side-avaimilla. Kirjeet tuli meidän jättää Hispanian maahan, mutta avaimet viedä Englantiin. Niin teimme myös ja Englannista purjehdimme taasen pohjaan, sen napaan kivihiili-tervaa kaatamaan; sillä se on Englanti, joka maan akselin ter-

vassa pitää. Laiva, jolla seilasimme, mailman hirvein oli; sen kromeli, tervaa täynnä, kuin puinen jättiläislinna meressä uiskenteli ja maston kärjet pilviä piirsivät. — Mutta onni kova meitä kohtasi toki. Jäävuorten keskellä pohjan synkeillä merillä eräs valaskala, mailman hirvein, meitä tervehtimään kävi ja hännällänsä laivamme kyljen auki löi, jotta rupesimme vaipumaan, ja juuri tätä peto tavoittikin häntä-iskullansa; sillä vaipuessamme hän miehistä yhden toisensa perään nielaisi, mutta pelastuinpa minä. Ylös mastoon kiipesin kuin orava — laiva oli herjennyt vaipumasta, ehkä tervan tähden — huipun ehdin viimein ja pilvien rajalla istuin, sallimustani vartoen. Ja niin lähestyi mua musta ukonpilvi, minä loiskasin sen niskaan, ja jyristen ja tulta iskein se minun Englannin kliituvuorille takaisin vei. Läksinpä sieltä kotimaahan taasen, ja tässä seison nyt!

Eerikki. Mutta merimiestä, joka laivastansa karkaa, uhkaa kova rangaistus!

Niko. Sen olen kärsinyt; kymmenen päivää vettäleipää Turun linnassa söin.

Eerikki. Se ei tyijä; kovemmat ovat asetukset siinä kohdassa!

Niko. Mitä? Luulenpa, että olet tullut oikein lakimieheksi!

Eerikki. Tunnenhan, mitä yleisesti lautamiehen tuntea tulee!

Niko. Sinäkö lautamies? Suurin hulivili nuorna ollessamme, eikä maa-lappua omaa jalkamme alla sinulla enemmin kuin minullakaan!

Eerikki. Ystäväni, siitä asti, koska erosimme, on

elämäni kertomus lyhyesti tämä: Eräs tyttö, talon perillinen, korea ja nuori, taisi ihastua minuun, hurjapäähän. Niinpä tapahtui. Minä nain hänen, unohdin lasin, tein ja toimitin ja parhaaksi kääntyi kaikki. Arvoni pitäjässä eneni päivä päivältä, ja lautamieheksi määrättiin poika viimein, josta, ymmärräthän, pöyhistyin kuin kalkkuuna-kukko!

Niko. Sinulla on liian paljon järkeä kalkkuunaksi. — Siis tuli sinusta mies, ja, niinkuin tuntuu, oiva. Hyvin sinulle! Minä myös yhtä ja toista kokenut olen, olenpa monessa huhmarissa pehmitetty, josta kaikesta pitäisi seurauksen oleman: perään-ajatus, mutta Jumal' tiesi toki, missä nahkani viimein naulitaan! — Kuitenkin, neuvot eivät ole kaikki vielä; muuttumaton, vakaa aika mittailevi vielä sylihini iäisestä langastansa, vielä nousee päivä toisen perään ja sydän raikkaasti rinnassa lyö; kaikki taitaa hyvin päättyä vielä! Seisonhan taasen isänmaani kamaralla, ja onneani kiitän tällä hinnalla päästyäni sen turvetta polkemaan vielä.

Eerikki. Sitähän ihmettelen, ettäs pulasta itsesi niin helposti suoritit.

Niko. Tämä on asia. Tuli minun kertoa oikeuden edessä retkistäni ja menoistani karkutiellä, ja kerroinpa tuomarille, ihan samoin kuin äsken sinulle, matkani merellä, ja tämä ilautti ankarasti koko oikeuskuntaa, ja olenpa varma siitä, että juuri tämä juoni nahkani pelasti; sillä panipa tuomari esiin kaikenlaisia lievittäviä kohtia asiassani ja, niinkuin sanoin, kymmenen päivän vesi-leipään karkurin tuomitsi vaan.

Eerikki. Nytpä taidat sanoa sitäkin leipää syö-

nees, ja likistipä, luulen, nämät päivät vähän miehen kärsimystä.

Niko. Ei yhtään hätää, Eero!

Eerikki. Olethan harras tupakkimies!

Niko. Siihenkin seikkaan neuvo pian keksittiin. Palanutta leivänkuorta rikki jauhettiin, siihen puoliksi tuhkaa sekaan, ja nuuska oli valmis, oiva vapriikin nuuska. Talvista aikaa taasen ei ensinkään hätää sen, joka nälliä pureksii; joutuupa sisään haapainen halko, sen kimppuun kohta miehet niinkuin jänikset, ja pian on jokaisen poskessa aika märepala, ja käypä se laatuun tupakin puutteessa. Sanalla sanoen, koko elämä vesikoijussa käy laatuun, vaan että kaasi on joteskin tiukka. Olinpa valmis toki kärsimään enemmän, paljon enemmän päästäkseni kurjan tyttäreni luoksi, joka, niinkuin kuullut olen, on nyt suojaton, ilman äitiä ja isää.

Eerikki. Olet siis kuullut vaimos kuolon?

Niko. Albionin rannalla sanoman sain, muistelin, mitä tehnyt olin, ja kotimaahani kohta purjehdin. — Eerikki, sinä kaiketi tiedät, missä ja kuinka tyttöni nyt elää?

Eerikki. Äitinsä kuoltua, perintönsä, niin huone kuin irtain tavara, myytiin huutokaupassa; suutari Topias, lähin naapuri, hänen esimiehcksensä joutui, ja haltuunsa otti hän sekä tyttärenne että tyttären rahat. Kuinka rahat ovat käytetyt, sitä ei tietä; mutta niinkuin orja on tyttö raiska saanut työtä tehdä suutarin huoneessa.

Niko. Tulenpa kohta ja sun pelastan ja suutarin tilintekoon vedän. — Muistatko jotain kummallista jäl-

keensäätöstä siltä vanhalta korpraalilta, säätöstä joko tyttäreni tahi suutarin pojan hyödyksi, aina ken ensin heistä joutuisi naimisiin?

EERIKKI. Asian tiedän. Kaikki näyttää toki käyvän suutarin pojan hyväksi. Hän on nyt parhaillaan naimaretkellänsä, jonne vanhempansa kiivaasti jouduttivat häntä, estäin tytärtäsi saamasta Kristoa, — eräs nuori seppä, oiva mies. He tiesivät, kuinka toimittivat.

NIKO. Sen tiesivät; mutta kulta on multa. Sinä Kristos saat; naittajas on tässä. Sua himoon nähdä, Jaana kynäseni.

EERIKKI. Seuraa minua, niin pääset kyydillä; mutta tiellä viivymme toki kaksi tahi kolme päivää. Asiaini tähden täytyy mun koukku tehdä!

NIKO. Suoraan kotokylää kohden koukkuja tekemättä! — Nyt, toverini, hyvästi!

EERIKKI. Pian taasen toinen toisemme kohdataan!

NIKO. Noiden tuttavien mäkien, kivien ja kantoin vaiheilla. — Hyvästi jää! *(Menevät kumpanenkin eri haaralle).*

VÄLIVERHO.

(Puol'matkan krouvi. Kummallakin sivulla vähäinen pöytä. Oikealla istuu **Sakeri** ja **Iivari**, viinaputelli ja lasit edessä; vasemmalla sivulla **Niko** olvihaarikan ääressä).

NIKO *(itsekseen, juotuansa haarikasta).* Saakelin väsyksissä vaan; mutta eihän ole merimiehen työ mäkistä maantietä mittailla, tomussa ja pöllyssä. — Peijakas! kangistuuhan miehen kintut kuin ajetun jäniksen, enkäpä tiedä, koska matkani päässä olen, ell'en pääse jonkun

maanmoukan reteliin. Mutta meneepä tähän haarikkaan viimeinen äyrini, ja sitten on puhdas hyvä. — Mutta hätää ei vielä, ei yhtään; aika neuvoja antaa. *(Juo).* Mitä narriahan lienevät nuo kaksi tuossa pöydän ääressä?

IIVARI. Aatelkaas perään, eno Sakeri, tänä ehtoona, juuri tänä ehtoona tulee Esko kotiin naimaretkeltänsä nuoren vaimonsa kanssa; mutta minä, jonka, niinkuin tiedätte, piti tuoman höystettä jälkihäihin, olen tässä kahdella tyhjällä kouralla. Kirkas tuli ja leimaus, eno Sakeri!

SAKERI. Kaikki käy hyvin, jos teemme, niinkuin olen sanonut. Luota minuun vaan, Iivari poika! Kaikki käy hyvin! *(Iivari ryyppää).*

NIKO *(itsekseen).* Suutari Topiaksen nuorempi poika ja Martan veli; nyt tunnen seuran! — Näyttää, kuin ei olisi laitansa juuri, niinkuin pitäis. *(Krouvari tulee).*

IIVARI. Mitä sanot, krouvari, sinä hyväntahtoinen ihminen, niin avulias kaikkia vastaan? Mutta saatpa palkkas viimeisenä päivänä sinäkin, täyden palkkas saat, sillä sinä pientä janoovata lähimmäistäs täällä juottanut olet!

KROUVARI. Hi hi hi! sinä veitikka! — Mutta onpa minulla teille jotain ilmoitettavaa.

IIVARI. Mitä? Eikö ole kaikki maksettu?

KROUVARI. Kaikki maksettu!

IIVARI. No, mitä mutiset sitten?

KROUVARI. Mutisenpa, että jos tahtoisi nyt onni, niin taitaispa hän antaa meille aika potkauksen!

IIVARI. Jos hän potkaisis sinun helvettiin, niin olispa se meille kaikille onni suuri!

SAKERI. Nyt olet päissäs, Iivari!

IIVARI. Siitä kiitän krouvaria, sitä Pelssepuupin tullimiestä!

SAKERI. Kitas kiinni, poika!

KROUVARI. Ei, hyvä vieras; sanavalta on tässä kaikilla ja lupa leikin-laskuun! Ei mitään vaaraa, vieraani, ei yhtään!

SAKERI. Haastelittepa jotain onnen potkauksesta; mikä oli tarkoituksenne?

KROUVARI. Asia on tämä: niinkuin kerrotaan, on näillä seuduilla ihan äskettäin nähty se suuri varas, joka eräältä ulkomaan kreiviltä varasti niin äärettömän summan, ja jonka kiinni-ottajalle luvattiin seitsemän sataa riksiä.

SAKERI. Milliseksi kertoivat miehen muodon?

KROUVARI. Keritty, tumpuri tukka, pieni piikkiparta, ja musta pilkku lähellä vasenta sierainta!

IIVARI. Niinkuin naulaan!

SAKERI. Sama mies!

KROUVARI. Pitäkäämme tarkka vahti; hän ehkä astuu huoneeseni pianki. Ja jos saisimme pojan kiinni, niin eikö olisi se onnen potkaus?

SAKERI. Aika potkaus!

IIVARI. Joutuisi hän kynsiini vaan, niin nuoriin panisin miehen kohta, istuttaisin hänen koreasti rattailleni ja riemuiten kotoa kohden karsisin rahakuormallani, ja sitten nimismiehelle hänen kanssaan!

NIKO *(itsekseen)*. Tuhat tulimmaista! Johtuupa mieleeni kuje, saakelin lystikäs, ja taitaa minulle vielä antaa ilmatteeksi kyydin kotia, jos se vaan onnistuu. —

Koettaa kelpaa! Päin tuuleen vaan, Niko, ja ole yhtä sukkela kuin ennenkin! — Krouvari auttakoon minua juonessa. *(Krouvarille)* Kuulkaatpa isäntä!

KROUVARI. Kernaasti!

NIKO *(mennen erillensä krouvarin kanssa).* Luullakseni, ette tunne minua?

KROUVARI. Näen teidän ensi kerran!

NIKO. Erehdys, isäntäni. Monta kannua olemme yhdessä tyhjentäneet!

KROUVARI. Sitä en muista. Sanokaat nimenne!

NIKO. Jos tempaisitte pois tämän parran, niin luulenpa, että löytäisitte sen takaa entisen Järvelän Nikon kasvot.

KROUVARI. No koira vieköön! *(Kättelevät).*

NIKO. Mutta hiljaa, isäntä! — Minulla on mielessä vikkelä, viaton juoni, johon pyydän teidän apuanne! Nyt käymme porstuakammariinne, ja minun ajaessani tätä partaani, te keritsette tukkani ja annatte päälleni toisen takin ja hatun. Leukapääläni jätän piikkiparran ja teen pienen, mustan pilkun nenäni viereen, ja se suuri varas on valmis. Minä astun taasen sisään, nuot tuossa ottavat minun kiinni, ja sitokoot minun nuoriinki, se ei tee mitään; mutta kotia pääsen vapaalla kyydillä. Ja aatelkaas: se nauru ja riemumeteli sitten kaikelle tälle!

KROUVARI. Tuo taitaa olla saakelin vikkelätä, mutta katso, ett'ei saata se sinua pitempiin kiusauksiin. Taidatko kohta ja varmaan toteen-näyttää, kuka olet?

NIKO. Kuinka hyvänsä, mutta enpä ylen-anna tätä juonta jonkun pienen kiusauksen tähden, ja toiseksi, niin varkauden tapahtuessa istuin minä Turun linnassa, söin

vettä-leipää, ja Turkuun tulin suoraan Engelsmannin laivalta.

KROUVARI. Hyvä! Me käymme käsin!

NIKO. Malta! *(Korkeammalla äänellä).* Mitä olen velkaa?

KROUVARI. Kuusi kopeekkaa, hyvä vieras!

NIKO *(maksaa).* Nyt hyvästi!

KROUVARI. Onnea matkalle? *(Niko menee).*

IIVARI. Mielisinpä tietää, mikä partaleiju tuo oli!

KROUVARI. Jos oikein muistan, niin on hän merimies. *(Katsellen ulos akkunasta).* Sille näyttää käymisensä myös.

IIVARI. Hän näytti minusta, kuin kelpaisi hänelle toisen miehen koni.

KROUVARI. Minä luulen hänen kunnialliseksi mieheksi. *(Menee).*

SAKERI. Mutta nyt lähdemme, poikani!

IIVARI. Mitä kohden?

SAKERI. Kotoa kohden, tiedäthän!

IIVARI. Ei koskaan!

SAKERI. Mitä sanoit?

IIVARI. Ei koskaan, eno Sakeri, ei koskaan kotoa kohden!

SAKERI. Mihin sitten?

IIVARI. Hirteen!

SAKERI. Poika, pidä suusi, sanon minä, semmoisista puheista! — Hei! olethan vielä nurrumielissä, vaikkas olet jo kumonnut usean ryypin!

IIVARI. Kaikki on nyt entistä toisin, kaikki edestakaisin, nurinniskoin, niinkuin Jaakkolan muorin tal-

lukka. Ei askelta, ei hiiren tolaakaan enään menneitten päiväin muotoista. Ennen, nieltyäni kaksi, kolme ryyppiä, olinpa iloinen ja kielevä kuin pääsky; mutta nyt, vaikka kauhalla kitaani kaataisin, niin harmaiksi käyvät silmäni vaan, ja entisen suloisen liehauksen sijaan tunnen nyt ainoastaan tuommoisen humajavan sekamelskan päässäni, ja mieli on aina musta kuin viinapannun kylki.

Sakeri. Hiiteen kaikki mielen mustuus, me suoritamme itsemme tästä retkestä kuin enkelit. Asiat käyvät hyvin, peijakkaan hyvin, eikä yhtään syytä päätä kallistella!

Iivari. Kaikki hyvin, jos toimitatte minulle kymmenen riksiä!

Sakeri. Ennen taidan kääntää auringon juoksun, kuin saada sinulle kokoon kymmenen riksiä!

Iivari. Mutta juuri sen summan tekee sekä kuorman hinta että kylän säntirahat yhteiseen, jotka me yhdessä olemme juoneet kaikki viimeiseen äyriin! — Pitihän minun ostaa Leenan-Kallelle kruutia ja haulia linturahoillansa, Anna muorille naula nuuskaa munien edestä, Alitalon Maija rukalle naula kahveeta ja puoli sokeria, ja virolais-ukko Hanssulle kaksi naulaa tupakkia ja kolme ryssän-limppua, ja monta muuta säntiä vielä. Herra armahda minua! Minä olen hukassa!

Sakeri. Kaikki ottivat ryövärit, kaikki!

Iivari. Se konsti ei kestä. Kerrottaisi minulle tämänkaltainen historia, niin uumoisinpa kohta toista ja arvaisin pian asian oikean laadun; ja tiedänhän löytyvän muita yhtä viisaita kuin minäkin. Ei, tämä vale ei pelasta meitä. Hummaustamme Hämeenlinnassa, jonka

niin moni todistaa taitaa, ei voida salata, ei millään voimalla; se tulee tietyksi!

SAKERI. Mutta malta, että silloin on jo ajan vileä käsi ehtinyt tulla väliin, asia jymisee heikeesti kuin kaukainen ukon-ilma, ja siksi on kentiesi uusia neuvoja keksitty paranteeksi kaikelle; mutta jos me nyt kohta sanoisimme alastoman totuuden, niin tiedä, että paukkuu, ja karttakaamme vasamaa!

IIVARI. Se vasama on tervapamppu!

SAKERI. Mutta siitä ei yhtään pelkoa, jos vaan oikein käytämme sukkelan neuvoni!

IIVARI. Huono neuvo! He ehkä tietävät jo kaikki.

SAKERI. Mahdotonta. — Tielle nyt vaan, poikani!

IIVARI. Ei! — Kymmenen riksiä tänne!

SAKERI. Sitä en taida!

IIVARI. Teidän täytyy, en päästä teitä muutoin. Te tähän hävitykseen mun narranneet olette, teiltä tulkoon apu myös! — Kymmenen riksiä, eno!

SAKERI. Sula mahdottomuus! Ota niskani ennen!

IIVARI. Olkoon menneeksi! Niska maksakoon kaikki; juuri niin aattelen minäkin, ja nyt seuraamme minun neuvoani, nyt lähdemme koreasti hirteen molemmat, yhdessä menemme, seuraa teemme aina kuolemaan asti!

SAKERI. Vaiti, Iivari, vaiti!

IIVARI. Sittenpä vaikenemme ja nukumme makeasti, ja suokoon Jumala, että taidamme molemmat riippua samassa puussa; sentähden mennään nyt ja etsitään joku väärä-oksainen, järeä, kaikin tavoin sopiva mänty. Itse työssä, työssä viimeisessä, lupaan auttaa teitä, miestä vanhaa, ja sitten vasta pidän huolta itsestäni, ja enpä

tarvitse apua minä, taidanpa silpoa kuin tikka. — Nyt mennään, eno!

SAKERI. Poika!

IIVARI. Te luulette mun lyövän leikkiä, että kuuluu puheeni hieman niin. Nojah! taidanpa leikitä keskellä kuolon kurimusta, taidan nauraa Manalaista vasten partaa; sillä niin on luontoni. Mutta onpa aikeeni vakaa, järkähtämättömän vakaa. Kuoloon menen! Tunnin päästä mua taittaan polttopuuna pistää kattilan alle. — Mustaan kuoloon! Mutta ensin pitää teidän saaman hyvin ansaittu osanne! *(Uhaten Sakeria).* Tämän nyrkin nimessä! Te olette ollut minulle perkele, kiusaava pimeyden enkeli!

SAKERI *(käyden pelästyen ovea kohden).* Älä, Iivari, älä! Minä huudan krouvarin avuksi! *(Niko, tukka keritty, piikki-parta leualla, pieni pilkku lähellä vasempaa sierainta ja toinen hattu ja takki päällä, astuu sisään. Sakeri katselee häntä suurilla silmillä).*

SAKERI *(itsekseen).* Se on hän!

IIVARI *(itsekseen).* Seitsemän sataa riksiä, jos vaan onnistuu!

SAKERI *(itsekseen).* Mailmani rupeaa valkenemaan!

IIVARI. Siinä on minulle pelastuksen kallio! *(Sakeri ja Iivari tekevät tärkeitä viittauksia toinen toisellensa. Iivari asettaa itsensä ovelle).*

NIKO. Onko talossa viinaa?

SAKERI. Sepä kysymys. Tämä on krouvi, iloinen krouvi. *(Itsekseen.)* Hikoonpa ankarasti. Jos nyt vaan kaikki kävis hyvin!

NIKO. Missä ovat tämän huoneen haltiat?

SAKERI. Krouvari tulee kohta; olkaa hyvä ja vartokaa!

NIKO. Aikani on tärkki!

SAKERI. Ei niin, ett'ette hetkeä levätä jouda. — *(Itsekseen).* Se on hän!

NIKO. Meillä on kaunis ilma!

SAKERI *(itsekseen).* Ko'okas mies. Minä tulen kovin levottomaksi! *(Äneensä).* Se käy laatuun, se ilma!

IIVARI. *(Itseksensä ovella).* Onnetar, sua rukoilen, näytä mulle etupuoles kerta vielä, hetken aikaa sen loistaa anna! Näytä edes pieni vilaus, minä rukoilen! — Kaikki käy hyvin!

SAKERI. Suokaat anteeksi: mistä kaukaa on vieras?

NIKO. Naantaalista!

SAKERI. Mihin kulkee tie?

NIKO. Naantaaliin!

SAKERI. Kotomatkalla siis!

NIKO. Kotomatkalla Käkisalmen kaupungista!

SAKERI. Arvattavasti ovat hyvin tärkeät asiat teitä pakoittaneet tälle matkalle?

NIKO. Kuolihan multa täti siellä, ja luulin saavani periä ämmän, mutta, saakeli soikoon! tulenpa takaisin tyhjempänä kuin mentyäni. Miehensä sukulaiset veivät kaikki ja minun haukkuivat he hyvän omaksi; sillä kaikkialla, hyvät ystävät, vääryys parastansa koettaa!

SAKERI. Kohtaloanne surkuttelen. Ja käynyt olette kaiken tien?

NIKO. Käynyt kuin Jerusalemin suutari!

SAKERI. Ei konttia selässä eikä nyttyä kädessä?

NIKO. Köyhä saatana, köyhä saatana!

SAKERI *(itsekseen).* Ei yhtään epäilystä enään! *(Häristää nyrkkiänsä varoittaen Iivarille. Ääneensä).* La'it ja oikeudet ovat kiivaat, hyvä naapuri; näyttäkää minulle passinne!

NIKO. Mitä huolimme passista; olemmehan Suomalaisia kaikki!

SAKERI. Tosin haastat kieltämme; mutta ken taitaa vaan siitä sua vannoa Suomalaiseksi? Ja luulenpa havaitsevani niinkuin jotain vierasta murrosta puheesi laadussa. — Näytäppäs minulle passis, mies! *(Niko katsahtelee levottomasti ympärillensä).* Passi!

NIKO. Sinä et taida sitä lukea!

SAKERI. Taidan, jos se vaan on äitimme kieltä!

NIKO. Se on ruotsia!

SAKERI. Näytä se kuitenkin! *(Niko juoksee ovea kohden, Iivari ja Sakeri karkaavat hänen päällensä. Sakeri huutaa).*

IIVARI. Seis, mies! *(Kaikki kolme yhdessä kimpussa kiertoilevat rynnistellen ympäri teateria).*

SAKERI. Pidä kiinni kuin kuolema, Iivari, pidä kiinni! *(Krouvari tulee).* Köysi tänne, krouvari! Jumalan tähden, köyttä ja nuoraa tänne!

KROUVARI. Paikalla, paikalla! Älkäät laskeko häntä! *(Menee).*

SAKERI. Iske häneen kyntesi, Iivari! Älä hellitä, älä hellitä!

IIVARI. En hellitä; en, vaikka lapani lähtis kylkiluita myöten. *(Aina tuimempi temmellys).*

SAKERI *(valittavalla äänellä).* Hän pääsee meiltä karkuun, karkuun hän meiltä pääsee. Rientäkäät apuun meitä, kaikki ihmiset! *(Krouvari tulee nuoran kanssa).*

KROUVARI. So, so, hiljaa, junkkari! *(Ottelus pysäytyy).* Sinä hukkaan ponnistelet, mies parka! — Käpäleet koreasti tänne vaan!

IIVARI. Antakaas nuora minulle! *(Sitoo Nikon kädet nuoriin).*

KROUVARI. Vain niin, tässäkö on nyt lintumme, ja niin pahasti takerrettuna paulaan? Ahaa, sinä veitikka! *(Itsekseen).* Peijakas! kuinka hän taitaa pitää vakavan suun!

NIKO. Älä sido niin kovasti!

KROUVARI. Äläpäs sentään kiristä pahoin kurjan saatanan käsiä!

SAKERI. Niin kuitenkin, että istuvat kiinni, kiinni kuin kruuvi-penkissä! — Haa, onpa mies kädessämme kuitenkin ja seitsemän sataa riksiä!

IIVARI. Seitsemän sataa riksiä! *(Niko tekee äkkinäisen rynnistyksen tavoittaen ovea kohden, Sakeri huutaa; kaikki karkaavat hänen päällensä, estäen hänen pakonsa).*

IIVARI. Ei juuri niin, poikani!

SAKERI. Siivosti vaan! Saatpa muutoin korvillesi!

NIKO. Noh, olenpa siivo, siivo kuin lammas! — Olkoon menneeksi ja tulkoon, mitä tuleman pitää! Suru ja murhe ei luontooni kuulu.

SAKERI. Mielisitkö sanoa meille nimes?

NIKO. Nimi seisoo passissa!

SAKERI. Missä on passis?

NIKO. Povitaskussani!

SAKERI *(ottaa taskusta passin).* Hyvä, hyvä! Tämä tulee sulle kalliiksi passiksi; sillä hyvin tietysti on se

oma kättes työ. — Se pistetään talteen! *(Panee passin omaan taskuunsa).*

NIKO. Mutta mitä aiotte nyt parhaakseni?

IIVARI. Panen sinun koreasti rattaille ja kyyditän kotiani ja siitä saatan sinun meidän pitäjän vallesmannin haltuun!

NIKO. Minkä vuoksi hänen haltuunsa?

IIVARI. Miksi kysyt syytä, jonka tiesit ennen kuin me?

NIKO. En tiedä syytä; viaton olen kuin taivaan tähti!

KROUVARI. Ha ha ha!

SAKERI *(itsekseen).* Hävytön vintiö mieheksi. Tahdonpa hieman ilveillä kanssaan. *(Ääneensä).* Minä kysyn sinulta, mies: tunnetko yhtään ulkomaan rikasta herraa?

NIKO. Monta!

SAKERI. Tässä Suomessa?

NIKO. Monta!

SAKERI. Niin, niin! Mutta yhdeltä varastettiin ankara rahasumma, ja sentähden kysyn sinulta nyt, tunnetko yhtään suurta, suurta lurjusta.

NIKO. Yhden tunnen parhaasta sortista, ja hän ehkä hoitaa sitä kadonnutta rahasummaa!

SAKERI. Miehen muoto?

NIKO. Pää on kiireeltä otsaan niinkuin kapin paljastama, alipuolella otsaa kaksi pientä, punaista silmää killistelee, ja oikean alla on parhaillaan joku keltasininen koristus; muutoin on hänen kasvoillansa nauriin

haamu ja viinan karva. Se on miehen muoto, ja, sen takaan, suurimman lurjuksen muoto maapallon päällä!

IIVARI. Enon kuva. Minä julmistun. Mitään lurjuksen elkeä ei ole laki vielä koskaan tainnut oikein saada Sakerin päähän. Minä julmistun enoni puolesta!

SAKERI. *(Nikolle).* Sanoitko mun varkaaksi?

NIKO. Sanoinko sun varkaaksi?

SAKERI. Kysynpä sinulta: sanoitko mun varkaaksi?

NIKO. Kysynpä sinulta: sanoinko sun varkaaksi?

SAKERI. Sen teit, päävaras!

NIKO. Se todista, ja todista myös, että olen päävaras!

IIVARI *(itsekseen).* Enemmin tätä lajia, enemmin!

SAKERI *(itsekseen).* Ryökäle!

IIVARI. Eno, me teemme tamppua tuosta häpeemättömästä miehestä!

SAKERI. Ei, Iivari! Miksi olisimme lapsekkaita ja saattaisimme tuhon narrin puheista? — Mutta onpa hän hieman vikkeläkin. Hi hi hi! Totisesti, hieman, ja saakoon hän ryypin siitä! Yksi ryyppi, krouvari, yksi ryyppi miehelle! *(Krouvari kaataa Nikon suuhun ryypin).* Jokainen neron merkki, vaikka pieni kuin saivar, pitää oikeutensa saaman; ei auta! Ja sukkeluuspa tämäkin, ehkä joteskin laiha. Noh, se taitaa kuitenkin ansaita ryypin! — Iivar! Onpa aika lähteä, ja riemuiten nyt lähdemme; kotiasi, sen tiedän, nyt halaat päästä, ja äsken vielä pelkäsit lähestyä sitä! Vilauksessa kaikki muuttui.

IIVARI. Äsken köyhä niinkuin rotta, nyt seitsemän sadan riksin mies! Pelkäisinkö kotoa nyt, vaikka olisin hävittänyt kymmenen kertaa enemmän?

SAKERI. Me tulemme sinne kuin herrat!

IIVARI. He ottavat mun vastaan kuin patruunan!

SAKERI. Hyvin kaikki! — Mutta rientäkäämme!

KROUVARI *(itsekseen)*. Mielinpä vähän lisätä tämän leikin hulluutta. *(Äänensä)*. Suokaat anteeksi; mutta malttakaat: mies otettiin kiinni minun huoneessani, ja itse kiinni-ottamisessa teitä autoin myös; pyydänpä sentähden tulla osalliseksi luvatun palkinnon kolmannesta osasta.

IIVARI. Huuti, krouvari!

SAKERI. Tydy viiteen riksiin!

KROUVARI. Naapurini, muistakaat, mikä on oikeus ja kohtuus! Minä pyydän kolmatta osaa, enkä ansaitsematta.

IIVARI. Mene hiiteen, krouvari! Tahdotko pilata onneni, sinä saatana keskellä sinisiä liekkiä?

SAKERI. Hiljaa hänen huoneessansa! *(Erittäin Iivarille)*. Annas kuin minä kuittaan hänen! *(Menee krouvarin kanssa sivulle)*. Neljän silmän välillä taittaan sanoa ja tehdä mitä hyvänsä. Sen tiedätte? — Kuulkaatpas: Minä olen mies, joka on kappaleiksi purrut hävyn pään ja varoiksi parkinnut selkänahkani tuuman paksuksi, ja taidan siis tehdä ihmeitä, jos tarvitaan. — Uskokaa, mitä sanon, ja kuulkaatpa vielä: Jos ette kohta luovu kaikista vaatimuksistanne tämän vangitun miehen kautta, niin tuleen huoneenne leimahtaman pitää joku pimeä syksy-yö, olkaat varma siitä. — Minä olen vimmatuilta kohtauksilta kiusattu mies!

KROUVARI *(pelästyvinään)*. Suokaat anteeksi, jos olin nenäkäs! Minä rukoilen!

SAKERI. Sinä et ensinkään tahdo sekautua tähän asiaan?

KROUVARI. En äyriäkään pyydä!

SAKERI. Kuule, Iivari, mitä hän ilmoittaa!

KROUVARI. En äyriäkään pyydä!

IIVARI. Se on häneltä viisaimmin tehty.

SAKERI. Nyt on meitä vaan kaksi osamiestä!

IIVARI. Kaksi! Kutka ovat he?

SAKERI. Minä ja sinä, tietysti. Kuin veljekset me jakaamme palkintosumman; kolme sataa viisikymmentä kummallenkin tulee.

IIVARI. Minä julmistun uudestaan!

SAKERI. Sinä juonikas nallikka, emmekö häntä yhdessä ottaneet kiinni?

IIVARI. Minäpä hänen hallitsin ja minun hevoseni ja rattaani saattaa hänen kruunun korjuun!

SAKERI. Enkö auttanut sinua, miten jaksoin?

IIVARI. Sentähden langetkoon teille viisikymmentä.

SAKERI. Puoli kummallenki, poika, puoli kummallenki.

IIVARI *(käy Sakerin kaulukseen ja uhkaa häntä veitsellä)*. Kannu verta!

SAKERI. Iivari!

IIVARI. Tuli ja leimaus! Nyt en takaa, mitä veitsi tekee.

SAKERI *(polvillansa)*. Minä rukoilen sinua, rukoilen.

IIVARI. Kannu verta, jos mielitte mutkistella!

SAKERI. Minä sataan tydyn.

IIVARI. Viiteenkymmeneen.

SAKERI. Olkoon menneeksi!

IIVARI. Hyvä! Nyt taidamme taasen jatkaa tiemme yhdessä.

SAKERI *(itsekseen)*. Nielköön sinun perkele kerran, sinä peikkoin sikiö! — Mutta la'in kautta kuitenkin sinulta osani vaadin.

IIVARI. Käy rattailleni, varas!

NIKO. Minä seuraan teitä; mutta muistakaat, että olen sidottu ja saakeli teidän ottaa, jos pahoin kanssani menettelette.

IIVARI. Kuin kuningasta sinua kuljetan; sillä olethan kallis aarteeni.

KROUVARI. Katsokaat vaan, ett'ei pääse hän teiltä karkuun. Aatelkaas: seitsemän sataa riksiä!

SAKERI. Seitsemän sataa riksiä!

IIVARI. Seitsemän sataa riksiä! *(Menevät)*.

NELJÄS NÄYTÖS.

(Metsäinen seutu. Vasemmalla tienhaara ja siinä viittapatsas. **Sepeteus** ja **Topias** tulevat oikeata haaraa).

TOPIAS. Tämä tienhaara, hyvä kanttori, on minulle merkillinen esikuva. Tuo oikea, katsokaas, on kaitaisempi vasempaa tuossa, ja tuolta vartoon Eskoa ja häitä; mutta tuolta tulee meitä vastaan Iivari ja krouvien helvetti. Se juutas on vielä kaupunkimatkalla, jonne hän lähti jo viikko takaisin. Aatelkaas kiusausta, jonka hän saattoi meille. Häätavarain ostoon hänen läbe-

timme kaupunkiin, ja vartosipa Martta aina eilen aamuun: mutta silloin kävi muija liesuun, kaapasi kuin pyry naapurista naapuriin, toimittain yhtä sieltä, toista täältä, ja valmiina seisoo nyt harjallinen hääpöytä vieraitten tulemaksi. Toimikas eukko, se meidän eukko, sitä ei taida kieltää.

SEPETEUS. Mutta tulkaamme takaisin siihen nuorempaan poikaas, joka, murheellista kyllä, povestansa kaikki siveyden henget karkoittanut on.

TOPIAS. Hänen tähtensä en ensinkään sure, koska tiedän, kuinka elämänsä viimein kääntyy. Hän tulee setäänsä, joka myös nuorena villitysti klasia kallisteli, mutta nyt kolmekymmentä vuotta takaisin ei pisarata maistanut ole. Setäänsä hän tulee, sen näen kaikista kujeistansa, ja sentähden toivon hänestä vielä paljon hyvää. Kuitenkin vartoo häntä nyt, kotiin tultua, aika pieksiäiset, jaa-ah, saakoon hän oikein Sipin saunan, ja sitten aatelkoon hän vähän asiaa. Mutta unohtakaamme se kanalja ja muistelkaamme vanhempaa poikaani, Eskoa, joka saattaa meille tänä ehtoona iloa ja riemua. Hän lähestyy kohta korean vaimonsa kanssa. Tässä tienhaarassa lupasi kraatari Antres vartoa heitä, ja sitten pillin pauhinalla nuoren parin nummitölliimme tuoda. Me riennämme valmiiksi vastaan-ottamaan heitä. Te, kanttori, veisaatte ruokavirren juhlan korotteeksi poikani häissä. — Me menemme! *(Menevät. Mikko ja Esko tulevat. Eskon eväspussi on tyhjä. Mikko istuu kivelle).*

MIKKO. Väsynyt kuin koira!

ESKO. Ja minä nälkäinen kuin talvinen susi; mutta

ennenkuin tiedänkään, muistuu taasen mieleeni tämän hääretken monet kiusaukset, ja nälän kita on hetkeksi tukittu.

MIKKO. Unohda menneet asiat ja kiitä, ettäs päässit sillä hinnalla. Olisivat sun saaneet kiinni Karrin kujalla, josta eivät juuri kaukana olleet, niin luulenpa, ettes tassuttelis tässä nyt.

ESKO. Enpä kadu vielä, mitä tein, koska hierottiin minua kohtaan siellä niin hävytöntä petoskauppaa. Karrin kumottu ruokapöytä ja särjetyt akkunat ja Teemun murskattu viulu, ne asiat eivät ensinkään tuntoani soimaa; mutta olentoni käy synkeäksi, muistellessani kotoa, josta olen ollut pois enemmin kuin kolme viikkoa. — Mikko! onpa mieleni melkein kuin mies-tappajan. Juttele minulle jotain hauskaa, Mikko Vilkastus, ja ilauta ihmissydäntä.

MIKKO. Tahdotko kuulla jotain herra Munkhausista ja hänen matkoistansa?

ESKO. Jutteleppas! — Ei, älä mistään juttele; nyt en siedä kuulla mitään, vaan mykistän itseni äänettömäksi murhepatsaaksi tienviereen tähän, nukun iäksi enkä tiedä ihmisten naurusta tämän hääretken ylitse. — Tuhannen sarvipäätä, Mikko! Olisin nyt mäkimökkiläinen jossain vuoren vinkalossa Amerikan maassa.

MIKKO. Sinnepä pian tultais, jos minulla vaan vielä olisi jäljellä parooni Munkhausin noitalinko. Sen omistaja olin muutama vuosi sitten ja tein sillä monta lystireisua; sillä tiesinpä käyttää sitä vielä paremmin kuin Munkhausi; minä linkoilin itseäni, mihin tahdoin.

Esko. Nyt valehtelet, ja tällä valheellasi on, niinkuin sananlasku sanoo, hyvin lyhykäiset jäljet.

Mikko. Ei yhtään jälkiä. Läpi ilman menin vinkuen kuin nuoli. — Olisi se nyt tässä vaan, niin pianpa seisoisimme molemmat Amerikan mantereella. Minä linkoisin itseni sinne ensin, sinä kohta perässäni.

Esko. Maltas, poika: kuinka pääsisin perässäs, koska sinulla olis linko?

Mikko. Sinä tulisit sen perään minulta ja linkoisit itses sitten tästä Amerikkaan.

Esko. Jos näin sinä haastelet vakaasta mielestäs, niin Jumala järkeäsi varjelkoon, mies! Mutta enhän ihmettele, jos oliskin aatoksen voimas hieman hämmentynyt, koska en ole itsekään kaukana siitä, ja molemmat olemme samassa puristimessa. Sinun tulee tili tehdä rahoista ja minun kaikesta muusta, ja nyt on kysymys, kuinka rohkenemme lähestyä kotoa.

Mikko. Ketä pelkää mies?

Esko. Sinä tiedät, että on minulla karhu äidiksi, jonka kanssa ei ole hyvä leikitä.

Mikko. Jaa-ah, naaraskarhu kaksi penikkaa hännässä, sen kanssa ei ole juuri hyvä leikitä.

Esko. Tiedänpä hänen kanssaan harvan miehen vertoja vetävän; mutta tiedänpä toki, että voittaisin hänen minä; mutta enpä tahdo häntä kohden kättäni nostaa; sillä olla äiti, se on pyhä ja korkea asianhaara.

Mikko. Hänpä, luulen, teidän huoneen pitää kurituksessa ja Herran nuhteessa.

Esko. Yhden asian sinulle salaisuutena ilmoittaa tahdon. — Äidilläni on patukka, tuon pituinen terva-

pamppu, jota meidän kaikkein, niin isän kuin poikien, syystä pelätä tulee; sillä totta sanoen, niin saammepa silloin tällöin — milloin yksi tahi kaksi, milloin koko Nummisuutarin huone — tuntea tämän pampun pienempää päätä. Ja aavistanpa siitä nousevan taasen aika pampputanssin, ehdittyäni kerran kotiini vaan. Selkätauluni, siitä olen varma, saa tämän onnettoman hääretken maksaa.

Mikko. Mutta vanhempasi, niinkuin järjelliset ihmiset, muistakoot asiain ei aina käyvän toivon mukaan. Luoti ei satu aina pilkkuun.

Esko. Haasteletpa oikein. Luoti ei satu aina pilkkuun. Mutta kuinka selitämme tämän kauallisen viipymisemme, koska olisimme tainneet kääntyä takaisin kohta, nähtyämme, millä kannalla asiamme seisoivat, ja olla kotona kolmantena tahi neljäntenä päivänä, luettu siitä asti, koska läksimme häihin? Aatteles, nyt olemme viipyneet kolme viikkoa ja juuri sinun tähtes, Mikko. Niinkuin ruoto-ukko olet sinä kulkenut sukulaisista sukulaisiin ja krouvista krouviin, ja minä, näethän, en ole tahtonut jättää puhemiestäni.

Mikko. Esko, minä sairastuin tiellä ja sentähden viivyimme.

Esko. Mutta rahat, mihin sanottaisiin niiden menneen?

Mikko. Sööterskalle.

Esko. Mutta mitä olisin tehnyt minä sairautesi aikana?

Mikko. Istuit vuoteeni ääressä ja itkit etkä tahtonut jättää uskollista puhemiestäs.

Esko. Se vale ei auta meitä kauas, ja toiseksi tiedäthän lupaukseni pyhän, ett'en koskaan valheen kengillä kuljeskele. — Totta puhukaamme ja olkaamme sitten valmiit ottamaan vastaan, mitä annetaan.

Mikko. Ota sinä; minä en ole äitisi pampun alaa.

Esko. Et siis aikoo tulla kanssani kotia?

Mikko. En selkääni saamaan. Mutta jos tulen, niin totta täytyy puhua minun myös. Nyt kysytään minulta asian laitaa, minä kerron kaikki, ja, valitettavasti kyllä, täytyy mun lopettaa kertomukseni sinun ilkivaltaisuuksillasi Karrissa, täytyypä mainita siitä nurin viskatusta pöydästä, särjetystä viulusta ja akkunoista.

Esko. Sitä sinun ei tarvitse, vaan sano, että läksimme Karrista vähän ennen, kuin minä ruokapöydän nurin viskasin.

Mikko. Ole sitten olevanas äitis ja kysy minulta, milloin jätimme Karrin.

Esko. Mikko Vilkastus, koska läksit poikani, Eskon, kanssa Karrista?

Mikko. Me läksimme vähän ennen, kuin Esko ruokapöydän nurin viskasi.

Esko. Mikko, tässä ei ole pilkan paikka. — Sano, että läksimme sieltä silloin, koska talonväki heinään meni.

Mikko. „Älä opeta minua valehtelemaan".

Esko. Valetta pistänyt olet tuhannet kerrat ennen tätä, ja tämä on viaton sana, ei vahingoksi kellenkään.

Mikko. Sinä et tiedä lupauksestani pyhästä, jonka tein pari sekuntia sitten, ja se kuuluu: ett'en koskaan valheen kengillä kulje.

Esko. Asiaani et pahentaa saa, sitä et tehdä saa, vaan yhdessä käymme isäni huoneesen nyt ja koetamme kaikki parhaaksi kääntää. — Mutta varro minua tässä hetken aikaa; minä, näetkös, menen poimimaan pussiini riisiä, joita tiedän löytyvän tuossa metsässä muutama syltä tiestä.

Mikko. Mitä riisillä sinä?

Esko. Niitä vien äidilleni, joka kenties taitaa vähän leppyä siitä asiasta.

Mikko. Mitä tekee äitisi niillä?

Esko. Tahdonpa sinulle vielä toisen asian salaisuutena ilmoittaa. Sinä tiedät isälläni olevan tavan välillä vähän ryypiskellä, ja synnin himo tahtoo joskus saada kovankin vallan; mutta silloin juottaa hänelle äiti riisivettä kaljan seassa, joka siemaus pian saattaa ukon sänkyyn, ja hän hikoilee kuin saunanlöylyssä, puhkaa ja oksentaa ja mullistelee silmiänsä kuin härkä teuraspenkissä. Kuitenkin kestää tämä ainoastaan muutaman tunnin ja hän on raitis taas; mutta, usko minua, sen tempun perään ei siedä hän nähdä viinaa moneen kuukauteen. Mutta tottumus tekee, että hän tarvitsee yhä voimallisemman annoksen, jota vanhemmaksi hän tulee, ja muorilta menee riisiä päivä päivältä aina enemmän, ja sentähden juuri, luulen minä, on pussillinen tätä ainetta hänelle hyvin tervetullut. Minä ehkä olen keksinyt oivallisen hyvityksen. — Varro tässä hieman! *(Menee).*

Mikko *(yksin).* Varronko sinua, vai pistänkö itseni koreasti sivulle nyt ja omaan kotooni tavoitan? Mutta taitaapa se toki näyttää niinkuin vähän varkaan kujeelta. — Minä varron sinua; mutta koska sieltä tulet, niin

rakennan välillemme pienen riidan. Syytä löytään aina. Riidan rakennan ja sitten jätän sinun omalle onnelles. Nummisuutarin mökkiin en kanssas tule, en askeltakaan sua seuraa enään. *(Kristo tulee).* Hei, Kristo! Mihin kulkee ties?

KRISTO. Kuokkimaan Eskon häitä; perässä tulee nuoria muitakin.

MIKKO. Tässä on puhemies!

KRISTO. Missä sulhainen?

MIKKO. Metsässä tuossa!

KRISTO. Entäs nuori-muori, se entinen Karrin Kreeta?

MIKKO. Miehensä sylissä!

KRISTO. Soo-oh! He ovat rakkaita, tulisia. Ja sinä pidät vahtia tässä, varrot, kunnes nuori pari käy metsästä ulos?

MIKKO. Ei yhtään paria, yksinään ja pariton on Esko, niinkuin suora-lesti. — Tuolla hän istuu ja noukkii pussiinsa riisiä hyvitteiksi äidilleen, jonka vihaa hän pelkää kovin, viivyttyään niin kauan hääretkellänsä, tuomatta toki nuorta-muoria huoneesen.

KRISTO. No peijakas! Kuinka ovat asiat? Eikö saanut hän Kreetaansa?

MIKKO. Puusuutari hänen kieppasi, ja heidän häitään vietettiin paraikaa, koska tulimme Karrille, minä ja Esko, eväspussi selässä. Mutta sepä lystikästä, että käskettiin meitä häihin vielä ja me tottelimme kernaasti käskyä ja annoimme kaikki maistua hyvin.

KRISTO *(nauraa).* Oivallista, kaikki oivallista! Mitä sitten, Mikko?

Mikko. Tähän asti olemme nyt viipyneet kotomatkallamme, muuttaen yhdestä lysti-paikasta toiseen, häärahoja lioitellen, mutta nyt on kassa kaikki, aina viimeiseen ropoon.

Kristo. Ryyppäsikö Esko myös?

Mikko. Ei pisaraakaan, mutta seurasi minua toki uskollisesti kaikkialle; sillä pitipä hän häpeänä sulhaiselle jättää puhemiestänsä tielle. Tosin närkästyi hän usein päälleni, ja motkotteli kuin punainen kukko, mutta enpä huolinut siitä, vaan hummasin, miten jaksoin; ja nämät kolme viikkoa ovat menneet kuin säkissä. — Siinä, Kristo, on Nummisuutarin Eskon hääretki.

Kristo. Niinpä jo alusta vähän arvelin asian käyvän, kuultuani morsius-talosta yhtä ja toista, ja sentähden olen nyt kaikin voimin koettanut jouduttaa naimistani Jaanan kanssa. Suutarin käräjiin vein, ja kaksi kertaa olemme jo kuulutetut minä ja tyttö, mutta nyt provastimme, virkansa toimessa turhan tarkka, vaatii vielä Topiakselta naimalupausta, pidätellen kolmatta kuulutustamme. — Nyt ovat tosin Eskon häätuumat käyneet aivan toivoni mukaan, mutta kaikki taitaa äkisti muuttua vielä. Nyt tulee poika takaisin asiaansa toimittamatta, ja äiti, muistellen, kuinka lähellä viiden sadan perintöä minä olen, taitaa vimmassansa naittaa Eskon jonkun viheliäisimmän naasikan kanssa. Ja tämä tapahtuu provastin vartoessa tytön naimalupaa Topiakselta, ja minä jään viimein kuitenkin kaikesta paitsi. Olis nyt neidon isä tässä, mahtavin naittajansa, niin kaikki kävis hyvin. Tulevana sunnuntaina kuulutettais kolmas kerta, ja samana päivänä häämme vietettäisiin myös.

MIKKO. Minä ennustan sun voittavan!

KRISTO. Jos totta ennustat, niin oletpa häitteni paras vieras!

MIKKO. Niin toivon, ja „niinkuin sinä toivot, niin sinulle tapahtuu“, sanoo Esko, selittäin raamattua muistonsa mukaan, se komea sulhainen, jota tänään kotiinsa varrotaan täydessä kunnian kemussa. — Katsos, Kristo, kuinka sukkelasti soveltui: samana päivänä, jona meitä varrotaan nuoren emännän kanssa, me tulemme myös, mutta niinkuin sissit liassa ja nälkäisinä, ja mitä naisväkeen kuuluu, niin on Esko vielä yhtä viaton kuin mentyänsä.

KRISTO. Kaikki hyvin! Nouseepa tästä hauskat vehkeet ehdittyämme suutarille. Minä käyn kanssanne, Mikko, lisäksi mustan ämmän kiukuille!

MIKKO. Parempi vielä, jos lähdet edellä Eskon kotiin ja ilmoitat hääväen lähestyvän; sanot heidän pysäyneiksi levähtämään Peltolan pihalle.

KRISTO. Niinpä teen ja saatan heille aina pidemmän nokan ja oikeat ukulin silmät. — Kiirehtikäät jälessäni vaan! *(Menee).*

MIKKO *(yksin).* Minua vartoa saat; sillä enpä juuri vähällä hinnalla nyt tahtoisi liketä sitä kuuluisaa Suutarin Marttaa. Totuuden tunnustaen, häntä pelkään enemmin kuin paholaista. Ja ken ei tee sitä? — Nyt omaan pesääni vaan, ja Eskon, riisipussi selässä, lähetän sekä minun että itsensä puolesta sen mustan traakin kitaan. — Hän viipyy vielä. *(Huutaen).* Esko!

ESKO *(metsästä).* Tulen paikalla!

MIKKO. Kun sieltä tulet, niin juotanpa sun täyteen

kuin kiiliäisen, ja nähkööt sitten kotonasi, ett'en yksin ole juonut rahoja ylös, minä! — *(Esko tulee; hänen pussinsa toinen haara on täytetty).*

Esko. Siellä oli hyvä riisin saanti!

Mikko *(tarjoo Eskolle viinapulloa).* Tässä, mies! Itse ryyppäsin vasta!

Esko. Mikä on tarkoitukses?

Mikko. Että otat hyvän kulauksen pullostani!

Esko. Minä?

Mikko. Sama mies!

Esko. Sinä tiedät, ett'ei vielä koskaan mitään karvasta ole huulilleni tullut tähän päivään asti.

Mikko. Tänä päivänä tulkoon!

Esko. Minäkö ryyppäisin? Ei! — Usko minua, Mikko Vilkastus, minä tuskin tiedän, mille viina maistuu.

Mikko. Maista nyt, niin tiedät! Otappas, poika, tuosta kirkkaasta pullosta!

Esko. Minä vihaan viinapulloa kaikesta sydämmestäni, sielustani ja mielestäni!

Mikko. Se tulee siitä, ettes paremmin tunne sen sisällistä luontoa.

Esko. Nakkisten vanha-setä, koska hän juomisen pois-kielsi, kiroili viinaa kauheasti. Hän kutsui sen myrkyksi syvyyden kaivosta.

Mikko. Ole surutonna; koska taas hän alkaa juomisensa, kutsuu hän sen hunajan-pisaraksi korkeuden kalliosta.

Esko. Niin hän sitä kiroili. Ja viinapotellin nimitti hän pirun-sarveksi.

MIKKO. Ole surutonna; koska taas hän alkaa juomisensa, hän autuuden-sarveksi sen nimittää.

ESKO. Nyt haastelet tyhmästi, Mikko! Viina ei tarvitse puolusmiestä.

MIKKO. Ei yhtään, niinkuin ei mikään hyvä ja rehellinen asia.

ESKO. Kirottu asia, se viinan asia! Sanotaan erään lääkärin keksineen konstin polttaa viinaa. Olis se lääkäri tässä, miehen hirttäisin kohta!

MIKKO. Ja minä kohta edestänsä hirteen menisin, kun vaan on päässäni silloin pieni viinan huimaus, joka uskallusta antaa, vaikka kohtais meitä suurin vaara; rallaten me käymme päälle vaan väkirynnäköllä. Sinäpä nyt tuommoisen rohkeuden tarvitset tullessasi hirmuisen äitis kasvoin eteen; sentähden juo!

ESKO. Olisko siitä apua?

MIKKO. Täysi apu. — Juo!

ESKO. En juo!

MIKKO. Sitten eroomme, enkä seuraa sinua kauemmas. Jää hyvästi! *(Aikoo mennä).*

ESKO. Seis, mies, seis! Ilman seuraas en lähde kotia!

MIKKO. Tahdotko juoda?

ESKO. Tuo tänne pullos! Olkoon se niin viimeinen, kuin on se ensimäinen kerta. *(Juo).*

MIKKO *(itsekseen).* Hyvä!

ESKO. Näitkös, että join?

MIKKO. Vielä muutama nielaus, koska on tämä ensimäinen ja viimeinen kerta! *(Esko juo. Itsekseen).* Kas niin! Nyt pieni riita ja sitten ero!

ESKO. Enkö juonut?

MIKKO. Sen teit, ja olipa se kovin tarpeellista, nytpä otat vastaan äidiltäsi löylytyksen, niinkuin mies; sillä selkääs saat, että roikaa, ole vissi siitä!

ESKO. Mikko Vilkastus ei olekkaan tietäjä.

MIKKO. Eipä tarvitse olla tietäjä, ennustaissa sinulle tänäpänä aika saunan. Mutta ei hätää, nyt on värkkiä päässäs; anna tulla vaan, kaikki käy sievästi kuin öljy Libanoonissa.

ESKO. Sinä uskot siis, että täytyy minun välttämättömästi saada selkääni tänä-ehtoona, sinä uskot sen?

MIKKO. Uskon ja luotan!

ESKO. Ja iloitset ja riemuitset!

MIKKO. Iloitsisko puhemies, koska sulhainen selkäänsä saa?

ESKO. Miksi puhut sitten näin?

MIKKO. Syvästä sydämmeni katkeruudesta lörpöttelen; sillä asia on ikävä.

ESKO. Vain niin. Minä saan selkääni! Entäs sinä?

MIKKO. Täytyy katsella päälle vaan, ei auta!

ESKO. Vain niin! Mutta kuka meistä kahdesta on oikein syypää, minä vai sinä?

MIKKO. En tiedä; sillä viaton olen minä.

ESKO. Viaton? Sinunpa syysi tähän pitkälliseen kotimatkaamme. Talosta taloon olet kulkenut kuin mustalainen ja minä hännässä.

MIKKO. Mustalainen! Sinä koira, aatteles, kuinka monet kerrat ja kuinka hävyttömästi olet minua haukkunut tällä matkalla. Käypä se viimein sydämmelle. Kirkas tuli ja leimaus!

Esko. Taidatko sanoa oman-tuntos nimessä, ettes ole syypää tähän surkeuteen, jossa nyt oljentelemme?

Mikko. Syypää! Minä yksin?

Esko. Olethan menettänyt kaikki rahatkin!

Mikko. Enin osa rahoista meni keskivarissa, jossa söimme päivällistä, niinkuin suuret herrat, ja joimme putelin oltta päälle. Semmoinen atria, sen tiedätkin, maksoi plootuja. — Mutta kenen oli syy, että jouduimme keskivariin? Eikö sinun?

Esko. Enpä tarkoittanut muuta kuin saada piirretyksi puumerkkini lupauskirjaan, jonka täytyy siellä löytyä; mutta tehtyäni tämän, miksi emme jatkaneet kohta taasen tietämme morsius-taloa kohden?

Mikko. Kaikki tämä ei kuulu tänne; kysymys on: kenen oli syy, että poikkesimme keskivariin?

Esko. Kas, kas, mikä ääni nyt on kellossa!

Mikko. Kellossa! Onko ääneni kellon ääni, sinä juonikas ja takaviisas suutarin poika, onko ääneni kellon ääni?

Esko. Ääni on lahja Herralta, liioinkin laulunääni. — Mutta ymmärrä vertaukseni oikein; sillä haastelenpa usein esikuvien ja tunnusmerkkien kautta. Niinpä tahdoin nytkin lausua, miten vaihtelee täällä ihmisten mieli, niinkuin metsässä kuullaan sekä koleita että kileitä karjan-kelloja.

Mikko. Sinä tyhmä pässi, kuuleppas tätä kelloa! *(Lyö Eskoa korvalle ja juoksee pois. Esko rientää perässä. — Kraatari Antres tulee klanetti kainalossa).*

Antres *(yksin)*. Tässä siis pitää minun vartoa hääväkeä, ja, koska tulevat viimein, seurata heitä suutarin

huoneesen; niin on ukon tahto. Mutta pitääkö minun seisoman tässä vaikka puoleen yöhön asti, pilli kourassa vartoen heitä? — Vaiti! Tuossa ovat; sulhainen kuitenkin. Tahdonpa antaa hänelle pienen kunnian-töräyksen. *(Esko tulee, Antres puhaltaa hänelle pari jaksoa).*

ESKO. Oletko nähnyt Mikko Vilkastusta?

ANTRES. Puhemiestänne? Eikö ole hän seurassanne?

ESKO. Hän jätti minun, kuin susi poikansa, ja antoi minulle vielä korvapuustin lähteissä.

ANTRES. Miksi erositte vihassa?

ESKO. Hän on lyhyt-nokkainen mies, eikä salli syntejänsä soimata. — Korvalleni sain häneltä. Hyvä! — Olisin ehtinyt hänen kiinni, niin kasvujen kanssa olisin maksanut kaikki. Mutta vaaran tullessa on hän aina nopea-jalkainen. Ei kanna hän turhaan nimeä: Vilkastus.

ANTRES. Uuspoili, koko mies! — Minä kutsuttiin häihinne puhaltajaksi, ja käskyn mukaan kävin vartomaan teitä tähän. Nyt tapaan sinun, mutta en morsiantas.

ESKO. Ei yhtään morsianta. Hän jätti minun jo ennen vihkimistä ja otti itsellensä toisen. Ilkeä petos, tunnoton petos! Mutta asiasta nousee tuima prosessi.

ANTRES. Kenen otti hän?

ESKO. Puusuutarin; olimmehan häissänsä.

ANTRES. Minä surkuttelen tappiotas, joka on suuri sydämmesi puolesta.

ESKO. Sanomaton! — Se peevelin Mikko, kuin piti pääsemän kynsistäni! Minä olisin pannut hänen noin, noin! *(Hän tulee päihinsä).*

ANTRES. Suuri uuspeili! — Mitä siitä, vaikk'ei tyttö ollut rikkaampia? Veisussa laulamme: „kuin meill' vaan on rakkautt', kyll' Jumalall' on rikkautt'". Niin se on. Uskotko sinä myös sen?

ESKO. Niin se kaiketi olla mahtaa. — Mikon käsken käräjiin myös. Ehkä näit puitten välistä sinä hänen lyövän minua korvalle?

ANTRES. En nähnyt!

ESKO. Sano järkähtämätön totuus!

ANTRES. En minä nähnyt, en minä nähnyt!

ESKO. Aatteles, jos täytyy sun panna kaksi sormea kirjan päälle!

ANTRES. En nähnyt sittenkään. — Älä Herran tähden minua saata käräjiin; lakitupaa kamoon niinkuin helvettiä.

ESKO. Asiaa tahdon tuumailla. — Mutta minä ehkä kuolen nyt!

ANTRES. Jumal' varjel' meitä! Miksi niin?

ESKO. Tuntuuhan, kuin ruumiini ja sieluni sulaisivat yhteen ilman kanssa.

ANTRES. Oletpa vielä koossa!

ESKO. Minä siivet selkääni saan, ja pyllyyni pitkän pyrstön, ja kohoon korkeuksiin ylös.

ANTRES. Tanterella seisot vielä niinkuin minäkin, syntinen ihminen.

ESKO. Ääntäsi en oikein kuule tänne ylös. Mitä sanoit?

ANTRES. Sinä tanterella seisot.

ESKO. Mutta henkeni taivaan navalla pyörii.

ANTRES. Sinä teet minun kovin murheelliseksi!

Esko. Tämä on niin lystiä. Maa ja taivas lyövät kupperkeikkaa ja sinä, kraatari Antres, pyörit silmissäni kuin apinja markkinoina ja kuitenkin tahtoisin sinua hellästi suudella. Kyllä tämä on kuolema; ja minä saan saatanan kuraasin. Hih! Nyt tappelisin legioonien kanssa.

Antres. Olethan ryypännyt, mies?

Esko. Olenhan senkin tehnyt. Kaksi oivaa kulausta otin äsken juuri Mikon taskumatista. — Mutta nyt on aika tullut, ja kerran meidän kaikkein kuolla pitää; usko minua!

Antres. Esko, oletko koskaan ennen ollut humalassa?

Esko. Totta sanoen, en koskaan!

Antres. Nyt olet, naapurini!

Esko. Olisko tämä humalaa?

Antres. Samaa sorttia, ole varma siitä!

Esko. Näin ihanata, näin taivaallista, näin rautarohkeata! Olis koko mailma sylissäni, niin suutelisinpa sitä kuin veljeä rakasta. Peijakas! taitaisinpa loiskata tuon kuusen kärkeen tai tuon pilven köyrylle istumaan ja sieltä taasen alas kuin ukon vasama aina maan tunkkasen ytimeen. Elämä on iloleikki! Antres, mitä olemme me, mitä olentoja täällä, että Jumala meistä huolen pitää? — Hih! Tässä on aika poika Kokkolasta. Eikös niin? Mitä sanot, kraatari?

Antres. En juuri mitään sano.

Esko. Onko kraatari parempi mies kuin suutari?

Antres. Molemmat tarpeelliset tässä mailmassa!

Esko. Sinulla on tapa moittia suutaria, ja panna

kraatari pykälän ylemmäs, mutta katsos, jos ei olis saappaita, niin eipä taitais olla jalkojakaan. Siinä sinulle yksi piikkaus niin hyvä kuin kaksi.

ANTRES. Tahdotpa välillemme suukopua ja riitaa. Niin niin, kyllä ymmärrän; mutta minä en puhu mitään.

ESKO. Ei yhtään riitaa; sillä nyt on ilon päivä. *(Saarnaavalla äänellä):*

„Ole sielun', iloinen,
Luota sinuas härjän pääll',
Härkä vie sun mäen pääll'."

Olinpa kovin lapsikas peljätessä mennäkseni kotiin, niinkuin tarvitsisi minun se tehdä. Koto jääköön hiiteen! Mailma on avara ja leipää löytyy joka haaralla.

ANTRES. Käy koreasti kotiis vaan, Esko, se on sulta paras!

ESKO. Ei tuumaakaan enään kotoa kohden, vaan tästä käännyn ympäri ja vaellan kauas, kauemmas vielä kuin se etäinen kulta-nummi, jonka pappilan mamselli näki unissansa. — Vie sinä heille terveiseni, kiitä heitä puolestani ylöskasvatuksen edestä, sano, että siunasin heitä mennessäni ja olin iloinen kuin oinas. *(Ylpeästi ja keikuttaen päätänsä).*

„Ole, sielun', iloinen,
Luota sinuas härjän pääll',
Härkä vie sun mäen pääll'."

Hih, vaan! Karrin hyllyssä oli kymmenen ruoka-luskaa, minä lu'in ne. — Antres, ollaanpas oikein iloisia! —

Katsos, kuinka nopea minä olen juoksemaan. *(Juoksee kiivaasti pois).*

ANTRES *(yksin).* Rupeanpa häntä pelkäämään. Kovin irstasluontoinen mies, ja vahva, hirmuisen vahva. *(Esko tulee juosten takaisin ilman hattua ja toista kenkää).*

ESKO. Herran Kiesus, Antres, juostaankos päämme mäntyyn?

ANTRES. Kuinka on laitas? Olethan ilman hattua ja toista kenkää!

ESKO. Olkoon niin!

ANTRES. Ne etsimme ylös.

ESKO. Ei, kraatari, metsä saantinsa pitäköön! Huolisinko yhdestä hatusta ja kengästä? Peeveli! jos oikein vihastun, niin kaikki nutut päältäni heitän ja myyn itseni Ryssälle. Sataan plooruun!

ANTRES. Ole siivosti, ystäväni, ja haastele, niinkuin järjellisen tulee. — Minä menen ja etsin ylös hattus.

ESKO. Älä tee sitä, meistä tulee muutoin vihan veljet.

ANTRES. Taitaisitko näin tukka pystyssä käydä ihmisten näkyviin?

ESKO. Se tukka kelpaa, vaikka teit siitä kerran kovin pilkkaa, sinä. Sen muistan aina.

ANTRES. Silloin olin vähän päissäni.

ESKO. Sinä naureskelit tätä pystyssä seisovaa töyhtöä päälaellani tässä. Miehuuden ja kiivauden merkki! Myös pilkkasit silloin silmiäni, kutsuen niitä ympyriäisiksi maapässin silmiksi. Hyvä! Katseleppas niitä silmiä!

ANTRES. Ne olen nähnyt!

ESKO. Katsele minua hetki tarkasti ja äänetönnä vasten silmiä. Tee se pian, muutoin ei käy sun hyvin, Antres!

ANTRES. Minä katselen. *(Hetken aikaa äänettömyyttä. jona he katselevat toinen toistaan vasten silmiä).*

ESKO. Niin, semmoiset silmät ne ovat. Tunnustas myös tuota tupsua päässäni!

ANTRES. Mitä vasten?

ESKO. Se käy laatuun sitä tunnustaa. Tee se hyvän sään aikana.

ANTRES. Sinä olet erinomainen mies!

ESKO. Tämmöinen tupsupää. Pistä kouras tänne; siitä et saa kipeätä!

ANTRES. Mutta mitä se meriteeraa?

ESKO. En tiedä itsekkään. Mutta tee se kiireesti, jos selkäs syhyy.

ANTRES. Minä tunnustan! *(Hän tunnustaa).*

ESKO. Toinen kerta! *(Antres tunnustaa).* Niin. Entäs kolmas kerta!

ANTRES. Sinä hulluttelet, mies! Olenhan jo tunnustanut.

ESKO. Tunnustas vielä kolmas kerta!

ANTRES. Voi minua poloista miestä, mihin olen joutunut!

ESKO. Kolmas kerta. — Tunnustappas!

ANTRES. Minä tunnustan! *(Tunnustaa).*

ESKO. Niin, semmoinen tukka se on, ja itseppä sen kannan niinkuin silmätkin.

ANTRES. Enpä olis luullut sinua näin kovaksi mieheksi!

ESKO. Kova ja kiivas luonnosta.

ANTRES. Enkä näin kiukkuiseksi ja juonikkaaksi.

ESKO. Tuhannen peeveliä! koko mailma on kuin noiduttu mua kohtaan. *(Ottaa kraataria kauluksesta kiinni).* Minun Karri petti, oma morsiameni minun petti, kutsuen minua hävyttömäksi mieheksi, ja kujalle minun ajoivat kuin kylän koiran. Niin kanssani tehneet ovat, ja Mikko Vilkastushan koko saatana oli. Rahat juotuansa, löi hän minua korvalle ja juoksi tiehensä kuin peto. Ja meidän välillä, Antres, on jotain vanhaa hapatusta myös.

ANTRES. Älä kiristä minua kurkusta!

ESKO. Herran Kiesus, kraatari! Mikko Vilkastus on täyttänyt sydämmeni niin. *(Kiristää aina kovemmin Antresta, joka koettaa rynnistellä vastaan).*

ANTRES. Älä kiristä!

ESKO. Tierätkös, kraatari!

ANTRES. Tulkaat minua apuun!

ESKO. Noin minä miehiä panen; katsos! *(Painaa kraatarin maahan, kraatari pyörtyy ja jää makaamaan liikkumatonna).* Kiusa kiusan päälle viimein mieheltä järjen vie. *(Katselee kraataria).* Liikkumaton niinkuin kivi. Aatteles, jos . . . *(Ravistaa häntä).* Nous' ylös, Antres, ja ollaan ystävät taas! — Hän ei hengitä enään. Se on tehty! Toinen laudoissa, toinen raudoissa, niin tämä hääreisu päättyi. Kuollut on hän! Se on tehty! *(Iivari, Sakeri ja Niko tulevat ajaen, kaikki istuen rattailla).* Tulkaat ja nähkäät rikostani suurta.

SAKERI. Pysäytä! *(Iivari pysäyttää).* Mitä on tapahtunut tässä?

ESKO. Tulkaat katsomaan vihan ja synnin hedelmiä!

IIVARI. Veljeni, Esko! Mitä hirmutöitä?

ESKO. Se on tehty!

SAKERI. Alas rattailta kaikki! *(Astuvat alas).* Sido Rusko mäntyyn tuolla. *(Iivari ajaa pois hevosen oikealle. Sakeri taluttaen Nikoa köydestä, joka on sidottu vangin jalkaan, lähestyy Eskoa).* Esko, minun sisareni poika, mitä olet tehnyt?

ESKO. Hyvää päivää! — Tekoni on tuossa. Siinä makaa kraatari niinkuin vihani uhrilammas. Mutta tämä on minulle rangaistukseksi. *(Iivari tulee).*

IIVARI. Oletko tappanut kraatarin?

ESKO. Hyvää päivää! Vaikka ehtoo jo taitaakin olla. — Niin, Iivari; sinä olet nuorempi, ota vaari minusta ja älä koskaan himoillesi valtaa anna. — Minä miehen tapoin, ja tämä tapahtui minulle rangaistukseksi. Mutta voi kraataria, jonka henkensä panna täytyi kuritukseksi minulle! *(Sakeri kuiskaa Eskoa korvaan, Esko lähtee juoksemaan, mutta kääntyy jälleen kohta takaisin neljän viiden askeleen päästä).* Ei, eno; en tahdo karata. Tunnon vaivat lievii esivallan meitä rangaistessa. Siis tulkoon kuuskorttelisia täysi kippu selälleni; sillä sen olen ansainnut. Ja sitten: marssi sinne, missä pilvet maata lamaa ja peuroilla ajetaan. Sinne, sinne kruunu omansa korjaa. Humala katoo päästäni, haihtuu kuin tuhka tuulessa. Nyt olen ihan selvä. *(Antres liikuttelee itseänsä).* Kraatari elää vielä! Mun ystäväni, Antres!

ANTRES *(nousee istumaan huo'aten raskaasti).* Olemmeko tässä vielä?

ESKO. Tässä, ystäväni! Mutta kiitos luojan, että s

vielä hengen sait! Minä pyydän sinulta anteeksi, kraatari, kaikesta sydämmestäni!

ANTRES. Minä kaukaisilla mailmoilla käynyt olen, vieraita kieliä haastellut ja paljon ihmeitä nähnyt. — Kuinka kauan sitten, Esko, kuin sinä minua kurkusta kruuvasit?

ESKO. Tuskin kolme minutia!

ANTRES. Sano kolmekymmentä vuotta kuitenkin!

ESKO. Ei yli kolmen minutin, usko, mitä sanon!

ANTRES. Kas ihmettä taas!

ESKO. Nouseppa seisomaan, veljeni! *(Auttaa Antresta seisomaan).* Kuinka jaksat nyt?

ANTRES. Minä olen terve ja raitis!

ESKO. Terve ja raitis! Mikä onnen hetki! — Mutta ottaispa mun peijakas, jos rupeisit minua la'illisesti hakemaan!

ANTRES. En minä rupee.

ESKO. Kiristää toista kurkusta, se on pedon-tapaista, ja tarvitsisinpa loittiini aika lailla. Ei haittaisi se yhtään. Mutta minä rukoilen sinua, älä vie minua käräjiin tästä asiasta!

ANTRES. En minä vie, en minä vie.

ESKO. Sinä kunnon mies! Mitä maksan sinulle?

ANTRES. Et mitään, ei tarvitse!

ESKO. Verraton mies! Ilmatteeksi sulle sappaita teen aina kuolemaan asti.

ANTRES. Jos niin tahdot!

ESKO. Sen teen minä! — Kas niin, eno ja nuorempi veljeni, Iivari, sallimus auttoi minun tästä onnetto-

muudesta kuitenkin. — Mutta mistä tulette ja kuka on tämä?

SAKERI. Kaupungista tullaan!

IIVARI. Ja tämä on ystävämme, joka meidät onnellisiksi tekee.

ESKO. Miksi eno häntä nuorasta hallitsee?

IIVARI. Ystävyyden liite, näetkös?

ESKO. Selittäkäät minulle asia.

IIVARI. Etkö huomaa lyhyttä tukkaansa, piikkipartaansa ja pilkkua nenänsä vieressä?

ESKO. Se suuri varas!

SAKERI. Sama veitikkä!

IIVARI. Hänenpä nypistimme koreasti Puol'matkan krouvissa.

ESKO. Mikä onni!

IIVARI. Seitsemän sataa riksiä vaan.

ESKO (*itsekseen*). Mikä onni! Tästä nousee isäni huoneesen ilo suuri, ja minäkin olen pelastettu sillä samalla.

SAKERI. Mutta kuuleppa, mun sisareni poika, tänäpäivänähän pitäisi vietettämän jälkihäitäs?

IIVARI. Jaa peijakas! Mutta miksi seisot tässä?

ESKO. Ettäs sanot. Mutta minua on kohdannut kova vastoinkäyminen. Morsiameni annettiin petollisesti toiselle ja minä sain kääntyä nuorena miehenä takaisin; tähän asti olen viipynyt kotomatkallani ja juuri Mikko Vilkastuksen tähden. Hän minun petti myös. Kaksitoista riksiä, jotka äiti antoi minulle häärahoiksi, joi hän ylös, sitten löi hän minua korvalle ja juoksi tiehensä, ja se tapahtui juuri tässä. Päätinpä, ett'en enään

lähtisi kotia, vaan vaeltaisin kaukamaille, mutta luulen toki asiain kääntyvän nyt toisin.

Iivari. Nyt ei yhtään hätää sinullakaan, ei yhtään! Me myös teimme huonon retken, mutta tämä onnemme lintu tässä *(osoittaen Nikoa)* saattoi kaikki parhaalle kannalle taas. Nyt en ensinkään pelkää tullakseni kotia; sanonpa kohta suoraan, että kaikki joimme, mutta tässä on sen sijaan seitsemän sataa riksiä, ja isämme mökissä ilosta hurrataan.

Sakeri. Älä sentähden ilmoita minun olleen seurassasi juomakengilläsi kaupungissa!

Iivari. En, vaan sanon, että kohtasin teidän vasta ihan tullipuun alla, tullessani ulos kaupungista. Olkaat hyvässä turvassa, eno; minä pelastan selkänne.

Sakeri. Minun selkäni?

Iivari. Niin teidän kuin Eskon ja omani!

Esko. Kas kas, mikä ihmeellinen käännös! Nyt himoomme päästä kotia kuin voiton-sankarit sodasta. Tätä onnea emme olisi ansainneet. Mutta kiittäkäämme sallimusta!

Iivari. Kiittäkäämme sallimusta; se tämän miehen varkauteen veti, pelastaaksensa meitä, kurjia. — Mutta minua kouristelee kiukkuinen nälkä. Onko pussissasi ruokaa?

Esko. Ei yhtään, vaan on siellä ainoastaan riisiruohoja. — Kovin nälkä minunkin. Konna vieköön! taidanpa kuin paras lintukoira haistaa leivän hajun matkamiesten eväspussissa, ja makean uutishajun olenkin tuntenut kaiken tien. Totta, veljeni, näin kiivasta nälkää

en muista vielä koettaneeni. Mutta kärsikäämme hetki vielä, kohta antaa meille äitimme ruokaa.

IIVARI. Voileipää hän antaa meille, niinkuin hyville lapsille. — Kotia kuin Hiiden pohtimessa! Minä päästän hevosen. *(Aikoo mennä oikealle).* Mutta katsokaat, ett'ette hukkaa kultapalloamme, eno; jos sen teette, niin sitten kuitenkin ilman armoa me molemmat hirteen. *(Menee).*

SAKERI. Hänestä vaarin pidän kyllä!

NIKO *(itsekseen).* Saakeli olkoon! tyhjentäisinpä minäkin kernaasti pöytyrin hernevelliä, sillä olenpa tyhjä kuin vesikoijussa pari viikkoa sitten. Mutta taidanhan nälän pahimman kauaksi unohtaa vielä, katsellessani tässä lapsuuteni teitä ja polkuja.

ESKO *(Nikolle).* Vai sinäkö sama junkkari? Aatteles, mikä kamala rikos, luvattomasti ottaa toisen omaisuutta, pistää taskuunsa ja hiipistellä tiehensä. Aatteles sitä, sinä kurja mies!

NIKO. Pidä kitasi sinä, kanavaras, mällistelevä huhkain siinä; tempaisenpa muutoin käteni nuorista, käyn sun tukkaas ja hajotan sen tuulen-pesän ilmaan.

ESKO. Älä kopeile! Tunnenpa humalan tulevan päähäni takaisin, se kanalja tulee, antaen uutta kuraasia. — Sinä lurjus! haukutko minua? Katso, ett'en iske kurkkuus! Mitäs tekisit? Kätes ovat kiinni.

SAKERI. Siivosti, Esko, ja muista, että on hän vankimme!

IIVARI *(on peräyttänyt hevosen rattaineen teaterille).* Mitä torelee Esko?

ESKO. Tuo hävytön mies kun rupesi minua haukku-

maan siitä, että kristillisellä tavalla nuhtelin häntä varkaudesta.

IIVARI. Hän ei kärsi yksinkertaisia, ja yksinkertaisiapa olemme, jos häntä nuhtelemme siitä, josta meidän häntä kiittää tulee. — Nyt kaikki rattaille; orhini levottomuudesta pyrskii ja raappii! *(Kaikki istuvat rattaille).* Minä, ajajanne, istun nokalle tähän, eno kultakukkomme kanssa istuu keskellemme, sitten Esko, ja sinä, pillinesi, sovita itses tuonne taakse ja puhalla, että taivas repee!

ANTRES. Minä puhallan!

IIVARI. Mutta katso, ettes putoo sieltä, koska orhini nelisiin juoksee!

ANTRES. En minä putoo.

IIVARI. Missä on hattus, Esko?

ESKO. Tuonne metsään se jäi, mutta jääköön heitä vaikka kymmenen.

IIVARI. Niin juuri. Tästälähin käymme silkkihatussa.

ESKO. Ja kultakellossa. Ostammepa itsellemme kruunun puustellin tai arenteeraamme jonkun herraskartanon.

IIVARI. Sen teen minä kohta.

ESKO. Minä tulen pehtoorikses, Iivari!

IIVARI. Sinun otan pehtooriksi, enon metsäviskaalikseni vannotan, isäni panen voudiksi ja huushollerskamme olkoon voudin vaimo!

ESKO. Kuka voudin vaimo?

IIVARI. Äitimme, ymmärräthän?

ESKO. Niin niin, nyt äkkään!

IIVARI. Olkaat varolla, nyt isken. Katso vaan, ettes helli sieltä, sinä, takapuhaltaja.

ANTRES. En minä helli, en minä helli!

IIVARI. Nyt mennään! Pois tieltä! tässä tulee rikasta väkeä. — Ilomarsi, kraatari, ilomarsi! *(Menevät; Antres puhaltaa Porin-marsia, toiset loilottavat. — Kaksi kuokkavierasta, tavoittaen Eskon häihin, tulee vasemmalta).*

1:N KUOKKA. Klanetti pauhaa, joutukaamme! *(Mikon valitus-huuto kuuluu metsästä).* Kuka valittaa siellä?

2:N KUOKKA. Jotain kuulin minäkin.

1:N KUOKKA. Käydäänpäs katsomaan! *(Kuokat menevät. Hetken perästä tulevat he, kantaen Mikkoa, joka on taittanut jalkansa).*

MIKKO. Minä olen taittanut jalkani, viekäät minua kanttorin luoksi!

1:N KUOKKA. Kanttori on häissä Nummisuutarilla. Sinne kannamme sinun!

MIKKO. Tuhannen tulimmaista, pitääkö minun sinne?

2:N KUOKKA. Hän on siellä, sen tiedämme varmaan. — Onko jalkasi pahoin taittunut?

MIKKO. Onpa tässä kärsimystä.

1:N KUOKKA. Se onkin vaan murrettu. Mutta kuinka tapahtui se?

MIKKO. Juoksin, mieletön, naarasterren perässä, joka hyppäsi saakelin vikkelästi, viekotellen sillä kurilla minua poika-parvestansa. Minä kompastuin ja mursin jalkani. *(Itsekseen).* Kirottu Esko, kun hätäytit minua ja matkaan-saatoit kaiken tämän! Onni, ett'ei nähnyt hän lankeemistani. *(Ääneensä).* Mutta tämä on vim-

mattua, jalkani kimoilee ja polttaa kuin pahalaisen makkarakattilassa.

1:N KUOKKA. Sentähden riennämme kanssas Nummisuutarille!

MIKKO. Peikot ja perkeleet! en tahtoisi sinne!

1:N KUOKKA. Sinne kiireesti, jos parannusta toivot. Jalkas pitää sidottaa lastoihin, mutta pienikin viivytys taitaa pahentaa kaikki, tehdä sinusta ontuvan Huuperin äijän. — Ota kanssani kiinni hänestä sinä, ja rientäkäämme! *(Kuokat, kantaen Mikkoa, menevät).*

VIIDES NÄYTÖS.

(Ulkopuolella Topiaksen huonetta, joka seisoo oikealla. Vasemmalla on pöytä, siinä viinapotelli, kaksi lasia, vehnäleivän-pytkyjä ja sokeria. Perällä näkyy honka-nummi. — **Topias** ja **Sepeteus** tulevat vasemmalta).

TOPIAS. Kas, kas Marttaa vaan, kun on rakentanut eri viinapöydän, ja ulos pihalle sitten. Herrasväen konstia ja temppuja istuu hänessä vielä nuoruuden päivistä, koska tyttö palveli Riutalan kartanossa, ja palveli seitsemän vuotta. Kapteenska piti hänestä paljon, samoin kapteeni itse, vaikka saivat hekin pitää suunsa kiinni, koska Martta oikein vihuripäänsä päällensä otti. Semmoinen likka hän oli. Silloinpa mekin, minun käydessäni kartanossa neulomassa, tulimme keskenämme tuttavuuteen, ja aina paremmiksi ja paremmiksi ystä-

viksi ja viimein pariskunnaksi, ja sainpa, koira vieköön! maksaa tervarahaa Eskon tähden, kirkkoa tervata sain. No, no! „Nuoruus ja hulluus, vanhuus ja viisaus“, sanoo sananlasku. Nuori mies, hän on kuin metsävuohi, hurjapäinen. Hän ryntää päälle vaan, aattelematta perään, liioinkin tähän aikaan.

SEPETEUS. Ennen nyrkki pystyssä ja suu mytyssä himojamme vastaan sotaa käytiin, ja rautaa kasvoi miehen mieleen; mutta tällä suvulla ei ole tahdon voimaa, vaan tanssii se halujensa pillin mukaan.

TOPIAS. Niin, niin. — Muistaakos kanttori, kuinka Peltolan hirsi-talkoossa sekä nuoret että vanhat tanssivat virolais-ukon, Hanssun, säkkipillin mukaan?

SEPETEUS. Minä jouduin sinne virka-retkilläni.

TOPIAS. Tehtiinpä siellä yhtäkin konstia ja juonta. Siellähän seppä minun silmäni noki, juuri talosta lähteissäni. Junkkari! Enkä tiennyt asioistakaan, ennenkuin kotona sain Martan kimppuuni siitä syystä. — Noh, ne ovat menneitä asioita, ja olkoot unohduksessa. Mutta saapa tässä mies koetella yhtä ja toista, sekä leikkiä että totta, tässä mailmassa, jonka oppineet sanovat ympyriäiseksi kuin minun pääni, ja pyörivän tyhjässä ilmassa. Mitä aattelee kanttori siitä asiasta?

SEPETEUS. Minä kiinni-riipun sanassa, jossa veisaamme: „ei patsast' eikä napaa, vaan vahva virta vapaa“.

TOPIAS. Niin uskon minäkin. — Vetten päällä se pyörii, suuri kuin joulukaakku. — Niin on tämä mailma ympyriäinen ja soppia ja solia täynnä, joissa pian masennetaan mies. *(Täyttää molemmat lasit viinalla).* Mutta

kas, kun kaikki viimein ympäri käy, niin otammepa ryypin ja unohdamme kaikki. Ryypin otamme ja nauramme ja itkemme yht'aikaa elinkautemme retkille. — Kanttori, olkaat niin hyvä! Älkäät hirttäkö Eskon häitä, minä muutoin närkästyn poikani puolesta.

SEPETEUS. Maistaa tahdon!

TOPIAS. Lasi kumoon, kanttori, kumoon!

SEPETEUS. Ei, Topias; maistan vaan!

TOPIAS. Niinkuin tahdotte, mutta Eskon muistoksi! *(Ryyppäävät, Sepeteus maistaen).*

TOPIAS. Sokeria tahi vehnäleipää päälle, kumpaa vaan haluttaa; sillä taka-kontoni, näettekö, ei ole juuri niin tyhjä, kuin luulis; sieltä heruu, koska heruman pitää. Mikä on suutari Topiaksen eläessä? Hänen konstinsa istuu päässä, sen käytös kourassa tässä; terve ruumis, silmät, korvat ja kaikki muut jäsenet; uljas vaimo ja kaksi poikaa, ja omalla kannallansa asuu hän tässä, tässä vapaalla, kaikuvalla honka-nummella. — Tässä on ankara kaiku, herättäkääs se äänellänne, kanttori!

SEPETEUS. Nyt ei veisaamiseen aika eikä paikka.

TOPIAS. Vähän vaan loilotusta, että kaiku kuuluu.

SEPETEUS. La la la laa! *(Kaiku).*

TOPIAS. La la la laa!

(Laulaen). „Mutta me Mänttälän pojat . . ." Hih! *(Viskaisee lakkinsa ilmaan. Martta tulee huoneesta ja tukistaa häntä).*

MARTTA. Pidätkö suus kiinni, sinä poutahaukka! — Mitä teette tässä ulkona? Kanttori on hyvä ja tulee sisään. *(Menee huoneesen).*

TOPIAS *(ottaa ylös lakkinsa)*. Eskon iso-lippuinen lakki; hän sai hattuni häihin. *(Ryyppää).*

SEPETEUS. Mutta usko minua, pöllähdinpä tästä tapauksesta, tukistuksesta nimittäin.

TOPIAS. Tuosta etu-tupsusta hän minua vähän nujusti, mutta annanpa hänelle sen anteeksi; sillä onpa hän kovin kiivas ja kiukkuinen häätoimien hyörinässä. Hän on kuin tulen leimaus. Huomasitteko, kuinka pikaisesti tämä temppu oli tehty häneltä? Kuin luoti oli hän tässä, kuin luoti oli hän sekunnin päästä tuvassa jälleen, ja sillä aikaa ehti hän tukistaa minua.

SEPETEUS. Nais-valtikka on murheellinen merkki; se maakuntain häviötä ennustaa. Roomassa, koska tämä ankara valta lankeemukseensa kallistui, hallitsivat portot, narssut ja naasikat, ja mies vapisi vaimon edessä. Mikä häpeä! Mutta kaikki hekuman ja huvituksen työ. — Topias! minä vaimon arvossa pidän, mutta sanon, että mailman loppu, hävitys ja ikuinen sekamelska meitä lähestyy, koska hän housut päällensä pukee ja rupeavi meitä könistämään, meille korvapuusteja jakelee ja — *(katsoen merkillisesti Topiasta kohden)* meitä tukistelee.

TOPIAS. Kun oikein perään-aattelen, niin olipa se hävyttömästi tehty Martalta. Peijakas! minä närkästyn. Tukistaa minua! Sinä mustalainen! No no, otanpa sinun tästä koviin kouriin, kun vaan tämä paha-pääs on ohitse mennyt. Nyt ei ole hyvä hiiskua asiasta mitään. — Mutta astukaat sisään, kanttori, astukaat sisään! *(Avaa oven Sepeteukselle, joka menee sisään).* Minä tulen kohta perässä! *(Menee ja ottaa ryypin ja puree sokerinpalasta päälle.*

Martta tulee). Minä tässä tirkistelen, tirkistelen katsella pitkin tietä, vartoen häämiehiä kuin päivän nousua.

MARTTA. Heitä kentiesi vartoa saamme!

TOPIAS. Tänä ehtoona heidän täytyy tulla, niinkuin päätetty oli.

MARTTA. He saattavat tulla tänään tahi huomenna tahi koska niin tapahtuu; mutta aatteles, jos tulisivat ilman morsianta!

TOPIAS. Ilman morsianta?

MARTTA. Tytön tahi kasvatus-isänsä pää olisi tainnut kääntyä!

TOPIAS. Mahdotonta! Asia päätettiin kättä lyöden miehuullisesti.

MARTTA. Ei mikään mahdottomuus. Mutta tapahtuisi niin, niin onpa Jaana paljon likempänä perintöä kuin poikamme, Esko; kolmas kuulutus vaan puuttuu. Että hän ja seppä, se kirottu, meiltä kieppaisivat viisi sataa riksiä pois, se aatos sydäntäni polttaa kuin helvetin tuli. Mutta Jumal' avita! minä vannon, niin ei käymän pidä. Jos ei könsikkä aviosiippaa muassaan tuo, niin tyytyköön siihen, jonka hänelle annan. Minulla on hänelle varoina ystävä, joka ahneesti kuin nälkäinen kotka hänen vastaan-ottaman pitää. Naimiseen kohta, mutta siksi täytyy sinun vielä juonitella provastin kanssa.

TOPIAS. Minä teen, niinkuin tahdot. Mutta tämänkaltaisia hankkeita ei meidän pelätä tarvitse; he tulevat kohta, ja morsian Eskon rinnalla istuu, kaunis kuin Saaronin kukkanen. He ovat vihitty pari, iäisesti yhdistetyt; muutoin eivät olisi viipyneet matkalla viikkoa

kolme. Kohta he tulevat pillin kirkunalla. Kraatari Antres, klanetti kourassa, vartoo heitä tienhaaralla tuolla. Ja minä vannon, Martta, että tanssin tänä ehtoona vielä polskaa kanssas tässä tasaisella tanterella. — Mutta mitä aattelemme Iivarista, joka ei ole vieläkään tullut?

MARTTA. Että hän elää, sen tiedämme; ovathan nähneet hänen Hämeenlinnan kadulla, mutta kaakertelevan juovuksissa.

TOPIAS. Sinä kanalja pojaksi, nyt täytyy sinun saada pieni ryöpäys, ei auta. Saatpa, saakeli vie! kun sieltä vaan tulet kerran kotia.

MARTTA. Hänen suomin pampullani, että makaa hän viikon päivät jäsentäkään liikuttamatta. — Mutta mene sisään sinä seuraksi lukkarille. Yhtä toki sinulle muistutan: älä juo itseäsi tänään juovuksiin, jos et mieli tulla teljetyksi sikapahnaan.

TOPIAS. Sikapahnaan? Älä, Marttani, haastele niin sikamaisesti tällä juhlallisella hetkellä?

MARTTA. Mene sisään ja älä mököttele? *(Topias menee. Martta yksin).* Sinä viivyt vielä, lunttu. Jos vilauksessa et ole tässä, niin niskas nurin kierrän; sillä tänään ei ole mieleni leikittävä. — *(Jaana tulee).* Mutta tuossa hän tulee. Kiitä onneasi, ettes kauemmin viipynyt! — Saitko siirappia?

JAANA. Enpä saanut; hän sanoi itsellään ei olevan.

MARTTA. Sinä volpana, ethän taida koskaan mitään matkaansaattaa.

JAANA. Minä en saanut.

MARTTA. Sentähden, ettäs olet saamaton.

JAANA. Mitä taisin tehdä?

MARTTA. Ääneti! ja mene Priitan luokṣi, muistuta häntä niistä kymmenestä munasta, jotka hän on minulle velkaa, ja sano hänelle, jos ei hän anna, niin tulenpa ja reväisen silmän päästänsä kuin perkele Kittelän noidalta ennen. *(Jaana menee oikealle. Leenan-Kalle tulee).*

LEENAN-KALLE. Iivari, luulen, ei ole vielä palannut kaupungista.

MARTTA. Ei vielä.

LEENAN-KALLE. Olenpa varma siitä, että hän on juonut ylös lintu-rahani ja jään nyt ilman ampuvaroja.

MARTTA. Niin taitaa käydä!

LEENAN-KALLE. Mutta teidän tulee maksaa vahinkoni, jonka kärsin poikanne kautta!

MARTTA. Sen saamme nähdä! *(Anna muori tulee).*

ANNA MUORI. Hyvää päivää, Nummisuutarin muori! Onko kaupunkimiehestä jo mitään kuultu? Minä pelkään, ett'en saa nuuskaa, enkä rahojani takaisin enään!

MARTTA. Niin luulen minäkin tapahtuvan.

ANNA MUORI. Se viheliäinen poika, missä mahtanee hän, kaupungin vai tievarren krouvissa, aikansa näin synnin humussa menettää?

MARTTA. Häntä käykäät etsimään, jos tahdotte tietoa siitä.

ANNA MUORI. Se on ennen teidän tehtävänne, joka olette äitinsä.

MARTTA. Vaiti, ämmä! sun muutoin yhdellä potkauksella tästä mökkiisi linkoon. *(Kristo tulee vasemmalta).* Mitä tahdot sinä?

KRISTO. Ei niin vihaisesti, Nummi-Martta; sillä

tuonpa teille iloisen sanoman. Esko lähestyy nuoren vaimonsa kanssa; kaunis tyttö! kuin aamurusko punertavat poskensa ja silmät säteilee kuin kaksi aurinkoa. Kohta ovat tässä. Peltolan pihalla Esko hevostansa juotti.

MARTTA. Sinä valehtelet, mies!

KRISTO. Totta puhun! (*Klanetin ääni kuuluu*). Siinä ovat! (*Itsekseen*). Kuulenpa ratasten jyrinän myös. Mitä aattelen tästä? Oliskohan Mikko minua vietellyt? Sitten totta valehtelin tässä. (*Topias ja Sepeteus tulevat huoneesta, edellinen joteskin päissään*).

TOPIAS. Klanetin äänen kuulin; he lähestyvät.

KRISTO. Paikalla ovat he tässä!

TOPIAS. Kuinka häitten tapaista! Mitä marssia puhaltaa kraatari?

SEPETEUS. Porilaista!

TOPIAS. Porilaista marssia! Ja nummi pauhaa kuin suden-ajossa. — Mutta mikä loilotus siellä?

KRISTO. Juuri niinkuin suden-ajossa.

TOPIAS. Tämä loilotus?

KRISTO. Ilon ja riemun huuto.

TOPIAS. Niin, seppä! „Iloitkaat ja riemuitkaat, nyt on meillä joulu!“ Ollaan ystävät taas, seppä! Nyt annan anteeksi kaikille, itse saatanallenkin, joka meitä kiusaa ja heijailee pitkin myötä-virtaa alaspäin. — Tässä on tassuni, seppä!

KRISTO. Tässä minun! (*Kättelevät*).

TOPIAS. Ystävät olemme aina!

KRISTO. Niin kauan kuin kestää vaan!

TOPIAS. Niin, seppä!

SEPETEUS *(itsekseen)*. Ystävyys ja vesi, ne ovat tähän aikaan yhtä.

TOPIAS. Eskon häät!

MARTTA. Sinä nauta, olethan juonut itses juovuksiin, vaikka kielsin kovin?

TOPIAS. Nauta! Älä, Martta kulta, saata itsellesi tänä ehtoona sitä häpeää, että vihoissani karkaan sinusta kuuksi päiväksi!

MARTTA. Marssi matkaan, jos mieles tekee!

TOPIAS. Mitä minun tarvitsee? Minä olen herra huoneessani. Sinua en pelkää, meitä on monta nyt, sinun voitamme kyllä. — Nauta! Älä saata sydäntäni kiehumaan!

MARTTA. Kitasi kiinni, sanon minä!

SEPETEUS. Malttakaat mielenne, mies ja vaimo! Nyt riita pois ja kristillisellä tavalla ottakaamme vastaan ylkä ja morsian!

TOPIAS. Kristillisellä tavalla, palavat lamput kädessä. Ylkä tulee! — Mutta mikä mustalaiskuorma tulee sieltä? *(Iivari, Sakeri, Niko, Esko ja Antres, kaikki istuen rattailla, tulevat loilottaen ja klanetin pauhinalla. He pysäyvät perälle; Sakeri ja Antres nostavat lakkiansa).*

MARTTA *(itsekseen)*. Jumal' avita! rupeanpa arvelemaan, ett'ei ole laita oikein!

TOPIAS. Minä kysyn: mikä on tämä mustalaiskuorma?

IIVARI. Rahakuormahan tämä on. — Alas rattailta kaikki. Minä tahdon päästä syömään! *(Astuvat rattailta, Iivari vie hevosen pois teaterilta).*

TOPIAS. Selittäkäät minulle tämä näkö, jos taidatte!

SAKERI *(osoittaen Nikoa kohden)*. Katseles tätä kuvaa! Etkö huomaa jotain?

TOPIAS. Kaikki on unta! Miksi on hän sidottu, ja miksi hallitset häntä jalasta?

SAKERI. Se on kallis kalu! *(Iivari tulee takaisin)*. Ilmoita asia, Iivari!

IIVARI. Kuulkaat, kuulkaat ilon sanomaa! Villitysti elänyt olen, pahemmin kuin ennen tuhlaaja-poika. Tuhat tulimmaista! joinpa kaikki ylös; kuorman, rahain ja säntien mennä annoin, mutta tässä on se, joka täyttää kaikki lävet taas, tässä on seitsemän sataa riksiä.

TOPIAS. Seitsemän sataa! Minkätähden, minkätähden poikani, Iivari?

IIVARI. Hän on se ulkomaan kreivin varas, hänen otin kiinni Puol'matkan krouvissa, ja luvattu palkinto on minun. Me tulemme rikkaiksi, isä!

TOPIAS. Keritty tukka, piikkiparta ja pilkku tuossa, juuri niinkuin pitää. Nyt iske kirkasta tulta ja jysky, riemun päivä on tullut ja ilosta silmäni mustenee! Koira vieköön! eipä paljon puutu, ett'en suutele sinua ilosta, varas! — Seitsemän sataa, ja viisi sataa siihen lisäksi vielä!

IIVARI. Me ostamme talon!

TOPIAS. Talon oivallisen! — Kas niin, Martta, minun kiltti Marttani, nyt olemme onnen myyriä.

IIVARI. Isä ja äiti, teitä pyydän unohtamaan, mitä rikkonut olen!

TOPIAS. Kaikki on unohdettu, sinä uljas poika. Nyt muistelemme tätä onnen tempausta vaan!

IIVARI. Myös tahdon puhua Eskon puolesta. Asiansa kävi huonosti, hänen pettivät ja antoivat hänen morsiamensa toiselle; mutta se ei ollut hänen syynsä, eikä sekään, että hän on viipynyt matkalla näin kauan. Mikko oli petollinen myös. Juotuaan kaikki Eskon rahat, erosi hän kumppanistaan kuin rosvo, antoi hänelle kaupanpäälliseksi vielä korvapuustin. Niin teki hän!

TOPIAS. Tosin kuuluu tämä vähän kiusattavalta . . .

MARTTA. He olkoot kirotut, niin morsian kuin Mikko!

TOPIAS. Ikävätä; mutta kaikki olkoon unohdettu ja sovittu tällä ilon hetkellä!

MARTTA *(itsekseen)*. Jos asia on, niinkuin se näyttää, niin pelastuu mar todella sekä Iivarin että Eskon selkä! *(Jaana tulee)*.

TOPIAS. Jaana piikaseni, tules kuulemaan, mikä onni on kohdannut meitä. Tässä on se suuri varas kiikissä!

NIKO. Sinäkö Jaanani, pieni enkelini? Tule ja päästä isäs kädet, että hän saa sinua halailla!

TOPIAS. Mitä hän sanoo?

JAANA. Te isäni?

NIKO. Merimies Niko, karkuri, mutta ei varas. Ole lohdutettu, tyttäreni!

ANNA MUORI. No sinä suuri Jumala! Totisesti Järvelän Niko, vaikka paljon muuttunut. — Tunnetko minua vielä?

NIKO. Vanha Anna muori, luulen!

ANNA MUORI. Sama muori, joka kerran sinunkin auttoi mailman valkeuteen pääsemään!

TOPIAS. Tunnetko minua sitten?

NIKO. Sinua en koskaan ole unohtanut. Koska aavalla merellä ystäviäni muistelin kotomaassani täällä, niin usein kaipauksen kyyneliä vuodatin.

TOPIAS. Mies parka! Minä surkuttelen sinua nytkin niinkuin ystävä.

NIKO. Kiitoksia vaan. Mutta koska sinua muistelin, sun tukkaas, totisia silmiäs ja pikistä naamaas, niin itku nauruksi muuttui, nauroin, että kojuni kajahteli.

TOPIAS. Vain niin, sinä vanha varas. Mutta etpä tunnekkaan minua. Kellen kuuluu tämä pikinen naama?

NIKO. Nummisuutarin Martan miehelle.

TOPIAS. Sen taidat arvata; kyseleppäs jotain elämäni vaiheista.

NIKO. Onko selkäs hiljan Martan pamppua maistanut?

TOPIAS. Aha haha; kuinka vihaa täynnä! Nyt tunnen sinun, entinen naapurini. Löisitpä minua, mutta katsos, kätes ovat koreasti sidotut.

NIKO. Minä en tahdo lyödä toisen vaimon miestä. Mutta päästäkäät mua siteistä.

JAANA *(itsekseen)*. Isänikö näkisin, mutta varkaana? Minä kauhistun.

KRISTO *(itsekseen)*. Minä onnea toivon ja pahinta pelkään toki.

NIKO. Mua päästäkäät, muutoin hävitystä ympärilleni saatan, kuin juoksussaan kappaleiksi lentävä myllynkivi. — Päästäkäät!

SAKERI. Sinä olet vankimme.

NIKO. Miksi olette mun vanginneet?

SAKERI. Että olet varas.

NIKO. Varas! *(Katkaisee siteensä).* Sinä ryökäle! todista sanas, sitä muutoin kadut, ja hellitä jalkani, mies. *(Tempaisee jalkanuorallaan Sakerin nurin, Iivari ja Topias aikovat karata hänen päällensä).* Pysykäät matkan päässä, jos mielitte säästää pääkallojanne.

KRISTO. Älkäät koskeko häneen, vaan sanokaat syy, miksi olette sitoneet hänen. Tässä seison minä ja tahdon häntä puolustaa.

SAKERI. Katsokaamme, ett'ei pääse hän pakoon.

TOPIAS. Hän ei pääse.

IIVARI. Hänen kyllä pitelemme.

NIKO. Kohta menen. — Mutta sinäkö tyttäreni? *(Syleilee Jaanaa).* Jaanani, taidatko minulle anteeksi antaa?

JAANA. Kaikki, kaikki, kun ette vaan ole se, miksi nämät teitä syyttää.

NIKO. Kunniallinen olen; muusta rikoksesta en tiedä, kuin että kerran laivastani karkasin, ja siitäpä söin jo vettä-leipää Turun linnassa, juuri silloin koska tapahtui tämä varkaus, jota nämät nyt tahtovat saattaa päähäni. Siellä istuin silloin ja sinne tulin suoraan Engelsmannin laivalta. Kaikki todistaa taidan; tämä seisoo passissani myös, jonka vaadin takaisin tuolta mieheltä.

SAKERI. Sen saat, koska annan.

IIVARI *(itsekseen).* Liukuisiko kulta kädestäni vielä? Mutta sitä en usko.

ESKO *(joka seisoo taempana muita jäseniä. Itsekseen).* Minä pelkään, minä pelkään. *(Lautamies Eerikki tulee).*

TOPIAS. Tuossa lautamies kuin käsketty. — Minä manaan oikeuden nimessä teitä ottamaan tarkan vaarin tästä miehestä, joka on se peräänkuulutettu kreivin varas. Poikani, Iivari, otti hänen kiinni.

EERIKKI. Mitä turhia leksottelet? Se varas kiinniotettiin eilen Vanajan kirkolla, sen näin itse.

IIVARI *(itsekseen).* Tulinen helvetti! Nyt on soppa edessäni taas.

ESKO *(itsekseen).* Minä olen onneton!

NIKO. Mitä noin tuijottelet minuun, ystävä Eerikki?

EERIKKI. Mitä konstia taas, Niko? Mihin on partas joutunut, sinä kanalja? Missä on ryhevä partas, jota Hämeenlinnassa sun, pari päivää sitten, näin kantavan?

NIKO. Kuule pieni kertomus, ja nämät toiset kuulkoot myös, jos se heitä miellyttää. Näille kahdelle, jotka tulivat kaupungista, tein pienen kepposen Puol'matkan krouvissa. Siinä haasteltiin eräästä varkaasta, jonka sanottiin löytyvän niillä seuduilla ja jonka he toivoivat saavansa kouriinsa, ansaitakseen sen suuren luvatun palkinnon. Tuo mustahiuksinen ystävä tuossa lupasi, jos hän käsittäisi varkaan, hänen kohta istuttaa rattaillensa ja kyydittää hänen kotopitäjän nimismiehen luoksi. Minä äkkäsin hänen olevan samasta pitäjästä kuin minä itse ja, koska olin kovin väsyksissä, mielin päästä kyydillä kotiin; sentähdenpä kävin salaliittoon krouvarin kanssa, saadakseni itseni oikein tämän mainitun varkaan muotoiseksi. Kaikki kävi kuin tulta pohtaen. Krouvarin tukkaani keritessä partani ajoin, aino-

astaan tämän piikin jätin ja painoin tämän pilkun nenäni viereen, — ja se kadotkoon taas! *(Pyhkäisee pois pilkun).* — Toinen hattu ja takki vielä, jotka sain krouvista, ja se suuri varas astui sisään krouvitupaan. Nämät kohta kuin kotkat niskaani, sitoivat minun, ja riemun metelillä — sillä luulivatpa käsittäneensä kalliin aarteen — kyydittivät he minun kotiin. Tässä seison nyt ja kiitän kyydin edestä!

EERIKKI *(nauraa).* Sinä veitikkä!

JAANA. Isäni, olkaat tervetullut!

KRISTO. Terve tuloa! Ja tulittepa otolliseen aikaan. Oi onnen hetki! Tässä on siis Jaanan isä, tytön oikea naittaja. *(Lautamiehelle).* Lautamies, käykäät puhemiehekseni.

EERIKKI. Kernaasti. Tässä, Niko, seppä Kristo, oiva ja vikkelä mies, rakastaa tytärtäsi; anna hänen saada se, hän on ansaitseva hyvän vaimon.

NIKO. Mitä sanot itse, Jaanani?

JAANA. Suorasti puhua tahdon. Oi! olettehan oma isäni, tukeni ja turvani? Eihän tarvitse mun enään pelätä vieraan vihaa? Sydämmeni aatokset teille sanoa tahdon. — Tätä miestä kauan rakastanut olen, hän yöt ja päivät on ainoa aatokseni ollut, ja armahin toivoni on joutua hänen vaimoksensa; mutta karmeasti on meitä estetty yhtymästä avioliittoon. Oi, isäni! minä paljon kärsinyt olen.

NIKO. Sen uskon. Sun silmäs katse on kärsivän seraahvin.

JAANA. Mutta en toki kannella tahdo, en, sitä en tee. Onhan kaikki hyvin taas.

SEPETEUS. Tosin on tyttö päiviä tuimia koettaa saanut; mutta ankara sananlasku sanoo: „silakka ei pahene suolassa“.

NIKO. Jaa, kanttori, hän on kelpo tyttö, sen näen. — Ota ystävääsi kädestä; minä kihlaan teidät, minä myös. *(Kristo ja Jaana ottavat toinen toistaan kädestä).*

MARTTA *(itsekseen).* Siis kaikki kadotettu. Kirous, kirous! Tätä en kestää voi.

NIKO. Tulevana sunnuntaina käyköön kolmas kuulutus.

KRISTO. Silloin vietämme häämme myös ja sitten nostamme viisi sataa riksiä. Se on nyt varma saaliimme, sillä eihän taida Esko enään kanssamme kilvoitella. Jos päättäiskin hän itsensä kihlata paikalla, niin on kuitenkin hänen häihinsä viikkoja kolme, mutta meillä ainoastaan viisi päivää. Voitto on meidän! Mutta mitä on kaikki tämä sinun suhtees, tyttöni, jonka nyt vissisti omakseni tiedän! — Kuitenkin, voitto on meidän!

SEPETEUS. Sallimuksen käsi, sallimuksen vilpitön käsi! — Totuuden kieltä lausun. Tältä turvattomalta tytöltä koetettiin juonilla monikoukkuisilla oikeutensa kietoa pois, estellen la'illista liittoa, mutta kaikki toisin kääntyi. — Te, jotka kiellätte löytyvän sallimuksen johtavaa perämelaa, käykäät tänne, käykäät Nummisuutarin pihalle, näkemään esimerkkiä edessänne; sen teitä sokeudella lyömän pitää kuin ukkosen sinertävä salava. — Suuri onpi vääryyden voima, mutta oikeuden suurempi vielä. Ja tämä on lohdutus! — Mutta mitä joulupukkia tuodaan tuolta? *(Kuokat, kantaen Mikkoa, tulevat vasemmalta).*

ESKO. Olethan siinä, Mikko? *(Asettavat Mikon istumaan maahan).*

1:N KUOKKA. Kanttorille sidottavaksi tuomme miehen; hän on murtanut jalkansa.

ESKO. Vai niin, Mikko! Noh, enpä tahdo pititellä, sinä olet saanut osas.

TOPIAS. Sinä juutas! Mutta olethan kaatunut vihamieheni, sentähden istu rauhassa siinä.

SEPETEUS. Niin, tässä taasen välähtelee kostonenkelin miekka. Taivas, sinua kiitän, ettäs rankaiset; muutoin vääryys, pilkka, riettaus ja petos täällä röyhistyisivät ylös pilvihin, anastaisivat korkeuden istuimen, ja hävityksen pimeys tulis meille perinnöksi ikuiseksi, mutta tasapainon, o taivas! pitää täällä rankaiseva henkes. — Niin, Mikko Vilkastus, tämä on niitto kylvöstä, pistelevä, ohdakkeinen niitto, mutta kylvä tästälähin viisaammin. *(Katselee hänen jalkaansa).* Paha murros. Seitsemän viikon perästä sinä kenties vuoteesi jättää taidat; mutta ole varma siitä, että hautaas saakka ykskolmatta astelet. Ontuvana kuolet, mies. — Mutta kantakaa hän Tiehaaran Priitan luoksi; muijalla on tavallisesti yhtä ja toista rohto-ainetta. Viekäät hän sinne; itse tulen perässä kohta. *(Kuokat menevät, kantaen Mikkoa).*

EERIKKI. Minä teen, mitä virkaani kuuluu. — Esko, sinun Karri antaa käskeä käräjiin vastaamaan koirantöittesi edestä kasvate-tyttärensä häissä. Käräjät alkaa kolmas päivä Syyskuussa Marttilan talossa Hätylän kylässä. — Tästä vedät tuiman sakon, poikani.

TOPIAS. Mitä kuulen minä!

MARTTA *(itsekseen).* Tämäkö vielä?

TOPIAS *(Eskolle).* Mutta sinua en taida uskoa pojakseni. Kuka olet sinä?

ESKO. Esko.

TOPIAS. Sano: Eskon haamu, hänen ennuksensa. — Ilman hattua ja toista kenkää! Kuka olet, mies?

ESKO. Esko.

TOPIAS. Oletko lihaa, luuta ja verta? Tule, että saan sinua tunnustaa; ennen en usko sinua Eskoksi. — Tule!

SEPETEUS. Te'e, niinkuin isäs käskee. *(Esko lähestyy hitaasti isäänsä).*

TOPIAS *(Joltisesti päissään. Laskee tunnustellen molemmat kätensä Eskon olkapäälle).* Jaa, me olemme nyt eroitetut. Mene, mene, ja älköön sinä ilmoisna ikänä silmäni sinua nähkö enään! Mene!

SEPETEUS. Te'e, niinkuin isäs käskee. *(Esko poistuu muutaman askeleen isästänsä).*

TOPIAS. Ja ota myötäs, mitä sinulle kuuluu. Tässä on lakkis. *(Viskaisee lakin päästään Eskon jalkoihin; Esko kääntyy ympäri, ottaa sen ylös ja panee sen päähänsä).* Sinustako naimisiin! Köntti! — Annappas takaisin valtuuskirja; lupauskirjani tänne! *(Esko antaa hänelle kirjan, Topias katsoo siihen).* Mikä on tämä variksen-jalka? — Ei vastausta. Tämä variksen-jalka? kysyn minä.

ESKO. Kyllä se on minun puumerkkini. Sen luulin siinä tarvittavan la'illisuuden tähden.

SEPETEUS. Mikä kopea rohkeus!

TOPIAS *(repii rikki kirjan ja viskaisee kappaleet Eskon silmille).* Sinä peeveli!

ESKO. Puhu puolestani, Iivari!

TOPIAS. Jaa, kas Iivari. Paras puolustajas! — *(Iivarille).* Otanpa kynsiini sinun myös. — Missä on kuorman hinta?

ANNA MUORI. Missä on minun nuuskanaulani?

LEENAN-KALLE. Ja minun ampuvarani, kruuti ja haulit?

IIVARI *(itsekseen).* Nyt olen kiinni. — Koetanpa tehdä itseni hulluksi, se kenties pelastaa selkäni. *(Mullistelee silmiänsä).*

TOPIAS. Te'e tili kuormasta ja ostoksista, mies sinä; sinä onneton mies ja Esko samoin. Taivas varjelkoon minua teistä!

IIVARI *(teeskennellen itsensä hulluksi).* Taivaan-kierukka putosi pilvistä alas, että mötkähti, ja jalka poikki.

TOPIAS. Kuka?

IIVARI. Taivaan-kierukka.

TOPIAS. Häh!

IIVARI. Tämä mailma on käynyt ylös-alas, niinkuin pyhä Pietari sanoo.

TOPIAS. Älä, älä, poikani, koe pettää meitä tällaisilla konsteilla.

IIVARI. Päässäni krapisee paistettuja herneitä.

SEPETEUS. Suuri veijari, suuri kanalja!

ESKO. Ehkä on tässä täydet käsissä; sillä hänellä on tällä hetkellä paljon surua niinkuin minullakin.

IIVARI. Suru pannaan säkkiin, säkki lättiin ja iso tynkö oven päälle. — Mutta kuuletkos mitään täältä päästäni?

ESKO. En mitään.

IIVARI. Sieltä kuuluu jotain.

ESKO. Mitäs sieltä kuuluu?

IIVARI. Ei mitään liikoja.

ESKO. Älä mullistele silmiäs noin. Muotosi on hirveä.

IIVARI. Ja sinun muotos on punainen kuin turkinlanka. — „Punainen mustaa tuikkii“, mikä on se arvoitus?

ESKO. Nyt ei huolita siitä.

IIVARI. Minä rukoilen sinua: selitä minulle se arvoitus: „punainen mustaa tuikkii“.

ESKO. Se on liekki, joka tuikkeilee mustaa pataa. — Mutta veli kulta, sano minulle: oletko sinä totisesti hullu?

SEPETEUS. Hän hullu! Suuri veijari!

TOPIAS. Yhtä viisas kuin minäkin.

IIVARI *(itsekseen)*. Näkyy, kuin ei auttais tämäkään.

TOPIAS. Kas tämmöisiä poikia minulla on, kanttori! Kuritukseksi ovat he minulle annetut.

SEPETEUS. „Kurita tääll', säästä siell'!“

TOPIAS. Niin veisaamme, mutta kova on tämä kuritus. — Millä maksan, Iivari, puolestasi kylän säntirahat, jotka olet hävittänyt? Millä maksan sakkos, Esko? Te peijoonit! pampusta pitää teidän saaman, että mökkimme huiskuu. — Esko, millä maksan sakkos?

EERIKKI. Häärauhan rikkominen sakottaa kovin.

ESKO. Sakosta ei niin paljon puhetta, lautamies. Minä en ole juuri vielä täys-ikäinen; siis taidan päästä koko asiasta pienellä pieksiäis-saunalla lakituvan porstuassa, jos niin tahdon. Mutta tämä olis häpeä. — Minä sanon toki: ei niin paljon kopeilemista sakosta.

EERIKKI. Siitä suorita itses, miten parhain taidat. Minä olen tehnyt tehtäväni.

SEPETEUS. Niin, tänäpänä ansio palkkansa saanut on ja rangaistuksensa pahuus. Sinä oikeuden päivä!

TOPIAS. Kanttori, minä käskin teidät poikani häihin; tosin kyllä näyttää, kuin ei nousis tästä mitään juhlaa; mutta minä käskin teidät kuitenkin.

SEPETEUS. Siitä kiitän sinua! Mutta luulenpa itseni vieraaksi, jonka puhetta ja käytöstä ei tarvitse sun hävetä. Minä totuuden kieltä puhun, sanoen, että tämä tapaus on sinulle ja vielä muillenkin kurittava rangaistus ja varoitus, mutta tytölle tässä ansaittu onni. — Iloitse, Jaana!

JAANA. On siis tullut ilon päivä, jota ennen kaukaisena valona synkeästä laaksosta katselin, eikä se mua lähestyä tahtonut. Se tullut on ja vierastanpa sitä vielä, sen lempeässä paisteessa kainostelen kuin pieni lapsi. — Nyt yht'aikaa ystäväni omakseni sain ja isän armaan löysin. Isäni, teille kuolleen äitini terveykset saatan! Ei kironnut hän teitä, ei, vaan siunasi ja sanoi: „jos sun isäs luoksesi palaa vielä, niin sano hänelle terveiseni, sano: terve-tuloa mereltä eksyttävältä!“ Niin hän haasteli hetkeä ennen, kuin silmäkantensa umpeen kävivät.

NIKO *(pyhkien kyyneliänsä).* Sovinnon kihara-hiuksinen enkeli tänään vallitsee. Liehutellen lumivalkeata viiriänsä, hän haahteni mereltä myrskyiseltä johtaa rauhan satamaan, ja ympärilläni seisoo lapsuuteni tienoot taas ja nä'yt, ahot, kankaat, pellot leikatut, aumat pelloilla ja sauhuvat riihet; kaiken tämän näen ja korvis-

sani kielen lempeän kuulen. Päivää toista tämänkaltaista en elinkaudessani enään näe; sentähden sen tahdon iloisesti viettää ja vihamiestä, onneni kadehtijaa, ei silloin oleman pidä. — Tämän huoneen asukkaat, teidän kaikkein kanssanne sovintoon käydä tahdon. Silmämme vihainen isku ystävyyden loisteeksi muuttukoon! Toverit ja kylänmiehet, tehkäämme niin!

SEPETEUS. Minä panen sanansa sydämmellenne, sinä Nummisuutarin perhe!

TOPIAS *(itsekseen)*. Totisesti, niin eikö koske puheensa sydäntäni!

NIKO. Tämä on vielä Jaanan koto; suokaat, että on se myös minun kotoni tänä ehtoona. — Jaanani, sinun kauttas älköön tässä närkästystä olko! Sinä sanoit, ettes kantele, niin tahdon minä myös; sinä elatusvanhempias et moittia saa; sillä malta, heissäpä toki on ollut tukes ja suojas, heidän kädestänsä elos ja vaattees saanut olet!

JAANA. Sentähden olen heille kiitollinen, kiitollinen kuolemaan asti!

TOPIAS *(itsekseen)*. Kelpo tyttö, sen olen aina sanonut!

MARTTA. Jaana, eipä minun juuri edessäsi tiliä tehdä tarvitse, mutta yhtä kysyn sinulta toki. Sinua puheella tuimalla ja kiukkuisella — sillä äkeä on luontoni — kohdellut olen, sen todistan; mutta olenko koskaan kättäni päälles laskenut?

JAANA. Ette koskaan, elatus-äitini!

MARTTA. Toisen lasta en lyö, vaikka peittoisinki omiani kuin hallia; he omiani ovat, ja löisinkö heidät

vaikka rammoiksi, niin eipä kose se muihin; heidän elätän itse!

JAANA. Teitä kiinteän kohtelemisen edestä kiitän myös! Jos hempeyttä mua kohtaan osoittaneet olisitte, mun sallineet heittäytä riettauden helmaan, niin olisinpa kentiesi nyt tyttö kurja, ylenkatsetta ansaitseva kaikilta. Mutta teitä kiitän, että näin vapaasti nyt isääni ja sulhaistani kasvoihin katsoa taidan.

MARTTA *(itsekseen)*. Jumal' avita! puheensa mieltäni lämmittää!

NIKO. Sinä päivä soma! Hyminän kuulen honkien kruunuista nummella. Soitto menneistä päivistä! — Naapurimme, huomaitkaat, että aurinko laskuunsa likenee; siis heittäkäämme hiiteen kaikki viha ja vaino, ennenkuin päivän ruhtinas kasvonsa peittää. Sovintoa tahdon!

TOPIAS. Minä myös, entinen kasvukumppanini. Tässä on käteni!

NIKO. Terve, Topias, terve!

ESKO *(itsekseen)*. Myös minun kivikova sydämmeni liikkuu, niinkuin kivikin, koska sitä liikutetaan. *(Ääneensä)*. Sopikaamme kaikki! — Terve, Kristo, terve!

KRISTO. Terve!

ESKO. Niin! — Entäs, Iivari?

IIVARI. Olkoon menneeksi! Terve eno Sakeri! Kätelkäämme miehissä, niin saamme juoda kättiäisiä.

SEPETEUS. Iivari! Tässä on totuus käsissä.

IIVARI. Suokaat anteeksi, vaikka löin vähän leikkiä. Sovintoa tahdon todenteolla minäkin. Ennen ystävien kasvoja ympärillämme kuin vihamiesten!

TOPIAS. Martta, sinä myös sydämmesi lievetä anna! Sinä olet ääneti.

SEPETEUS. Topiaksen vaimo, sinulle sanasen lausun. Kaikkein povessa sinä itseäsi kohtaan pahuutta ja ilkeyttä löytyvän luulet ja tämä ajatus veresi lakkaamatta kuohinassa pitää; mutta käyppäs omaan povehes, vaimo, ja alkusyyn mielesi kiukkuun ja vimmaan siellä sinun löytämän pitää. Usko tämä!

TOPIAS. Martta, jos on sinulla korvat, niin kuule!

MARTTA. Eikö ole tämä kiusan ja murheen päivä? Poikamme viimein kotia tulleet ovat, tuoden meille häpeän ja viimeisen häviön!

ESKO. Antakaat meille anteeksi!

MARTTA. Anteeksi teille! Ja olisko sillä kaikki parannettu? Ennenkuin pahat elkenne näiltä retkiltänne maksaneet olemme, niin onpa kädessämme kerjäläis-sauva! *(Jaana kuiskaa isäänsä korvaan).*

NIKO. Juuri niin, Jaanani! Kuulkaat, mitä mulle tyttöni kuiskasi ja mitä jo itsekkin mietiskelin. — Onhan ystäväin tapa jakaa saalis tasan. Kahda pankaamme voitto. Kaksi sataa viisikymmentä riksiä teille ja sama meille! Mitä sanot, Kristo?

KRISTO. Olkoon niin!

NIKO. Siis suoriutte hyvin, Topias ja Martta, poikienne nuoruuden hulluuksista. Ja älköät tehkö enään niin!

TOPIAS. Niko, Niko! *(Puristaa häntä kädestä).* Sinä olet oivallisempi, kuin luulinkaan. Puolet voitosta!

NIKO. Sanassani pysyn, ja se on Jaanan tahto!

TOPIAS. Sinä kevät-illan kukkanen! annas kuin

syleilen sinua. Äijä-karru tahtoo sinua syleillä! *(Syleilee Jaanaa).*

MARTTA *(itsekseen).* Sinä hyvä lapsi! Hyvyytes mua enemmin liikuttaa kuin tämä raha-voitto.

EERIKKI. Parhain näin! Kaikki tulkoon hyville teloille taas! — Käy, Esko, koska aikaa saat, käy ja sovi Karri pois! Minä tunnen hänen; sovintoja ei sinun maksaa tarvitse, ainoastaan, mitä hävittänyt olet. Mene ja tee sovinto!

ESKO. Sen teen niin pian kuin mahdollista.

TOPIAS. Ja teidän vahinkonne, Anna muori ja Leenan-Kalle, ja jonkun muun vielä, teidän vahinkonne pitää palkituksi tuleman! — Mutta sinä, Iivari, muista tästälähin!

IIVARI. Isä, minä häpeen! Tämä vaikuttaa enemmin kuin kuritus, tuhat vertaa enemmin. Minä häpeen kuin koira muistellessani yhtä ja toista. — Pois entinen elämä!

SEPETEUS. Jaa, Iivari; nuori nallikka ja niin kiltisti klasia kallistella! Poika, katso, ettes saa sauvastani!

IIVARI. Hyvästi antakaa!

SEPETEUS. Noh, näetpä, että kaivetaan vielä puun juuren ympärillä; mutta näytä pian hyviä hedelmiä!

IIVARI. Minä jotain teen!

SEPETEUS. Te'e ja te'e se niinkuin mies!

IIVARI. Minä merelle lähden, Niko!

NIKO. Oikein ja uljaasti päätetty, Iivari! Siellä sun leipäs, sen näen luonteestasi!

IIVARI. Minä merelle lähden, ja koska sieltä palaan tervehtimään heimoani täällä, niin olenpa merimies

komea ja kultaa on kukkarossa; ja monen profetan häpeälle saatan.

NIKO. Hyvä!

TOPIAS. Ha ha ha, sinä Iivari poikani! — Te'e niin, te'e niin ja ole terve-tullut takaisin!

IIVARI. Se on päätetty.

ESKO. Iivari lähteköön merelle, minä neuloskelen täällä isän kanssa, enkä nai koskaan, en koskaan. Mitä vaimosta? Minä tunnen sen suvun nyt. Petturia ovat he.

SEPETEUS. Sinä kentiesi harkitset myöskin parhain.

ESKO. En koskaan nai, en, se on päätetty.

MARTTA. Hääpöydän huoneesemme rakensin, mutta muuttukoon se nyt Kriston ja Jaanan kihlauspöydäksi. Sinne käsken teitä kaikkia. Tehkäät hyvin ja astukaat sisään! *(Menee huoneesen, jättäen oven auki).*

NIKO. Kaikki, kaikki! Älköön yksikään jääkö seinän taa. — Te myös, vanha Anna muori, ja sinä, poika; sinua en tunne, sinä olet nuorempaa juurta.

LEENAN-KALLE. Minua kutsutaan Leenan-Kalleksi!

NIKO. Tule sisään, Leenan-Kalle! Kaikki sisään, ja ilon edestä välttyköön ynseys ja murhe!

ESKO. Onpa tänä päivänä murhe ja ilo, epäilys ja toivo vaihdelleet. Kirjava se on ollut kuin lammaslauma.

SEPETEUS. Sinä suuri päivä! Rangaistuksen leimauksia ja jyrinätä seurasi sovinnon kirkas taivas. Muistakaamme tätä suurta päivää!

TOPIAS. Pöytään, ystävät! — Astu edellä, Antres, ja puhalla klanettias, jälessäs tulee pestiäiskestin juhlakulku! *(Kaikki menevät huoneesen, kraatari edellä puhaltaen Porin marssia).*

KIHLAUS.

KOMEDIA 1:SSÄ NÄYTÖKSESSÄ.

HENKILÖT:

AAPELI, } kraatareita ja vanhoja nuoria-miehiä.
EENOKKI, }

EEVA.

JOOSEPPI, Aapelin oppipoika.

(Aapelin huone: perällä ovi, oikealla pöytä ja sen vieressä rahi, vasemmalla tuli-sija, jonka ääressä **Jooseppi** seisoo kauhalla liikutellen tulella kiehuvaa pataa. **Eenokki** tulee).

EENOKKI. Päivää, Jooseppi!

JOOSEPPI. *(Kääntyen ympäri ja kumartaen syvästi, hellittämättä toki kauhaa kädestänsä).* Päivää!

EENOKKI. Sainpa mestariltas tärkeän kutsumuksen tulemaan tänne hänen huoneesensa noin tähän aikaan.

JOOSEPPI. Niin on asia.

EENOKKI. Miksi kutsui hän minua ja missä on hän itse?

JOOSEPPI. Eikö ole teillä jo tietoa?

EENOKKI. Ei yhtään, ei yhtään, poikaseni.

JOOSEPPI. Tässä tapahtuu tänäpänä kihlaus.

EENOKKI. Kihlaus! Hm! Vai kihlaus. Kenen hän nai?

JOOSEPPI. Hä, Herrojen-Eevan.

EENOKKI. Vai Herrojen-Eevan. Tuliko mies juonikkaaksi, hurjapäiseksi, villityksi, vai mistä kieppasi hän tämän rohkeuden?

JOOSEPPI. Preivin kirjoitti Herrojen-Eeva tällä tavalla mestarilleni eilen illalla: „Kraatari Aapeli! Lyhyesti tahdon tietää antaa, että, jos Jumala niin on sallinut, olen valmis kohta tulemaan aviopuolisoksenne. Tulkaa minua kyydittämään täältä luoksenne; sillä herrat jätän minä tämän iankaikkisen pilkun päällä. Sen olen nyt vahvasti tykönäni päättänyt“. Niin seisoi preivissä.

EENOKKI. Ja mestaris tämän luettuansa rupesi tuumailemaan ankarasti?

JOOSEPPI. Pasteeraili, pasteeraili edes takaisin permannolla, raappien niskatukkaansa.

EENOKKI. Kihelöitsipä miehen päässä; mutta sitä en ihmettele. — Millä tavalla luonnistui asia?

JOOSEPPI. Yölläpä vasta leikki nousi. Kovin levoton oli mestarini. Milloin pasteeraili hän, milloin heitti hän itsensä taasen vuoteelle, mutta samassa pyörähti hän ylös jälleen ja rupesi uudestaan pasteerailemaan, raappien aina niskaansa. Kolme kertaa kävi hän valelemassa päätänsä kaivolla. Hän pelkäsi aivoansa, näette.

EENOKKI. Eikä ihme; sillä onpa sitä pehmitetty. Tuumaile ja harkitse, harkitse ja tuumaile joka uusi muudi, leikkaus ja sauma, niin kysytäänpä viimein, kuinka on päävärkin laita. — Mutta mielinpä kuulla, kuinka kävi lopulta.

JOOSEPPI. Tultuansa kolmannen kerran kaivolta höyryvällä päällä, herätti hän minun, ilmoitti syyn levottomuuteensa, luki preivin minulle ja pyysi minulta neuvoa oman-tuntoni nimessä. Katsokaas, mikä veljellisyys!

EENOKKI. Rakkaus lievittää ja avaa sydämmen, sielun ja mielen. — Mutta minkä neuvon annoit mestarilles?

JOOSEPPI. En kieltänyt enkä käskenyt.

EENOKKI. Oikein! — Tapani tosin on puhua aina aatokseni ulos; mutta yksi asia löytyy, jossa olen vaiti kuin myyri. Älä kiellä miestä ottamasta naista, johon hän kerran on iskenyt silmänsä; hän ottaa hänen kui-

tenkin, ja joskuspa kuiskataan naisen korvaan sun kieltävä neuvos, jonka lunttu tuskin Paratiisin niituilla antaa sulle anteeksi.

JOOSEPPI. Minä en kieltänyt enkä käskenyt, vaan pyysin hänen heittämään kaikki Jumalan neuvopöydälle. Tämä vaikutti ja heti nukkui hän kuin tallukka ja minä samoin. Hän aamulla taasen kyllä käytteli neulaansa vinhasti, mutta toisialle tyyräili aatoksensa; sen huomasin, koska silloin tällöin mulautin salaa katsoa hänen puoleensa. Niin neuloi hän hetken, mutta äkisti keihästi hän neulallaan uuden tyynynsä, naulitsi sen hirveän lujasti pöytään, ryntäsi ylös, puki päällensä parhaat vaatteensa, lähetti sanan teille, tullaksenne tänne, mutta itse läksi hän noutamaan morsiantansa, Herrojen-Eevaa.

EENOKKI. Tämä naiminen, pelkään minä, on häneltä loiskaus onnettomaan kirnuun. Eeva on kahden naimattoman herran emännöitsijä, ja kuullaanpa hänen useinki mekastelevan heidän kanssansa. Tästäpä yhtä ja toista arvella taitaa, ja paljon rähisee heistä mailmakin. Jumala heille heidän syntinsä anteeksi antakoon! Mutta miksi ei toinen heistä nai tätä Eevaa? Mutta Eeva on tuittupää, tuiskea, näetkös, morakka, tahi niinkuin ruotsalainen sanoo: turski. *(Ottaa nuuskaa).*

JOOSEPPI. Ja niin herramainen.

EENOKKI. Tosi. Koska hän käy, katsahtaapa silloin tällöin sivullensa liehuvia hameliepeitänsä, sen olen huomannut — vähän epäiltävä merkki tyttö-ihmisestä. Tosin palveli hän vuoden Helsingissä ja joteskin isoista herrasväkeä; mutta eipä tarvitsis, sanon minä, eipä tarvitsis itseänsä sentähden lyödä niin herramaiseksi, niin

fiiniksi; sanalla sanoen, niin ymmärtämättömäksi, kuin Eeva teki. Vähempikin piisaisi muonamiehen tyttärelle. Onko tämä alhaisen ihmisen kieltä: „missä nakriit kasvaa, puussa vai maassa?“ Nauriit, näetkös. Niinpä kysyi hän maamiehiltä torilla. Entäs tämä kysymys: „kultapappa, mikä on tuo korea lintu, joka hyppelee tuolla kartanolla?“ Hän ei tuntenut, näetkös, harakkaa tultuansa maalle. *(Naurahtaa, mutta kovin vähän).* Noh, ehkä ei tuntenut hän lintua. Sitä en mene arenteeraamaan, sanoo ruotsalainen. Mutta kas, kas, kuinka kerkeä on ihmislapsi näkemään raiskaa toisen silmässä, mutta ei malkaa omassa. Mutta minä pidän virkaveljestäni enkä sois hänelle huoneenristiä, jonka nyt pelkään hänen saavan.

Jooseppi. Kyllä, kyllä siitä nyt toinen elämä nousee tähän huoneesen.

Eenokki. Pahoin pelkään, pahoin pelkään. — Eeva on taas vihastunut herroihinsa, ja vihan kiukussapa ottaa hän tämän askeleen; mutta kas, kun kuherruskausi on mennyt, niin katuupa hän kauppaansa ja ikävöitsee herrojensa luoksi jälleen. Sillä Aapelilla ei ole niitä kommervenkiä, niitä rinnan röyhistyksiä ja sitä äänen komeata kilausta, joita Eeva on oppinut näkemään ja kuulemaan, ja jotka saattavat kevytmielisen tytön silmät liekehtimään niin herttaisesti. — Aapeli on vähän, hieman vähän yksinkertainen, mutta hyväsydämminen, vallan hyväsydämminen mies.

Jooseppi. Hyvä hänen nimensäkin on.

Eenokki. Mutta hellä sydämmensä saattaa hänen välisti toimiin, joita seuraa katumus. Minä, mukama

mies, olen aina tämmöinen vakava pellavaloukku, oikein sahapukki. *(Naurahtaen vähän).* Mitä padassa kiehuu?

JOOSEPPI. Siellä kiehuu makkaranpalasia, kryyniä, vettä ja suolaa. — Kuulitteko rattaan jyryä?

EENOKKI. Kuulin totisesti. He tulevat. *(Erikseen).* Niin, niin, piikaseni; tänne astut, mutta tiedänpä, ettes tee sitä sydämmellisen, puhtaan rakkauden pinnistyksestä. Niskani panen pántiksi, ettäs tillastit herroiltasi naimista, mutta koska ei siitä mitään tullut, niin käytpä nyt vimmoissasi polttamaan sammaletta fiinin, herramaisen kartuusin verosta. *(Aapeli ja Eeva, molemmat kantaen nyttyä kädessään, tulevat. Jooseppi, keskeyttämättä padan liikutusta, kumartaa syvään).*

EENOKKI. Terve tuloa, morsiuskunta!

AAPELI. Me kiitämme sinua. Sinä olet tässä juuri tarpeellinen. — Istu, Eeva. — Onko Jooseppi sulle jotain puhunut?

EENOKKI. Lyhyesti.

AAPELI. Onhan minulla nyt edes se, joka paitani pesee. — Istu, istu, Eeva.

EEVA. *(Erikseen).* Tämmöinen tupa! Huhkaimen pesä! *(Aapeli ottaa nytystä sokerirasian ja asettaa sen pöydälle).*

AAPELI. Sokerirasia on kuitenkin eheä. Tiedä, Eenokki, että olemme pyörineet kamalassa leikissä, sekä minä että Eeva. Oi niitä jumalattomia herroja!

EENOKKI. He kaiketi kohtelivat sinua kopeasti, trumantisti?

AAPELI. Kiitän, ett'en saanut heiltä selkääni.

EENOKKI. Sula kateus.

AAPELI. Ei ollut, näetkös, mentävä sisään; kartanolla seisoin vaan ja otin vastaan Eevan kapineita. Mutta koska viimein olimme valmiit lähtemään ja istuimme rattaille, niin arvaas, mitä tekivät?

EENOKKI. Häijyn koiranjuonen. Tiedänhän mä sen.

AAPELI. Tulipa pieni poika, herrojen käskystä, sanoi tahtovansa korjata hevosen häntävyötä, mutta peijakas pisti palavan taulankappaleen Ruskon hännän alle ja siinä samassa ampuipa yksi herroista meille pilkalla jäähyväis-ammahduksen. Rakas virkaveljeni, aatteles, millä hirmuisella vauhdilla me tulimme talosta. Rusko juoksi kuin vimmattu, potki ja juoksi korvat niuhossa. Ja olikos ihme, että me molemmat, niin Eeva kuin minä, huusimme täyttä kitaa hädissämme?

EENOKKI. Ei mikään ihme, mutta sepä ihme, ettäs seisot vielä tässä ja kertoilet tätä keikahusretkeäs. Kiitä, ettes makaa ojassa tallukset taivasta kohden.

AAPELI. Onni suojeli minua. Taulanpala helti viimein, ja vähitellen hiljensi Rusko juoksuansa, ja yhtä eheillä luilla kuin ennenkin istuimme rattailla, vaikka pamppailevalla sydämmellä.

EENOKKI. Voi julmia herroja, voi julmettuneita!

AAPELI. Sanos muuta. Ihmettelenpä, että Eeva on näin kauan menestynyt heidän kanssansa. Ettes jo ennen tehnyt tätä temppua, Eeva?

EEVA. *(Erikseen)* Jaa, sinä västäräkki! Suokoon Jumala, ett'en koskaan olis tätä tehnyt. Mikä hulluus minulta, mikä hulluus, jättää herrat ja tulla tänne turvekaton alle!

AAPELI. Mutta miksi on morsian niin äänetön?

EENOKKI. Tavallinen morsiamen alakuloisuus muuttaessansa miehelään.

AAPELI. Ja asiamme ei olekkaan vielä oikein välikappaleellisesti päätetty. Mutta ruvetkaamme juoneen; tehkäämme, mikä kuitenkin tehtävä on; sillä parempi karhun mahassa kuin hänen hampaissansa. Sinä tiedät, mikä harras ja tärkeä komento on tässä tapahtuva tällä hetkellä?

EENOKKI. Luulenpa tietäväni.

AAPELI. Kihlaus, la'illinen kihlaus, ja senpä tähden olen kutsunut sinun tänne. Käy toimeen, Eenokki! Mutta ensiksi pieni puhe!

EENOKKI. *(Yskii)* Että . . . että me nyt tällä hetkellä tähän kokoontuneet olemme, liittämään yhteen kahta sielua, nimittäin pitäjän-kraatarimestaria Aapeli Simeoninpoikaa ja neitsykäistä Eeva Matintytärtä . . .

AAPELI. Hänen oikea liikanimensä on Helander.

EENOKKI. Ja neitsykäistä Eeva Helanderia, yhteensolmimaan heidän onneansa sekä myötä- että vastoinkäymisessä. Ja tämä ei olekkaan mikään vetosolmu, ei suinkaan, vaan kiinteä umpisolmu, jonka ainoastaan kuoleman viikate poikki leikata taitaa. Hyvin muistakaa ja visusti sydämmeen kätkekää aviosäädyn velvollisuudet molemmilta puolilta. Miehen, nimittäin, tulee olla vaimonsa pää; se on hänen velvollisuutensa, ja vaimo olkoon miehensä heikompi astia; se on hänen velvollisuutensa. Ja käykää sitten käsi kädessä, Jumalan nimessä ja ilolintujen laulaessa, haudan syvyyteen. — Niin; mitä itse sanot, Aapeli?

AAPELI. Ei minulla mitään sanottavaa ole.

EENOKKI. Anna sitten sormus tänne.

AAPELI. Tässä on.

EEVA. *(Erikseen)* Mitä teen? Otanko ma vastaan sormusta? Voi minua mieletöntä!

EENOKKI. Aapeli antaa tämän sormuksen sinulle, Eeva. *(Antaa Eevalle sormuksen)* Kas niin. *(Laulaa veisaavalla äänellä)* „Saatanan juonet“ . . . Onhan tämä sinun tahtos, Aapeli?

AAPELI. Veisaa, veisaa!

EENOKKI ja JOOSEPPI *(joka jälkimäinen yhä liikuttelee pataa, laulavat)*:

„Saatanan juonet kauas poista“ . . .

EEVA. Mitä tässä laulelette! Pitäkää suunne kiinni, niin on parasta.

AAPELI. Hsht! Morsian ei suvaitsekkaan laulettavan.

EENOKKI. Hmm! Mutta laulu on kaksi lukua.

EEVA. Tässäpä kyllä rupeet keekoilemaan niinkuin kukko.

EENOKKI. Kukkoko?

EEVA. Ei yhtään laulua, sanon minä.

AAPELI. Ei, ei, koska niin on tahtos.

EENOKKI. *(Erikseen)* Hän on, niinkuin ma sanoin: morakka.

JOOSEPPI. *(Erikseen)* Kyllä, kyllä tästä nyt toinen elämä nousee meidän huoneesen.

AAPELI. Laulu jääköön tällä erällä. — Nyt, Eeva, käy uljaasti perheeni jäseneksi ja perehdy huoneessani.

EEVA. Tässä ihmispesässä. *(Hetki äänettömyyttä).*

AAPELI. *(Erikseen)* Ihmispesässä. Joteskin jyrkästi

sanottu. *(Ääneensä)* Tosin on huoneeni vanha, mutta vanhan sijaan rakennetaan uusi ja entistä uhkeampi.

EEVA. Ennenkuin on meillä uusi, niin olemme satimessa.

AAPELI. Ei satimeen jäädä, jos ei tätä hullummin eletä, Eevani.

EEVA. Nytpä muistelen huoneita, jotka jätin. Mikä eroitus! Haa! minä linnasta luolaan muutin ja läksin, hullu, iloisista herroistani pois ja matelin sisään kraatarin koijuun. Mikä eroitus, mikä eroitus!

EENOKKI. Tavallansa on eroitus suuri, mutta tavallansa . . .

EEVA. Pidä kitasi sinä, vares.

EENOKKI. *(Erikseen)* Haidjaidjoi, sitä sydäntä kuin sillä ihmisellä on!

JOOSEPPI. *(Erikseen)* Kyllä, kyllä tästä toista nyt tulee.

AAPELI. *(Erikseen)* Hän rupeaa konstailemaan, ja tuntuupa, kuin katuisi hän kauppaansa, ja minä, poika poloinen, rakastuin häneen vahvasti. Mutta tahdonpa hänelle ilmoittaa, että on minulla rahaakin, neljäkymmentä riksiä. Nätti summa kyllä! *(Ääneensä)* Tosin en ole rikas, en suinkaan, eikä ole minulla paljon rahaakaan, ainoastaan neljäkymmentä riksiä.

EENOKKI. Neljäkymmentä riksiä miehen taskussa! Silloin ei tarvitse käydä häntä koipien välissä.

AAPELI. Ei mitään kerskattavaa, ei mitään. No no, onhan siinä vähän. Kuinka hyvänsä, mutta usko minua, Eeva, etpä lyönyt silloin kättäs poroon, kun kraatarimestari Aapelin miehekses valitsit.

EEVA. Silloin istuin peevelin kelkkaan. Läksinhän kotoani, kuin olisi tieni kulkenut suoraa tietä helvettiin. Siitäpä jotain kohta aattelin. Miksi pistivät, miksi pistivät palavan taulankappaleen Ruskon hännän alle?

EENOKKI. Julmettuneet!

AAPELI. Lurjukset! Jos lakiin mentäis, niin peijakas heidät ottais. Palavan taulankappaleen! Ja ampuivat vielä!

EENOKKI. Haj djaj djaj!

AAPELI. Minä sydämmistyn. Kas semmoisista pedoista sinä läksit, mutta nytpä seisot siivon ja kunniallisen miehen katon alla.

EEVA. Kraatari! — Krapu!

AAPELI. Haukutko sinä minun virkaanikin?

EENOKKI. Ei sovi soimata, ei sovi soimata kraatarin virkaa.

EEVA. Minäkö kraatari Aapelin vaimoksi!

AAPELI. Neito, etkö ymmärrä, että haastelet vähän pahasti, pisteliäästi, ja että tällä tavalla hämmennät kihlaushetkemme korkean, juhlallisen ilon? Kraatari Aapeli! Jaa-ah, mikä kraatari Aapeli on? Olenko minä varastanut ja siitä syystä oravia haukkunut? Olenko lykännyt kenenkään härkää sapattina kaivoon? En suinkaan. Olenko minä kähminyt toisen miehen vaimoa? Pois se! Kuka sen taitaa sanoa ja todistaa? Minä panen tämän kysymyksen sydämmelles, Eeva Helander. Katsahda minua ja vastaa.

EEVA. Tuommoinen mies!

AAPELI. Tämmöinen olen vaan, fröökinäni.

EEVA. Mikähän sinä olet oikein?

AAPELI. Kraatari Aapeli olen vaan, kunnian mies, kelpaan vierasmieheksi koska hyvänsä ja kummiksi vaikka ruhtinoitten lapsille.

EEVA. Eikö se ole sama Kupparin Aapeli, joka äitinsä perässä tallusteli kylästä kylään kantaen ämmän kupinsarvi-pussia?

AAPELI. Että sarvet kalisi. Sama, sama.

EEVA. Sama nallikka, luulen minä, joka kerran paimenena ollessansa eräänä sateisena päivänä pisti lehmänsä niin koreasti isäni niittyyn ja menipä itse latoon maata. Mutta saattoipa sukkela onni juuri samassa isäni tyttären niitylle, ja hänpä sun selkäs pehmitti. Sinä muistat sen?

AAPELI. Muistan, muistan. Jos tällä haavalla otan ja näytän sinulle selkäni, niin pitää sun siellä näkemän merkit jumalattomasta menetyksestä ymmärtämätöntä piimäpartaista poikaa kohtaan, niinkuin minä silloin olin.

EEVA. Sen ansaitsit. Istua ladossa, lehmien hillotessa toisen niittyä, se oli mukavata.

AAPELI. Aih, aih! Jopa saitkin jotakin iskeäkses kiinni, niinkuin hyvästäkin asiasta.

EENOKKI. *(Naurahtaen)* Kantänka, sanoo ruotsalainen. *(Ottà nuuskaa).*

AAPELI. Mutta mitä vielä tiedät, fröökinä Helander, jonka „posket on niin punaiset ja puhe käy kuin rasva“, niinkuin lauletaan rakkaudenveisussa? Vai kuinka? Mitä sanoo fröökinä? Enemmin, enemmin sitä lajia.

EEVA. Jos kaikkea, mitä sinusta tiedän, rupeisin tässä kertoilemaan, niin jäisinpä varmaan huoneesi asukkaaksi.

AAPELI. *(Erikseen)* Huoneeni asukkaaksi. Kuuluupa vähän, kuin olisi hänellä totisesti aikomus tehdä takapero. Mutta hän ehkä koettelee luontoani.

EENOKKI. Minä sydämmen karvaudella olen kuunnellut, kuinka tämä neitonen tässä kaikin tavoin on koettanut leikata virkaveljeni hyvää nimeä. Mutta heitetäänpäs pikainen katsahdus tytön omaan syntikirjaan. Tiedätkö, mitä mailma sinusta hotisee ja huutaa? Kuinka elät sinä herrojen kanssa? Niinkuin pakana, niinkuin mahomettilainen. Minä kiivastun tällä hetkellä. Jumala armahtakoon teidän elämäänne! Jumala armahtakoon sekä sinua että herroja. Mitä on teillä käsillä siellä? Sanoppas. Te peijoonit, te turmelette tämän-aikaiset nuoret, saatatte heitä väliä-pitämättömiksi aviosäädyn arvosta ja pyhyydestä. Sinä vekara, niinkö sinua opetti isäs ja äitis? Niinkö sinua opetettiin rippikoulussa? Koska olet ollut viimeiseksi ripillä? Frookas pillit, sanoo ruotsalainen.

EEVA. Sinä hävytön mies, mitä on sinun minun kanssani tekemistä?

EENOKKI. Olenpa lähimmäises ja onpa velvollisuuteni niinkuin kristitty ihminen koettaa sinua oikaista, lunttu.

EEVA. Mutta minä tahtoisin sinun vääristää, vääristää tuhanteen mutkaan ja viskata sinun pellolle. Sinä viimeinen vaivainen, sinä hävytön kraatari, teethän minun hulluksi!

EENOKKI. Kas kas, näkyypä, kuinka kipeä on asia, ja minä pistin syvältä ja ilman armoa. Jaa, niin on

tapani. Minä ryntään aina esiin ilman pelkoa, vakaasti ja suoraan niinkuin ahven. Ja tästä sinun elämästäs, jumalattomasta elämästäs tahdon minä ottaa tuimasti kiinni, jos en sinulta parannusta näe.

EEVA. Kas näin elän vaan, kas näin. Mitäs minun teet?

EENOKKI. Kantelen provastille.

EEVA. Sinä tekisit sen? Haa! saisitpa plyijyä kinttuihis herroiltani.

EENOKKI. Minulla on pyssy myös.

EEVA. Joka ei tapa varpustakaan.

EENOKKI. Tappaa vaikka noita-ämmän, vaikka perkeleeltä riivatun tytön.

AAPELI. Älkää riidelkö, älkää riidelkö, ja sinä, Eenokki, älä huoli juuri enään soimata Eevaa. Hän on, näetkö, niinkuin morsiameni; ja sananlasku sanoo: yhtä luuta vuohensarvi, sitä poski kuin pääkin.

EEVA. *(Erikseen)* Sinun morsiames!

EENOKKI. Totuuden lausuin, ja olkoon se hänelle hyväksi. Tapani on, niinkuin sanoin, käydä aina esiin vakaasti, ilman pelkoa ja suoraan niinkuin ahven. *(Ottaa nuuskaa).*

AAPELI. Nytpä ymmärrän, mitä Eeva tarkoitti näillä vähän niinkuin kieroilla sanoillansa: koetella luontoani. Mutta antakoon hän anteeksi lyhytnokkaisuuteni; sillä lyhytnokkaisuutta, Jumala paratkoon, havaitsemme kaikkialla, ja se on ikävä havaitseminen. Monestipa aattelen, jouduttuani uusiin tuttavuuksiin: kas tuostapa vasta löysin miesten miehen. Mutta eläppäs hänen kanssansa

ja reisaile, niin hänpä pianki punehtuu kuin kukko ja näässä sinua; ja tämä on ikävätä. Minä olen nähnyt yhtä ja toista mailman pöydännokalta; ja hantvärkkäri on noita talossa. — Kas, pusersipa tyttö-kanalja hien otsalleni tällä koetuksellansa. *(Ottaa taskustansa nenäliinansa, mutta viskaisee samassa pöydältä permannolle Eevan sokerirasian, joka särkyy).*

EEVA. Herresta velta varjel!

JOOSEPPI. Voi, voi, mitäs mestari nyt teki!

EEVA. Kun tuo nyt särki minun sokerirasiani!

EENOKKI. *(Erikseen)* Aapeli parka! Tuossa seisoo hän nyt kuin pyörtyvä kana, ja punottaa kuin täyskuu pouta-iltana.

EEVA. Kun tuo lepakko nyt mönsträsi minun ehta-posliinisen sokerirasiani, rakas nimipäivälahja herroiltani. Maksa pois, mies; maksa se paikalla, sinä harakka, hohkoharakka, närri!

EENOKKI. *(Erikseen)* Haj djaj djaj. Sitä sydäntä, sitä sydäntä!

AAPELI. Jassoo! Sinä teet minusta pilkkaa etkä todenperästä aiokkaan tulla vaimokseni?

EEVA. Saatanan muori sinulle vaimoksi tulkoon.

EENOKKI. *(Erikseen)* Tunnenpa väristykset selässäni kuullellessani hänen lauseitansa.

AAPELI. Eenokki, kysy häneltä tässä Joosepin kuullessa, josko hän tahtoo ottaa minua mieheksensä.

EENOKKI. *(Yskii)* Minä kysyn sinulta, Eeva Matintytär Helander, onko sulla vakaa aikomus tulla vaimoksi Aapeli Simeoninpojalle?

EEVA. Minä en huoli hänestä; menenpä takaisin herraini luoksi. *(Hetki äänettömyyttä).*

AAPELI. *(Erikseen)* Vai niin!

EENOKKI. *(Erikseen)* Mikä kiusankappale!

AAPELI. Kysys häneltä toinen kerta.

EENOKKI. Minä kysyn sinulta, Eeva Matintytär Helander, onko sinulla vakaa aikomus tulla vaimoksi Aapeli Simeoninpojalle?

EEVA. Minä en huoli hänestä, sanoin minä; en tuumaakaan. *(Kauan äänettömyyttä).*

AAPELI. Kysys häneltä vielä kolmas kerta!

EENOKKI. Minä kysyn sinulta, Eeva Matintytär Helander, onko sinulla vakaa aikomus tulla vaimoksi Aapeli Simeoninpojalle?

EEVA. Minä annan hänen peijakkaan haltuun. *(Polkee kiivaasti jalkojansa permantoon)* En huoli hänestä, en huoli, en huoli; en, en! Eikö korvaläpenne kuule, te noidutut miehet? *(Äänettömyyttä. Tulisijasta kuuluu kohina).*

AAPELI. Soitatko sinäkin jumalan-lahjan tuhkaan siellä? Poika! *(Kiristää Jooseppia kauluksesta).*

JOOSEPPI. Mestari!

EENOKKI. *(Hilliten Aapelia)* Malta mieles, Aapeli, ja anna anteeksi tapaturma!

AAPELI. Tämä hetki on vimman hetki!

EEVA. Maksa pois korea rasiani.

AAPELI. Rasia! Onko mailman loppu tullut? Antavatko kuolleensa maa ja meri, kuolema ja kipenöitsevä helvetti? — Kas tämäpä vasta päivä on.

EEVA. Voi minä mieletön lapsi!

AAPELI. Sinä portto, anna tänne sormukseni.

EEVA. Hoo! kas tässä, poikaseni. *(Aapeli viskaisee hirveällä vauhdilla sormuksen permantoon).*

EENOKKI. Älä, älä, veljeni. *(Ottaa ylös sormuksen).*

AAPELI. Ihminen, miksi narrasit mua hevosellani sinua kyydittämään huoneeseni?

EEVA. Miksi annoit itseäs narrata?

EENOKKI. Haj djaj!

AAPELI. Jassoo!

EEVA. Kyyditä minua iankaikkisella pilkulla tästä samaa tietä takaisin, kraatari!

AAPELI. Jassoo! — Kyllä, kyllä, jos rahan maksat, jos lyöt kaksi markkaa pöytään. Jooseppi tulkoon kyytiin. — Kaksi markkaa tänne!

EEVA. Ei yhtä penniäkään. Rasia!

AAPELI. Rasia olkoon kyydistä tänne, ja tästä menet marssien nytyt kädessä; tämä olkoon sanottu.

EENOKKI. Tahtoisinpa, tahtoisinpa, sanon minä, nähdä Eevan tuloa herrojensa luokse taas. Näkisinpä silloin oikein pitkän koiran.

EEVA. Hoo! kraatari Eenokki, älä yhtään murehdi sitä asiaa. Ensin vähän pilkkaa herroilta, jota minä vastaan muutamalla kyyneleellä, ja ennen iltaa on yhteinen sydämmellinen ilomme korkealla katossa. Siinä se temppu!

EENOKKI. No sinä naisen luonto! Ihme kaikkein ihmeitten seassa. Sinä kultaisen päiväpaisteen ja sumuisten pilvien iankaikkinen sekamelska ilman päätä ja

perää, sinä himphamppu! Onko siis ihme, ett'emme koskaan opi tuntemaan tällaista eläintä?

EEVA. Hevonen eteen, Aapeli! Kyyti!

AAPELI. Sinä kopeilet?

EENOKKI. Kyyti? Arvaas, minkäkaltaisen kyydin tästä olisit ansainnut? Peijakas! jos tekisimme oikein, niin pääs ottaisin syliini minä, Jooseppi pitelisi sinua jaloista ja Aapeli itse antaisi sinulle oikein miehen kädestä.

EEVA. Aapeli!

AAPELI. Jaa—ah, luuletko ett'en minä taida antaa löylyä? *(Eeva rupee panemaan kapineitansa nyttyynsä takaisin, hyräellen laulua).* Ruoka pöydälle, Jooseppi. Me rupeemme syömään, mutta hän menköön tiehensä. *(Jooseppi panee ruokaa pöydälle).* Hän on kiero ihminen.

EENOKKI. Pahan-ilman lintu.

AAPELI. *(Erikseen)* Onneton päivä! Onpa sydämmeni kuin leikattu kahdeksi kappaleeksi. — Kas niin, Jooseppi. Tule syömään kanssamme. Me syömme, Eenokki.

EENOKKI. Me syömme, me. *(Aapeli, Eenokki ja Jooseppi istuvat syömään).*

AAPELI. Onpa tässä mailmassa tekemistä.

EENOKKI. Älä puhukkaan.

AAPELI. Eeva, Eeva, mitä olen minä tehnyt sinulle, että sinä minulle niin paljon pahaa teit?

EENOKKI. Älä ole hänestä huolivanasi.

AAPELI. *(Erikseen)* Hän hyräilee vaan.

EEVA. *(Menee kantaen nyttyjänsä)* Hyvästi!

AAPELI. Hyvästi!

EENOKKI. Läksipä heilakka. Mutta tästä asiasta, sekä herrojen ilkeästä juonesta että tytön hävyttömästä narrauksesta, tulee sinun ottaa vakaasti kiinni, opettaa heitä pitämään miestä pilkkanansa.

AAPELI. Minä jotain tekisin, mutta eipä ole juuri hyvä. He käyvät metsässä pyssyillä ja taitavat ampua minun; sillä katsos! suurin pelkuri täällä, jolla on tuliluikku, voi vilauksessa surmata rohkeimman sankarin, joka on tätä asetta paitsi.

EENOKKI. He ampuisivat? Hohoo! ei miesmurhaa niin pian tehdä.

AAPELI. Kukas menee takaamaan? Näillä herroilla on häijy sydän, sinä kohtaat heitä metsässä, he laskevat sinun läpitse kuin koiran. Mitäs teet?

EENOKKI. Mutta minun sisuni ei anna perään; se ei siedä heidän elämäänsä, jumalatonta elämäänsä tämän tytön kanssa. Provastin täytyy saada siitä tieto.

AAPELI. Mutta minä kysyn sinulta vielä: mitäs, jos he ampuvat sinun?

EENOKKI. *(Kiivaasti)* Ampukoot! Tässä mailmassa ei auta.

AAPELI. Niin sinä sanot.

EENOKKI. Tahdonpa hävittää sen teerenpelin, sanon minä.

AAPELI. *(Erikseen)* Mutta miksi käy aatokseni piiri niin himmeäksi? Minä pelkään, minä pelkään jotain. — *(Äänensä)* Olikos se Herrojen-Eeva? Minä rakastuin häneen vahvasti. Olikos se Herrojen-Eeva?

EENOKKI. Sama heiskale. Mutta miksi kysyt näin? Eikö ole hän sinulla kyllin jo tuoreessa muistossa?

JOOSEPPI. Surkeus, surkeus! *(Nousevat syömästä).*

EENOKKI. Älä saakelissa anna murheelle noin kovaa voimaa.

JOOSEPPI. Oi itkun päivää! Katsokaas, kuinka mestarini silmät mulkoilee. Hän on hukassa.

EENOKKI. Ei, Aapeli, ei, ei käy tämä päinsä näin syvästi mietiskellä ja murehtia. Koetas vaan; saatpa muutoin korvilles.

AAPELI. Ei juuri hätää vielä. Mutta kovin musertuu sydämmeni, koska muistelen sitä korkeapovista impeä, joka mulle annettiin, mutta kohta taasen otettiin pois multa Herran nimeen.

EENOKKI. Menköön hiiteen se naasikka!

AAPELI. No no, no no!

EENOKKI. Sinä katsot tämän vahingoksi?

AAPELI. Pidinpä itseni jo melkein naineena miehenä, mutta olen toki vanha nuoripoika, jonka elämä tuntuu mulle nyt kuin muurin raossa torkkuvan torakan, ilta-auringon riutuvassa paisteessa. Oi, veljeni! koska tulin hänen kanssansa ja näin kärpäsen-sienen tuolla hevosha'an veräjällä, niin tällä tavallapa aattelin: koska syyskuun-metsässä me pussit selässä yhdessä käyskelemme sieniä poimimassa, kas silloinpa meidän vasta lysti on. Mutta nyt, nyt mennyt on kaikki toivo, eikä lohdutusta löydy.

EENOKKI. Paljon, ystäväni, paljon. Vanha nuorimies viettää häänsä jälkeen kuoleman tähtien tanssissa.

Siellä, siellä hänelle aviosiippa annetaan, mutta naineet saavat katsella päältä.

AAPELI. Heh! Niinkuin esimerkiksi Karppilan Kalle.

EENOKKI. Niin juuri.

AAPELI. Puhu, puhu jotain iloista, ett'ei käy kanssani hullusti.

EENOKKI. Ei yhtään surettavaa, ei yhtään. Koska muilla on ehtoo, on meillä ruusuinen aamu; käki kukkuu ja peipposet visertää, allamme on autuuden niittu ja päällämme iankaikkisesti sininen taivas, ja enkelit soittaa musiikia. — Niin juuri, niin juuri. — Mutta yksi vikkelä keino. Viitamäen luutnantti, jolla on hirmuinen sappi, koska vihastuu hän nokimustaksi naapuriensa päälle ja pelkää aivonsa vierivän pois oikeilta tiloiltansa, silloin panee hän tyttärensä pelaamaan klaveeria ja itse lötköttää hän muutaman kierroksen valssia salin permannolla frouvansa kanssa, ja paikalla on hänen kiukkunsa lievinnyt. — Koetetaanpas samaa konstia. Jooseppi, laulappas: „Kosk' tulit kureerit . . .“; laula ja polje jalkaas.

JOOSEPPI. En jaksa laulaa nyt!

AAPELI. Miksi et jaksa? Sinä osaat veisun.

JOOSEPPI. Mutta itku tukeuttaa lauluni.

AAPELI. Laula, ja me tanssimme. Laula, Jooseppi, muutoin menee pääni ympäri, ympäri. Hih!

JOOSEPPI. Voi, voi!

EENOKKI. Laula pian Herran tähden!

AAPELI. Katso, ett'en ota kyynäskeppiä. Laula: „Kosk' tulit kureerit“.

JOOSEPPI. Minä laulan.

EENOKKI. Ja polje jalkaas. *(Joosepin laulaessa tanssivat Eenokki ja Aapeli valssia kovin sisään-vääristetyillä polvilla ja tanssissa heittävät yhdistettyjä käsivarsiansa).*

JOOSEPPI *(laulaa polkien jalkaansa).*

„Kosk' tulit kureerit
Ja laitoit kortteerit
Ja kysyit: onk's talossa olutta viel';
Ja laitoit kortteerit
Ja laitoit kortteerit
Ja kysyit: onk's talossa olutta viel'".

KARKURIT.

NÄYTELMÄ VIIDESSÄ NÄYTÖKSESSÄ.

JÄSENET:

PAROONI MARKUS, Viitalan omistaja.
TYKO, hänen poikansa.
PAROONI MAUNO, Kuuselan omistaja.
PAULI, hänen poikansa.
ELMA, hänen tyttärensä.
NIILO, Markuksen ottopoika.
HANNA, Maunon kasvatetytär.
YRJÖ.
MARTTI, pehtori Kuuselassa.
Eräs paimenpoika Viitalassa.
Eräs akka.

Tapaus on Suomessa.

ENSIMÄINEN NÄYTÖS.

(Metsäinen tieno; perillä avara näky-ala. **Elma** ja **Hanna** tulevat).

HANNA. Mun sisareni, tuossa näkyy tie!
ELMA. Ja koto tuolla; eksymisen vaara
Ei enään uhkaa meitä, ole rauhass',
Me Tornivuorella jo seisomme.
HANNA. Mä pelosta jo olin levoton
Ja kovin sykkii sydämmeni vielä.
Mut kiitos taivaan! tuolla Viitala,
Ja kuusistossa tuolla Kuusela.
Se koto armas!
ELMA. Mutta kauan toki
Ei ollakaan se kotonamme saa;
Me kohta sieltä karkoitetaan pois,
Sen tekee herra Markus armoton.
HANNA. Oi aika murheellinen!
ELMA. Koivikossa
Sä näet Viitalan. Ja huomaa, Hanna:
Kuin kuningatar lemmekäs se katsoo
Päin Kuuselaan, ja sille hymyileepi
Taas Kuusela kuin jalo kuningas;
Mut miksi toki, koska itse luonto
Näin lempeen kehoittaapi, miksi toki
Ne kaksi, hallitsijat kartanoin,
Näin vimmatusti toinen toistaan vainoo?

HANNA. He vihan pimeydess' eivät näe,
Kuink' ihanaa on ystävinä elää.
ELMA. Mut katsos tuota kanervaista nummee
Ja vuorta Kumajan sen takana.
Lomasta pilvein sinne päivä paistaa
Ja jylhä vuori hohtehessa seisoo,
Ja sielun' ihmeellisest', armahasti
Nyt riutuu nähdessäni tämän näyn.
Oi! kerran anastaapi lemmen voima
Maan pinnan asujamet, ja he silloin, —
Nyt toinen toistaan raadellen kuin pedot, —
Käs' kädessä he silloin käyskelevät,
Ja riemu kaikuu kaukaisimpiin ääriin.
Mut missä lienemmekään silloin me?
He muistavatko meitä, kutsutaanko
Meit' ilojuhlaan suureen vierahiksi?
Jaa, mitä tiedämme? Mut ehkäpä
Kuin haamut sumupilvein kierroksissa
Me heidän päällään silloin kiitelemme
Ja iloitsemme heidän ilostaan.
HANNA. Taas haaveksii sun mieles. Murheen auer,
Miks' ei se enään otsaltasi poistu?
Alakuloisuuden tummaan hämärään
Sä eksyt enemmin ja enemmin.
ELMA. Miks' kadotin mä armaan kultasein?
Miks' kadotin mä sankarini, Tykon?
HANNA. Hän tulee vielä, se on uskoni.
ELMA. Ah, näkisinkö hänen viel'? Oi päivä
Ja hetki autuas! — Mun Tykoni,
Oi riennä tänne mailta kaukaisilta!

Sua vartoo Pohjan sammalvuorilla
Sun uskollinen murehtiva neitos.
Mut josko, niinkuin huhu kertoilee,
Sun sota surmasi, niin miksi enään
Mä valittaisin? En, vaan katsantoni
Päin kuolon maahan tahdon teroittaa
Ja hiljaa vuottaa hetkein lyömistä.
Mut jospa, niinkuin myöskin maine sanoo,
Sä vankeuden synkäss' yössä istut,
Niin kahlees katkaise ja kiidä tänne
Läpi vihollisen maan kuin hirmumyrsky;
Mut ehdittyäs kotomaahas viimein,
Se myrsky olkoon lempee liehaus. —
Mut hän ei tule; tässä seison mä
Nyt suojatonna, koska lähestyy
Mua koetus ja kiusa kamala.
Mä, sitä aatellessa, kauhistun.

HANNA. Sen tiedän. Meitä kumpaistakin kohtaa Se onni ankara.

ELMA. Et tiedäkkään.

HANNA. Mitä tarkoitat? Meitä uhkaisko vielä joku pahempi?

ELMA. Minua.

HANNA. Oi, selitä!

ELMA. Sinä tiedät, että isäni talo ja tavarat ovat kohta hänen suurimman vihamiehensä, Viitalan herran, kädessä. Mutta taitaapa nyt tapahtua näin. Niilo tarjoo isälleni lunastimet, joilla isäni voi päästä vaikeasta ahdingosta, mutta ehdolla, joka sydämmeni pantiksi panee.

HANNA. Mikä syy on sinulla luulla niin?

ELMA. Senkaltaista jotain on tekeillä heidän välillänsä, sen olen huomannut, ja olenpa saanut jo isältäni joitakuita viittauksia sinnepäin. Salaisuudessa toki on tapahtuva kaikki.

HANNA. Isäskö olis niin armoton?

ELMA. Ehkä epäilyksen vimmassa. — Mutta sano, taitaisitko lempiä Niiloa. En kysy tätä aatellen, niinkuin tahtoisin häneen koskaan suostua; ei, vaikka olis hän Tykoa kauniimpi vielä. Mutta miksi haastelen kauneudesta? Onhan lupaus vapaa, pyhin vala mun sitonut omaan kihlattuuni iankaikkiseksi. — Niin, mille tuntuu sinusta Niilo? Minusta on hänen kasvoissansa jotain inhottavaa.

HANNA: Koska sielumme kerran yhden on valinnut, ei huomaa se enään muiden kauneutta.

ELMA. Sinä tiedät sen?

HANNA. Hyvin tiedän sen.

ELMA. Sä lemmit? Ken on sun lemmittysi?

HANNA. Siis tahdot tiedon. Hän ei ole tässä, kaukana hän on.

ELMA. No, sano.

HANNA. Kuule sitten. Häntä, joka Tykosi kumppanina läksi sotahan vieraille maille, häntä muistelen aina.

ELMA. Veljeäni? Mitä ilmaisit ja miksi et ennen?

HANNA. Oi! sitä kainostelin sinulle tunnustaa.

ELMA. Erositteko lujilla lupauksilla myöskin te?

HANNA. Ilman lupausta, ilman ainokaista sanaa lemmestä. Nuori oli hän silloin, minä nuorempi vielä; mutta koska hän oli lähtenyt, niin tunsin syvän kaipauk-

sen povessani, enkä ole häntä tainnut unohtaa, vaan suloisuudella muistelen häntä alati.

ELMA. Ja koska hän tulee, niin ottaa hän sun kullaksensa.

HANNA. Sitä en rohkene toivoa.

ELMA. Toivo toki. — Siis molemmat me samalla ikävyyden oksalla vaikertelemme ja varromme heitä, ja jos emme heitä enään saa nähdä, niin yhdessä harmenemme, yhdessä murehdimme toinen toistamme lohdutellen. — Ken tulee pitkin tietä tuossa?

HANNA. Se suuri tietäjä-akka.

ELMA. Jolla on niin ihmeellinen voima katsoa tulevaisuuteen.

HANNA. Tapahtuvan sanotaan, mitä hän ennustaa. Hänelle en pistäisi kättäni minä. *(Akka tulee).*

AKKA. Herran rauha teille, kunnioitettavat fröökinät!

ELMA. Olkaat tervehditty, vanha eukko! Kauan olette olleet näkymätönnä seuduillamme.

AKKA. Sentähden tuon terveisiä avaralta maailmalta.

ELMA. Vieläkö katsahtaa silmänne yhtä tarkasti kuin ennen kämmenen piirroksiin, joihin, niinkuin sanotaan, on kirjoitettuna elämämme kohtalo?

AKKA. Olenpa jo kovin vanha, fröökinäni, vanha.

ELMA. Tässä on käteni. *(Antaa hänelle kätensä).*

AKKA. Ah kuinka pieni ja korea käsi! ja hieno, samettihieno! mutta miksi nämät monet ristiviivat tässä?

ELMA. Sanokaat se itse.

HANNA *(erikseen).* Mikä rumuus hänen kasvoissansa!

Väristyksen tunnen ruumiissani häntä katsellessani. Ja hänkö nuorena kuin ruusu kauniina hohti? Niinpä sanotaan. Lieneekö mahdollista? — Oi, vanhuus! sä äänetönnä, mutta varmaan meitä jokaista lähestyt. Mieltä masentava aatos! Ja muuttua näin rumaksi! Ei! Kauneus sydämmessäni asukoon ja kuolemattoman sieluni ikuinen perintö-osa olkoon se kaukainen silmämäärä, johon alati katsahtelen, niin onpa muotoni herttainen vielä lapsieni lapsille, koska he suustani kuultelevat viisauden neuvoja.

AKKA *(katseltuaan Elman kättä).* Kohta murhe on lopussa. Sitä korppihaukkaa, joka tähtää nyt sydäntäs, ei sinun pelätä tarvitse. Hänen siipensä lannistuvat ja hän lyyhistyy alas; sillä ylevä kotka kaukaisilta kukkuloilta on sinuun iskenyt tulisen silmänsä. Hän luokses kiitää halki sumujen ja pilvein kuin nopea vasama, ja hänen saaliiksensa joudut sä, ja ravittu on hän iankaikkiseksi.

ELMA. Teitä kiitän.

HANNA. Ihana ennustus.

ELMA. Ihmeellinen kyllä.

AKKA *(Hannalle).* Teidän kätenne myös.

HANNA. Ei, eukkoseni, en rohkene minä nostaa tulevaisuuteni esirippua. Ehkä eteeni kuvattaisiin tapauksia synkeintä lajia ja niin mun käsittäis levottomuus ja hyödytön murhe. Ei, ei! Minä olen tytyväinen siihen, mitä sisarelleni ennustitte, ja iloitsen hänen kanssansa.

ELMA. Käykäät luoksemme, vanha vaimo, ja saakaat maksonne.

AKKA. Te olette hyvä, fröökinäni, aina hyvä. — Mutta rientäkäämme; läheneepä meitä kamoittava herran-ilma.

ELMA. Niin, rientäkäämme. *(Menevät. — Martti tulee).*

MARTTI *(yksin).* Paljasta pahantekoa ja kiusaa Viitalan puolella. Peeveli heidät periköön! Enhän jaksa enään mä luutautinen kaakki, en muuta kuin huutaa kostoa, kostoa! Mitä taasen olen nähnyt, pistetään muiston tarkkaan talteen ja saavatpa saman takaisin vielä. — Mutta nytpä kaiketi pienet perkeleet ilmassa teiskaa ja sen havaitsevat tuhannet veljensä tahi tanssivat serkkunsa tuolla selkäluussani. Menkäät kimpustani helvettiin, marssikaat Viitalaan ja tehkäät parastanne. Penkkiin lyökäät siellä se vanha karju, että hän röhkii ja rököttää, kuin olis hän siemenissä. *(Paimenpoika tulee).* Tuossa tulee Viitalan paimen. Kun nyt saisin hänen kauluksestaan oikein lujan nappauksen.

PAIMEN. Herra Martti, herra Martti! Ryöväreitä! Uskokaat: kaksi partaista miestä kohtasin polulla tuolla. Kyselivätpä minulta näiden kartanoin nimistä, ketkä niitä hallitsevat ja löytyykö niissä koreita likkoja. Kuuselassa sanoin löytyvän sitä sorttia kaksi ja oikein aika heiskaleita, mutta että toinen niistä on kihlattu jo monta vuotta sitten, mutta sulhasensa on kuollut sotaan, ja sentähden on tyttö raiska päättänyt lopettaa päivänsä Kyöpelinvuorella santasäkki selässä. — Niin selittelin heille asioita; rupesinpa viimein tuumailemaan, olivatkohan kunnon miehiä, ja pois juoksin heistä, että aho tömisi.

MARTTI. Poika, mitä jaarittelet? Tule likemmäs;

sillä olenpa välimmiten vähän kuuro, niinkuin esimerkiksi nyt. Tule likemmäs ja haastele kovemmin. *(Paimen likenee häntä).*

PAIMEN. Ryöväreitä olen nähnyt.

MARTTI *(iskee kätensä pojan kaulukseen).* Nyt läksit ryövärien käsistä karhun käpäliin.

PAIMEN. Herra pehtori! Mitä vasten?

MARTTI. Huuda nyt ryövärit avukses.

PAIMEN. Mitä olen tehnyt?

MARTTI. Katsotko härkäis perään?

PAIMEN. Minä en ole härkäpaimen.

MARTTI. Kukapas heitä paimentaa, sinä juupeli?

PAIMEN. He käyvät ilman kaitsijaa metsässä.

MARTTI. Kuka heidän eteensä aidat murtaa ihmisten viljamaihin?

PAIMEN. En minä.

MARTTI. Juuri sama junkkari. Kyllä tiedän, ja tiedänpä, että teet sen käskystä. — Kahta herraa sinä palvelet, ja molemmat kuuluu he Belsebubin polvilukuun. Sano heille tämä. Minä en pelkää heitä, en ensinkään. Viha ja alinomainen sapen karvastus on rohkaisnut minut kuin nälkä suden. — Kuinka jaksaa vanhempi isäntäs? Minä tarkoitan sitä vanhempaa pirua.

PAIMEN. Hyvin hän jaksaa.

MARTTI. Vanha saatana?

PAIMEN. Eli vanha patruuna.

MARTTI. Niin, niin, saatana on mailman patruuna ja herra. Niin, hän jaksaa hyvin, niin kauan kuin Kuuselan hevosen veri antaa nestettä hänen suonillensa. Sinä

kaiketi näit, että hän ampui meidän urhean orhiin? Sano totuus, muutoin peittoon sinut kanankaaliksi. Näitkö?

PAIMEN. En nähnyt, enkä usko hänen tehneen sitä. Mutta huomatkaat, isäntäni oli vierasmiesten kanssa muistuttanut, ett'ette laskis hevosta laitumelle ilman koukkua kaulassa. Elikko meni aitaan.

MARTTI. Kitas kiinni, sinä vaivainen aidantakuinen; ja kuule nyt, minkä toimen sinulle annan. Sano sille vanhalle sarvipäälle minulta, että hän on viheliäisin aatelismies Suomessa, että hän on iilimato, pullea hevos-iili, mutta kylläpä hän lypsetään vielä. Sille nuoremmalle kaviojalalle sanot sinä minulta, että hän on käen-poikanen, kurja käen-poikanen, joka rehottelee toisen pesässä; mutta muistuta häntä usein niin tapahtuvan, että pesään ilmauu muuriaisia, keltaruskeita, tulisia viholaisia, ja silloin ottaa hänet peijakas. Niin, kaikki tämä sano heille vierasmiesten kuullessa. Muista se, sinä kanalja.

PAIMEN. No, no.

MARTTI. Jos et sitä tee, niin oletpa onneton, koska sinun tästälähin kohtaan.

PAIMEN. Täytyyhän minun se tehdä.

MARTTI. Jaa, jaa; se tee, jos mielit säästää selkääs.

PAIMEN. Mutta hellittäkäät kaulukseni.

MARTTI. Ei tällä hinnalla. Saatpa ensin vähän sauvastani; sillä tarvitsenpa hieman öljyä sydämmelleni. Onpa minulla ihana halu vähän pehmittää sinun kruunun-maatas, koska olet armottoman kerkeä tekemään, mitä muut sinua käskevät naapuriesi vahingoksi. Tiedätkö, sinä veitikkä, missä käskyssä kielletään pahanteko lähimmäistämme kohtaan?

PAIMEN *(erikseen)*. Enpä sitä muista, minä onneton; mutta ehk'ei tiedä hän sitä itsekään; sillä sanotaanpa häntä huonolukijaksi myös.

MARTTI. Sanoppas: missä käskyssä?

PAIMEN. Kuudennessa.

MARTTI. Oikein vastattu. Kyllä sinä katkismukses osaat; mutta elätkö sen mukaan, junkkari? Mutta kas tässä pieni muistutus.

PAIMEN. Te ette saa lyödä minua.

MARTTI. Niinkö rukoilet? Herra Martti, antakaat armon olla oikeuden sijassa ja helpottakaat vähän hyvin ansaittua rangaistustani; sano niin, ja pääsetpä vähemmällä.

PAIMEN. Te ette saa lyödä minua.

MARTTI. Vai niin! Et nöyrry siis rukoukseen?

PAIMEN. Te ette saa.

MARTTI. Koetetaanpas. *(Ukkosen jyräys kuuluu).*

PAIMEN. Kuulkaat ukkosen hirmuista jyrinätä. Polttihan sen kauhea vasama menneellä viikolla heinäladon Lautamajan niitulla. Oletteko sitä kuullut?

MARTTI. Minä annan tuhannen peeveliä ukkoselle. Hän tehköön työtänsä. — Selkääs saat. Katsos. *(Lyö häntä sauvalla).* Jassoo! et meinaa huutaakkaan, et sanaakaan hiiskua? — Jassoo! Entäs tämä. *(Lyö häntä vielä kerran, mutta pudottaa sillä samalla sauvansa ja ottaa huutaen selästänsä kiinni).* Aih, aih! Kuolenpa! — Poika! Pysäy tähän, pysäy, jos et tahdo tulla syypääksi kuolemaani! Aih!

PAIMEN. Mikä vaivaa teitä?

MARTTI. Mikä minua vaivaa, sinä kirottu penikka.

Etkö tiedä, että olen kovin rasitettu leiniltä? Ymmärrätkös? Luutaudilta. Ja välistä iskee se kimppuuni, kuin tahtoisi ampua selkäni poikki. — Aih! Ja kaikki tämä sinun tähtes, penikka.

PAIMEN. En minä teitä lyönyt.

MARTTI. Suus kiinni! ja pitele minua, ett'en pääse kaatumaan. Jos kaadun, niin olenpa hukassa enkä nosta ylös töppösiäni moneen tuntiin. Anna tänne sauvani. *(Poika antaa hänelle sauvan ja tukee häntä).*

PAIMEN. Ettekö ole kysellyt apua tohtööriltä?

MARTTI. Jaah! Tohtoripa tässä kyllä auttais.

PAIMEN. Kuinka olette saaneet tämän luutaudin?

MARTTI. Ole ääneti; se ei kuulu sinuun. — Katsos nyt, kuinka minä teen. Sovitan sauvani tänne taakse, likistän sen käsivarsillani lujasti vasten selkääni ja pistän molemmat kourani housuin lakkareihin. Kas näin. Tämä auttaa vähän. Taluta minua nyt käsikynkästä selvälle tielle ja katso, ett'en peevelin tähden pääse kaatumaan. *(Käyvät; poika taluttaa häntä).*

PAIMEN. Älkää nyt kaatuko vaan.

MARTTI. Ole minua varoittelematta, sinä nalliainen, sammakko. Ja jos nyt havaitsen — aih! kuolenpa — jos nyt havaitsen pientäkin klippari-naurua huulillas, niin lyönpä leukas lukkuun.

PAIMEN. Surkeatahan tämä on. Voi, että näin piti käymän! Voi, voi!

MARTTI. Älä siinä itke jollottele, vaan taluta minua koreasti. Aih, aih! *(Katoovat. — Tyko ja Pauli, karkutiellä Uraalin aarnioista tulevat).*

PAULI. Seis, ystävän'!

TYKO. Oi! missä seisomme!
PAULI. Tuoss' onpi kotokylä.
TYKO. Niin; mä näen,
Vaan uskoa en tahdo mitä näen.
PAULI. No, silmä harhailee. Me istumme
Uraalin kaivantojen syvyydessä
Ja kodost' uneksumme kaukaisesta.
TYKO. Ei! Tornivuorella me seisomme
Ja tuossa toivon onpi valtakunta.
Käy, tuuli vapaa synnyinlaaksoista,
Käy, riehu, ilostasi hurjapäänä,
Ja siipes ihanasti jähdyttäköön
Tät' otsan ihanata polttoa!
Käy, tuuli, lempeästi liehutellen
Lumiliinaa hartioilla kauniin immen,
Mi kenties käyskelee nyt kankahalla,
Tuoll' kultaisella, hämärässä illan!
Käy, myrsky; tämä myrsky autuus on!
(Leimaus).
PAULI. Sä näit tuon leimauksen luoteisessa.
(Kova tulen-isku, jyrinää ja sadetta).
TYKO. Nyt iske tulta, jyskyä ja sada,
Sä isäinmaamme taivas ihana!
PAULI. Onp' ihanata tämä jylinä,
Mi kiiriskelee vuorten reunoilla,
Ja ihana tuo pilvein himmeys
Pääll' kotokartanoimme väikkyvä.
TYKO. Ja ihanat nuo pilvein tulikärmeet.
Niin; leimahtele, jyskää kovasti
Kuin rautakirnut sodan tanterella,

Kun jylinätä voiton kunniaksi
He kidoistansa mustist' oksentavat,
Ja vihollinen karkoitettu on.

PAULI. Kas pilvikallioita, torneja
Tuoll', tulilakeisia, ladottuina
Jyrkästi toinen toisens' kiirehelle!

TYKO. Se onpi jalo näytelmä;
Me näämme siellä sotajoukkoja,
Niin jalkaväkeä kuin hevosilla,
Pois retkeilevän idän mailmoihin
Tulessa, savussa ja jyskeessä,
Ja vilkas kaiku läpi ilman kiitää.
Niin viettää taivaan voimat pääsöämme
Uraalin komeroista Suomehen.

PAULI. Sä pilvipatsas tuossa, purjehdi
Uraalin vuorille ja terveisemme
Vie unisille vartioille siellä,
Ja kerro vapauden ihanuudest'. —
Oi onnen hetki, ilta armahin!

TYKO. Kernaasti vuosikaudet kulkisin,
Suot sotkisin, tiet monimäkiset
Hymyhuulin käisin, kun vaan tieni päässä
Mull' olis tiedossa viel' ilta toinen
Tainkaltainen kuin tämä.

(Ukon-ilma on lakannut).

PAULI. Täss' seisomme, ja korkeuden kättä,
Mi johti meitä tieltä vaivojen,
Nyt kiittäkäämme.

TYKO. Mutta katsos, ilma
Jo ylenee ja vaisust' ukko vilkkuu

Tuoll' ääriss' avaruuden kaukaisissa.
Kaikk' onnen myrsky, taivaallinen itku,
Kuva sielujemme vallattomast' ilost'.

PAULI. Ja taivas selkii, kotomäen kuuset
Taas kärkiänsä hiljaa kastelevat
Siniyden korkeahan merehen,
Lännessä päivän kultatähti paistaa
Ja metsä kiiltää sateen pisarista.
Niin ottaa meitä vastaan synnyinmaa
Kuin äiti, ilon kyynel poskellansa.

TYKO. Niin riemuisna kuin lemmestynyt impi
Kesävirran kylvyst' ylösnoustuansa,
Kun heinistössä päivän hohteessa
Hän istuu unelmissa autuaissa
Ja vesihelmet kiharilla loistaa.

PAULI. Nyt on se hetki, koska peltomies
On kyntöns' päättänyt ja juhta seisoo,
Kun paimentorvi kaikuu kujalla
Ja kotiin ehtii karjankelloin ääni
Ja kyntörastas männyn latvassa
On ehtoovirtens' alkanut.

(Yrjön vaskitorvi kuuluu).

TYKO. Se ei ollut paimen.

PAULI. Yrjön torvi! Mä miehen näen mäen rinteellä tuolla. Hän lähenee meitä.

TYKO. Kasvinkumppanimme, tule pian, kiirehdi! Lämpöisempi kädenpuristus ei ole sua vartonut vielä.

PAULI. Tuossa on hän. *(Yrjö, varustettuna metsämieheksi, tulee).*

YRJÖ *(erikseen)*. Keitä lienevät nämät? Kaiketi matkustelevia muukalaisia.

TYKO. Terve, Yrjö!

PAULI. Terve!

YRJÖ. Te tunnette minut?

TYKO. Mutta sinä et meitä?

YRJÖ. En, herrani.

TYKO. Nytpä taitaisimme vähän ilvehtiä kanssas, mutta sydämmemme polttava halu ei siihen aikaa anna, ei anna se aikaa, vaan syöksee meitä eteenpäin voimallisesti kuin myrsky idän vuorilta, joista tullaan. — Tässä, Yrjö, ystäväsi Tykon käsi.

PAULI. Ja tässä Paulin.

YRJÖ. Mitä!

TYKO. Älä levittele silmiäs. Näin on laita.

YRJÖ. Tuhat tulimmaista! mun täytyy uskoa.

TYKO. Uskoa sun täytyy, mitä näet.

YRJÖ. Nyt kaiketi on suuri kirkastus auringossa ja kuussa. Toverini, terve tuhannet kerrat! *(Syleilevät)*. Itkenkö? En! Ilovalkeana katsantoni loistakoon! — Mikä onni on teidät saattanut tähän?

TYKO. Karkureina otsilla terästetyillä tulemme Uraalin kaivannoista, lentäen kuin lohikärmeet luolistansa me tulemme, ja tässä on viimein tiemme pää.

PAULI. Siis saamme nyt sinulta tarkemmat sanomat. — Isämme, elävätkö he?

YRJÖ. Terveenä ja raittiina.

TYKO. Morsiameni, hän elää myös, sen tiedän, sen paimenelta kuulin. Elääkö hän?

YRJÖ. Se murheellinen, mutta jalo kukkanen. Hän elää.

TYKO. Hän ennen, niinkuin muistan, mielellään lumivalkeaa liinaa päässänsä kantoi.

YRJÖ. Senkaltainen usein vielä nähdään hänen tumpuria kihariansa verhoovan.

TYKO. Siinä haamussa on hän väikkynyt sieluni silmän edessä sinisissä kaukaisissa saloissa täällä. — Yrjö, me olemme tehneet miehuullisen retken, jonka unohduksen yöhön ei jäämän pidä.

YRJÖ. Teitä onni on ohjannut.

TYKO. Mutta kourilla kovilla. Paljon sulle vielä kertoilemme tästä tiestä. Mutta muista asioista nyt. — Mitä kuuluu itselles, miten elät?

YRJÖ. Omalla turpeellani, ja milloin kuleksin ympäri metsissä, joissa luotini jo on veristänyt monen kyynysilmäisen kontion.

PAULI. Olet jättänyt siis kirjas ja tieteellisyyden tien?

YRJÖ. Peijakas! elävässä kirjassa nyt tutkiskelen rakkauden oppia, ja hedelmiä se kantaa.

TYKO. Oletko nainut?

YRJÖ. Korean, ruskeasilmäisen heilakan, joka on kasvanut kunniallisen talonpojan katon alla, niinkuin hänen rakas aviopuolisonsa itse.

TYKO. Toivoni on, ett'et ole tehnyt kaduttavaa liittoa.

YRJÖ. Täysverinen, terve ja raitis kuin vuorivuohi on nuori vaimoni. — Asia on tämä. Useinpa metsän ihanassa hämärässä kohtasimme toisiamme. No, kuinka

hyvänsä; mutta täytyipä siitä äkisti tulla vihkiäiset. Kuitenkin on kaikki hyvin, häneen tydyn. Eläköön aviosääty! Siihenpä astuu kohta Tykokin, jos hän lupauksessansa on luja. Mutta riennä, ett'et saa pyhkeillä leukaas.

TYKO. Mitä tarkoitat?

YRJÖ. En juuri mitään. *(Erikseen).* Nyt ehkä haastelin tyhmästi. Mutta, tuhannen peeveliä! enhän tiedä, mikä nyt on viisaammin tehty, joko salata kaikki, vai ilmoittaa, kuinka on laita.

TYKO. Hän ei ole siis kestänyt koetusta?

YRJÖ. Mitä! Mistä päätät niin?

TYKO. Sun puheestas ja katsannostas.

YRJÖ. Hän vastaan-ottaa sua riemulla.

TYKO. Sinä juonittelet, haastelet vältteliäästi. Maa ja taivas! Nyt vetää iloni henkeänsä syvästi ja vartoo, mitä tuleman pitää. — Oi Yrjö! Jos mua pidät ystävänäs, niin sano kaikki, kaikki kätkemättä mitään. Selvällä vedellä tahdon purjehtia, nyt liioinki, koska pitkän matkani pää on näin läsnä. Sentähden, jos uhkaisi minua vielä joku vaarallinen kari, niin osoita se mulle, ett'en itse satamassa joudu haaksirikkoon. Yrjö, Yrjö! ystävyytemme nimessä sua vannotan ilmoittamaan kaikki.

PAULI. Se tee, Yrjö; paras aina tietää totuus.

TYKO. Kirkas totuus, kirkas!

YRJÖ. Kuule sitten ja ole tyyni.

TYKO. Niin olen.

YRJÖ. Tietäkäät, että viha niinkuin musta muuri vielä erottaa Viitalan ja Kuuselan. Tiedon, Tyko, sai sun isäs salaisesta kihlauksestas Kuuselan tyttären kanssa; siitä

hän julmistui, perinnöttömäksi sun julisti ja ottopojaksensa valitsi heimolaisenne, Niilon.

Tyko. Onpa murheellista joutua isän hylkäämäksi; tämän taidan kantaa kuitenkin, se tosin musertaa sydäntä, mutta ei katkaise elon hermoa; mutta jos pimenee multa aurinko, josta henkeni valkeus tulee, niin kaikki hyvästi jääköön. — Mutta taidanpa kantaa tämänki, taidan kyllä kuin kylmä kraniittipylväs. Sentähden, nyt anna kaikua sanomista pahimman, sano, että Elma on mun pettänyt, ja niin kukista se toivon linna, jonka äsken rakensin ja jonka huipun ympärillä purpuraiset pilvet hohti; alas työnnä kaikki.

Pauli. Mikä käännös olis tämä meidän onnessamme!

Yrjö. Mikä kiukkuinen voima saattoi mun tähän teille tuomaan näitä kiusan tietoja ja samentamaan ilojuomaanne näin!

Tyko. Nytpä tiedämme sen mukaan itsemme käyttää kotihin tultuamme ja taidamme kenties kaikki vielä parhaaksi kääntää. Nyt aluksi me muukalaisina, tuntemattomina oleskelemme isäimme huoneessa, koetellen heidän valtasuontansa, joiden kanssa joudumme tekemiseen. — No, mitä tiedät Elmasta? Ken astuu esiin mulle kilpakosijaksi?

Yrjö. Sulle asian kerron, jonka kuitenkin pidän mitättömänä; mutta kerran luvattuani sulle ilmoittaa kaikki, tahdon sen kertoa. — Tämä Niilo, joka toisen perustalla nyt ylpeilee, mulle ilmoitti kerran, koska viini hänen aivossansa kuohui — selvänä hän kyllä taitaa vaikenemisen konstia — että sekä Elma että Kuusela ovat vii-

mein hänen. Riemuiten hän kertoili neidon lemmistyneeksi häneen auttamattomasti. Häneltäpä kysyin, olisko tämä visseytensä perustettu neidon omiin lupauksiin. „Hm“, hän sanoi, „sen näen ulkokirjoituksesta, ja mitä isään kuuluu, niin tiedänhän, että raha nyt niinkuin ennenkin on tekevä ihmeitä“; niin hän haasteli, mutta luulenpa hänen erehtyvän. Ja jos myös neito olis häneen taipuva, niin asia ei käy päisin Niilon elatus-isän tähden, ja kaikkea rikkauttansa ei se poika lemmellensä uhraa.

TYKO. Ihastuttaa taitaa tämä neito, voimallisesti ihastuttaa. — Nyt vakojaksi käyn, ja jos huomaitsen sydämmensä suostuvaksi toiseen, niin olkoon menneeksi.

PAULI. Julkisesti käymme esiin ja sitten sallimus ja taivas työnsä tehköön.

TYKO. Sen itse teemme, niin, me itse. — Päätökseni seisoo lujasti.

YRJÖ. Immen luoksi viipymättä, ja näkevä olet hohtavan lempensä sua kohtaan.

TYKO. Haa! hyppäisinkö luoksensa, sanoen: tässä olen, älä hylkää vanhaa kosijaas, vaan pidä häntä lämpöisena vielä ja anna Niilolle rukkaset?

PAULI. Nyt korskea mieles sun eksyttää; ei ole sulla kylliksi syytä tainkaltaiseen tekoon, tahi etsit tekosyitä hänestä päästäkses, ja siis et lemmi häntä enään.

TYKO. Pauli, Pauli! tätä herjausta en juuri kärsis muilta. Mutta kuule syyni. Koska, lähteissäni sotaan, jätin jäähyväiset tälle neidolle, me silloin vannoimme valan niin korkean ja pyhän, että hän, joka sen rikkoa taitaa, ei ole ansaitseva rakkautta, ei, vaan kirousta. — Tämän

uskollisuuden lupauksen teimme. Älköön houkutelko sydäntämme kenkään muu, vaikka eroittaisi meidät onneton kohtalo iankaikkiseksi, vaan muisto lemmestämme ainoa ilomme olkoon aina kuolemaan. Sen vannoimme esi-isiemme luitten, oman tuntomme ja kuolemattoman sielumme nimessä, ja todistajiksi huusimme Jumalan ja taivaan.

PAULI. Ankara vala!

TYKO. Tämä tapahtui kunnaalla siellä, josta maantie alas lakeuteen kärmeilee ja äärettömän kauas silmä ehtii. Ja oli se ilta sunnuntain, ja pimeät pilvet, raskaasti kiiriskellen ylitsemme, peittivät korkeuden kannen. Kaunis oli silloin impi rinnoillani; hänen katseestansa säteili taivasten autuus ja kainosti leikitsi lempi hänen huulillansa. — Ihanata oli tätä iltaa muistella. Mutta, neito, oletko nyt saastuttanut nämät muistot? Siitä tahdon varmuuden, ennenkuin sun haltuus onneni heitän.

YRJÖ. Jos impesi nyt toiseen katsahtaa, niin mitä aiot? Käyt kaiketi kamppaukseen miehes kanssa?

TYKO. Jos narri olisin. Mä valanrikkojaa kiroon, hänet iäiseksi unohdan ja toivon vielä toisen naisen löytyvän itselleni. Hänet unohdan, vaikka olis hän kaunis kuin kesä-yössä Sulamit, vaikka katuiski hän tekoansa ja maassa edessäni rukoillen matelis. Tämä kuule, taivas korkea, tämä lupaukseni on, ja, se tietään, ennen kuolemaan, kuin siitä poikkeisin, mitä olen luvannut. Tämä avu, tämä into miehuuden on tehnyt mainioksi sukuni, jonka mielilause on: „kuin kallio myrskyssä“.

PAULI. Emmepä sua taida ohjata, sen tiedämme. Arpa on siis heitetty. Ja jos kavaluutta löydät, missä

uskollisuutta toivoit, niin pettäjää kohdatkoon onnensa osa. Niin lausun, vaikka olen hänen oma veljensä.

TYKO. Äänettömyyden lupauksen tahdon teiltä. Huomatkaat: kuinka vielä asiat muodostuneekin, niin älkäät tielleni käykö tekoani hämmentämään; se luvatkaat.

YRJÖ. Nyt käytä itseäs, miten mielit, minä olen vaiti.

PAULI. Sinä tiedät meihin taitavas luottaa.

TYKO. Nyt kotiin! Kotiin? Kotoa ei ole Tykolla; Niilo, tuo valtakunnan petturi, on Viitalan poika ja perillinen.

PAULI. Isäni sen herjän kerran kuolon kidasta osti vapaaksi, ja siitä on alku Kuuselan köyhyyteen. — Mutta rientäkäämme matkamme päähän.

TYKO. Heille esittelemme itseämme matkustavina vierailta mailta.

PAULI. Mistä maasta, veljeni?

TYKO. Franskanmaalta.

PAULI. Ja vaeltelemme, tutkien kansakuntain eloa täällä pohjoisissa maissa. — Tämän pelin synkeällä mielellä aloitan. Olkoon menneeksi!

YRJÖ. A la bonne heure! sinä Franskalainen. — Onni olkoon tulitorninne vielä, ja ne sumuiset pilvet, joita nyt eteenne kiiritellyt olen, pian hälventykööt pois, ja sitä kirkkaampana loistakoon taivaanne taas! *(Menevät).*

TOINEN NÄYTÖS.

(Parooni Maunon huone Kuuselassa. Niilo tulee sisään perältä).

NIILO *(yksin)*. Nyt parastani koetan, nyt on otollinen aika. Kovin ahdistaa nyt parooni Maunoa Viitalan herra, ja sentähden tiedän voivani häntä taivuttaa käyttämään itseänsä tahtoni mukaan tytärtänsä kohtaan; ja tytär, isänsä onnettomuutta nähden, on viimein suostuva vastaan-ottamaan tarjotun käteni. Ja sitten teitä yhteen kiihoitan, te riitaveljet, kamppaukseen veriseen, toivoen siinä herra Markuksen veren juottavan ahnetta tannerta; jos ei, niin onhan kädessäni henkes. Peittäkäät pimeyteen tämä, te pimeyden henget, että kuolon-enkelin työnä pidetään, vaikka ihmiskäsi katkaisnut on elämän kalliin langan. — Haa! kauhistunko? — Ei, ei! niin käyköön, jos ei toisin onnistu. Jos taistelussa et kaadu, mun elatusisäni, niin makeasti nukut jonakuna myöhäisenä ehtoona, juotuamme kahden kesken kuin ystävät parhaat, nukut uneen, josta ei heräy. — Viitalassa ja Kuuselassa vallita tahdon ja kauniin Elman vaimokseni saada, se on se onnen kunnas, jonne ehtiä tahdon. *(Mauno tulee oikealta).*

MAUNO. Niilo! — Niin, tiedänpä, mitä on sulla kerrottavaa, niin, niin, maksun aika on mennyt ohitse ja parooni Markuksella on valta minut karkoittaa talostani. Pantattu on tilani, ja ei riitä edes tämä, helvettiin menee ehkä kaikki irtain myös, ja maantiellä seison. — Hän tahtoo niin kiireesti kuin mahdollista tuomion käymään täyteen?

NIILO. Katkeruudella täytyy mun ilmoittaa, ett'ei hän teille enään suo monen vuorokauden viivytystä. Nyt, saatuaan vihamiehestänsä näin oivan nappauksen, hän iskee kiinni kuin kauan ärsytetty karhu.

MAUNO. Ja hänkö käteeni kurottaisi kerjuusauvan? Ennen kuolema! — Ei, miekka vasten miekkaa, niin joutukaamme yhteen ja rakentakaamme Kalmalle verinen uhripöytä.

NIILO. Herra, muistakaat toki . . . .

MAUNO. Kirous! Mitä elämästä täällä? kaikki maistuu sapelle, kaikki synkeälle näyttää; maan ja taivaan on vihan perkele mustalla kauhtanallaan peittänyt ja tehnyt sydämmeni autioksi ja katkeraksi. — Niilo, usko, mitä sanon: koska nuoria olemme ja ylevät aikeet poveamme polttaa, niin emmepä taida aavistaa, kuinka suuri on elossa vihan voima, kuinka vaikea voittaa. Vihamiehemme muisto meitä lakkaamatta vaivaa, meiltä riistää päivän hauskuuden ja yön unen. Niin vallitsevat meitä himoin myrskyt, nimemme kuluu elämän kirjasta pois — jos niin on, kuin opetetaan, — elämän kirjasta nimemme kuluu ja sielumme saaliiksi joutuu pimeyden enkelille. Mutta voi! koska kohtalo näin on niellyt olentomme pyörteisinsä, ken taitaa silloin kirkkaalla otsalla seisoa ja hymyillä, jos ei hän ole Sokrates? — Hän ryöstää minulta tämän pienen, rakkaan turpeen, joka kerran omakseni suotiin, kalliin synnyinmaan piirissä. Tämä aatos pyörryttää!

NIILO *(erikseen)*. Nyt uljaasti esiin-rynkätä tahdon. *(Äänensä)*. Ja pelastuksenne on toki läsnä. Te ymmärrätte?

MAUNO. Ymmärrän. Summan, jonka velkaa olen Viitalaan, sä mulle tarjoot, mutta tyttäreni hintana. Hävytön! muista, että kerran melkein saman summan sun tähtes menetin ja pelastin sun pyövelin kirveen alta.

NIILO *(erikseen)*. Nyt tahdon teeskellä kuin mies. *(Ääneensä)*. Tiedänpä, että väärin teen, Jumal' avita! sen teen, mutta kaikki lempeni tähden. Oi, että sen voima on niin hirmuinen, että se meitä pakoittaa käytöksiin, joita omatuntomme ei aina hyväksy! Mutta ihminen on heikko, heikko olen minä. — Tosin on teillä syy minua hylkäämään, kovin halpana pitämään; mutta jos tuntisitte toki sydämmeni polttavan hohteen, niin tuomionne ehkä lieviäisi. — Kuinka hyvänsä, mutta asiaa arvelkaat. Vilauksessa on velkanne suoritettu, te vallitsette maallanne ja huoneessanne aina kuolinpäivään, ja tämä kaikki maksoi ainoastaan pari sanaa teiltä, pantuna tyttärenne sydämmelle.

MAUNO. Pari voiman sanaa, niin on tarkoitukses. Lastaniko siihen vaatisin, johon ehk' ei taivu sydämmensä? Häntä lähene itse ja onneasi koeta, ja tempaa poveltani pois tuo verta janoova vamppyyri, joka vähitellen kaiken nesteen olennostani imee.

NIILO *(erikseen)*. En ymmärrä, miksi kamoon lähestyä tätä neitoa, ja jos sen tehdä voisin, niin pelkäänpä, että kiellon saan. Ei! ensin valmistelkoon häntä isä.

MAUNO. Sä olet vaiti.

NIILO. Tyttärenne on melkoinen haaveksija, pitää itsensä jonkun lapsekkaan lupauksen kautta sidottuna entiseen lemmittyynsä. Ei siis sovellu minulle koettaa

häntä järkäyttää siitä, mutta teille hyvin, koska olette isänsä ja yhdessä riippuvat teidän molempain kohtalot.

MAUNO. Mitä voin, jos sydämmensä on vastoin?

NIILO. Hänen kanssansa jutelkaat toki. Kenties on sielunsa mua kohtaan vieras nyt; mutta muutos, äkkinenki, ei ole mahdoton. Hän kuvailkoon itselleen, että ehkä juuri minä hänelle Luojalta olen määrätty; senlaisilla aatoksilla on joku salainen ihastuttava vaikutus neidon taipuvalle sydämmelle, ja se, joka äsken hänen silmissään oli mitätön, on kaunis nyt. — Oi, tehkäät parastanne, häntä kohtaan isän oikeutta kohtuudella käyttäin. Koettakaat, mitä sana voi; kuvatkaat palavasti hänen eteensä se onneton tila, johon Viitala teidät taitaa syöstä, jos ei hän, tyttärenne, teitä tahdo pelastaa, joka kuitenkin on hänen voimassansa. Ehkä ei myös vahingoita, jos saattaa häntä ymmärtämään, että miekatkin siinä leikissä vielä taitaa välkkyä ja sydänverta vuotaa.

MAUNO. Se ehkä tapahtuukin. Jos muuten hänestä en suoriu, niin nähdä tahdon sen sonnikoiran verta kerran vielä. — Mutta huomaa, poika, kenen kanssa olet tekemisissä, niin, huomaa. Mitä sanois hän, saatuansa tiedon ottopoikansa naima-hankkeista? Kuinka luulet?

NIILO. Minä Viitalasta kiireen passin saisin; siitä ei epäilystä. — Mutta salattuna kaikki olkoon joku aika eteenpäin; koetanpa, miten taidan häntä saattaa toiseen mieleen. Mutta jos en siinä onnistu, niin menköön Viitala ja rikkauteni kaikki; niin voimallinen, korkea on lempeni kaunista Elmaa kohtaan. Kaikki hylkään hänen tähtensä, eikä vaimoni toki puutetta kärsivä ole; sen tulevaisuus on osoittava.

MAUNO. Mutta malta, *mon cher*. Eipä ole vielä käsissäs Viitalan huoneenhallitus; mistä siis tämä rahasumma?

NIILO. Minä komean Viitalan perillinen olen. Rahat ovat kädessänne, niin pian kuin löytyy tyttärenne nimi naimasuostumuksessa, joka on tehtävä salaisuudessa. — Aatelkaa, herra, jo huomenna taidatte otsanne jalosti nostaa vasten Viitalaa, seisottuanne ainiaan omalla kentällänne, ja viimein, ja siihen olkoon pitkä aika, kallistuu päänne makeaan lepoon tässä kauniissa Kuuselassa.

MAUNO. Tule huomenna, Niilo, huomenna! Mitä voin nyt tytärtäni kohtaan, koetan; mutta itse pitää sun hänen kanssansa haasteleman päätössanat, sen tahdon. — Huomenna; aikamme on tärkeä. — Nyt jätä minut. *(Niilo menee. — Mauno yksin).* Tyttäreni, sulta pelastusta nyt toivon. — Hän käy laatuun sun mieheksesi; niin, miksi ei? Viisas on hän, reipas myös, ja sydämmensä hellempi, kuin luullaan. Sen huomasin nyt. Hän käy laatuun. — Tyttäreni, tyttäreni, nyt täytyy sielus taipua hädän vaatimuksen mukaan. *(Martti tulee).* Mitä tahdot?

MARTTI. Hm, herra parooni.

MAUNO. Onko tämä vastaus?

MARTTI. Saanko luvan?

MAUNO. Sano!

MARTTI. Peijakas! kohta luulen tässä vasaran paukkuvan.

MAUNO. Kohta, Martti!

MARTTI. Mutta kuulkaat pieni neuvo.

MAUNO. Kuulenpa.

MARTTI. Te lahjoitatte minulle kulta- ja hopea-

kalunne ja muut kalliimmat koristukset, joita löytyy pesässä; minulla on taasen valta teille kaikki lahjoittaa takaisin, koska hirmumyrsky Viitalasta on puhtaaksi lakaisnut Kuuselan.

MAUNO. Haa! se lakaisee meidät kaikki tielle tietämättömälle.

MARTTI. Hyvä siis, jos on jotain muassamme sillä tiellä.

MAUNO. Martti, nyt närkästyn sinuun, ja jos et olis vanha, uskollinen palvelijani, niin ulos huoneestani sun heittäisin.

MARTTI. Ja hyvin ansaitusti, hyvin. — Niin, niin, kaikki käy, niinkuin käy, ja vakaasti katselisin päältä, jos en muistelis tytärtänne, joka on enkeli. Niin, hän on enkeli, mutta herra Niilo on perkele.

MAUNO. Mitä koskee minuun tämä mies?

MARTTI. Hän tyttäreenne koskea tahtoo.

MAUNO *(erikseen)*. Hän on jäljillä, hänen kirottu katsantonsa tunkee läpi vuorten. *(Ääneensä)*. Mitä tarkoitat? Sano suoraan, ja tämä selkkaus pois.

MARTTI. Siis käskette mun haastelemaan näin: päästimeksenne tuon Viitalan lohikärmeen kidasta mielitte tyttärenne uhrata, pakoittaen häntä vaimoksi herra Niilolle. — Luvallanne kysyn: eikö pyri tämä herra korean Elman sydäntä kohden?

MAUNO. Kuule sitten totuus: niin on asia, mutta tästä ole ääneti kuin hauta; ja muista sanoneeni.

MARTTI. Se on velvollisuuteni. — Kuinka hyvänsä. Ihmisten olennon ja'an minä kolmeen luokkaan, jotka ovat maa, helvetti ja taivas.

MAUNO. Ja tämän jakauksen kanta?

MARTTI. On naiminen. — Naimaton on maan päällä, onnettomasti nainut helvetissä, mutta taivaan ilossa tanssii onnellinen pariskunta. Mihin luokkaan joutuisi nyt tyttärenne herra Niilon kanssa? Pelkäänpä, siihen toiseen. Tämä mies on tuhlaaja verraton, ja anna tuhlaajalle vaikka miljonia ja pian haihtuu kaikki pois kuin akanat tuuleen. Voi tytärtänne, jos kohtalonsa tämän miehen kanssa yhteen liitetään! Hän on tavoiltansa saastainen. Peeveli! hän mua inhoittaa kuin kärme.

MAUNO. Kaiketi nyt erehdyt. Luulenpa katsahtaneeni syvältä hänen sydämmeensä ja löytäneeni sieltä enemmän hyvää, kuin luulin.

MARTTI. Tarkemmin katsokaat!

MAUNO. Sano minulle, Martti: miksi ei löydy yhtään vanhaa palvelijaa, joka ei ole nenäkäs ja kopea? Niin on ollut mailman alusta.

MARTTI. Siis elämän järjestys, jota meidän täytyy kärsiä.

MAUNO. Mieltäni sä ärsytät; käy toimees, ukko, ja ole koskematta asioihin, joita et käsitä.

MARTTI. Oikein, herra parooni. Suutari pysyköön lestissänsä. — Minkä hinnan määräätte sianporsaistanne?

MAUNO. Mene hiiteen, porsaines ja tallukkoines! Huolisinko niistä nyt? Ne hautaa suohon, tahi käske joukko perkeleitä ne syöksemään järveen korkeimmalta vuorenjyrkältä.

MARTTI. Siihen ensimäiseen toimeen on minulla huono selkä, toiseen taasen huono usko. Yhteen perkeleesen uskon vaan ja hän on Viitalassa, se vanha lohi-

kärme. Hänpä meiltä riistää niin hevon ja härän kuin emakon naskinensa, jos ei hänen kitaansa viskata viatonta, lempeäsilmäistä karitsaa.

MAUNO. Martti, nyt tahdon jäädä rauhaan.

MARTTI. Jumalan rauhaan! herra parooni.

MAUNO. Tätä tietä, ja käske tänne tyttäreni.

MARTTI. Karitsan saatan uhriksi valmistettavaksi. *(Menee vasemmalle).*

MAUNO *(yksin).* Sä sitkeä ja uppiniskainen kami! Kuitenkin pelkään sun aavistavan oikein; pelkään, että murheellisen tulevaisuuden lapselleni rakennan. Mä tiedän, ett'ei hän tätä miestä taida lempiä. Pitääkö siis minun väkivoimin häntä syöksemän ulos huoneestani vai Viitalan verikoiran ulos syöstäväksi tulla? Mitä teen? kahden virran-kierroksen keskellä väikyn. *(Elma tulee vasemmalta).*

ELMA. Min tahtoo isäni?

MAUNO. Käy likemmä,
Mun tyttäreni; asian tärkeän,
Mi kaiken elämämme onneen koskee,
Nyt sulle ilmaisen, mun Elmani.

ELMA. Ja otsallanne vallitsevi yö,
Ja kauheasti vääntyy huulenne.
Mun sydämmeni katkerasti kärsii,
Kun muotonne näin synkeänä nään.
Oi taivaan armo, paista hänen päällens'
Ja poista tämä mielen pimeys!

MAUNO. Niin, armo taivahan ja taivas selvä
On täällä kohta ainoo suojani;
Mut taivaan kans' on tunnoton ja kylmä

Ja kylmempi viel' armo jumalten.
Nyt tietä häviön kaikk' ryntäin käy,
Ja meill' ei ole pesää eikä luolaa
Kuin metsän elävillä; eteenpäin
Vaan astelkaamme aina. Niin on laita.
Sä otat kätees mytyn, minä sauvan.

ELMA. Mut emme epäele kuitenkaan.

MAUNO. Hän ei mua siirrä huoneestani! Kuule,
Mun lapseni, mi on nyt päätöksein.
Mä riitaveljein kanssa miekastelen,
Ja jos ei kaadu hän, niin kaadun minä;
Ja kaikki hyvin sitten; väsynyt
On rauhakammioonsa ehtinyt.

ELMA. Ja tämä onpi vakaa päätöksenne?

MAUNO. Jumal' avita! Mä hänen lävistän
Tai nielee oman verein musta multa.

ELMA. Mua ennen päästä täältä, kuolema,
Kuin näitä hirmutöitä näkisin.

MAUNO. Toki löytyy pelastukseen yksi tie,
Mut yksi vaan, ja sinulla on voima
Se avata, jos tahdot.

ELMA. Sanokaat,
Mill' ihmetyöllä tämän tehdä taidan.
Mä kaikki onneksenne alttiiks' annan
Ja valmis olen, mihin vaaditte,
Pait käymään vastoin Luojan käskyä.

MAUNO. Siis huomaa, mitä sanon. Herra Niilo
Sua ankarasti lempii, jumaloitsee;
Hän sydämmensä tunteet polttavat
Sua kohtaan isällesi ilmoitti,

Ja silmänsä kuin kaksi tulta leimus'.
Suo sydämmes ja onnes hänen huomaans'
Ja naimakontrahtihin nimes piirrä,
Niin pelastettu onpi isäs vanha;
Niin, kohta, paikalla,
Kun nimes liittokirjassa vaan löytyy.

ELMA. Mun isäni,
Mä häntä koskaan lempiä en taida.

MAUNO. Miks' et?

ELMA. Mun sieluni on häntä vastaan.

MAUNO. Oi! keskustele sä vaan sielus kanssa
Ja poista tummat, mielettömät tunteet.
Mä tiedän, tämän miehen luonnossa
On paljon ylevyyttä löytyvä,
Jos luulemmekin ylenkatsetta
Tai röyhkeyttä tai senlaista muuta
Hänen uroskasvoissansa huomaavamme.

ELMA. Mun lempein iankaiken leimuaa
Vaan häntä kohtaan, jolle kerran vannoin
Uskollisuuden valan kuolemaan;
Sen vannoin minä ja sen vannoi hän.

MAUNO. Mun saattaa närkästymään tämä puhees.
Sun valasi on tyhjä, mitätön,
Kosk' isäs tietämättä kihlauit
Ja onnes liitit vihamiehein poikaan.
Mut jättäkäämme tämä. Kuinka hyväns',
Sun sydämmesi hirmuvaltias
En olla tahdo. —
Siis synkeet tunturit mun piirittää
Ja toivon tähti iankaikkiseksi

Nyt kovan onnen mustiin pilviin sammuu.
Mut kohta vuotaa veri koskena,
Ja tulkoon kuolema ja helvetti!

ELMA *(polvillaan isänsä edessä).*

Mun armas isäni, ma rukoilen,
Vieroittakaatte mielestänne pois
Tää verinen, tää julma kostotyö.

MAUNO. Mä tytärtäni rukoilen, mut turhaan.

ELMA. Te multa mahdotonta rukoilette.

MAUNO. Sä multa mahdotonta rukoilet.
En anna itseäni kaahata
Kuin koira huoneestani ulos,
Sen miehen kautta, jota vihaan;
En myönny siihen.

ELMA. Me nöyrtykäämme sallimuksen alle,
Niin rauha jälleen sydämmeemme palaa.
Oi! jättäkäämme tämä koto armas
Ja itsellemme toinen etsikäämme.
Se vaikk' on pieni maja, mutta ilo
Ja rakkaus ja levollinen mieli
On majassamme uskollinen vieras.
Ja hallituksesta tän pienen huoneen,
Sen asujanten ravinnosta aina
Mä, ynnä kasvinsisareni kanssa,
Oon äidillisen huolen pitävä.
Osaamme kutoa ja neuloa
Ja kullall' ommella, ja askareihin
Jo aikaisin mä olen tottunut,
Ja siitä kasvatustanne mä kiitän.
Siis älkäät murehtiko, vapaasti
Vaan ottakaamme vastaan kohtalomme.

MAUNO *(erikseen)*. Haa! tämä sattuu, osaa kaikkialle
Kuin säteet kultaloimost' aurinkoisen.
Vaan eipä auta, jyrkkä olla täytyy,
Takoa kiinteästi viimeiseen.

ELMA. Te ootte äänetön.

MAUNO. Mun tyttärein,
Nyt sanojasi menettelet hukkaan,
Mun päätöksein on järkähtämätön,
Ma lujana kuin ikivuori seison.

ELMA. Te olette mun armas isäni.

MAUNO. Nyt en oo armas; tuho lähestyy
Mun huonettain, ja karkaista mun täytyy
Nyt sydämmeni kovaksi kuin teräs. —
En kärsi tätä. Ylös, tyttärein,
Paikalla ylös, heitä rukoukset.

(Elma nousee ylös).

Nyt jääköön tähän neuvonpitomme,
Mut huomenna sä lausu päätökses.
Ja tätäällös, tyttö, unohda:
Jos tahdot, niin mun taidat pelastaa,
Jos et, niin kuolen tahi kuoletan.
Oi, kuolon sylihin mä halaan päästä! —
Mun poikani, mun Paulini, jos kerran
Sun vielä näkisin. — Sä kaunis olit,
Ol' katsees tyyni, vakava ja kirkas
Kuin puhtaan neitseen, mutta uskallus
Kuin jalopeuran povessasi löytyi.
Oi, tahtoisinpa ennen kuolemaani
Sua kerran syleillä, mun poikani! *(Menee).*

ELMA *(yksin)*. Oi, tahtoisinpa ennen kuolemaani

Sua kerran syleillä, mun Tykoni!
Mi ihanuus, kun murhe meitä painaa
Ja muiden onnettomuus reutoilee,
On muistaa lempeet' kuvaa kultasemme,
Mi paistaa tänne mailta kaukaisilta
Kyynelten sateen läpi. Oi, mun Tykon',
Niin kaunis kuni päivä autuuden,
Min hekuman sä sielulleni annat,
Kun muiston temppelissä kanssas käyn!

(Hanna tulee).

HANNA. Sisareni, minä tiedän sun sydämmes ahdingon; sillä kaikki olen kuullut. Suo anteeksi!

ELMA. Hän on mua kohtaan ankara.

HANNA. Niin, ankara, ankara! Kuinka on mielensä näin muuttunut?

ELMA. Hän vimmoissansa etsii kuolemaa ja veriseen taisteloon kiirehtii, jos en kättäni ja sydäntäni anna Niilolle.

HANNA. Mutta malta: ei sinun tarvitse kuin kirjoittaa nimes naimaliittoon, ja isäs on pelastettu.

ELMA. Mutta, mitä luvannut olen, täytyyhän mun viimein täyttää, jos en häntä tahdo pettää?

HANNA. Muistelkaamme Niilon käytöstä tässä asiassa isääs kohtaan.

ELMA. Me olkaamme kuitenkin tekemättä väärin.

HANNA *(erikseen).* Olisko tämä vääryys ja synti?

ELMA. Huomenna hän tahtoo kuulla päätökseni.

HANNA. Ei, ei ole tämä synti eikä vääryys. Muista: Niilon hengen sun isäs kerran lunasti melkoisen summan kautta, josta juuri alkoikin köyhyytensä; nyt on hän,

se kiittämätön heimolainen, tilaisuudessa saman summan maksamaan takaisin ja perikadosta pelastamaan perheemme, mutta eipä tee hän sitä, ellei hän palkinnoksensa, saaliiksensa saa sydäntäs, se hävytön, kunniaton vintiö. — So'aistu on isäs, koska ei hän kylliksi huomaa kaikkea ilkeyttä tämän kosijan käytöksessä.

ELMA. Nytpä näen, kuinka suuri on vihan voima.

HANNA. Niiloon enemmin kuin Viitalan herraan hänen närkästyä pitäis; mutta molemmille tapahtukoon oikeus. Että Niilo isällesi maksaa, mitä hänen maksaa tulee, sehän ei ole muuta kuin oikeus ja kohtuus. — Tule, sisareni, ja rohkeasti itses varusta huomiseksi.

ELMA. Miten tulee minun tehdä? En tiedä, sisareni armahin.

HANNA. Neuvoani seuraa. — Tule! *(Menevät vasemmalle).*

MUUTOS.

(Parooni Markuksen huone. **Markus, Tyko, Pauli** ja **Yrjö** tulevat periltä).

MARKUS. Sisään, iloiset herrani! *(Huutaen vasemmalle).* Viiniä tänne, poika! Paikalla! — Istukaat, vieraani, ja olkaat huoneessani kuin kotonanne, Seine-virran partahalla. *(Istuvat ympäri pöytää. Viiniä tuodaan).* Teidän muistoksenne, herrat!

YRJÖ. Herrat Gallian maalta!

PAULI. Teitä kiitämme.

TYKO. Kiitämme maljan edestä ja tyhjennämme sen pohjaan Suomen kunniaksi.

MARKUS. Mille tuntuu teistä kylmä Suomenniemi?

PAULI. Meitä miellyttää tämä maa.

TYKO. Me sitä rakastamme.

MARKUS. Ihmeellistä kyllä. Mitä viehättävää ja merkillistä tarjoo teille sen luonto?

TYKO. Paljon.

PAULI. Meitä haluttaa tutkistella kansaa, etenkin yhteistä.

MARKUS. Tiedänpä teidän sen uuden hengen lapsiksi, joka parhaillaan on leviämässä tässä Europassa, ja joka viimein valtakunnat ja kaiken järjestyksen kumoo ja ihmiskunnan hävitykseen saattaa, jos ei sitä ajoissa estetä, kuristeta, että vaikenee hän iankaikkiseksi villivaltaansa saarnaamasta. Välttämättömät ovat täällä etevyyden oikeudet ja säätyin pykälät. „Tee talonpojalle oikein, vaan älä hyvin“, se on vaakuutukseni alamaisiani kohdellessa. Jumal' avita! hälle oikeuden teen, en kynnenmustan vertaa vääryyttä, mutta jos hän pyrstöjänsä tahtoo röyhistellä, niin . . .

YRJÖ *(erikseen)*. Katsos hänen silmäripseitänsä ja kauhistu. Nyt laukee sieltä kova ampuma. — Fyyr!

MARKUS *(lyöden nyrkkinsä pöytään)*. Keppiä selkään!

YRJÖ. Haa!

MARKUS. Haa, Yrjö! Oletpa suuri veitikkä, sen tiedän; mutta pidänpä sinusta, vaikk'ei löydy sinussa pisarata aatelisverta.

YRJÖ. Ei pisarata. Se on puhdasta, herra.

MARKUS *(nauraa)*. Mutta juo, sinä junkkari. Juokaat, herrat. — Jos, katsellessamme mailmaa, eri lailla aattelemmekin, niin olette nyt kuitenkin vierainani, ja

onneton se, joka teitä huoneessani loukkaa. — No, mitä aattelette herrasta Kuuselassa, jossa kävitte eilen?

TYKO. Hän tuntui kelpo mieheksi.

MARKUS. Ja hän on kuitenkin pahin vihamieheni.

TYKO. Ikävä asia. Se tietysti häiritsee elämänne rauhaa.

MARKUS. Ei hätää.

TYKO. Epäilenpä. Mutta toivokaamme tämän vihan viimein karkoittuvan kauas ja ystävyyden astuvan sen sijaan.

MARKUS. Ennen teidän Ardenni- ja Pyreneanvuoret toinen toistaan käyvät suutelemaan, kuin sovintoon me; ei elossa täällä eikä tuolla, kylmän haudan toisella puolla. Tultuamme yhteen helvetissä, säästämmepä perkeleiltä kaikki vaivat meitä kohtaan. Kas kun me oikein toinen toistamme siellä kouristelemme, niin laskevatpa tulihaarunsa pimeyden enkelit ja katselevat meitä suurilla silmillä. Jos joutuisimme yhteen taivaassa, joka tosin olis kepponen, niin toinen meistä sieltä Pietarin ulos potkaista täytyis.

PAULI. Ankara viha, ja läheisimpien naapurien välillä.

MARKUS. Näistä tienoista hänet kohta siirrän, se on vallassani.

TYKO. Millä keinolla, herrani?

MARKUS. Tämä on asiamme: Vuotta viisitoista sitten lainasin hänelle summan rahaa, luvaten, ett'en sitä häneltä ennen vaatisi, kuin tämän ajan mentyä, ja nytpä on se mennyt. Tuomio on jo kädessäni, ja kahden, kolmen auringon kiertyessä on sekä talonsa

että suurin osa hänen irtaintansa minun, ja maantiellä seisoo mies. — Triumf!

TYKO. Eikä armoa yhtään?

MARKUS. Viivytystä ei tiimaakaan, se on päätökseni.

PAULI. Herra parooni, teidän maljanne juon, toivoen teille onnea kahden kartanon hallitsijaksi.

MARKUS. Minä kiitän, herra Bertram. Niitä kuitenkaan en hallitse enään kauan, kohta heitän kaikki ottopoikani haltuun.

TYKO. Äärettömästi lienee hän teitä kohtaan tästä kiitollinen.

MARKUS. Olenpa huomannut hänen rakastavan minua hellästi kuin oma lapsi, ja sievä on käytöksensä kaikin tavoin. Ja kuitenki, vuosia muutamia sitten, hän riehui, niellen elon hekkumaa; mutta myrsky asettui ja myrskyn jälessä tuli kaunis ilma. — Kiltti poika aina siitä asti, koska otin hänet huoneeseni.

TYKO. Oman poikanne teiltä tempasi onni armoton?

MARKUS. Hänet tappoi sota.

TYKO. Ja siitä olette varmaa?

MARKUS. Uskottava asia. Tosin haastelee maineet ristiin.

TYKO. Jos hän palaisi kotihinsa takaisin?

MARKUS. Isän kotoa ei ole hänellä enää.

TYKO. Olettepa isänsä te.

MARKUS. Häntä en tunne, hänet olen hylännyt.

TYKO. Kova oli kaiketi syy tekoon niin kovaan teiltä.

MARKUS. Hän ei käyttänyt itseänsä isäänsä kohtaan, niinkuin pojan tulee. Piina ja kuolema! hän kihlasi vihamieheni tyttären, ja tästä sain vasta tiedon, koska hän jo oli sotaretkellänsä.

TYKO. Mutta jos hän jättäis entisen morsiamensa?

MARKUS. Niin on hän vintiö, ja kaksin kerroin hänet hylkään.

TYKO. Mutta jos morsian hänet pettäis?

MARKUS. Yhtä kaikki; hänet olen hylännyt, ja siihen antoi hän mulle syyn.

TYKO. Yhtä kysymystä olen mietiskellyt. Kylmeniskö koskaan lemmen linna häntä kohtaan, jonka suonissa oma veremme virtaa? *(Hetken äänettömyyttä).*

MARKUS. Herra, hän on minun lapseni. Totta sanoen, häntä muistelen usein. Urhea poika ja sanassansa pysyvä aina vimmaan asti; perintö veressä. — Vaan, mitä päättänyt olen, seisoo, seisoo iankaikkisesti. Tieto aina päätöksessä pysyneemme antaa eheyden tunteen, voiman hirmuisen, ja katsanto säkeniä iskee. — Mitä, jos sanani söisin, jota ennen en ole tehnyt? Mitä, jos kokoilija monivuotisesta kokouksestansa äkisti kadottaisi puolen? Ei! Niin olkoon, kuin määrätty on. Oma poikani on perinnötön, ottopojalleni tulkoon kaikki.

TYKO. Mitä, jos nyt myöskin hän — näin sanon leikin vuoksi — rupeisi kiehtomaan tätä kiellettyä hedelmää, siihen pakoitettuna sokean jumalan nuolelta?

MARKUS. Kohta säätökseni kumoon, hän marssikoon Viitalasta, ja kerjäläinen maantieltä saakoon kaikki. — Huomatkaa: kuoltuani on suurin vihamieheni herrana tässä, jos ajoissa en katsoisi jonkun toisen etua; sillä hän,

jolta kerran sain hengen, ja hän, joka tätä herra Maunoa on kantanut rintansa alla, he syntyisin olivat samasta kohdusta.

TYKO. Ja sukuvihapa taitaa näyttää näin hirveän karvan.

MARKUS. Totta, mun herrani. — Mutta juokaat; te myös, herra Bertram, ja poistakaat tämä alakuloinen muoto. *(Niilo tulee).* *Donnerwetter, mon cher* Niilo! Oletko viimein kotona?

NIILO. Suokaat anteeksi, isäni, anteeksi, herrat. Viivyinpä kauemmin, kuin tahdoin. *(Istuu toisten seuraan).*

MARKUS. Mutta hikootpa, poikani.

NIILO. Sahastanne ratsastin yli kivisen mäen.

MARKUS. Nytpä jäähdytä kuumuutes. *(Kaataa hänelle viiniä).* Tässä mies! — Ja nyt, herrat, juon minä pohjaan ja toivon teille hyvää yötä.

PAULI. Hyvää yötä, herra parooni!

TYKO. Maatkaat makeasti! *(Markus menee vasemmalle).*

NIILO. Makeasti, mun isäni! *(Erikseen.)* Hyvä, että menit. Nyt aika huimaus; sillä tämän kohtuullisen elämän kautta, jota mun nä'yn vuoksi tässä täytyy elää, itselleni liikamäärän kokoon voimia, ja mieli temmeltää. — Mutta hyvällä tiellä ovat asiat; toivo paistaa kirkkaammin kuin koskaan ennen. *(Äänensä).* Ystävät, tyhjentäkäät ne uudestaan jälleen. Minä paikalla kumoon kaksi. *(Juo pohjaan kaksi lasillista).*

TYKO. Olettepa vauhdissa.

NIILO. Vihoissani juon.

TYKO. Miksi vihoissa?

NIILO. Kirous! Tulenpa Kuuselasta, ja parastani olen koettanut saattaakseni näitä naapureita sovintoon, mutta mahdotonta. *(Juo).*

TYKO. Sammumattomaksi tuntuu heidän vihansa.

NIILO. Iankaikkisesti.

TYKO *(erikseen).* Katsokaamme, kuinka hän itsensä tässä asiassa kuvaa. *(Ääneensä).* Ankara oli kaiketi tämän vihan alkusyy?

NIILO. Valtiolliset eriseurat sen synnyttivät. Jos teitä miellyttää, niin tahdonpa teille kertoa tämän näytelmän, jossa minulla myös oli osa toiminnossa; sillä missä jotain uskallettavaa tarjotaan, siinä kernaasti olen minä. — Mutta olenhan lapsikas haastellessani niskani poikki. Oh! hyvät herrat, siitä, jota nyt käyn kertoilemaan, mun taidatte saattaa hirteen; majesteetin rikoksesta, näettekö, niinkuin se kuuluis, ja syystä kyllä, ystävät.

TYKO. Olkoon teiltä kertomatta se, jota katuisitte.

NIILO. Olettepa ystäviäni, ja menestykäät huoneessamme kauan.

TYKO. Teissä olemme aina kohdanneet hyväntahtoisuutta.

NIILO. Iloinen maljanne, toverit! *(Juovat).* Juo urheasti, mun Yrjöni. Sinä tiedät kaikki.

YRJÖ. Yhtä jo toista, mutta siitä ei mitään.

TYKO. Hänen poskillansa jo viini hohtaa.

NIILO. Näin oli tapaus, kumppanit. Jommoinenkin aika sitten, koska olin vielä nuorukainen, mutta sydämmellä liekehtivällä ja kunniata himoova, viskasi kohtalo meidät, herra Markuksen, Maunon ja minut, hovi-ilmaan, jossa silloin kiivaasti riehui eriseurain myrskyt. Samaan

liittoonpa kuuluimme silloin Markus ja minä, niinkuin nyt ja ainakin. — Olipa tekeillä nerokas tuuma, taitava juoni, tarkoittaen kumota silloisen hallituksen ja tuon aatelistolta oikeudella vihatun talonpoika-kuninkaan ja jälleen teloillensa saattaa asiain entisen tilan. — Päämaalia kohden jo kaikki tarkasti kulki, mutta astuipa äkisti eteemme tuo tunto-arka Mauno ja katkaisi juonemme. Hän vainusi aikeemme ja uhkasi ilmi-antaa koko seikan, jos emme kohta pysäyisi kapinoitsemasta. Häntä uhkasimme takaisin, rukoelimme asiaa pitämään salassa, mutta turhaan; järkähtämättömästi kävi hän lupauksensa täyttämiseen. Silloin julmistui Markus, vetosi miekkaan, ja pian kohtasivat nuoruuden-ystävät toinen toisensa taistelotanterella, jossa kiukkuinen onni Markuksen haavoitettuna maahan kaatoi. Niin tapahtui, ja siitäpä heidän ääretön vihansa.

Tyko. Ja siihen myös päättyi valtiolliset tuumanne?

Niilo. Kaikki. Mutta pahoin olin sekaunut asiaan minä, jonka sija oli etunenässä. Köysi tai pyövelin kirves ei ollut enään kaulastani kaukana.

Pauli. Te pelastuitte kuitenkin.

Niilo. Hän, joka mun vaaraan saattoi, mun pelasti taas.

Tyko. Herra Mauno? Uskonpa hänet yleväksi mieheksi.

Niilo. Sydän kultainen ja rehellinen mieli on miehellä, se vihamiehensäkin myöntää täytyy. — Häntä kaiveli, että hän tiesi saattaneensa piilun heimolaisensa niskalle, ja hän huomasi, että rahalla, joka paljon voi, hen-

keni vielä taitais lunastua. Siihen tarvittava summa, jolla juuri hän aikoi maksaa velkansa Markukselle, oli hänellä kädessä ja sillä hän mun päästi kuolemasta; hän mun sitoi ja päästi. — Tässä istun nyt, kohta haltiana Viitalan ja Kuuselan. Mutta peijakas! viskaisenpa pian kaikki kädestäni taas. Minä Onnetarta kiusaan.

TYKO. Mitä sanotte?

NIILO. Sydämmeni mun kenties pakoittaa tekoon, joka multa siirtää kaiken maallisen hyvän. *(Erittäin Yrjölle).* Neito on huomenna minun. Uskotko?

YRJÖ. Häntä terveydellä kuluta.

TYKO. Miksi kadottaisitte kaiken tämän rikkauden, jonka omistajaksi jo olette määrätty?

NIILO. Miksi hylkäsi herra Markus oman poikansa, teki hänet perinnöttömäksi? Siitä syystä, että poika kihlasi Kuuselan tyttären. Minä samoin teen ja kadotan kaikki paitsi hänet. — Mutta nytpä ilmaisin tärkeimmän salaisuuteni. *(Erikseen ja noustuaan istumasta ja viskattuaan tuolinsa vihaisesti nurin).* Hävitys ja kuolema! Että olen näin karttamaton. Se kirottu viini!

TYKO. Mikä vaivaa?

NIILO. Eipä mikään. Mutta jos kaiken tämän nyt olisin ilmoittanut vintiöille . . . Mutta teiltä ei mun tarvitse vaatia salaisuuden lupausta. — Ei! täytyypä teidän mulle luvata kaikki pitää kätkössä.

PAULI. Olkaat rauhassa; sen lupaamme.

TYKO. Kunniamme nimessä. — Mutta tämä epäilyksenne ehkä loukkaisi meitä.

NIILO. Olenpa kokenut mies.

YRJÖ *(asettaen Niilon tuolin sijoillensa).* Mutta istu ja ole iloinen taas.

NIILO *(istuu).* Iloinen, iloinen! Juokaamme!

TYKO. Teidän muistoksenne!

PAULI. Ja kaikki levottomuus pois, herra Niilo.

TYKO. Mitä ilmoititte, on luonnollinen asia, luvallinen ja ihana. — Te lemmitte tätä neitoa?

NIILO. Jumal' avita! sen teen.

TYKO. Kaunis tyttö, ja sieväluontoiseksi hän tuntui myös.

NIILO. Niin, eikö ole hän kaunis? Ihanat silmät!

TYKO. Kuin tähteä kaksi.

NIILO. Kirkkaana otsa kaarteleikse.

TYKO. Kuin kesäpäivän taivas.

NIILO. Ne kiharat sitten!

TYKO. Hämäräiset pilvet taivaan korkeudessa. Eksyä jos sais niiden yöhön!

NIILO. Mikä syvä, hellä ja lempeä ääni!

TYKO. Kuin läntisen hyminä lehtilaaksossa.

NIILO. Ja hänen suunsa! Herttainen! Mutta tähtäileepä minua silmänne kuin *(nauraa)* mustasukkaisen.

TYKO. Ja olisko ihme?

YRJÖ. Erehdytpä, Niilo. Herra Charlemagne on samassa asemassa kuin Lohjan susi.

NIILO. Hänellä on itsellään. Kaunisko on tyttö? Juokaamme hänen maljansa, ja toinen minun kultaseni muistoksi.

TYKO. Hänen lempensä lienee totinen ja luja; ei huoli hän, vaikka menis teiltä rikkaus kaikki?

NIILO. Niin kelpaan toki. Mutta toivo, pysyäkseni

kuitenkin perintö-oikeudessani Viitalaan, ei ole vielä haihtunut. — Markus ja minä olemme aina valtiolliset liittolaiset; mutta katselipa oma poikansa alati elämätä toiselta kannalta, ja eroitus tainkaltaisissa vehkeissä on voimallinen katkaisemaan likeisimmätkin heimouden siteet ja villivieraista tekemään lujat ystävät, liioinkin koska seisotaan vielä haarniskoittuna tanterella. Siis ehkä katsahtaa herra Markus tähän hankkeeseni vähän leppeämmällä silmällä kuin silloin, koska kysymys oli hänen omasta pojastansa. — Kaikki toivon käyvän hyvin.

TYKO *(erikseen)*. Eikä ole toiveesi ilman perustaa.

NIILO *(erikseen)*. Etpä myönny siihen, elatus-isäni ankara, sen tiedän; mutta tiedänpä myös, mihin sulle annan matkakirjeen. *(Ääneensä)*. Ihana tyttö! *(Juo)*. Sulava suu! Niin, lemmekäs impi! — Mutta kuitenkin minä, mies hurja, vallaton, näitä Melpomenen-kasvoja kavahdan, häntä kainoon ja lempiin kuitenkin; sillä yhteys tämänkaltaisen naisen kanssa, yhteys niin likeinen, kuin luonnon suloinen ja salainen asetus vaatii, siinä on ihastus ihmeellinen.

TYKO *(erikseen)*. Sinä saatana!

NIILO. Yksi seikka kuitenkin, yksi lapsellinen asia tässä tahtoo juonitella. Asuupa niinkuin joku tumma pelko neidon povessa, että palaisi vielä sotaretkeltänsä entinen sulhaisensa, petoksesta soimaten entistä morsiantansa. Muutoin on tämä ensimäinen lemmittynsä jäänyt hänestä jo kauas unohduksen sumuun.

TYKO *(erikseen)*. Tästä tahdon varmuuden.

NIILO. Mutta huomenna on kaikki päätettävä. Tuli

ja väläys! Huomenna! Yrjö, käy puhemiehekseni koreasti sinä.

YRJÖ. En, ystäväni armahin.

TYKO. Tässä, herra Niilo, teille sydämmenne *ambassadeur*. Suokaat mulle käytettäväksi tämä toimi.

PAULI *(erikseen)*. Mitä?

YRJÖ *(erikseen)*. Mies hulluttelee.

NIILO. Te, herra, te mielisitte tulla puhemiehekseni! Olettepa liian hyvä. — Mutta sopisko tämä muukalaisen?

TYKO. Hyvin, miehen, joka on syntynyt Champagne'n kultaisilla rinteillä. Ja enkö ole teidän sydämmellinen ystävänne? Neidon tunnen myös. Kaikki sopii hyvin.

NIILO. Hyvä, mun herrani! Ja nytpä keksin sukkelan keinon, joka kaikki esteet lempeni tieltä lakaisee pois, nimittäin jos siihen suostutte.

TYKO. Mikä on tämä?

NIILO. Ui! ilkeä nimipä sillä on, valheeksi sitä kutsutaan; mutta ainoastaan tyhmät tukkipäiset, ahdasrintaiset eivät näe, että löytyy tätä olentoa kaksi lajia: toinen heistä on alhainen, petollinen, maassa mateleva kärme myrkyllisellä hampaalla, mutta toinen poutapääskysenä livertelee, rakennellen rauhaa ja sovintoa. Ja tämänpä tahtoisin pistää poveenne nyt. — Uljaat nappaukset, herra Franskalainen! Olittepa miehen, herra Markuksen pojan kumppani, joka sotakentälle kaatui; hänen viimeisen rukouksensa kuulitte; sen lupasitte täyttää, jos sota teidät kuolosta säästäis. Ja pyysipä hän teitä terveisensä saattamaan isällensä ja morsiamelleen täällä, ja sitten hän

silmänsä ummisti iankaikkiseksi. Nyt, sodan melskeistä elossa, olette lähtenyt reisuihin ympäri mailmaa, ohjaten myös suuntanne tänne synkeään pohjoiseen, jossa löytyy kuolleen sankarin morsian.

YRJÖ. Mutta käykö asia päisin enään? Miksi vasta monen päivän päästä hän ilmoittaisi sanomansa?

NIILO. Ainoastaan ämmät ja liprat miehet ovat mieluisan kerkeät sanomallaan, huolimatta, onko se ilon vai murheen sanoma. — Asia käy laatuun, ja turhasta levottomuudesta se pelastaa tytön. Kuolleeksi tiedämme miehen varmaan; mutta neito luottaa uniin ja akkain ennustuksiin ja pelkää hänen takaisin-tuloansa. Mutta tämä juoni, tämä viaton kavaluus hänen kurjan pelkonsa katkaisee ja saattaa onnen Kuuselan kauniille tyttärelle. — Mitä sanotte, herrani?

TYKO. Mitä lupasin, sen täytän, enkä unohda esitystänne, josta kenties on hyöty teille molemmille.

NIILO. Kätenne!

TYKO. Tässä.

NIILO. Oivallista! — Enemmin viiniä! Ihanassa houraukseesa meiltä menköön kaunis kesä-yö. Enemmin viiniä! *(Menee oikealle).*

PAULI. Mitä, ystäväni! Kävisitkö narritukseen?

TYKO. Puhemieheksensä rupeen. Paras keino neitoa koetella?

YRJÖ. Katso, mitä teet.

TYKO. Mitä olen luvannut.

PAULI. Se ei tapahdu.

TYKO. Ken taitaa mua estää?

PAULI. Tyko, sua rukoilen: ole järkevä.

TYKO. Tehtäväni teen. — Oi kuolema! Minä kohta, kohta joko itseni ilmoitan tai siirryn pyrstötähden kaukamatkoihin tästä ihanasta helvetin auringosta, joka mua puoleensa vetää ja taasen puolestansa viskaisee hävityksen kylmyyteen. — Mikä tuska tämä teeskelys isäimme huoneissa! Tätä leikkiä en kestä, henkeni tukehtuu! *(Menee kiivaasti ulos).*

YRJÖ. Häntä turhaan varoitamme.

PAULI. Isänsä pää, itsepintainen ja väkivaltainen; mutta sydämmensä, lahja hänen oivalta äidiltänsä, kaiken hyvyyden ja lemmen tuli-aarre on. — Nyt hän riehuu. Oi, Tyko! pelkäänpä, että päälles vedät kovan kohtalon.

YRJÖ. Kuinka suortuu tämä vyhti, kuinka loppuu leikki viimein?

PAULI. Pahinta pelkään. — Mutta tästä lähti hän vimmoissansa. Minä seuraan häntä. *(Menee. Niilo tulee viinipullo kädessä).*

NIILO. Ystävämme ovat menneet?

YRJÖ. Suokaamme heidän nauttia hetki raikasta ilmaa.

NIILO. Meidän nauttiessamme viinimarjan nestettä. — Juo, Yrjö! Kohta, toivon minä, häissäni laseja kilistelemme. — Vielä olen vapaa, mutta pian enkeli mun lujasti kahleisinsa sitoo.

YRJÖ. Lujasti, kuin enkeli Mikael sitoi Lusiferuksen helvettiin. *(Juo. Niilo katselee häntä tarkasti).*

KOLMAS NÄYTÖS.

(Sali Kuuselassa. **Elma** ja **Hanna** tulevat vasemmalta).

HANNA. Nyt uljautta vaan ja viimein kaikki
On purjehtiva toivon satamaan.
Käy miettimättä esiin; oikein teet
Ja järjellisesti, sen tietää mahdat.
Niin tahtovatpa itse taivaan voimat,
Ett' ansaitun saa vääryys rangaistuksen
Ja palkkans' hyvyys. — Ole huoleti,
Mun sisarein, käy toimeen vakavasti.

ELMA. Mä ankarasti panssaroittuna
Nyt seison tässä; peli alkakoon.
Ja jospa oiskin mieli synkeä
Kuin syksyn yö, niin ilon naamarin
Nyt murhe-kasvoilleni panna tahdon,
Ja mitä katkeraksi sydän kuiskaa,
Sen ilmoittakoon ihanaksi kieli.

HANNA. Kaikk' onnistukoon! —
Mut isäs, luulenpa, jo lähestyy.
Mä riennän pois ja tämä päätökses
Se näkyköön kuin muutos, syntynyt
Sun omasta, vapaasta mietteestäs,
Vaan ei mun kehoituksieni kautta.

(Menee).

ELMA *(yksin).* Niin; käyköön näin, ja koska on se tehty,
Niin ovi Tuonen mulle auetkoon.
En pettää taida Tykoa, mut isäin
Mun täytyy pelastaa; se pelastus

On kuolemani, koska Niiloakaan
En pettää taida.
Oi tuskan päivä! — Mutta Kalman herra,
Niin toivon, minut päästää. Riennä, riennä
Mua syleilemään, kylmä sulhainen!
Tul', painu vasten sydäntäni kuumaa;
Sun muutoin väkivallalla mä tempaan
Pois hautaan morsius-unta kanssain maata.
No, ällös vihastuko minuun, taivas,
Kun muuta tietä syämmein tuskassa
Ei silmäin näe, ellet itse sä
Pian päätä elämäni kuumetta
Ja valmista mua matoin morsiameks'.
Mä toivon toki, että tämä liekki,
Mi tummasti jo liehkuu lampussansa,
Pian näissä myrskyissä on sammuva.
Nyt hetki vielä voimaa, vireyttä,
Ja sitten pääni alas kallistan
Kuin lakastuva kukkanen.

(Mauno tulee oikealta).

Tuoss' isäin. Tule teeskelyksen henki!
Nyt, murhe, ilon aurinkona loista.

(Äänensä ja lähestyen isäänsä).

Mun isäin, toivon hyvää huomenta!

MAUNO. Mun tyttäreni, minä kummastun.
Kuin päivä katsantosi säteilee,
Kun murheen muotoa mä varroin sulta.
Sä olet iloinen?

ELMA. Näin koska murhe
Tääll' ilon vaatteukseen pukeuu?

MAUNO. Ei koskaan tätä tulen välkkynää
Voi näyttää kasvot synkkämielisen.
Mut mistä ilos? Mihin päätökseen
Nyt olet tullut asiassamme?

ELMA. Mun lempein voimall' uudella nyt hohtaa.
Tän' yönä paljon häntä muistelin.

MAUNO. No ketä muistit, lapsein?

ELMA. Niiloa.

MAUNO. Sä lempisitkö häntä?

ELMA. Ei ruma ole hän; ja ihailenpa
Mä käytöstänsä rohkeet', uljasta
Ja aina miehukasta olentoa.
Hoo, piikkipartansa ja kiharansa
Ne häntä soristavat oivasti,
Ja äänensä on niinkuin raudan kalke. —
Mut mikä käännös! Tätä kaikkea
En ymmärrä. Mä rakastanko häntä? —
Sen tiedän, että tämä lempeni
Ei armahinta, korkeimpata ole,
Ei sitä pyörryttävää hourausta,
Mi taivaan tienoon meidät nostavi
Ja saattaa vertaisiksi jumalain,
Ei ole tämä sitä.

MAUNO *(erikseen)*. Syvästi
Sä lemmeit Tykoasi; sen nyt näen.

ELMA. Mut sanotaanpa: tämä rakkaus
Tuo harvoin meille onnen maallisen.
Miks' ei, miks' ei? Se onko ylellisyys?
En usko sitä, koska äärettömyys
Ja pohjattomuus lemmen mitta on. —

No miten ollee. Näitä kaikkia
Mä mietiskelin yönä menneenä
Ja kauppakirjaan nimein piirtää päätin.

MAUNO. Miks' otsallas on tämä helmikaste?

ELMA. Sen helle sielussani esiin tuo,
Kun sinne tänne sydämmeni vetää.
Te ootte tyytyväinen, isäni?

MAUNO. Tää on siis mieles vapaa taipumus?

ELMA. Työn järjellisen tekeväni luulen.
Mä sanoin: nimeni mä kirjoitan;
Ja enemmänhän ette multa vaadi?

MAUNO. Mun armas tyttäreni, vanhan isäs
Sä pelastat.

ELMA. Ja siitä iloitsen.

MAUNO. Mut voi, jos uhraat minun tähteni
Sä oman onnes iankaikkiseksi!

ELMA. Mua Jumal' auta.

MAUNO. Tuskass' olet, haa!

ELMA. Mun isäin, miksi tämä epäilys?
Mi teille onneks' on, se mulle myös.
Mi uhraus on meiltä suuri hälle,
Ken antoi meille elon kipenän?

MAUNO. Sua Herra suojelkoon, mun hyvä lapsein!

ELMA. Ken tulee? *(Tyko tulee periltä).*

MAUNO. Herra Charlemagne! Terve tuloa! Missä toverinne?

TYKO. Yksin tulen ja ajan toisen asiaa, ja olenpa kenties liian rohkea. Niin pyydänpä puhutella tytärtänne ja kahden kesken.

MAUNO. Miksi juuri kahden kesken?

TYKO. Teidän luvallanne, minä olen herra Niilon lähetysmies.

MAUNO. Siis on hän jotain teille ilmoittanut?

TYKO. Asiasta, joka koskee kahta sydäntä.

MAUNO. Mitä! Eikö katso hän sen vaativan suurempaa karttavaisuutta, koska kaikki vielä joku aika tuonnemmas pitää oleman syvänä salaisuutena?

TYKO. Teitä kummastuttaa, että hän näin tärkeästä asiasta on antanut tiedon vieraalle; mutta vieraus käy tuttavuudeksi, ystävyydeksi. Luulenpa näiden muutamien päivien opettaneen meidän joteskin tuntemaan toinen toisemme; ja taidanpa sanoa herra Niilon luottavan minuun lujasti, eikä pety hän siinä. Minä olen kunnian mies. Asian salaamisesta olkaat suruton, herrani.

MAUNO. Minä jätän teidät. *(Menee).*

TYKO *(erikseen).* Ajattelemattomastipa tekisin, jos kävisin kertoilemaan jutun, jonka hän mulle saneli. Ja luulenpa niin ankaraa nostokankea tässä ei tarvittavan; hän vähemmällä myöntyy, sen katseensa loimosta jo näen. *(Ääneensä).* Anteeksi, fröökinä; sillä kaiketi kovin julkea ja sopimaton on teidän silmissänne tämä toimeni. Mutta huomatkaat: minä olen maasta, jossa aatos lentää tekoon leimauksen vauhdilla, ja silloin väikkyvät kaikki arvelukset jalkaimme alla. Ja syy siihen, että herra Niilo näin hellässä, arassa asiassa heittää toimituksen toisen huomaan, on ihmeellinen kainous hänen luonnossansa; niin hän itse on vakuuttanut. Ja sentähden, fröökinäni, rohkenen minä nyt käydä hänen puhemieheksensä.

ELMA. Teitä pyydän istumaan, mun herrani. *(He istuvat).*

TYKO *(erikseen)*. Tämä katsanto, taitaahan se enkelit lankeemukseen vietellä. Mutta nielköön mun pimeyden kurimus, jos horjahdan. *(Ääneensä)*. Niin, tämä herra Niilo on minulle ilmaisnut, että lempii hän teitä.

ELMA. Sen on hän ilmoittanut isälleni.

TYKO. Mutta ei teille?

ELMA. Ei. Mutta isäni ja minä asiasta joteskin olemme keskustelleet.

TYKO. Ja mitkä ovat näiden keskustelemistenne seuraukset?

ELMA. Ne ovat hyvin suosiolliset Niiloa kohtaan, nimittäin jos hankkeensa on vakaa.

TYKO. Hänen himonsa teitä kohden pyrkii voimallisesti. — Hän on siis teidän mielikuvailuksienne esineenä?

ELMA. Enpä kiellä, että on aatokseni paljon häneen ollut kiinnitettynä näinä viimeisinä aikoina.

TYKO. Te myönnytte häntä seuraamaan halki elämän saaren?

ELMA. Ajan pituudessa taitaisinko hänelle täysiksi olla?

TYKO. Ei käy sitä vannominen. Mutta nyt hän teidän tähtenne ei öitten lepoa nauti; verensä kuohuu kuin syksykesällä ylevän kuninkaallisen härkähirven veri. Mutta eihän ole tämä halajamisensa toivoton? Te häntä sydämmestänne lemmitte?

ELMA. Tämä kysymys mun saattaa punehtumaan, herrani. Ihanata lemmityllemme se onpi tunnustaa, mutta kainostelemmepa siihen muille antaa vastausta. — Olenhan vielä aivan vähän tuttava kanssanne.

TYKO. Kuitenkin ymmärtäväni luulen tämän punehtumisenne syyn.

ELMA. Teidän oikein siinä toivon tuomitsevan.

TYKO *(erikseen)*. Sä lemmit häntä. *(Ääneensä)*. Tässä asiassa on teillä ehkä joitakin epäilemisiä, jotka ovat perustetut jo varhaisempiin kohtauksiin sydämmenne tarinassa. — No, älkäät katsoko minuun noin ihmetellen ja älkäät pahaksi panko, jos lemmittynne, Niilo, olis myöskin tästä virkannut jotain ystävällensä.

ELMA. Siis tiedätte?

TYKO. Että Viitalan pojan kanssa te olitte kihloissa, hänen kanssaan, joka vuosia muutamia sitten läksi sotaretkelle, ja jonka kohtalo nyt on kätketty teiltä pimeyteen. Tiedän myös eronhetkellänne tehneenne vakaan valan, ja juuri tätä valaa luulee herra Niilo teidän muistelevan lapsikkaassa omantunnon sairaudessa. Niin, nyt kysyn teiltä, arvokas fröökinä: katsotteko tätä uskollisuuden valaa, jonka vannoitte entiselle sulhaisellenne, tärkeäksi, iankaikkisesti sitovaksi, vaikka se vannoessanne kuuluikin niin?

ELMA. Te käytte pitkälle.

TYKO. Tätä rohkenin kysyä.

ELMA. Ja teille mun taasen punehtuen vastata täytyy: huikentelo on naissuvun perisynti.

TYKO. Unohtanut olette siis ensimäisen ystävänne?

ELMA. Minua vaivaatte, herra.

TYKO. Minä anteeksi pyydän.

ELMA. Mutta kysymyksellenne vastaan taasen: heikko, huikenteleva on kurja nainen.

TYKO. Sepä hänet helläksi tekee.

ELMA. Ja se hänet langettaa, hylätyksi tekee. Löytyypä kuitenkin naisia, sen tiedän, joita ei Tartaruksen pimeys eikä herraus taivaan horjumaan saattaa vois. Mutta miksi haastelen vakuudesta enään minä? — Nyt kaiketi ylenkatseen silmällä minua katselette; siihen on teillä syy. Ja eikö samoin hänellä, joka tahtoo minua vaimoksensa? Että huolii hän pettäjästä!

TYKO. Näin toivoo hän käyvän.

ELMA. Siis etsii tässä vertainen vertaistansa.

TYKO. Onni, onnihan on elon tarkoitus! Ja pyrkiessämme sinneppäin, miksi emme, jos niin tarvittais, miksi emme vetäis pientä viivaa yli jonkun pykälän omantunnon välikirjassa? Oi, miksi ei? *(Erikseen).* Nyt kaikki yöhön peittyköön!

ELMA *(nousten istumasta).* Suokaat anteeksi, että pyydän olla soimauksistanne vapaa.

TYKO *(myös nousten ylös).* Fröökinäni, älkäät erehtykö. — Mitä! Repisinkö alas, mitä olen rakentanut? Ei, vaan päättää sen tahdon kunnialla. — Sulhaisenne parhaillaan puutarhassa tuolla teiltä vartoo sanomata, ja jos se onnelliselta kuuluu, niin mielii hän kohta käydä asian kirjalliseen vahvistukseen.

ELMA. Naimasovintoon nimeni kirjoitan; se sana hänelle saattakaat.

TYKO. Tuon onnellisen puolesta ma kiitän.
Nyt työni tehty on ja toivonpa
Tään pyhän, viattoman lempenne
Monin kerroin hedelmiä kantavan.

ELMA. Se vielä Manan kartanossa, siellä,
Miss' soivat synkeet kuuset, kukoistakoon!

TYKO. Oi impi kaunis, lempeä ja tyyni,
Kuin kesä-yöllä uneksuva päivä,
Elä onnellisna aina!

ELMA. Mä kiitän. Mutta mikä vaivaa teitä?
Te ette jaksa hyvin?

TYKO. Hyvin juuri!
Nyt onpi sydämmeni keveä
Kuin kuivettunut lehti,
Kun lempenne näin ihanasti loistaa
Kuin pyhä kimmellys Olympin huipun.

ELMA. Lohikärmeen luolaan vaikk' on vangittu.

TYKO. Se hymyilee kuin päivän koitto.

ELMA. Niin, hymyhuulin Hinnomin-lasten laaksoss'
Se käydä taitaa häntä muistellen,
Mi hänen taivaans', autuutensa on.

TYKO. Lähetköön taivaan-valtakuntanne,
Puutarhast' autuutenne tänne käyköön;
Mä hänet teille saatan, kohta, kohta!

(Menee).

ELMA *(yksin).* Sä eriskummallinen mies! Oletpa toki lapsi Etelän lämpöisistä tienoista, ja sentähdenpä en käsitä luontoas ja mieltäs. — Hyvä, että läksit, suoden mulle hieman aikaa hengähtää. *(Hanna tulee vasemmalta).*

HANNA. No, sisareni, toivonpa, kaikki on hyvin?

ELMA. Hyvin! Minä saan miehen. Sano, etkö tunne vähän niinkuin kateuden pistoksia povessas?

HANNA. Näyttäähän siltä; sillä samassa, kuin hyö-

rin toimessa käsiänne yhdistää, toivon koko naima-asian metsään. *(Nauraa).* Turhamielinen halu käydä puhemiehenä ja toiselta puolelta kateus nyt tuimasti toinen toistaan povessani puskeilevat. — Mutta ole iloinen; kaikki onnistuu.

ELMA. He tulevat, ja liitto vahvistetaan. *(Hellittää kaulaliinansa).*

HANNA. Miksi lasket liinas?

ELMA. Tässä on kuuma.

HANNA. Tämä ei käy laatuun. *(Sovittaa liinan jälleen Elman kaulaan).* Vilauksessa astuvat sisään. — Oletpa levoton. Mutta naimakivusta, naimakivusta. *(Nauraa).* Etkä naura sinä.

ELMA. En, Hanna. Miksi olet lapsikas?

HANNA. Lapsikaspa olen. Mutta kuinka valittavat lapset? „Jos mä nauran, te ette naurakkaan". Ei, näin se kuuluu: „Jos mä laulan, te ette tanssikkaan; jos mä itken, te ette itkekkään". *(Peittää silmänsä ja itkee).*

ELMA. Miksi itket?

HANNA. Sydämmes tuskan tähden.

ELMA. Oi, nyt ole itkemättä!

HANNA. Näkeepä silmäni sun sielus vimman, vaikka huuleni leikkiä lyövät.

ELMA. He tulevat.

HANNA. Minä kiirehdin pois.

ELMA. Ole tässä.

HANNA. Se ei sovi.

ELMA. Sua rukoilen, ole kanssani tässä.

HANNA. Sinä tahdot niin. Minä jään, ja menen, koska mua käsketään.

Niin siivilläpä hienoill' liehtoisin
Jumalten ilmaa taivaasta sun päälles.
Mut näytä heille ilon uljas muoto.

ELMA. Niin iloisesti katse leimutkoon
Kuin kukkasniitull' ennen patriarkan,
Hän morsiamens' koska nähdä siinä
Sai vastaans' kamelilla ratsastavan.

(Tyko, Niilo, Pauli ja Yrjö tulevat).

TYKO. Tässä, herra Niilo, on morsiamenne. Nyt käsi käteen! *(Niilo laskee itsensä polvilleen Elman eteen, suudellen hänen kättänsä).*

YRJÖ *(erikseen).* Nyt saatana on irti!

PAULI *(erikseen).* Mitä täytyy mun nähdä! Voi Tykoa ja sinua, petollinen sisar!

NIILO. Tällä suudelmalla, fröökinäni, vahvistan iankaikkiseksi lempeni teitä kohtaan.

ELMA. Mutta nouskaat ylös, herrani; isäni tulee. Minua myös kumma kainous rasittaa. *(Mauno tulee oikealta).*

NIILO. Isä, suokaat meille siunauksenne.

TYKO. Anteeksi, herra parooni, että ennätin tiellenne.

NIILO. Ja nämät herrat tässä, he tietävät asian ja tietävät sen myös salata.

MAUNO. Hyvä! — Ottakaat toinen toisenne. Ja nyt käykäämme kirjalliseen toimeen.

NIILO. Yrjö, mitä lupasit, käy tekemään.

YRJÖ *(erikseen).* Oi kirous! *(Istuu pöydän ääreen kirjoittamaan),*

MAUNO. Herrat matkustavaiset, teidän tienne pois-

tuu tästä pian, emmekä tiedä minne; siis yksi todistaja lisää; ja se olkoon Martti. Hän salaisuuden voi kätkeä.

NIILO. Olkoon niin.

HANNA. Tahdotteko, että saatan hänet tänne?

MAUNO. Tee se, mun lapseni. *(Hanna menee).*

PAULI *(erikseen).* Neito, sä mun kasvinsisareni, soipa äänes tässä kiusan leikissä lempeästi kuin paimenen heleä huuhellus karjan korvissa kaikuu, koska uhkaa sitä metsän raateleva peto. — Mitä hekumaa havaitsee mieleni? — Isäni huoneessa vieraana seison ja mailman petollisuus poveani haavoittaa ja — niinkuin luulen — haavoittaa sitä lemmenkin nuoli. Oi khaaos ihmeellinen!

TYKO *(erikseen).* Huomaa, kuinka hän hymyilee, kuinka katse liekehtii, koska haastelee hän sulhaisensa kanssa. Häntä ällös vaan pettäkö kuin ensimäisen ystäväs! Impi, muistele valaas, jonka niin miehukkaasti rikoit; riistit sydämmeni mailman kuin halla-yö viljapellon, ja mihin katson, autio on elon tanner ja pimeys vallitsee syvyydessä kylmän meren. Mutta ei! mua vihani kuin valtameren aalto nostakoon taivaan korkeuteen, jossa vallitsevi leimahteleva Kronion. Oi jyrinän jumala, joka kostat väärän valan, mä valmis olen huutamaan sun vasamaas, että iskis se tänne ja tämän kauniin kavaltajan maahan löis! Vaan ei! Hän seisokoon rauhassa; mutta lainaa mulle jalon kotkas siivet, että lentäisin tästä pyörryttävään kaukaisuuteen. *(Hanna ja Martti tulevat.)*

MARTTI. Mikä on tahtonne, herra parooni?

MAUNO. Sen kuulet kohta.

YRJÖ. Lukekaat läpi, hyvät herrat. *(Mauno silmäilee välikirjaa).*

NIILO *(erikseen).* Sinä vanha narri, muistanpa terveises tyhmää paimenpoikaa myöten. Tahdot ilvehtiä kanssani, mutta kadutpa sitä ilvettä vielä. En mieli niellä pilkkaas minä.

MAUNO. Tässä lupautuvat herra Niilo ja tyttäreni Elma toinen toisensa kanssa avioliittoon käymään, johon minä, lapseni naittaja, suostun ja lupani nimelläni vahvistan. — Mutta, tyttäreni, onko tämä askel oma, vapaa vaalis?

ELMA. On, isäni; ja älkäät pahaksi panko, jos ilmoitan, ett'ei mikään voima, ei isän eikä äidin, voi sydäntäni pakoittaa, ei kalleudet kaiken mailman. Vapaasti se sykkii hänen tähtensä, jonka sieluni kerran omaksensa valitsi.

NIILO. Sä jumaloittava impi! *(Suutelee häntä).*

ELMA. Kiitoksia vaan.

TYKO. Kiittää lemmen suudelman edestä! Se kuuluu hieman jokapäiväiseltä.

ELMA *(erikseen).* Pois huuliltani kärmeen myrkky! — Sun nielköön helvetti, sinä musta-silmäripseinen peikko! Mieleni ei enään ujostele, vaan jalon Orethyian rohkeuden povessani tunnen nyt ja vakaasti kävisin vasten keihäsmetsää.

NIILO. Me, äsken vielä niin kainot, nyt tuttavasti kuin sisar ja veli katsahdamme toinen toisehemme. Uljas on lemmen tie.

ELMA. Se käy kuin tanssi, mun ystäväni.

MAUNO *(erikseen).* Nyt, lapseni, en mieltäs oikein

käsitä. Poskes, jotka harvoin punertavat, nyt tulessa loimottaa ja katsantosi ihmeellisesti säteilee, eikä ole se ilon loiste.

NIILO. Nimet, herra parooni.

MAUNO. Nimet; aivan niin! Miksi seison kuin eksynyt? *(Kirjoittaa nimensä välikirjaan).* Niilo ja Elma, nyt rinnatusten nimenne tänne. *(Niilo ja Elma kirjoittavat nimensä).*

TYKO *(erikseen).* Iloisesti hän nimensä piirtää, kuin painaisi hän siihen onni-autuutensa sineetin.

MAUNO. Herrat, tehkäät niin hyvin. *(Tyko ja Pauli kirjoittavat).* Martti, tuohon nimes. *(Martti kirjoittaa).* Mene, Martti, ja ole ääneti kuin hauta, siks' kuin aika asian valmistaa vedettäväksi päivän valoon. *(Martti menee).*

NIILO. Käykäämme hetkeksi erikseen.

MAUNO. Astu tuonne. *(Niilo menee oikealle).* Tunteet eriskummalliset nyt sydäntäni reutoilee. *(Menee oikealle).*

YRJÖ *(Tykolle).* Mikä leikki!

TYKO *(Yrjölle).* Jos ottaisin nyt kiinni sanastas, niin istuispa pääs joteskin höllästi olkapäilläs.

YRJÖ. Se jalkoihini kiiriköön kuin keilipallo, koska itse totuus on muuttunut valheeksi.

TYKO. Mutta katso, kuinka ihastuneella muodolla toverimme Pauli haastelee tytön kanssa tuolla. — *(Elmalle).* No, fröökinä Elma: „kerran, koska häitäni vietetään“ . . .

ELMA. „Pääni silloin myrtillä seppelöitään“. Te

ehkä mietitte nähdä myrtin, josta morsiusseppeleni sidotaan. Se seisoo tuolla. *(Osoittaa akkunaan).*

TYKO. Onnellinen myrtti ja onnellinen päivä, jona tämä myrtti lahjoittaa teille pukunsa koristeeksi kiireenne ympäri!

ELMA. Toivonpa teidän täällä viipyvän siksi, kunnioittaen minua sinä päivänä, joka pääsinpäiväni on.

TYKO. Ihanata silloin tanssissa kanssanne leiskua saada!

ELMA. Silloin kuin seraafi sinipilvissä tanssin, tanssin yöt ja päivät, niin, yötä ei silloin oleman pidä. *(Erikseen).* Tule pian, kuolon enkeli!

PAULI *(erikseen).* Onko hän mieletön, haastellessaan näin?

ELMA. No, mitä sanotte, herra Charlemagne?

TYKO. Kaikki on taivaallista.

ELMA. Taivaallista, taivaallista! Harppuin, huiluin, kantelein ja symbalein soitossa silloin tanssitaan.

PAULI *(erikseen).* Niinkö?

HANNA *(erikseen).* Hän perin vimmastuu. *(Ääneensä).* Mutta, hyvät herrat, miksi seisoo Yrjömme noin äänetönnä tuossa? Nyt ei ole oikein laita. Kenties eivät ole juuri onnistuneet metsäkäyntinsä.

YRJÖ. Totta sanoen, niin muistelenpa nyt yhtä onnetonta laukausta, jonka äsken tein.

HANNA. Se kertokaat meille.

YRJÖ. Kyhkystä, joka istui kuusen oksalla, lähestyin murha-aseellani, kaataakseni lintua kurjaa; mutta ehdittyäni ampumamatkan päähän, lensi sen luoksi toinenkin, ja heidän maireistansa näkyi, etta oli tämä on-

nellinen pari. Nyt kahtialle arvelin, mitä tekisin; mutta murhahimoani en hillitä voinut, ammuinpa, ja vaikka molempia tarkoitinki, niin kuitenkin yhden heistä vaan luotini maahan kaasi, ja yksin ilman ystävää toinen lensi pois, ja kaipauksensa vaikeroitsevan äänen mä kauan laaksossa kuulin, ja tämä sydäntäni koski.

HANNA. Sitä kyhkystä surkuttelen.

YRJÖ. Häntäpä muistelin nyt, ja siitä tuli mieleni alakuloisuus.

TYKO. Yrjö, sinä tunnoton ampuniekka, nytpä lasken kiven kuormalles. Ehkä oli tämä lintu, joka ystävästänsä tänne yksin jäi, ihan vasta palannut kaukamatkoiltansa ja tuskin ehti tervehtimään toveriansa oksalla, ennenkuin hän sen kadotti. — Nyt toisen tarinan tahdon kertoa. Myös tämä on kyhkysparista, joka Pohjan kuusistoissa asui. Mutta vangittiinpa parista toinen, vietiin etäisille maille, sanansaattajaksi sieltä. Mutta kultaansa hän lakkaamatta ikävöitsi; tunkeutui viimein häkistänsä ja läksi lentämään kotimaatansa kohden. Väsymättä hän läpi ilman sinkoili, huolimatta hirmumyrskyistä, sateista, hietikköjen kuumista kierroksista, ahneitten kotkain ja huhkainten kynsistä. Niin hän kiiti, kunnes viimein Pohjolan metsät allansa näki ja sen kuusen huminan kuuli, joka hänen entinen asuntonsa oli, kuuli kultansa valittavan kyherryksen oksalla. Silloin hän pysäytyi, autuaassa ilossa laskeusi alas ja ystävänsä sylissä istui. Ei sylissä! Hän ei ehtinyt. Katso, mikä kiukkuinen onni! Samassa pamahti kiväärin laukaus, ja maassa makasi kuolleena ystävänsä.

ELMA *(erikseen)*. Oi! sun tarinas mun kuolettaa, kuin ampaus kyhkysen. Uljauteni on loppunut.

YRJÖ. Lisäätkö tunnonvaivojani näin?

TYKO. Se oli vaan tarina, tyhjä uneksuminen jonkun aivosta. — Mutta, fröökinäni, eikö kohdannut tätä lintua onni kova?

ELMA. Katala lintu! *(Niilo ja Mauno tulevat).*

MAUNO. Nyt, herrani, käyskelemään puutarhaani, kunnes päivällisen valmistavat meille Elma ja kiltti Hannani. — Niin, tule, Niilo. Enpä kärsi tyttäreni kuhertelevan, vaikka oliskin se oman sulhaisensa kanssa. Sitten on aika. — Käykäämme. *(Muut, paitsi Elma ja Hanna, menevät).*

ELMA. Sä muistat miehen, onnettoman miehen,
Jota väärän valan kauhee taakka painoi?
Muistatko häntä? Se ol' mennä vuonna.

HANNA. Oi Elma, Elma!

ELMA. Yli mäkein, laaksoin
Hän juoksi, korkeasti huutaen:
„Mä olen tyhjä, tyhjä myrskynkierros,
Mun sieluin helvetin jo portilla
On vartomassa, kunnes täyttyy täällä
Eloni mitta". Niin huus' kurja mies,
Ja itsens' viimein kosken kuohuun syöksi.
Oi rikos hirmuinen! Sen tein nyt mä,
Kun petin Tykoni ja valain rikoin,
Myös Niilon petin, peloittavan miehen.

HANNA. Oi Jumala!

ELMA. Se kukkaskihermä,
Mi sisussansa kylmän kärmeen kätkee,

Mä olin nyt, se rauhan lähettiläs,
Mi valkeen kauhtanansa alla peittää
Sotaisen, veripunertavan lipun.
Mä olen kirottu, mun sieluni
Jo vapisevi pimeyden portill'.

HANNA. Ei! Tänne, tänne tulkoon kirous!
Mä saatoin tämän.

ELMA. Minä yksin syypää. —
Mit' haasteli hän kyhky raukasta?
Tää tarina mun mieleheni toi
Mun Tykoin kohtalon. Niin ehk' on laitans'.
Hän tulee, sieluni sit' aavistaa;
Hän murtanut on kahleens', Pohjaan päin
Hän kiitää nyt ja tähtensä on Elma,
Se näyttää hälle tien. Mut huomaa, Tyko:
Se, jonka jaloks' pohjantähdeks' luulet,
On soitten petollinen virvatuli
Ja taitaa johdattaa sua turmioon.
Hän tulee, sankarini uhkea;
Mut otsansapa jalo, kirkas, kaunis,
Se silloin uhkaileviin pilviin käy,
Ja iäisesti hän mun tuomitsee.
Oo! (*Vaipuu Hannan syliin*).

HANNA. Voi meitä onnettomia, voi meitä!

NELJÄS NÄYTÖS.

(Puisto Viitalan kartanossa. **Mauno** ja **Martti** tulevat).

MAUNO. Mene, käske häntä tänne. *(Martti menee).* Siitä vuosia on kulunut, kuin jalkani näitä paikkoja polki. Nyt seison tässä vihamieheni maalla, mutta voitosta riemuiten. — Mitä sanoo hän nyt, koska viimein kaikki tuumansa häntä lyövat vasten otsaa? Mitä sanoo onkija, koska oiva hauki ihan rannan korteistossa itsensä koukusta irki tempaisee ja kiirehtii sinilaineihinsa takaisin? Hän puree hammasta ja kiroo. *(Markus, Niilo ja Martti tulevat).*

MARKUS. No, peeveli! Mistä myrskyypi nyt?

MAUNO. Tahdonpa maksaa velkani. — Lue hänelle summa käteen, Martti.

MARKUS *(erikseen).* Onko paholainen irti?

MARTTI. Tässä, herra.

MARKUS. Ota vastaan, Niilo. *(Erikseen).* Olenpa kuin pilvistä pudonnut. Hän maksaa minulle? Ja täyden summan? Mistä? — Helvetti! tätä en luullut tapahtuvan.

MARTTI. Niin, herrani.

MAUNO. Oletko saanut maksus?

NIILO. Tässä on sekä pää-oma että kasvot.

MARKUS. Maksuni olen saanut, naapuri.

MAUNO *(erikseen).* Nytpä näyttäisin sulle aika nenän, jos mielisin olla alhainen.

MARTTI *(erikseen).* Nyt en voi itseäni pidättää. *(Äänensä).* Tuollahan on Kuusela selkäni takana, ja

tässä edessäni Viitalan akkunat minua killistellen katselee.

MARKUS. Mitä hourit, vanha kuivettunut kääpä?

MARTTI. Houriipa vanhan pää. — Mutta sanotaanpa profeetta Tanielin tehneen hiuksista, ihrasta ja piistä suuren pallon ja tukkineen sillä sen hirmuisen lohikärmeen kidan.

MARKUS. Mikä sitten?

MARTTI. Sitten sanotaan hänen tehneen lohikäärmeelle näin. *(Koukistaa itseänsä osoittaen Viitalaan päin pitkää nenää).* Aih, selkäni! Leini perkele! *(Pitelee selkäänsä).* Aih!

MARKUS. Ha, ha, ha, sinä riivattu! Kiitä selkääs, se on kilpes, joka sun pelastaa nyt; opettaisinpa sun muutoin mulle näyttelemään pitkää nenää.

MARTTI *(erikseen).* Kiusanhenkeni meni kuitenkin ohitse tällä.

MARKUS. Jaa, kiitä selkääs. — Mutta mitä sanon sinulle, joka maksoit niin koreasti? Pelkäänpä toki sun nyt haastelleen hyvää Belsebubin kanssa.

MAUNO. Siis Belsebubi sinä?

MARKUS. Suo anteeksi, mutta me emme juuri haastele hyvää keskenämme. Tarkoitinpa häntä, jolta sinä rahat sait.

MAUNO. Taidanpa toimittaa itselleni rahaa kunniallisella tavalla.

MARKUS. En myöskään tarkoita, että sinä varastit tahi ryöväsit tältä pimeyden suuriruhtinaalta, vaan että pyysit häneltä koreasti, sait ja kiitit raappaisten jalallas. Mutta missä ollee nyt se pieni, hento sielu parkas?

MAUNO. Ei siellä, missä sinun, ei seurassa vintiön sielun. Ne ammahtavat toinen toisestaan kuin ruumiimmekin. Nyt, naapuri, jää herran huomaan, helvetin herran kynsiin niinkuin rikas mies. *(Menee).*

MARTTI. Hänen vieressänsä ei ole Lazaruksen sija. *(Menee).*

MARKUS. Haa!

NIILO. Haa! Että kärsitte tätä. Jumal' avita! kuumeneepa vereni. Vintiö! Niinkö lausui hän? Surma ja kadotus! Miksi olen minä nuori ja miksi lepää hänen kiireellänsä niin monen talven lumi? — Vintiö! Taidatteko tätä niellä ilman veristä kamppausta?

MARKUS. En, Niilo. Tapella tahdon, tapella ennen nousua huomispäivän. — Kuulkaatpas tänne, kumppanit!

MAUNO *(ulkopuolella).* Mitä tahdot?

MARKUS. Meidän täytyy tapella, taivasten nimessä! meidän täytyy tapella.

MAUNO. No, tapelkaamme.

MARKUS. Malta, kohta sammuu aurinko; mutta ennenkuin hän leimunsa virittää taas, mä kuoleman joko annan tai saan. — Aseet, aika ja paikka, mies?

MAUNO. Miekkoinemme kohtautkaamme kanervakankaalla, jossa rajamme sammaleinen kivipyykki seisoo.

MARKUS. Koska, koska? Se tapahtukoon pian!

MAUNO. Keski-yöllä, jaa, valkeana kesä-yönä me miekastelemme.

MARKUS. Hyvä! Mun kohtaat siellä. *(Niilolle).* Siinä leikissä mun onni kerran antoi ylen, mutta toisella

kertaa taasen mua suosia taitaa. — Miekkaani kirkastamaan menen. *(Menee).*

NIILO *(yksin).* Hyvin kaikki! Olisipa heidän ennen pistoleilla kuin miekoilla pitänyt taistella. Ensimäinen laukaus olis ollut Maunon ja Markus luultavasti keikahtanut tanterelle. Pistoleita tahdon myötäni tuoda; eipä tiedä, kuinka käy. Mutta parasta toivon! sillä huomaanpa onnen mua seuraavan. *(Menee. — Tyko ja Pauli tulevat).*

TYKO. Nyt tulkoon hävitys ja kuolema!

PAULI. Niin vimmattu.

TYKO. Kaikk' on kuin unennäkö.
No, ystäväni, mistä tulimme
Ja koska tähän taivas-helvettiin?

PAULI. Uraalin kaivannoista karkasimme
Ja vaelsimme matkan ankaran
Ja kotomaalle ehdeimme niin viimein;
Täss' olemme nyt tuntemattomina
Jo aikaelleet toista viikkoa.
Mut miksi kertoelen tätä sulle,
Jok' itse etunenäss' aina kuljit?

TYKO. Kun taivas näkyi, tieni jyrkästi
Helvettiin alas kääntyi. Hirmuista!

PAULI. Sä etkö taida häntä unohtaa?

TYKO. Hän kaunis on! Oi! anna mailman elää
Vuos'-miljonat, vaan ajan virrasta
Ei nouse koskaan hänen kaltaistansa.
Ja hän ei ole minun, vaikka kerran
Hän omaks' armaakseni luvattiin.
Nyt miekka tahi myrkky! Kuolon uneen
Mä tahdon vaipua hänt' unohtaaksein.

PAULI. Oi Tyko! hillitse nyt mieles vimma;
Suo ajan vaikuttaa; hänt' unohda
Ja kätke lempes toisen naisen helmaan.
Sen lupauksen teit, jos petosta
Sä Elman sydämmessä löytäisit;
Nyt löysit sen, hän unohtukoon siis.

TYKO. Ens' kerran hänet nähtyäni nyt,
Kun karkuretkeltämme palasimme,
Ei ollut hän niin ihana ja jalo
Mun silmissäni. Ihmeellistä kyllä.
Nyt oli hän kuin lupauksen maa,
Niinkuin se toivo iankaikkinen,
Mailma mihin pyrkii. Kaikki, kaikki,
Mit' onnen-autuaaksi sanotaan,
Hän olennossaan yhdistävän näkyi.
Hänen huulillensa rakkaus ja murhe
On pannut makeuden salaisen,
Jok' olis herkku taivaan jumalille.

PAULI. Nyt hourit, veljein.

TYKO. Toista naista ottaa
Ja hänen kanssaan syödä, juoda, maata,
Mut sitä taivaan iloleikkiä,
Jota leikitsevät sielut lemmekkäät,
Ei saada nauttia! —
Karthagon hävityksen muistat sä, —
Tutkistelimmehan me nuoruudessa
Maapiirin urostöitä yhdessä, —
Tää suuri näytelmä ol' meille mieleen,
Tuo miekankalske tuless', sauvussa,
Mailman kahden tämä ottelu.

Mut lukeissamme, kuinka Punilaiset,
Ne jotka kuolemalta säästettiin,
Sahaaran hietikköhön vaelsi
Ja etsi itsellensä toisen kodon,
Kas silloin kuohui kyyneltemme lähteet
Ja kiilsi poskillamme kirkkaat helmet;
Se koski sydämmeen. — He etsi rauhaa
Ja rakensi Tombuktun kaupungin.

PAULI. Min siitä päätät?

TYKO. Mitä tiedetään
Nyt siitä kaupungista kansoinensa?
Se lakastui, sen sielu oli pois:
Se sinne jäi, miss' asui lempensä,
Jäi partahalle sinertävän meren.
Ja niinpä Tykon sielu myös
Nyt Elman sinisilmäin lähteisin
On ainiaksi jäänyt. Tässä seison
Mä kortena ja voimattomana
Nyt enään toiseen lemmen-rakentoon. —
Sen kuvan ympär' aina
Vaan pyöreilevi aatokseni piiri,
Mun henkein silmä sitä kohtaan yhä
On teroitettu, kuin maneettineula
Ain' ylös Pohjan vuoriin osoittaa.
Sä kaunis impi, tyttö korea!
Sä lehdikköinen saari korkea!
Mut minulla sua vastaan yhtä on:
Sä ensimäisen lempes annoit ylen.
Hoo! miksi teit sä niin, mun neitosein?

PAULI *(erikseen)*. Mi nyt? Mä pelkään kurjaa loppua.
Mi sielun vimma! Mielens' harhailee.

TYKO. He suutelivat!

PAULI. Mutta nyt ei siitä.

TYKO *(kiivaasti)*. He suutelivat!

PAULI. Miksi kirkaiset
Näin villitysti? No, he suutelivat.

TYKO. Se suudelma kyykärmeen pistoksena
Mun povessani tuntui; sydämmeni
Se ainiaksi myrkyttänyt on.
Kuin kuva, vakaana, hän vastaan otti
Sen suudelman, ei rävähtänyt silmä;
Vaan hohteen kauniin, majesteetillisen,
Kuin pyhä-ehtoon purpurainen tuli,
Me poskillensa ilmestyvän näimme.
Se polttaa sielua.

PAULI. Jos polttoa
Et koe sammuttaa, vaan kiihoitat
Sen yhä kuumemmaks', niin Jumala
Sua armahtakoon, suojelkoon sun aivos.

TYKO. Mä ennen tahdon olla järjetön,
Kuin järkevänä yhä muistella
Sit' aarrettani, jonka kadotin.

PAULI. Oletko mies? Se näytä, ystäväni!

(Hetki äänettömyyttä).

TYKO *(erikseen)*. Niin miksikä mä vaikeroitsen tässä?
Nyt siitä loppu, eikä sanaa enään.

PAULI. No, mitä teemme? Onko nyt jo aika
Pois heittää peitteemme ja ilmoittaa,
Keit' olemme ja mistä tullaan? Elma,

Nyt kohtaa sua koston Nemesis.
Se kaiketi on sulle kuolemaksi,
Vaan oletpa sen ansainnut. — No, Tyko,
Nyt katso ylös. — Oletko sä mykkä?

TYKO. No, mitä tahdot?

PAULI. Mitä mietiskelet
Ja päätät tehdäksemme, ystäväni?

TYKO. Mua saata tästä matkallen, ja sitten
Iankaikkiseksi pitää erota.
Mä jatkan tieni, kotiin takaisin
Sä käännyt oikeassa haamussas;
Ja sitä, että tässä olen käynyt,
Äl' ilmaise, kaikk' olkoon kätkössä,
Ja sano Tuonen mun jo temmanneen.

PAULI. Mit' aiot?

TYKO. Iäks' jättää Suomenmaan. —
Sä maa, sä tuhansien kunnasten
Ja laaksoin maa, nyt hyvästi sun jätän.
Sua lemmin. Ken ei lemmi synnyinmaataan?
En teitä unohda, te vuoret harmaat,
Te ahot kiviset ja käpykankaat
Ja korvet synkät, joissa haukat kirkuu.
Ja tätä lemmenkäyntiäni täällä,
Kuin unta ihmeellistä sitä muistan,
Kuin kangastusta taruin maailmasta.

PAULI. Sä murheen vimmoissasi päätät näin.

TYKO. On tosin ympärilläin pimeys,
Mut irti olennostani; mua likin
On valkeus, ja on se tahtoin valo;
Mä seison siinä. — Pois nyt lähden.

PAULI. Tyko, muistanpa liiton, jonka teimme verisellä kummulla tappeluspäivän hämärtyessä, minä muistan sen ja seuraan sinua.

TYKO. Ei, Pauli; sä suojaksi isän vanhan jäät, se on sun tehtäväs. Hän, joka kerran pojaksensa sanoi minua, hän on rikas, menestyy elossa hyvin; ja toiseksi, hän on minut hylännyt; kuitenkin suon hänelle alati kaikkea hyvää. Oi, muodostukoon elämänsä toisin, muuttukoon hänen mielensä laatu! Isäni! sinut mun jättää täytyy ja ystäväni kaikki. Pauli, meidän entinen, lempeä opettajamme, eläneekö hän vielä?

PAULI. Enpä tiedä.

TYKO. Sinä muistat, kuinka hän, koska vielä lapsia olimme, sekä ankarasti että ihanasti eteemme kuvasi mailman, jonka rannalla seisomme elämämme päättyessä. Ei, vielä kohtaamme toisiamme. Pauli, me kohtaamme vielä.

PAULI. Me uskomme niin. — Oi! minä seuraan sinua, minä seuraan.

TYKO. Sinä tähän jäät. En tahdo muiden elämätä riistää, en tahdo isältä rakastettua poikaansa, vanhuutensa tukea temmata pois, ei, sitä en tahdo tehdä. Yksin vaellan.

PAULI. Mutta mihin suunnitat matkas tästä?

TYKO. Teroitanpa kalpani nyt partaista Turkkilaista vastaan. Kauas kulkee tieni, mutta viimein kuin vihainen myrsky mä itseni syöksen kaarevien miekkain kilinään. Elämä on vaivaa. — Nyt, Pauli, jätän sinulle jäähyväiset.

PAULI. Sydäntä musertaa tämä päivä. Oi! — Niin, hyvästi, Tyko!

TYKO. Niin juureva kuin isäimme viha oli meidän ystävyytemme.

PAULI. Niin juureva, niin; ja niin lämmin kuin kylmä se.

TYKO. Muistelenpa usein sinua ja synnyinmaatani ylhäällä Pohjassa täällä.

PAULI. Koska ehtoisilla otava täällä kirkkaana loistaa, katsahda joskus sitä kohden.

TYKO. Usein, veljeni, usein. Koska miekkaansa siellä Kaleva jälleen kohottaa, tänne katseeni teroitan ja tiedän Paulin löytyvän seitsentähtisen alla täällä. — Nyt, onko hyvin kaikki?

PAULI. Oi, jos niin olis!

TYKO. Nyt seuraa minua vähän matkaa, viivy muutama päivä sillä retkellä, ja sitten takaisin palaat jalona Kuuselan poikana.

PAULI. Niinpä teen. *(Yrjö tulee).*

TYKO. Tuossa Yrjö, joka myöskin jäättää täytyy. — No, Yrjö?

YRJÖ. No, Tyko? Miksi olet niin kelmeä? Tuhannen helvettiä!

TYKO. Miksi kiroot?

YRJÖ. Kiroon, että repee maa, pamahtaa kappaleiksi kuin tuliluoti. — Miksi teit sinä tämän?

TYKO. Kohtaloni oli, että petetyksi tulin.

YRJÖ. Puhua pois morsiamensa toiselle! Mitä sinusta aattelen?

TYKO. Mitä tahdot. Uskollisuus, kunnia, se kun-

nia, joka rehellisyydellä ansaitaan, epäjumalani ovat ja johdattivat mua tässä. Ystävän, jonka uskollisuudessaan vialliseksi huomaan, riistin povestani irti. Vaikka seuraiskin sydämmeni muassa! Jaa, saat paaatella minusta, mitä tahdot; mutta nyt sinusta eroon, kaipauksella eroon, sillä sinä olit ystäväni.

YRJÖ. Mihin, Tyko?

TYKO. Tästä pois.

YRJÖ. Viivy kumminkin, kunnes näet, miten päättyy miekastelo tänä yönä.

TYKO. Miekastelo?

YRJÖ. Ette siis tiedä, että isänne aikovat taistella kohta, vielä tänä yönä, kankaalla lähellä Kumajan vuorta?

PAULI. Mikä hulluus! Miehet harmaapäät kävisivät veristämään toinen toistansa!

TYKO. Sen estämme.

YRJÖ. Jos on se voimassanne.

PAULI. Mikä eri kiihoitus on saattanut heidät siihen päätökseen?

YRJÖ. Laita on tämä. Tänään maksoi Mauno velkansa Markukselle, jossa kohtauksessa he molemmat käyttivät herjauksen kieltä, ja seuraus oli, että Markus vaati kumppaninsa miekkaleikkiin. Mutta malttakaat: sanoipa Martti huomanneensa, että Niilo tämän aikaan saattoi, yllyttäin elatus-isäänsä siihen.

TYKO. Sinua vintiötä! Mutta nyt sinussa löydän koukun, johon taidan iskeä kiinni. Nyt tulee meitä kaksi. — Mutta mitä voittaa hän siitä, että vanhat tappelevat?

YRJÖ. Jos isäs kaatuu, niin Viitala on iäksi hänen ja vapaasti nai hän Elmansa. Asia on selvä.

TYKO. Ymmärränpä. Hän siis kiehtoilee isäni henkeä. Sinua vintiötä, vintiötä! Niinkö aiot maksaa ansaitsemattoman hyvyyden? *(Hanna tulee).*

YRJÖ. Miksi tässä, Hanna, ja tällä murheen, kauhistuksen muodolla?

HANNA. Oi Yrjö, Yrjö!

YRJÖ. Mitä on tapahtunut?

HANNA. Kurja Elma! Ja minä olen syypää kaikkeen, minä onneton!

YRJÖ. Tyvennä mieles, tyttö; kerro meille asia.

HANNA. Pyhäin nimessä! teille kaikki tahdon ilmaista ja näyttää Elman viattomuuden. Herrani, mua kuulkaat. — Elma ei koskaan ole lempinyt herra Niiloa, ei, vaan inhoittava on hänelle tämä mies. Tykoansa hän alati muistelee, se on hänen ilonsa ainoa. Mutta nyt herra Mauno kaksi ehtoa pani tyttärensä eteen, joko nähdä murhakamppaus hänen ja Viitalan herran välillä, tai ottaa mieheksensä Niilo, joka oli hänelle luvannut summan, minkä hän oli velkaa herra Markukselle.

TYKO *(erikseen).* Rupeeko valkenemaan?

HANNA. Tähän ei tahtonut Elma suostua, ei kuolemansa tähden; mutta hellyys isäänsä kohtaan ja minun kehoitukseni saattoivat hänet viimein kirjoittamaan nimensä naimasovintoon, siinä päätöksessä kuitenkin, ett'ei hän koskaan olisi Niilon kanssa astuva morsiusvuoteelle. Tätä petosta en lukenut juuri vääryydeksi minä, koska näimme hänen ainoastaan tällä kurilla tahtovan maksaa vanhan velkansa Maunolle. Mutta tätäkään petoksen muotoa ei sietänyt Elman sydän; vaan oli hän, niinkuin hän nyt tunnustaa, päättänyt itse katkaista elämänlan-

kansa, jos kuolema muutoin ei häntä päästäisi täältä ennen hääpäivän lähestymistä. Mutta tuskin oli välikirja tehty, ennenkuin hänet käsitti vimma ja kauhistus. Hän Tykoansa muisteli ja pyhää valaansa. Mutta oliko hän pettänyt entistä sulhaistansa? — Te, herra, joka puhemiehen virkaa käytitte tässä asiassa, muistakaat, mitkä vastaukset häneltä saitte. — Koska lemmestä hän haasteli, se Niiloa ei kosenut, ei, vaan Tykoa, hänen ystäväänsä.

TYKO. Nyt muistan, että oli hänen puheessansa erinomainen kaksimielisyys.

HANNA. Niin hänen täytyi puhua isänsä onnen tähden, niin armaan Tykonsa tähden. Mitä myrttikruunusta ja hääpäivästä hän lausui, niin omaa peijaisjuhlaansa hän silloin tarkoitti, jona seraafien kanssa hän korkeudessa tanssii.

PAULI *(erikseen)*. Tämä kuuluu ihanalta.

TYKO *(erikseen)*. Mailmani kääntyy ympäri!

YRJÖ. Mutta tilansa nyt?

HANNA. Kuolema on hänen ainoa aatoksensa, liioin nyt, kun hän on saanut tiedon verisestä taistelosta, johon käyvät tänä yönä isänsä ja Viitalan herra. Me heitä taivaan nimessä olemme rukoilleet pidättämään miekkojansa, mutta suljettu on nyt Maunon sydän. Kylmänä kuin marmorikuva odottaa hän määrättyä hetkeä. Ja nyt, juuri nyt tulen rukoilijana Viitalasta, mutta ilman voittoa. Mitä jaksoin, koetin rukouksen voimalla herra Markusta kohtaan, tartuin hänen polvihinsa, mutta turhaan kaikki. Hän, miekkaansa hioen, pauhasi kuin ukon ilma, kirosi, syljeskeli ja vääntelі silmiänsä, uhaten tänä

yönä laskea naapurinsa veren kuin tynnyristä kuohuvan oluen. — Oi, mikä kiukkuinen kohtalo! Onnettomuuden, jota kurja Elma tämän ankaran leikkinsä kautta tahtoi estää, sen joudutti hän sillä; ja kauhea on yö, joka lähestyy. — Hän, se katala, nyt vimmoissansa riehuu ja etsii myrkkypulloansa, jonka hän jo kauan aikaa on pitänyt varalla. Senpä varastin häneltä pois. Se on tässä. Ota se haltuus, Yrjö; minä kauhistuksella tätä hirmuista juomaa kannan muassani. *(Antaa hänelle pienen pullon).*

YRJÖ. Siinä teit viisaasti. Ja mitä kosee heidän taisteloonsa, niin toivommepa heitä taitavamme estää iskemästä yhteen.

HANNA. Sepä ei kuitenkaan turmiosta pelasta hänät, sen tiedän. Ei, ei! Hän ei tätä taakkaa taida kantaa; niin ankarasti painaa häntä työ, jonka hän pitää hirmuisena petoksena entistä lemmittyänsä kohtaan. Hän kuolemaan rientää ja kiukkuisen kohtalon uhrina kaatuu.

TYKO. Siis uskotte, ylevä neito, hänen tahtovan itseänsä tämän tähden surmata, käydä itsemurhaan? Mutta ehkä on tämä ainoastaan mitätön uhkaus, jota konstia käyttelevät usein turhamieliset sielut.

HANNA. Herra, niin halpa ei hän ole. Minä tunnen sydämmensä, josta kaikki turhamielisyys on pannaan pantu. — Kuitenkin tahtoo hän tämän vimmatun teon kautta vedota muiden ihmisten tunteisin. Näin on tuumansa, järkähtämätön päätöksensä: kuolla sammaleisen raunion juureen, samalle paikalle, jossa taistelo on määrätty tapahtuvaksi, ja luulee hän, että miekastelijat, tanterelle yhtyen, itsensä pidättävät verisestä työstä, kamoen

kuoleman haamua. Niin luulee hän kuolleena voivansa tehdä sen, jota hän ei eläessä voinut; sillä syvästi hän isäänsä lempii. Ja koska hänen kuolla täytyy kuitenkin, niin miksi ei kuolla silloin, koska hän sen kautta ehkä pelastaa taitaa hänet, jota hän rakastaa? Tämä on aatoksensa ja päätöksensä luja ja sen hän täyttää, jos ei häntä ajoissa taideta estää; sillä muistakaat: toivoton vimma on valloittanut hänen mielensä.

YRJÖ. Vainuunpa jälkiä johonki. Hän nukkukoon kivikasan juureen kankaalle.

HANNA. Mitä tarkoittaa Yrjö?

YRJÖ. Olenpa vähän tutkistellut luontoa ja sen salaisia voimia. Nyt tähän pulloon toista ainetta, joka ei tapa, mutta nukuttaa makeasti muutaman hetken ihmeellisiin uniin. — Nyt olet suostuvinas hänen kuolemaansa, annat hänelle pullon takaisin, seuraat häntä kanervakankaalle, ja hän nauttii juoman, luullen nielevänsä kuoleman, mutta nukkuu ihanaan houraukseen. Älä kuitenkaan hänen muotoansa ja tilaansa kamoksu, joka tosin on Kalman, mutta elon voima asuu hänessä yhtähyvin; ja puoli-yön aikana hänet, luullakseni, voimme jo herättää jollain äkkisellä jyryllä. Kiväärini riemuitseva paukkaus hänet herättäköön.

HANNA. Uskaltaisimmeko harjoittaa tätä keinoa häntä kohtaan?

YRJÖ. Pelotta sen taidamme tehdä.

HANNA. Mutta mitä hyödyttäisi se?

YRJÖ. Luulenpa sen poistavan häneltä halun itseänsä menettämään. Kuitenkin on oikea tarkoitukseni tämä. Koska vanhat, taistelokentällä yhteen joutuen,

näkevät tytön kuolleena edessään, ja koska he tietävät itsensä syypäiksi hänen kuolemaansa, niin kaiketi tämä näky hieman tempaisnee heidän sydämmiensä tuntosuonia. Ja viimein, koska kuollut on saanut henkensä taas, niin varmaan unohtavat he miekat sinä hetkenä, ja ehkä myös — oliskohan mahdotonta? — käyvät sovintoon keskenänsä. *(Erittäin Tykolle ja Paulille).* Silloin saakoot he myös poikansa kuolleista takaisin. Jumal' avita! se hetki on taivaallinen hetki.

TYKO. Onnistukoon aikees!

YRJÖ. Neito Hanna, tämä keino sovintoon ja yleiseen riemuun, johon Elma itse on antanut meille viittauksen, älköön menkö käsistämme koettamatta. Juoman saatan sinulle kohta.

HANNA. Jaa, koska niin paljon siitä toivomme hyvää, sitä koettakaamme. Mutta riennä, Yrjö, riennä! Sua varron Kuuselan portilla, sen korkean lehmuksen alla. Ole nopea! *(Menee).*

YRJÖ. Hetkessä tulen. — Kaiketi on muistossanne vielä tuo mainittu kiviroukkio Kuuselan ja Viitalan rajalla?

TYKO. Hyvin muistan sen.

YRJÖ. Seisoopa siinä lähellä muutama matala mänty. Jos tahdot nyt katsahtaa impes sydämmen pohjaan, niin mäntyin verhoon kiirehdi ennen heitä kuultelemaan Elman joutsenvirttä, ja ole vakaa siitä, että hän haastelee totuuden kieltä seisoessansa edessä kasvoin kuoleman herran.

TYKO. Sinne lähdemmekö, Pauli?

PAULI. Lähtekäämme, ja tiedänpä, että kaiken epäilyksen hän poistaa aivostasi.

YRJÖ. Niinkuin sanon, tehkäät. Leimaus ja jyrinä, pojat! Nyt keitämme ankaran keitoksen, ja korkeus ja syvyys riemumme kuulkoon. — Mutta vartoopa minua tuo sievä ja kiltti neito tuolla rehevän lehmuksen alla. — Kankaalla kohtaumme, pojat. *(Menee).*

TYKO. Siellä kohtaumme. — Mä ennen aina ystävyyden naisten välillä pidin mitättömänä, vaan näenpä tässä ihanan poikkeuksen.

PAULI. He ovat kasvinsisareksia.

TYKO. Kaunis sisarpari! — Mutta miksi käyn sivuasioihin nyt? Oi! minä harhailen. Aatokseni myrskyisessä mailmassa eksyen käyn, ja milloin piirittää mua metsien yö, milloin taasen lakeus eteeni välkähtää. — Mitä kertoili neito? Asian ihanan, ja taasen näyttää sätehensä toivon aurinko.

PAULI. Iloista oli tätä tarinaa kuullella. Se Elman povesta on syntyisin, sen huomata taitaa.

TYKO. Mutta rohkenenko tähän toivoon antauta? Käynkö päästämään solmua, jonka vasta sidoin? Nytpä tahdon olla varokas, enkä mihinkään luottaa, ennenkuin visseyden näen. — Kankaalle, Pauli! *(Menevät).*

VÄLIVERHO.

(Avara kangas; perillä sammaleinen kiviroukkio, sen takana pieni männistö, ja kauempana näkyy eräs metsäinen vuori. Tyko ja Pauli tulevat).

TYKO. Tässä taistelotanner. — Pauli, minä unia en ole uskonut, ne ovat mitättömiä; aavistuksista en koskaan ennen ole tiennyt. Mutta kuinkahan ollee nyt?

PAULI. Se on jännityksestä sielussas.

TYKO. Ehkä jotain saamme tässä nähdä.

PAULI. Toivonpa kaikki päättyvän hyvin. Mutta yksi asia on kiusattava. Kuinka suoritamme sen?

TYKO. Mikä on tämä?

PAULI. Naimasovinto.

TYKO. Sen ratkaiskoon miekka. Onpa minulla oiva syy. Houkutella vanhoja, hopeakiharaisia uroita veriseen leikkiin! Oi! haluni kuumenee enemmin ja enemmin päästäkseni käymään hänen kanssaan rinta vasten rintaa. — Mikä aika ollee nyt? Mua vaivaa levottomuus ja ohaukseni polttaa. Miten luulet ajan kuluneeksi, Pauli?

PAULI. Arvaten, lähenee illan kymmenes hetki.

TYKO. Ehkä varromme tässä turhaan.

PAULI. Vaiti! Kuulenpa askeleita.

TYKO. He tulevat. Käykäämme verhoon. *(Poistuvat männistöön. Elma, valkea huivi päässä, ja Hanna tulevat).*

ELMA *(antaen Hannalle pullon tyhjennettynä).*

Tää muistoksi sun sisareltas ota,
Vaikk' katkera kuin kuolo on se muisto.

HANNA. Oi Jumala, se on jo tyhjennetty!

ELMA. Se tehty on. Mut lupaukses muista
Ja älä vaikertele nyt ja itke.

HANNA. Niin olkoon! Vakaana ja lempeänä,
Kuin kesä-ilta tämä, kuolemaas
Mä tahdon katsella.

ELMA. Nyt ylevästi
Sä katsahtelet. Kaiken perustus,
Sovinnon kruunu korkeudessa
On lemmen henki lempeä ja kaunis. —
Mä väsyksissä olen, lepoon tahdon.
Oi, jospa tällä huokauksella
Mä sielun voisin ulos puhaltaa,
Pois rauhan lehditettyyn kammioon.
Vaan tiedänpä tään juoman uhriansa
Ei liioin vaivaavan, vaan hellästi
Kuin Unonen se silmät ummistaa.

HANNA. Niin kuulin kerran isäs sanovan.

ELMA. Oi isäin kova, armas kuitenkin!
En kasvojasi nähnyt lähteissäni,
Sun jätin jäähyväiset jättämättä
Ja paisteess' illan koto kuumotti.

HANNA. Senpä taidat toivoa, että kuolemasi nyt isäs joko pelastaa kuolemasta tai tekemästä murhatyötä.

ELMA. Niin toivon. Ja lukekoon hän tämän paperin. *(Sovittaa poveensa erään paperilapun, jättäen osan siitä näkyviin. Hän käy istumaan kivipyykin juurelle).* Tähän vaivun, tästä alkakoon vaellukseni Tuonen kotoon.

HANNA. Ja tämä heille näyttäköön, millä tavalla kuolit. *(Panee pullon hänen viereensä).*

ELMA. Mutta johtuupa jotain mieleeni vielä. Sä muistat sen pienen, sorean, äidittömän tytön?

HANNA. Miksi askaroitsee aatoksesi hänessä nyt?

ELMA. Pidinpä hänestä paljon; hän minulle antoi aavistuksen äidin lemmen ihanuudesta, ja näinpä mietiskelin. Tyko ei tule, Hanna naidaan pois, ja on siis elämäni onnen osa yksin käyskellä kohden kylmää hautaa; mutta sinun, tyttö pieni liepeällä, syvällä katsannolla, tahdon lapsekseni ottaa; sinussa käsitän esineen, jota ilman määrää saan suosia, jota kohden lempeni vapaasti povestani virratkoon. Näin mä kerran naisen ottolastansa niin suloisesti armastavan kuin kenkään äiti. Kaunis oli se näky, ihastuksesta sydämmeni sykki nähdessäni tämän naisen silmät sädehtivän häntä kohtaan, joka hänen povellansa makasi. Jaa, tämä ihanampaa vielä oli katsella kuin oman äidin lempi. Oi! saman onnen, kuin vaimo tämä, minä toivoin saavani nauttia; mutta toisin määräsi armoton kohtalo. — Sisareni, miten taidat, suojele tätä lasta.

HANNA. Sen lupaan; pidänpä hänestä minä myös.

ELMA. Käs' kädessä ma Kalman herran kanssa
Nyt seison, sen jo huomaan; mutta hieno
On kätensä kuin nurmell' illan kaste;
Ja rientääkseni luokses, ylkäni,
Mun sieluni nyt siipens' kohottaa
Ja kiitää läpi auerten ja sumuin
Päin korkeuden sinilakehen.
Jos siellä löydyt, kaunokiharainen,
Niin kohta syleilemme, hymyillen
Kuin aamu Edenin; mut jos sä astut

Maan murheisella kamaralla vielä,
Niin autuasna korkeudessa
Sua varron mä, hääpäiväämme ma varron.
Ja silloin pilvipeitteen pimeän
Mun asuntoni ympärille kierrän
Ja hämäryydess' uneksuen varron,
Siks' kuin hän ovelleni kolkuttaa,
Siks' kuin hääpäiväni on valjennut.
Sa päivä, riennä, viivy, viivy, riennä!
Sua toivon kauas, helmaani sua toivon
Ja punehdun kuin kaino Ämarik,
Kun suuteleepi häntä aamun Koi. —
Nyt on se aika, aika ihana,
Kun kohtauvi Pohjan perillä
Se morsiuskunta, jonka armas virka
On hoitaminen taivaan-isän lampun.
Nyt ei se pala eik' oo sammunut,
Vaan himmeästi paistaa ilman rannall',
Ja vuori hymisevi Kumajan.
Oi kaunis yö, sä kuolemani yö!
Mua kohtaan Tykon kuva kirkkahana
Nyt kimmeltää ja aatokseni pyörtyy.

HANNA. Sä haastelet eriskummallisesti.

ELMA. Hourisinko? Ei, ei! Nyt järkeni tuntuu niin teräväksi, tunteeni niin tarkaksi ja hienoksi, että kaikki käytökseni ja tekoni menneestä elinkaudestani piirtäyvät muistoni tauluun yksinkertaisina, kempelöinä kuvina; ja mitä kaunista aattelen, mitä lemmestä uneksun, on esimaku taivaan hekumasta. — Hän tulee, kuolema, mutta liepeänä kuin tuulen liehaus. — Sisareni,

laula se kehtoveisu, jota aina kuultelin niin mielukkaasti.

HANNA. Oi! voisinko laulaa nyt?

ELMA. Koska arkussani makaan, niin vasemmalle kallista pääni.

HANNA. Niin, silloin muotos olkoon hiljainen, ihana murhe. — Sinä raukenet, ja silmäkantes painuvat. Nyt ottakoon sun armoihinsa Jumala taivaan.

ELMA. Niin ja amen! *(Peittää sekä päänsä että kasvonsa huivilla ja kallistuu kiviraunioita vasten).* Sisareni, mua laululla nukuta. Oo, minä kuolen!

HANNA. Sä mieleni koroitat. Kirkkaasti ääneni kaikukoon, koska neito kaunis kuolee. *(Laulaa).*

Äitiäns' etsi lapsi,
Itkien kauan hän etsi;
Tok' viimein hän nähdä saa
Sen liehuvan liinan pelloll'.
Sinneppä nyt kiirehtii
Hän kultasantaisella tiell',
Ja elokuun aurinko paistaa.

Äiti, kosk' itkun kuulee,
Leikaten kultaista olkee,
Koht' sirppinsä heittää hän
Ja rientävi pienoist' vastaan:
Helmoihins' hän kietoo sen
Ja istuu auman äärehen,
Ja elokuun aurinko paistaa.

Autuas uni on lapsen,
Autuas katsanto äidin;
Se taivahan rantaan käy
Ja uneksuin viipyy siellä,
Koska liehtoo lounainen,
Kosk' paistaa heljä aurinko
Ja kultainen vainio läikkyy.

Hän on vaiennut. — Elma! miten jaksat? Nukkunut siis. Sen estäköön Jumala! *(Tyko ja Pauli tulevat).*

TYKO. Neito, makaako lapses?

HANNA. Hän makaa, mutta unensapa mun saattaa levottomaksi.

TYKO. Ole huoleti. *(Paljastaa Elman pään).* Katsos, kuollut enkeli. Mutta koska hän kuolleista nousee, taas on hän iankaikkiseksi minun.

ELMA *(erikseen).* Mitä lausui hän?

TYKO *(erikseen).* Hänen puheensa oli autuaitten henkien soitantoa.

PAULI. Sisareni, kuinka kelmeä!

HANNA. Sisar!

PAULI. Tässä olemme, tässä kasvinveljes, Pauli.

HANNA. Taivaan Jumala!

PAULI. Niin, terve, sisar! No, pois tämä häiriö kasvoiltas.

HANNA. Mieleni hämmästyy. Tulleet siis! ja Tyko tuossa? Taidanko uskoa tätä kaikkea?

TYKO. Usko, impi; se on totuus.

HANNA. Niissä äänissä mikä tuttava helinä nyt!

Sotakumppanit Tyko ja Pauli! — Mutta miksi tämä teeskelys?

TYKO. Kaikki vielä selitämme, mutta nyt on aika tärkeä ja tiukka. *(Yrjö tulee).*

YRJÖ. Makaa makeasti, tyttö!

TYKO. Hän makaa kalpeana kuin kuolema. Aatteles, jos ei hän enään heräyisi unestansa. Yrjö, tunnethan tämän juoman vaikutuksen?

YRJÖ. Hengestänsä takaan. — Mutta aika joutuu. Viskatkaa jo hiiteen tämä puku ja parta ja pistäkää olentonne samanmoiseen kuoreen, jossa läksitte myrskyävään sotaan. Kaikki on valmisna; hyvin toimitettu, ja viimein — kaikki hyvin!

HANNA. Tulleet, tulleet he, joita kauan varroimme.

YRJÖ. Ei juuri vielä, tyttö. Näenpä tässä ainoastaan kaksi vakojata Pariisista; mutta kohta tulevat Tyko ja Pauli ihanalla pauhinalla niinkuin se myrsky, joka pouta-ilman tuo. — Mutta tästä kiireesti pois! Kaikki!

HANNA. Mutta jättäisinkö tähän yksin nukkumaan armahimman lapseni! En, vaan vartiansa tahdon olla tässä.

PAULI. Välttämätön asia.

YRJÖ. Mutta huomattuas taistelijain lähestyvän, kätkey männistön verhoon ja viivy siellä pelotta, kunnes astumme esiin me, ja se tapahtuu, koska parhaaksi näemme. — Tulkaat! *(Menee).*

TYKO. Tule, Pauli.

PAULI. Käy edelle, kohta tulen.

TYKO. Mutta miksi seisot ja mietiskelet? Miksi olet niin kelmeä?

PAULI. Mene, Tyko!

TYKO. Kaiketi sisares tila tuossa on masentanut näin mieles?

PAULI. Ei! — Kiusaatko minua? Mene, sanon minä. Kohta tulen.

TYKO. Mutta riennä. *(Menee).*

HANNA. Pauli, sano, mikä rasittaa mieltäs.

PAULI. Oi kuule: minä lemmin sinua!
Jos lupauksen annat, riennä sitten
Mun sylihini; mut jos kiellon saan,
Niin tähän, ehtimättä muiden korviin,
Mun sanain kuolkoot; senpä sulta vaadin
Ja vaadin, ett'et tuntehistani
Tee leikkiä. Suo anteeks', enpä kärsi
Mä pitkää rakkauden ilmoitusta
Hiuskarvan hienost' esiin saatettuna
Ja imarruksen makeutta täynnä. —
Näin sanoin. Minkä vastauksen saan?

HANNA *(erikseen).* Tää sointo autuas, mi oli tämä,
Mi virtas hänen armailt' huuliltansa?
Kuin hämärässä seison! Leimaus
Mun päällein ihana on langennut
Ja heijaisnut mun näköni.

PAULI. Siis ei?

HANNA. *(Juosten Paulin rinnoille ja halaillen häntä).*
Mun Paulini!

PAULI. Mä olen onnellinen!

HANNA. Ens' kerran rakastajan kaulassa,
Se tiedä. —
Oi, onko lemmen syleilys näin lämmin,

Näin hienoo, sulohista hekumaa!
Mi poljento nyt metsän kohinassa?
Ei metsässä, vaan korvissain se on,
Kun sydämmeni loiskinan mä kuulen. —
Sä olet sulhaisein!

PAULI. Sä morsiamein!
Sun päätökses ol' uljas.

HANNA. Mutta usko,
Mit' ilmoitan. Sua lakkaamatta täällä,
Kun kuluessa vuoden kahdeksan
Te sotaretkillänne harhailitte,
Mä kaipauksell' apealla muistin.

PAULI. Mut muistelinpa vähän minä sua;
Suo anteeks'; harvoin, harvoin muistelin,
Kun tästä kaukana me retkeilimme.
Mut nyt, kun taasen sinut näin,
Mä silloin lempeni myös näin,
Ja nyt, sun laulus kuultuani tässä,
Kuin kevään tulva paisui tunteeni,
Ja visseyteen kiirehtiä päätin.

HANNA. Sua unohtaa en taida, armas yö!

PAULI. Niin ihmeellinen, monivaiheinen,
Ja jotain vielä tässä tapahtuu. —
Nyt eroomme.

HANNA. Sun kohta näen taas.

PAULI. Niin, kohta, impi; siksi hyväst' jää!

(Menee.)

HANNA. Hyvästi, Paulini!
(Kumartuu alas, painaen otsansa Elman helmaan).
Oi, Elma, Elma!

VIIDES NÄYTÖS.

(Yö ja sama paikka. **Elma** makaa raunion juurella, ja **Hanna**, seisoen sen nojalla, sitelee puolanvarsista seppeliä).

HANNA. Sun tavatkoot kuin uhrin seppelöityn,
Täss' unta kuolon maaten kankahalla.
Siis kannat ensin seppeliä Tuonen
Ja sitten päähäs painat morsiuskruunun,
Päinvastoin impein kohtaloa ennen.
Heit' ensin templi vartoi Hyymenin
Ja vasta sitten kuolon kylmä kranssi. —
Makeesti makaa, ja kun heräyt,
Sua syleilevi oma sulhaises,
Ja Paulin kultasena Hannan kohtaat.
Oi, aika armas, olla morsianna
Ja päivät lemmen juhlaan lukea
Hääpukuansa neuloin valkoista! —
Nyt, Elmani, on seppelesi valmis,
Ja kulmillesi lasken sen.

(Asettaa seppelen Elman päähän).

Näin makaa, koska lähestyy sun isäs;
Jos ei tää haamu hänen sydäntänsä
Voi liikuttaa, niin kivestä hän on. —
Ken tulee? Minä metsän kätköön riennän.

(Juoksee pois. Martti tulee).

MARTTI *(yksin)*. Tässä on paikka, jossa pitää tapahtuman kamppaus; puoli-yön hetki on nyt lyönyt. He kaiketi ovat tässä kohta, Markus Niilon kanssa, ja Maunoa seuraa varamiehenä Yrjö; niin on isäntäni määrännyt. Mutta olenpa tässä käskemätönnä vieraana minä,

ja antavatpa minulle tästä hyvän vauhdin, jos mun huomaavat. Mutta piiloon tahdon pistää itseni ja luuhistellen katsella metsästä, kuinka leikki käy. *(Havaitsee Elman).* Ken siinä? Ken makaa siinä? Elma! Ja vaalea kuin ruumis. *(Tunnustaa häntä otsaan).* Kuollut! Kuollut on tyttö! — Oi, murheen ajat! Nyt astu hautaan myös, Martti. Palvelus-aikas on loppunut, et jaksa enään täällä kinnustella; sillä hän, joka sun piti voimissa, on poissa. Sun hymyilemises maksoi päivän vaivat. Sun olentoas katsella, kanssas haastella saada, se mielelleni antoi uutta mehua, *(pidellen koipiansa)* ja näiden luupillikurjain täytyi seurata tahdon viittausta ja kaikki kävi hyvin. Mutta nyt, nyt kymerryn kasaan, vaivun mullan rakoseen . . . Te Viitalan paroonit ja perkeleet, teidän tähtenne kaikki tämä. Voi jospa olisin minä myllynkivenä, päällimmäisnä nimittäin, ja saisin jauhaa teitä tampuksi Kuuselan elikoille. — Mullan rakoseen vaivun, ja sitten olkoon unohdettu elon pitkä tukala päivätyö, ja merkki pulkkaani piirretty kunnialla. — Mitä näen tuossa? Pienen pullon. Siitä on hän imenyt kuolemansa ja niinmuodoin itse tehnyt päivistänsä lopun. Oi, lapsi katala! *(Markus ja Niilo, varustettuina miekoilla, tulevat).* Tuossa tulevat verta janoovat partit.

MARKUS. Tekeekö hän meistä pilkkaa ja lähettää vastaamme hänet?

NIILO *(erikseen).* Mitä näen minä? Elma! Haa! Nyt jotain aavistan.

MARKUS *(huomaten Elman).* Mutta mitä eläviä taulukuvia näytetään tässä? Miksi makaa hän tuossa ja miksi seisot tässä sinä?

MARTTI. Iankaikkisuuden unta hän makaa, ja minä vietän valvojaisiansa.

MARKUS. Kuollut?

MARTTI. Kruunattu uhrina. Ja tyhjennetty pullo hänen jalkainsa juuressa näyttää, kuinka hän on kuollut.

NIILO *(erikseen)*. Ken tiesi vartoa tätä? — Sorea Elma kuollut! Kirous ja kiusa! Ja hukkaan työtä tein, hukkaan menetin rahat. Elma kuollut? Tämä käy sydämmelle. Oi kirous ja helvetti!

MARKUS *(erikseen)*. Tyttö oli kuitenki yiaton. *(Ääneensä)*. Mutta miksi joudutti hän itse surmansa?

MARTTI. Miksi! Te kysytte miksi?

MARKUS. Niin kyllä, sinä lurjus. Enpä ole kiehtoillut juuri tarkkoja tietoja elämänsä tarinasta.

MARTTI. Tahdotteko siis tietää kuolemansa syyn?

MARKUS. Yhtä kaikki. Hän olkoon kuollut ja tulkoon haudatuksi.

MARTTI. Hyvät herrat, tepä tämän ihanan immen syöksitte kuolemaan.

MARKUS. Ukko, mitä rohkenet sanoa?

MARTTI. Sen rohkenen. Mua villittää tämän hyvän lapsen kuolema. Se tunturina teitä painakoon ja vielä raskaammin teitä, herra Niilo, joka rakensitte murhaleikin, jota hetken päästä tässä näemme harjoitettavan, ja tämäpä juuri peloittaa kauniin Elman elosta. Kirous päällenne, herra Niilo!

NIILO. Sinä kehnomielinen koira, tahdotko pitää kitas?

MARTTI. Häpee, nallikka.

MARKUS. Ukko, ukko, ohjaa sinä kieltäs.

NIILO. Jospa tietäsitte, elatus-isäni, että olemme tekemisissä häijyn riivatun kanssa, joka ei ainoastaan ole herjannut minua, mutta teitä myös, teidän aatelisnimeänne ja mainettanne, ja tämän teki hän hävyttömillä terveisillä tuon tyhmän paimenpojan kautta. — Niin, ukko, valehtelenko?

MARKUS. *Donnerwetter!* Hänkö herjaisi minun nimeäni?

MARTTI. Kunnia vasten kunniaa, naapurit.

MARKUS. Vai niin! Kyllä sun opetan, hunsvotti, sinä kaiken sen edusmies, mikä on plebeijiläistä ja alhaista. Sinä konna! Enpä tahdo kuitenkaan sinuun koskemalla soaista käsiäni, mutta, — pidä hänet niskastansa kiinni, — lahjoittaa sinulle muutaman potkauksen aatelisjalastani, ja mene sitten tiehesi. — Pidä kiinni hänestä. *(Niilo tarttu Martin kaulukseen yhdellä kädellä).*

NIILO. Hänen ehkä annamme vaan hävetä.

MARKUS. Muutama potkaus hänen pitää saaman, ei auta.

MARTTI. Sepä aatelinen teos!

MARKUS. Niin juuri! Potkaisenpa vaan koiraa, joka minua haukkuu.

MARTTI. Yksi sana, kiivas herrani, yksi tärkeä kysymys.

MARKUS. Mikä sana, sinä peeveli? Mikä kysymys? Sanoppas.

MARTTI. Tämäkö on ritarillista, että herra Niilo antaa rääkätä tämmöistä vanhaa kääkkää kuolleen morsiamensa edessä?

MARKUS. Morsiamensa!

NIILO. Mitä kuulen?

MARKUS. Morsiamensa!

MARTTI. Niin, niin.

NIILO. Mitä hourit, vanha tonttu?

MARTTI. Ei, herra. Nyt on muistonne huono. Kihlaus tapahtui eilen, ja minä myös sain kunnian piirtää nimeni todistukseksi salaiseen naimasovintoon. Jaa, niin on asia, herra Niilo.

MARKUS *(ryhtyen Niiloon)*. Vintiö! Onko tämä totta? *(Martti juoksee pois)*.

NIILO. Malttakaat mielenne, herra. — Jos olis se tosi, miksi tarvitsi hänen juosta tiehensä?

MARKUS. Mutta nytpä selkeyy eteeni yksi asia, jota muutoin en ymmärtäis. Hän maksoi velkansa eilen; ja arvaatpas, keltä luulen hänen saaneen rahat. Haa, sinä riivattu!

NIILO. Teitä rukoilen itseänne hillitsemään.

MARKUS. Sano totuus, tunnusta, tunnusta!

NIILO. Herra, herra!

MARKUS. Hahaa! tämä puhkaisee sappeni.

NIILO. Ensin tutkikaat ja sitten tuomitkaat; niin tekee viisas mies.

MARKUS. Niin, otanpa asiasta pohdin, ole vissi siitä. Ja jos on savussa tulta, niin valmis ole jäniksenä kaapaisemaan maaltani pois. Sinä tunnet minut, poika.

NIILO. Hyvin.

MARKUS. Niin, niin! — Mutta tuossa tulee toverini. Hänen lävistän kuin silakan, sen tunnen sydämmessäni. *(Mauno tulee varustettuna miekalla)*.

MAUNO *(erikseen)*. Tässä seisovat, mutta enpä näe Yrjöä.

MARKUS. Varamiehes?

MAUNO. Hän ei siis ole tässä. Mutta yhtä kaikki. Nyt miekat leiskumaan, ja puolusta kurjaa ruumistas.

MARKUS. Ei nälkäinen jalopeura niin kiivaasti himoo päästä antilopen niskaan kuin minä tappelemaan kanssas. Mutta ehkä muutamme paikkaa?

MAUNO. Miksi?

MARKUS *(osottaen kädellänsä Elmaa kohden)*. Katso tuonne.

MAUNO. Voi Luoja, mikä näky! Elmaniko
Tuoss' sammaleista rauniota vasten
Mä näen makaavan? Nyt katkee, sydän,
Ja silmäin, pimene! —
Kas tuoss' on pieni tyhjennetty pullo;
Siis myrkky, nukuttava myrkkyjuoma
On lapsein elämästä tehnyt lopun.
Oi miksi teit, mun tyttäreni, tämän? —
Min merkitsee tuo paperi? *(Ottaa paperin)*.
„Isälleni.“ *(Avaa ja lukee)*.
„Mun isäni armas! Nyt kuolemaan kiirehdin; en mieli nähdä enään huomispäivää. Anna miekan levätä ja elä onnellisna, onnellisna! Anna miekan levätä! Tätä rukoilee onneton Elma, joka Tuonelaan lähtee nyt“.
Oi, mikä isku mulle, armottomin
Ja kurjin isistä! Ma saatoin surmaan
Mun tyttäreni lempeän ja kauniin.
Niin, kaunis oli hän, ja sydämmensä
Ol' rakkauden lähde pohjaton,

Ja hänen kirkkahalla otsallansa
Siell' hallitsipa viisauden henki.
Semmoinen oli Elmani, mun lapsein,
Ja kuolema tään mestar'teoksen
Näin äkisti, armottomasti riisti
Täss' synkäll' yöllisellä kankahalla.
Ja nyt hän makaa tuossa matojen
Ja tuonen-toukkain saaliina.
Oi mailma, elämä, sä ihmeellinen!
Mi on sun tarkoitukses? Mihin viimein?
Se arvoituspa kauan askaretta
On aatoksillein tuonut. Turha työ!
Ei selkii pulma tää, se synkeemmäksi
Vaan käypi sielun katseen edessä;
Ja tulkoon mustin pimeys ja yö,
Jok' aamusta ei tiedä! Hävitys
Ja kuolema on päästimeni nyt,
Kun armas tyttäreni kuollut on.

(Ääneensä Markukselle).

Sä perkele, sä alkusyy ja juuri
Tään kaiken kurjuuden, nyt vinkuu miekkain!

MARKUS. Niin, tule teräskalske kerta vielä!

(Miekastelevat. Pauli, Tyko, parrattomina ja sotamiehen puvussa, Yrjö, Martti ja Hanna tulevat).

PAULI *(hämmentäen taistelon miekallansa).*

Te vanhat, mitä teette? Erotkaat!

YRJÖ *(puhaltaa torvellansa pikaisen töräyksen; Martti hurraa, ravistaen lakkiansa).*

Täss' ollaan.

MAUNO *(erikseen).* Näänkö aaveita?

NIILO *(erikseen).* Haa! Tyko!
MARKUS *(erikseen).*
Tuhatta lempoa, tuoss' ovat pojat!
MAUNO *(erikseen).* Tää olisiko kummitusta!
PAULI Isä,
Sua tervehdin.
MAUNO *(syleilee Paulia).*
Mun Paulini, mun poikain!
Nyt valmis olen käymään kuolemaan.
YRJÖ. Nyt vasta eletään, nyt ilo alkaa.
MAUNO. Mun poikani, mi hetki verraton!
PAULI. Täss' on mun sotatoverini, Tyko.
MAUNO. No terve tultuasi! Etkö näe
Sä isääs tuossa?
TYKO *(lähestyy isäänsä).* Oi! mä hänet näen,
Mut hän kenties ei tunne poikaansa.
MARKUS *(kätellen Tykoa).*
Täss' onpi käteni. Kas niin, kas niin;
Ei enempää, jo kylliksi on tehty.
PAULI. Mun herrani, nyt ootte kova isä.
MARKUS. Ain' erillämme,
Ei keskenämme yhtään tekemistä. —
Mut nyt — *mordieu!* — nyt tunnen Franskan herrat,
Ne kavaltavat kansan-tutkijat.
Miks' tämä pilkka, tämä narripeli?
MAUNO. Jaa, Paulini. No, no, sua syleilen
Mä kerran taas, sä kaukaa tullut vieras. *(Erikseen).*
Mut voi, tuoss' Elmain makaa kylmänä!
PAULI. Min teimme, lyödäksemme leikkiä
Ei tehtykään, vaan syystä tärkeemmästä.

NIILO. Hoo! terve, terve, vanhat kumppanit.
Mut osaattepa teeskennellä te,
Oo peijakas! kuin hyvät näyttelijät,
Niin, oikein komiantit, tenhomiehet
Ja silmänkääntäjät. — No, veli Tyko,
Me ehkä kohta vähän nykäilemme.

TYKO. Sen teemme kohta, malta hieman, Niilo. —
Suokaatten anteeks', isät, suokaat myös
Mun teille lyhyesti kertoa
Se kohtalo, se retki vaikea,
Mi vihdoin viimein Suomen laaksoihin
Taas saattoi meidät, ja me riemuitsimme. —
Se tiedetään jo, että sankareina
Me taistelimme sotatantereilla,
Ja kunnian sai meistä isäinmaa.
Mut Onnetar, se petollinen impi,
Taas pian siirtyi meistä kauas pois,
Ja rautakahleet, vankeuden kurjuus,
Nyt tuli osaksemme. Vuorihin,
Uraalin kohtuun meidät syöstiin alas,
Ja siellä, kiertoessa kolmen vuoden,
Me, kalkutellen kovaa kalliota,
Oleskelimme. Mutta muistossamme
Ain' ihanana Suomi kangasteli,
Ja sielussamme epäilys ja toivo,
Kuin sodan ristituli, tuiskasi.
Mut kerran päällämme kun taivas välkkyi
Ja vapauden tunne tulta iski,
Niin murtui kahleet, ja me rynkäsimme
Pois Tartaruksen hirmu-luolista

Kuin jalopeurat rautahäkistänsä.
Me vuoret ylös alas kiipesimme,
Rämeiset, äärettömät lakeudet
Kuin villit hirvet joutuin samosimme
Ja vainoojaimme luotisatehessa
Me uiskelimme yli tuimain kymein.
Ken vastustaa voi meitä? Vapaus,
Kotimme muistot, pyhä synnyinmaamme,
Ne viittas yhä meitä luokseen tänne
Kuin syys-yön juhlalliset pohjantulet.
Ja viimein siinti meille Kyyrianmaa
Kuin siniviiva taivaan rannalla,
Ja pian seisoimmekin vuorella,
Mi kutsutahan Tornivuoreksi,
Niin onnellisina kuin autuas sielu,
Kun, tultuansa murheen kaukamaista
Ja seisoin partaall' unohduksen virran,
Se nähdä saa Elysiumin niitut.
Oi tätä hetkeä!

MARKUS *(erikseen)*. Tok' oivallista,
Sen myönnän.

MAUNO. Kertomukses, Tyko, saattaa
Mun sydämmeni uljaast' paisumaan
Ja uutta mehua saa sairas mieli.
Miks' vihamiehein poika oletkaan!
Mä tunnen, niinkuin rupeis riutumaan
Jo vanha viha povestani pois,
Ja toivonpa sua saada kutsua
Viel' ystäväni pojaks'.

MARKUS *(erikseen)*. Erehdytpä.

TYKO. Mut kohta taasen ilo masentui,
Siin' ilon kunnahalla seisoissamme.
Kun korvihimme riensi sanoma
Kovasta isästä, mi hylkäs poikans',
Ja epäilys myös poveheni tunki,
Olisko impeni viel' uskollinen.

MAUNO. Se kysymys nyt jääköön. Tuossa, tuossa
Jääkylmänä sä tytön nähdä saat.

TYKO. Mä tiedän kaikki. Hän on onnellinen,
Nyt päätetty on sydämmensä tuska.

MAUNO. Nyt poikani mä elävissä näen,
Mut tyttäreni Manan morsianna;
Siis suurin murhe ilon suurimman
Nyt hämmentää ja kyyneleeni virtaa.

TYKO *(Markukselle)*. Isä, mun olette tehnyt perinnöttömäksi, kumonnut kaiken lapsi-oikeuteni, mutta rohkenenpa kuitenkin nyt astua puolestanne esiin. — Niilo, luulenpa jo asiamme valmistuneen niittoon. Yhtä tahdon kysyä. Sinäkö nämät vanhat saatoit tänne murhaaseet käsissä? Sinäkö heitä houkuttelit miekankamppaukseen, johon oli heidän aikeensa käydä tässä?

NIILO. Ja kysyt noin pöyhkeästi. Hei!

TYKO. Oletko sen tehnyt?

MARTTI. Sen on hän tehnyt, sen valani todistakoon.

MARKUS. Yhtä kaikki. Me parhaaksi näimme tapella, tapella vimmatusti, ja siihen on aika jälellä vielä. — Mutta yhtä mielin kysyä minäkin, ja jos tosintuis asia, niin riennä matkaas, Niilo. Muista ehto, jonka

panin sun etees, määrätessäni sinua ottopojakseni, ja jonka pyhästi lupasit täyttää.

NIILO. Hän on nyt kuollut.

MARKUS. Kysynpä tässä, oliko miehellä joitakin lemmen tuumia tuota neitoa kohtaan tuossa? — Ukko sinä, jos puhettas et vahvista, niin oletpa kuoleman oma.

MARTTI *(Maunolle)*. Mun herrani ja isäntäni, tiedänpä nyt ansainneeni teidän kovimman vihanne, koska mulle uskotun salaisuuden ilmoitin. Mutta kuulkaat toki ja muistakaat, ett'ei löydy hädässä lakia. — Tässä kohtasin nämät kaksi, ja onnettomuus on, ett'ei juuri veljellinen ystävyys vallitse minun ja näiden kahden paroonin välillä, ja tahtoivatpa nyt minua kuransata oikein aika lailla.

MARKUS *(erikseen)*. Hm!

MARTTI. Mutta olipa minulla avain siihen salaiseen miinaan, ja sen laukaisemisella tiesin voivani tyhjiin avaruuksiin viskata herra Niilon pois elatus-isänsä suosiosta ja, muistellessani tarinan lampaasta, joka jalopeuran ja karhun keskinäisen riidan kautta pelastui heidän kynsistänsä, laukaisinpa tulisen kaivannon, ja minua seurasi lampaan onni.

MARKUS. Siis on se totta?

NIILO. On totta, totta! *(Erikseen)*. Nyt hyvästi kaikki toivo! Hyvästi ilo myrskyinen viini-jumalan leirissä, seurassa oivallisten ystäväin, koska elämä oli ikuinen aamuhetki ja immen poski sen purpurainen Eos. Hyvästi rikkaus ja ilo!

MARKUS. Haa! nyt ymmärrän, miksi olit niin kärkäs mua saamaan tähän taisteloon. Mun toivoit siinä

kaatuvan. Ja jos hengissä täältä olisin palannut, niin . . . Haa! arvaatpas, mitä uskon?

TYKO. Että kuolemalla hän teidät olis palkinnut. Ken ei olis valmis uskomaan sitä? *(Yö valkenee yhä enemmin, ja viimein on täysi päivä).*

NIILO. Mitä sanot, maankuljeksija? Missä on nyt franskalainen partas? Sitä tahtoisin vähän nyppeillä. No, miksi et tartu heti paistin-vartaases niinkuin oikea Pariisin keikari? Sinä viheliäinen, miksi et vedä miekkaas?

TYKO. Siis ennätät minua ennen. *(Vetää miekkansa).*

PAULI. Ja jos hän kaatuu, jos perkele sais voiton, niin miekkani tupestansa lentäköön.

NIILO. Tulkaat kaikki! Ja jos myöskin Pauli kaatuu, niin tuossa Yrjö?

YRJÖ. Juuri niin, Niilo.

NIILO. Sinä talonpoika-lurjus! sinunko kanssas kävisin kamppaukseen minä! Sinut potkin tästä palleroisen naasikkas turviin.

YRJÖ. Tänne miekkas, Tyko, minä tahdon tehdä lihaa! *(Aikoo temmata miekan Tykolta).*

TYKO. Pois, Yrjö! Tilinsä minulle on suurempi. — Niilo! *(Tyko ja Niilo miekastelevat).*

PAULI. Nyt ole niinkuin taivaan sineys,
Mun Tykoni. Sun asias oikea
Ja vapaa sydämmes sua nostakoon!

YRJÖ. Nyt ole niinkuin „kissa liukkaall' jäällä",
Ja vapise kuin haapa myrskyssä,
Mun Niiloni. Sun musta omatuntos

Kuin vuori raskas päälläs maatkohon
Ja painakoon sun alas helvettiin.

(Niilo kaatuu).

TYKO *(erikseen).* Miks' täytyypi mun kotokankahilla
Viel' heimolaisen verta vuodattaa!

YRJÖ. Hän kylliksi on saanut.

TYKO. Yrjö, Yrjö!
Nyt näytä, mitä vakuutit ja vannoit.
Jos juomas meitä hirmuisesti petti,
Niin oman rintan' lävistäköön miekka,
Mi Niilon verestä nyt punertaa.

YRJÖ. Minä juoneen käyn. *(Ottaa kiväärinsä. Niilo, maatessaan maassa, ampuu pistoolilla Tykoa, Elma heräyy ja juoksee kamostuen ylös, Tyko rientää häntä syleilemään).*

MARKUS. Sinä perkele! *(Pistää Niiloa miekallansa).*

PAULI. Tyko, oletko haavoitettu?

TYKO. Mä Elmaani syleilen!

YRJÖ. Se ampuma toi hengen, ei kuolemaa.

ELMA. Missä olen?

HANNA. Sun Tykos sylissä.

TYKO. Sylissäni taivaani on!

NIILO *(erikseen).* Hän elää, elää! Elma elää!

ELMA. Oi korkeuden Jumala!

MARKUS *(erikseen).* Vallitseeko tänä yönä noitavoimat!

ELMA. Tämä onpi Tykon halailus!

TYKO. Mun lemmittyni kallis!

HANNA. Hän pyörtyy.

TYKO. Ole uljas tyttö, Elmani. *(Elma pyörtyy Tykon syliin).*

MAUNO *(tähän asti seisottuaan hämmästyksissänsä).* Tapahtuuko ihmeitä vielä? Ihmeen, ihmeen edessäni näin. Elmani kuolleista nousee. Hän elää! *(Tarttuu Elmaan).* Muttaällös kuolko,ällös kuolko samana hetkenä taas. Avaa silmäs, tyttöni! Ylös, ylös, ylös! Minä vannon, että hänen pitää elämän.

ELMA *(tointuen).* Niin, isäni. Sen rinnoilla ma lepään,
Jok' onpi sieluin hekuma ja autuus
Ja josta elämäni, toivoin tulee.
En ole kuollut, vaikka kuolla tahdoin;
Oi, anteeks' anna, taivaan vallitsija!

HANNA. Sä unijuomaa joit, et myrkkyä.

ELMA. Nyt ymmärrän. — Ja Tykoni on tullut?

HANNA. Ja veljes Pauli myös.

ELMA. Mun kaunis veljein,
Sua tervehdin.

PAULI. Mun sisareni armas!

ELMA. En petollinen ollut Tykolleni?

TYKO. Sä kuoloon asti uskollinen olit.

ELMA. Nyt alkaa elo lemmen lipun alla.

TYKO. Yö lähestyy, mun aurinkoni laskee.

ELMA. Min sanoo Tyko? Huomaa, että onpi
Se Gibeonin pyhä aurinko.

TYKO. En tiedä, mutta tyhjää hengitän.

ELMA. Sä horjut, ystäväin!

PAULI *(pidellen Tykoa).* Hän verta vuotaa!

YRJÖ. Oi, häntä kohdannut on rosmon luoti
Ja lävistänyt ruumiins'!

ELMA. Miksi näin?

PAULI. Oi Niilo, Niilo, peto kavala!
MARKUS. Ei, piru tulisesta helvetistä.
ELMA. Gehennan savu taivaasemme nousee.
HANNA. Oh, veri vuotaa hänen rinnastaan!
ELMA. Vait', Hannani, ne ruususia ovat.
MAUNO. Ah! älä näytä vimman muotoa,
Mun tyttärein; hän ehkä tointuu vielä.
TYKO. Pois turha toivo; kuolema on tässä.
ELMA. Mut kuinka onpi tapahtunut kaikki?
HANNA. He miekasteli, viimein kaatui hän,
Mi huohottaen makaa tuossa nyt;
Sielt' lähetti hän petollisen luodin,
Ja sama ampuma sun herätti.
TYKO. Se nukuttavi mun. Nyt lepoon käyn.
ELMA. Niin, lepoon, lepoon käymme molemmat;
Täss' onpi meillä sammalhieno sija.
TYKO. Ei vielä, tyttö, ensin sepel päähän;
Nyt seisot morsianna, ja nyt — „luonto,
Käy vihkimään".
ELMA. Niin, niinpä lauletaan,
Miss' on mun seppeleni?
HANNA. Tässä, Elma.
ELMA *(panee seppelen päähänsä).*
Sua kiitän, Hanna; sinäpä sen sidoit. —
Kas tässä seisoo morsian,
Täss' Tuonen veräjällä; jalo, tyyni,
Kuin Junon istuimella istuisin,
Ja tomun mailma kiiriskelis allain.
Nyt tule viikatteellas, enkeli;
Mä hymyilen, kun katkee sydän-juuret.

TYKO *(tempaisee itsensä irti Paulista, joka on pitänyt häntä).*
Kas tässä oman ylkäs syleilys.
Niin, neitoni!
Hääriemumme on lyhyt; yhtä kaikki,
Tääll' onpi lyhyt kaikki ihanuus,
Niin kirjoitettiin lakiin elämän.
Mä kuolen, niin, mä kuolen. Olkoon niin!
Ken kuolee onnellisempana häntä,
Mi morsiamensa helmaan nukkuvi?

(Hän horjuu; Pauli ja Elma taluttavat hänet istumaan kiviraunion juurelle ja Elma jää istumaan hänen viereensä).

MARKUS *(erikseen).* Mun Jumalani! olentoni voima,
Kuin rautatammi ennen jykevä,
Nyt menehtyy kuin korsi tulessa,
Ja poveheni rynkää pimeys. —
Mi onpi ihminen? Vaan heikko varjo,
Vaan sumuhaamu, joka haihtuu pois,
Kun korkeuden säde häntä kohtaa.
Niin väikyn tässä sorrettuna minä,
Ja myrsky iäisyyden merestä
Nyt alkaa käydä hirveell' pauhinalla,
Ja sielu vapisee ja kauhistuu.
(Ääneensä).
Mun Tykoni, mun poikani, mua kuule!

TYKO. En oikein kuule; vasarat ja kanget
Nyt kovin paukkuu kiviseinissä.

PAULI. Jo houraus on käsittänyt miehen,
Ja aatoksensa työksentelee nyt
Uraalin uumentojen syvyydessä.

TYKO *(nostaen itseänsä).* Oi Pauli! tääll' on ilma paahteinen
Ja huokausta täynnä. Kahleet pois,
Ja aukee, vuori! Vapaus meitä kutsuu
Ja kaunis impi Pohjan kunnahilla. *(Kuolee).*

MAUNO *(erikseen).* Sydämmen viimehinen kamppaus.

MARKUS. Mun armas poikani, tok' anna kuulla
Viel' yksi sana huuliltasi tänne.

PAULI. Te ette avaa kuolleen huulia.

MARKUS. Hän on siis kuollut?

PAULI. Kuollut onpi hän
Ja kylmentynyt sydän, jonka vertaa
Ei huokeasti täällä löydetä. —
Tää onko Tykoni, mun kumppanini,
Se tulinen, se kirkas-otsainen,
Mi niinkuin humiseva lumi-aura
Tiet karkuretkellämme raivasi,
Kaikk' esteet murtaen? Et tiennytkään
Sä silloin kuolemahan rientäväs.
Nyt hyvästi, mun uljas toverini,
Ja lepää makeasti matkaltas!

ELMA. „Hyvästi, Pauli", lempeesti hän vastaa.

MARKUS. Niin, niin! Ja häneltä en anteeks' saanut.

ELMA. Ja Tyko, eikö anteeks' antais hän?
Oi katsokaat, mi tyynyys ihana
Ja kuva sovinnon on kasvoissansa.
Ja tuntuupa, kuin korvaani hän kuiskais:
„Miks' viipyy Elmani?" Mä tulen, tulen,
Ja siellä rauhan maassa kohtaumme,
Jost' äsken unta näin.

Mä laakson kauniin, ihmeellisen näin,
Se ol' kuin niittu kukkaskirjava,
Min keskell' lähde kirkas kiilteli;
Hopeakimmeltävät joutsenet
Kuin lumipilvet sinitaivahalla
Sen pinnall' uiskenteli rauhaisasti,
Ja koivut niinkuin juhlalliset tornit
Sen partahalla rehevinä seisoi,
Ja heidän latvoissansa lenteli
Keruubit ja seraafit ihanat,
Ja lehto kaikui laulun helinästä.
Niin, siellä, siellä kohta yhteen tullaan.

NIILO. Haa, perkeleet! mua viskatkaa jo täältä
Luo kirottujen alas.

ELMA. Jo korkealla loistaa päivän silmä
Ja yli aavan, kanervaisen kankaan
Käy raikas aamutuuli. Ihanata
On kuolla, kuolla armaan rinnoille.

HANNA. Hän kelmentyy ja vaipuu. Elma!

ELMA. Hanna,
Mun sisareni, mitä tahdot?

(Kuolee).

HANNA *(tunnustaen Elmaa).* Hän kuolee, kylmenee!

MARTTI. Martti, lähde tästä pois, pois, pois! *(Menee).*

MAUNO *(erikseen).* Mikä hetki ollee nyt, koska tyttäreni käy Tuonelaan ja meidät unohtaa?

YRJÖ. Kaikki siis. Ja sinä, jonka tekoa tämä on, sinä hengität vielä. Oi, riennä! sua varrotaan jo tuomiosalissa; riennä, riennä tutkintoon.

NIILO. Niin, kohta. — Markus, mun kuolemani toki pelasti teidät, jonka olin päättänyt murhata.

YRJÖ. Se tietään. Nyt muistele vaan itseäs.

NIILO. Oikein! Myöhään vaan. Ei! Vielä pienen pilkun näen keskellä pilvien pimeyttä; mutta se vähenee vimmatulla vauhdilla. Nyt on se pieni kuin neulan pistos, ja nyt, nyt se peittyy. Niin juuri! *(Kuolee).*

MARKUS. Mauno, suuri osa elämämme matkaa on kulunut vihassa ja vainossa keskenämme.

MAUNO. Sen antakoon meille anteeksi taivaan Herra!

MARKUS. Oi hirmuinen pimeys sieluissamme! — Mauno, nyt pyydän sun kättäs.

MAUNO. Mun naapurini! *(Kättelevät).*

MARKUS. Nyt, Mauno, elä rauhassa, peri Viitala ja yhdistä rakkaasti molemmat kartanot. Minusta pääset nyt.

MAUNO. Markus, Markus! *(Tarttuu hänen käsivarteensa).* Ottakaat häneltä miekka. Hän riivauu. *(Yrjö tempaisee hänen kädestänsä miekan).*

YRJÖ. Siivosti, herra!

PAULI. Eläkäät, vanha mies, jos korkeuden armoa vielä toivotte.

MARKUS. Haa! Sitäkö taitaisin toivoa minä?

HANNA. Viel' eikö loppunehet hirmutyöt?
Mä sairastun jo nähdessäni näitä.
Oi, Pauli! *(Kallistuu Paulin rinnoille).*

PAULI. Urheutta vielä, Hanna!

HANNA. Mut olethan kuin jumala sä kaunis!
Murheesta, kauhusta ma tukehdun,

Mut juovun myöskin lemmen hekumasta.
Ooh!

MAUNO. Mä tunnen, että pian heitä seuraan;
Tok' ilauttaa, mitä näen, nuoret.
Te pyhään liittoon käytte? Erehdynkö?

PAULI. Hän morsiamein on. Mut tästä sitten.
Nyt olkoon huoli näistä uhreista.

YRJÖ. Jää tähän, Pauli, minä käyn toimeen, saattaaksemme tästä pois näitä kuolon saaliita. *(Menee).*

MARKUS. Mun Paulini ja neitoseni Hanna,
Mit' irtainta ja kiinteää on mulla,
Se saakaat kohta; ottakaat se vastaan.
Mä etsin itselleni jonkun loukon
Ja siellä säkkiin, tuhkaan pukeun
Ja armoo anon, jos viel' armoo löytyy.
Mä tästä kiirehdin! *(Poistuu kiivaasti).*

MAUNO. Miks' eläisin mä enään? Minun kauttain
Se tähti tarhastansa syöstihin
Tuonn' alas varjoin maahan. Kuolo, riennä!
Mut luonto itse parastansa tekee,
Sen tunnen, silmäni jo himmentyy
Ja jalkain horjuu. *(Hannalle).*
Taluta mua, lapsi,
Pois tästä; vuoteelleni vaivun mä
Ja sitten ummistakaat silmäin te,
Ja eläkäätte onnellisesti
Ja rakentakaat rauhaa, rakkautta
Taloihin, joissa vihan tuli riehui.
Ne, jotka tätä tulta kannattivat,

Nyt voimatonna ovat, laastaan pois
Kuin myrskyyn akanat. — Jaa, niinpä käy;
Ja sijan saakoon henki parempi.

(Mauno, Hanna, taluttaen edellistä, menevät; Pauli, katsellen Tykoa ja Elmaa, seisoo jälellä).

YÖ JA PÄIVÄ.

NÄYTELMÄ YHDESSÄ NÄYTÖKSESSÄ.

HENKILÖT:

MANNILA, talon-isäntä.
SAARA, hänen vaimonsa.
TAPANI, heidän poikansa.
KEIMO, talon-isäntä.
ANNA, hänen vaimonsa.
LIISA, heidän tyttärensä.
KERTTU, eräs vanha akka.
Maaväkeä, sekä miehiä että naisia.

Tapaus: Savossa, Saimaan rannalla.

(Teaterin muoto: lakea piha; oikealla Mannilan talon asuinhuone, vasemmalla Keimon; perällä aita, keskellä aitaa punaiseksi maalattu portti, jonka kummallaki puolella seisoo tuuhea koivu; kauempana näkyy eräs lahti Saimaasta ja sen toisella puolella sinertäviä metsiä. Esiripun noustessa on vaalea kesä-yö, joka vähitellen valkenee päiväksi. — **Mannila** tulee huoneestansa).

MANNILA *(yksin)*. Itäpohjoisessa haamottaa jo päivä, ja aika on lähteä nuotalle. Mutta maataanpa naapurissa vielä, maataan, että orret jyrisee. *(Lyö kovasti Keimon ovelle)*. Ylös, unikekot! Ennenkuin on nuotta vedessä, polttaa aurinko Keimoa vasten naama kuin palava tervatynnyri. *(Lyö ovelle)*. Ylös!

KEIMO *(huoneessansa)*. Kylläpä tiedämme nousta. Hiljaa! Tahdotko hajottaa oveni, kirottu mies?

MANNILA *(erikseen)*. Koko sun huonees tahtoisin hajottaa ja syöstä sen syvyyteen alas, ja niinpä olisin pääsnyt siitä naapurista ja lukemattomista kiusoista. — Käymme siis nyt vetämään yhteisnuottaa! Mutta millä naamalla kaksi vihollista, niin kiukkuista kuin naapurit Mannila ja Keimo, „vetää samaa nuottaa“? Mutta ei auta; aika on kallis, koska leikitsee kultainen sorva. *(Saara tulee huoneesta)*. Ja Tapani ei ole kotona vielä.

SAARA. Ei vielä. Kaiketi ovat he kohdanneet kontion, jota läksivät ahdistamaan.

MANNILA. Tuskin tuovat sieltä oravata, vaan ei

karhua, ja niin on veitikkä menettänyt tärkeän ajan. Mutta hän tahtoo viipyä, ja tulee pianki, koska olemme poistuneet talosta me; sen tiedän. Hän kiehtoilee alati itsellensä tilaisuutta päästäksensä taasen kiemailemaan sokean vauvansa kanssa, se kiusan kappale. — Sokea aviovaimo? Mikä hullu aie!

SAARA. Miksi aattelemme asiaa, joka ei tapahdu?

MANNILA. Keimon tytär minun poikani vaimoksi, miniäkseni! Vielä hullumpi aie! Se ei tapahdu, ei koskaan! *(Keimo ja Anna tulevat huoneestansa).*

KEIMO. Ei koskaan. Ei syökse Keimo tytärtänsä susien luolaan.

MANNILA. Susien luolaan? Pidä omanas se huoneenkunnia sokean penikkas kanssa.

KEIMO. Ketä meistä enin tulee hänen moittia siitä, ett'ei näe hän päivän valoa? Sen tiedät sinä. *(Menee portista ulos).*

ANNA. Sinä hävytön, sinä tunnoton! Miksi pilkkaat tytärtäni kovan onnen tähden, joka juuri sinun tähtes on häntä kohdannut? Huomaitse, mies: hänen silmänsä taitavat vielä loistaa, iloa ja valkeutta täynnä, koska haparoitset iankaikkisessa pimeydessä sinä, kirottu mies!

MANNILA. On rutto ennenkin tappanut sellaisen tietäjän. *(Menee).*

ANNA. Mitäpä tiedän minä ja voin? Mutta eihän ole mitään mahdotonta häneltä, jonka silmä katsoo läpitse kallion.

SAARA. Myös perkele voi paljon, liioinki sellaisten noita-ämmien kautta kuin esimerkiksi tuo vanha

Kerttu, joka, niinkuin tiedetään, on nyt keitinpajoinensa muuttanut teille. Ihmettelenpä, mitä keittelee hän siellä, mitä noidannuolia hän takoilee, naapurienne turmioksi. Mutta katsokaat, ett'ei ammahda nuoli takaisin vasten oman ampujansa naamaa.

ANNA. Ei ole hän mikään noita-akka, vaan vakava ja hurskas vaimo, joka yrttien nesteillä luonnon kohdusta rukouksen voimalla parantelee sairaita ja rampoja, tehden melkein ihmetöitä, niinkuin tietään; sillä hänen nimensä on kuuluisa.

SAARA. Yhden asian tiedän, ja sydämmeni paisuu sitä muistellessa.

ANNA. Mikä on tämä asia?

SAARA. Ettäs olet käynyt noidissa ja tietäjissä ja saattanut poikani rakastumaan sokeaan tyttärees.

ANNA. Sen valehtelet, hurja vaimo! Tämä syytöksesi, tämä musta luulos on kotoisin pimeyden alhosta.

SAARA. Onpa minulla syytä luulla niin.

ANNA. En usko sitä, mutta näenpä vihan kuohuvan ylitse sun povessasi ja sielusi janoo riitaa. Niin, tässäpä torelemme taas, tässä viljelemme vihaa, koska herää Herran kaunis päivä, koska idässä hymyilee ihanainen aamu. Niinpä päivät nousee, laskee, vuosi vuoden jälessä siirtyy pois, siirtyvät viimein vuosikymmenetkin; mutta pimeänä väikkyy alati Keimon ja Mannilan välillä vihan ja vainon yö. Oi mikä aika on mennyt tämän pimeyden kestäessä tässä!

SAARA. Vuosia seitsemäntoista, naapurin-emäntäinen.

ANNA. Tätä muistellessa, eikö kamastu sun mieles?

SAARA. Asia, jota ei taida parantaa, älköön rasittako mieltäni. Oi naapurini! meidän ja teidän välillä pilveilee synkeä sumu, jota ei poista enään sovinnon aurinko.

ANNA. Ah! minä tunnen sen. Sentähden ole lakkaamatta puettuna jäiseen haarniskaas, mun sydämmeni kuohuva lähde; sillä tuo musta traaki tahtoo iankaikkisesti asua tässä.

SAARA. Kaikki Pohjolan noidat eivät häntä manaa tästä pois. Ja tässä hän maatkoon ja liehtokoon aina, aina! Haa! mielinpä oljennella vihan ihanasti pahteisessa yössä. *(Poistuu kiivaasti).*

ANNA. Mä mahdan olla kirottu, jos vielä kerran koroitan ääneni sovintoon päin! Nyt, kaikki liepeys pois! Mun poveni, käy kiinteäksi, kylmäksi kuin rautakallio ja älä lievii, vaikka iskis minuun taivaan nuoli ja polttais mun tuhaksi maahan. *(Kerttu tulee Keimon huoneesta).* Olemme siis hämmentäneet unenne, vanha vaimo.

KERTTU. Mua miellyttää katsella nousevan aamun taivasta.

ANNA. Kuinka on nyt tyttäreni tila? Oi! saako milloinkaan mun Liisani katsella taivasta nousevan aamun? Uskallanko toivoa?

KERTTU. Toivokaamme niin, luottaen korkeuden armoon.

ANNA. Jaa, mä tahdon luottaa siihen, luottaa kaikesta sydämmestä, riemuiten.

KERTTU. Ah! siitäkö sydämmestä, joka niin monen auringon kiertoessa on ollut kiukkuisimman vihan asuinmaja?

ANNA. Niin, teidän kysymyksenne saattaa mun luomaan silmäni alas. Kerttu, viha, loppumaton viha tukeuttaa tässä kaiken sydämmen riemun. Katso: tässä eräs pieni perhekunta, tuossa toinen yhtä suuri, jotka yhä katsahtelevat toinen toiseensa kuin kaksi nälkäistä kotka-parvea, kiehtoen niellä toinen toistansa.

KERTTU. Ja toki löytyy molemmissa parvissa lempeä kyhkyläinen, jotka eivät katsahtele karsaasti toinen toiseensa, ei, vaan lemmen maailmassa heidän sielunsa yhdessä viehkeilevät. Kas siinä alku ihanaan sovintoon.

ANNA. Minä ymmärrän tarkoituksenne. Mutta kuulkaat: Vaikka tapahtuiskin onni, että saisi tyttäreni näkönsä takaisin, niin älköön Mannila milloinkaan olko hänen miehelänsä.

KERTTU. Ette siis tahdo seurata sovinnon hengen viittausta?

ANNA. Kaukana on kylästämme sovinnon henki. Niin on tässä laita, vanha vaimo, tässä kärjellä tämän armaan niemen, Saimaan huokaavalla rannalla. Oi ihmislapsi! mikä tuli sun kohtalokses täällä? Pitkät murheen päivät, mutta harvoin, harvoin ilon lyhykäinen hetki, ilon hetki kyynelsilmäinen, riutuva päiväpaiste synkeitten ukkospilvien keskellä. — Hyvästi, eukko! Minkä parhaaksi taivaan herra näkee, sen hän tehköön kurjaa tytärtäni kohtaan! *(Menee).*

KERTTU *(yksin).* Ja heidän pitää käymän yhteiseen työhön, ajelemaan rannalle meren vilkasta karjaa, ja siitä saaliin jakoon! Tämähän on kuin sukeltajain askare, jotka mykkinä haamuina työksentelevät syvyyden kamalassa hämärässä. Ihana sananlasku sanoo: „iloitkaat

kuin saaliin jaossa;“ mutta päinvastoin lausukoot nämät perheet, pannessa saalistansa kahdeksi rannalla. Kuinka murheinen ja viheliäinen on tämä eripuraisuus! Oi jos heidän eteensä voisin maalata yhden haameen, yhden kangastuksen valkeuden maasta, maalata kirkastuksen vuoren ja niitun viheriän sen ympärille! Mutta toivonpa taitavani jotain sun kauttas, Keimon hurskas tytär. *(Tapani tulee pyssy käsivarrella).* No, Tapani, olethan siis viimein kotona. Kuinka onnistui pyynti?

TAPANI. Paljon menetettiin voimia, moni väsyi, haavoitettiin yksi ja toinen, ehk'ei kuitenkaan vaarallisesti, mutta lopulta toki kaatui kontio. Ympäri lahden kulkee nyt joukko tänne, kantaen oivallista otusta, mutta riensinpä pienellä ruuhellani edelle minä. — Mutta miksi näin varhain ylhäällä, eukko?

KERTTU. Jo nuottamiesten keralla nousin aamun koittaessa.

TAPANI. He ovat siis käyneet työhönsä?

KERTTU. Ovatpa jo täydessä toimessa kummankin naapurin niin isäntä kuin emäntä. Ja moittelipa isäsi lähteissänsä sun viipymistäs.

TAPANI. Me emme ehtineet ennen enkä tainnut minä poistua joukosta, koska leikki oli kuumin. *(Istuu kivelle).* Nyt olen tässä, mutta väsyneenä. Pitäis kenties käydä päästämään äitiä vetonuorasta, mutta onpa hän maannut yönsä makeasti, minä valvonut. Ja jos lausun totuuden, niin eipä juuri miellytä minua näiden naapurien yhteistyö, näiden äänettömien kivikuvien askare. — Kuinka läksivät he toimeen? Millä tavalla katsahtelivat kumppanit toinen toiseensa?

KERTTU. Vihan tulta oksentelivat heidän silmänsä, ja kuin myrkylliset vasamat, niin lentelivät lauseet ja kiukkuiset kompasanat heidän välillänsä ennen lähtöä.

TAPANI. Se on viha, jonka loppu on vasta haudassa.

KERTTU. Kauhea viha! Mikä synnytti sen, mikä hirviö, mikä helvetin lohikärme puhalsi sen siemenen näiden perheitten kohtuun?

TAPANI. Ette siis tiedä?

KERTTU. On mulla siitä toki jokin himmeä tieto.

TAPANI. Kuulkaat muutama sana, ja olenpa kertonut teille syyn, tapauksen onnettomuuden päivänä, jota muistan kuin unta. — Lähes kaksikymmentä vuotta sitten, niinkuin tiedetään, karkasi taasen päällemme kansamme äkeä vihollinen, ja sota pauhasi saloissamme. Eräänä iltana läheni myös meitä vähempi ratsasjoukko, jonka kiiltävät piikit näimme jo kaukana tuolla toisella puolella peltoja polvellisella tiellä. Kuinka kohdella vihollista, siitäpä nousi nyt kysymys, ja vastapäin tuumailivat isäni ja Keimo. Keimo käski jokaisen askartelemaan asemallansa, nostamatta kättään vastoin voimallista vihamiestä, joka vihoissansa varmaan saattaisi meille polttomurhan ja kuoleman. Mutta toisin tahtoi isäni sokeassa rohkeudessansa, ja hänen tahtonsa voitti. Pian sai hän puolellensa muutaman miehen, ja he sulkivat kiireesti tuon jyrkän kujan pellavaloukuilla, karangoilla ja humalasaloilla ja rupesivat ampuilemaan vihollista, joka oli jo ehtinyt tuonne sillalle. Hän pysäyi uumoen löytyvän täällä enemminkin voimaa, päätyi viskelemään päällemme kihiseviä rakettia, ja pian seisoi tulessa sekä Keimo

että Mannila. Nousi nyt meteli ja meno, kaikki pelastus oli turha, rakettia satoi kuin tulisia kärmeitä, ja lisätyillä voimilla rynkäsi nyt äkisti esiin vihollisen lukuisa joukko. Silloin ei ollut meillä muuta keinoa kuin paeta ruuhillamme lahden toiselle puolelle, josta sitten katselimme, kuinka kotomme muuttuivat tuhaksi. Ja silloinpa iskivät yhteen isäni ja hänen naapurinsa, iskivät hurjasti kuin kaksi hullua koiraa, ja miesvoimia tarvittiin, ennenkuin olivat he eroitetut. Silloin lupasivat ja vannoivat he toinen toistansa kohtaan sammumattoman vihan, jonka murheellisen lupauksen he uskollisesti ovat pitäneet tähän hetkeen asti, ja syitä vihan kannatteiksi on lakkaamatta etsitty kahden puolen. Niin on kulunut seitsemäntoista synkeää vuotta siitä tulisesta, hirmuisesta illasta, siitä onnettomasta, joka sokaisi myöskin pienen Liisan näön. Kolmevuotias lapsi oli hän silloin, ja aina siitä asti on hän oljennellut umpisokeana, muistamatta tämän maailman muotoa. — Mutta kuinka on tytön laita nyt?

KERTTU. Tänäpänä annan hänen nähdä maan ja taivaan avaruudet.

TAPANI. Oi ankara päivä! Mutta oletteko jo ilmaisneet kellenkään toiselle, että on hän saanut näkönsä takaisin?

KERTTU. En, vaan kaikki olemme, niin Liisa kuin minä, pitäneet salassa. Vanhemmillensa olen toki antanut hyvän toivon. Hän itse ei ole nähnyt vielä ilman kirkasta valoa, ainoastaan himmeän päivän kammarissa, jonka akkunat ovat tarkasti olleet varjottuna, ja hänen

käyskellessään kanssani ulkona on side lakkaamatta peittänyt hänen silmänsä.

TAPANI. Mutta mitäpä oikeammiten tarkoitatte tämän iloisen sanoman viivyttämisellä?

KERTTU. Koettakaamme, mitä vaikuttaa jäykkiin vihamiehiin Jumalan ihana ihmetyö, jonka äkisti huomaavat edessänsä. Nyt, koska katoo tytön silmiltä esirippu, joka niin kauan on peittänyt häneltä maailman kasvot, voi tämä hetki, tämä astumisensa päivän valkeuteen, vaikuttaa hänen ympäristössänsä voimallisesti. Ja nyt, nyt on tullut se hetki, koska auringon noustessa nuottaväkemme palaa kotiinsa taas ja koska pyyntijoukko riemuiten lähestyy metsästä. Silloin tapahtukoon ihana näytös molempain naapuriperhetten ja iloisten kylänmiesten läsnä-ollessa; se ehkä matkaansaattaa jotain.

TAPANI. Oivallinen aatos, kunnioitettava eukko! Joukossa, joka nyt lähenee tänne, on myös nuoria neitoja, Liisan lapsuuden kumppania.

KERTTU. Kaikki hyvin. Heidän saapuvilla olonsa yhteen sulattakoon kaikkein ilon ja riemun. — Mutta veri älköön olko hänen silmänsä ensimäisinä nähtävinä. Sentähden, koska käyvät metsästäjät esiin, jääköön saaliinsa verhoon.

TAPANI. Siitä pidän kyllä huolen; ja alussa olen myös itse häneltä kätkössä ja näytän itseni vasta, koska on hän vähän ehtinyt katselemaan ympärillensä. — Niin, teidänpä johdettavana olkoon tämä toimi ja onnistukoon.

KERTTU. Tahdonpa koettaa, mitä voin. — Mutta hän tulee; minä kuulen hänen askeleensa.

TAPANI. Hän kantaa siis nytkin sidettä silmillänsä?

KERTTU. Varmaan; sillä hän on luja ja tottelevainen, eikä ole vielä kertaakaan poikennut käskystäni. *(Liisa, musta side pään ympäri, avaa oven ja jää seisomaan kynnykselle).*

TAPANI *(erikseen).* Sokea tai näkevä: sua rakastan iankaikkisesti.

LIISA. Kerttu! *(Kerttu ja Tapani lähenevät häntä).*

KERTTU. Tässä olen, Liisa. *(Ottaa häntä kädestä, Tapani tarttuu hänen toiseen käteensä).*

LIISA. Mun Tapanini! Oletko tässä?

TAPANI. Tässä, Liisa.

LIISA. Niin, olihan se sun kätes hellä likistys.

TAPANI. Käy istumaan kanssamme tänne kivelle ja niin vietämme tämän aamuhetken iloisesti keskenämme. *(Istuvat kivelle).*

LIISA. Tapani, mua vartoo ihana onni.

TAPANI. Minä tiedän, Liisani.

LIISA. Mitä tiedät, ystäväni?

TAPANI. Sä kohta näet maailman kauniin rakennon.

LIISA. Mä kohta näen kauniin, vakaan Tapanini. Oi etpä taida käsittää, kuinka varron sen hetken tuloa, jona saan nähdä sun kasvos.

TAPANI. Älä varro liikaa, tyttöni. Aatteles, jos en oliskaan kaunis, vaan päinvastoin ruma kuin peikko.

LIISA. Kaunis on mun Tapanini, sen sanoo hänen äänensä lempeä heläys, sen ovat mulle sanoneet aina nuo sokean kymmenen kurjaa silmää, joka kerta, koska ovat he vaellelleet hänen suloisilla kasvoillansa. Kerttu,

sallikaat mun nostaa sidettä ja heittää häneen yksi ainoa katse.

TAPANI. Tyttö, odota vielä hetki.

KERTTU, Odota, kunnes seisovat sun ympärilläs heimos ja lapsuutes ystävät, ja sitä iloisempi on sulle silmänräpäys, koska välkähtää eteesi päivä.

LIISA. Minä odotan, odotan kernaasti tätä autuuteni aamuhetkeä. Oi armas vaimo! enhän taida teitä kiittää, niinkuin sydämmeni tahtois; minä kurja en taida, en taida, laupias vaimo!

KERTTU. Muistele toki vähemmin minua kuin häntä, jonka kädessä minä ainoastaan olin välikappale, kehno ase.

LIISA. Se päivä, koska, nauttiessani valkeutta, mä unohtaisin kiittää häntä, jonka armohelmasta onneni sain, se päivä tuokoon jälleen takaisin sokeuteni synkeän yön. Sun nimeäs aina ylistää tahdon, hallitsija taivaan ja maan. Minua suojellakses eksymästä elon harhapoluille ja taivuttaakses sydäntäni puolehes, sä suljit multa maailman; mutta nyt, koska povessani tunnen, että henkes voimalla voin horjumatta käyskellä valkeuden lasten teillä, sä näytät mulle päivän kimmeltävän loisteen taas, näytät maailman-kaikkisuuden, jossa ääretön viisautes on etehemme ilmestyvä. Sä näytät mulle ihmisen, joka on sun kuvas, näytät isäni, äitini, sukukuntani kaikki. Oi! saanhan kohta katsella sydämmeni ystävätä, katsella, miten säteilee hänen silmistänsä kuolematon, rakastava sielu. Niin olet sä mua kohtaan tehnyt laupeuden työn, ja mitä anelisin enään? Toki pyydän vielä yhtä, joka on poveni läheisimpiä. Siirrä kauas tästä näiden kahden huoneen viha ja vaino, muserra sen kärmeen pää ja anna val-

keutes vuotaa riitaveljesten sydämmiin, niinkuin kohta sun päiväsi puhdas aamuvalo mun silmieni peilihin vuotaa. *(Tapanille).* Jaa, kuinka luulet, ystäväni: onko naapurisovinnosta meillä toivoa vielä? He joko olisivat niin vihoittaneet taivaan, ett'ei kuuluisi enään kenenkään esirukous korkeuden istuimelle?

TAPANI. Tuskin auttais tässä enään taivastenkan voimat, tuskin kirkkaus Damaskon retkeltä.

LIISA. Kuinka murheellista! Mutta eihän koskaan kaiku niin heleästi onnen kanteleen soitto, ett'ei aina siinä songerra yksi ja toinen kieli. Toki toivon vielä. — Mitä kuluu aamu, mun Tapanini?

TAPANI. Enemmin jo päivä kuin yö, ja kohta kohoo aurinko ylös saarien takaa idässä. — Mä kuulen sekavia ääniä tuolta aholta. He tulevat. Tiedä, Liisa, että kontio on kaadettu, ja sen kanssa nyt lähenee tänne riemuitseva joukko, niin vanhoja kuin nuoria. Ja nytpä ylös meren rannalta käy myös meidän nuottaväki, yhtyen toisten seuraan. Tänne retkeilee nyt iloinen liuta. *(Aurinko nousee).*

LIISA. Hetki lähestyy!

TAPANI. Aurinko nousee.

KERTTU. Vaatehtien purpuraiseen pukuun metsät ja vuoret.

LIISA. Hetki lähestyy, taivaallinen hetki!

TAPANI. Neito, sä kalvenet.

LIISA. Ilohan sydäntäni polttaa.

TAPANI. Kerttu, me ehkä käymme esiin liian rohkeasti.

LIISA. Olkaat toki rauhassa.

KERTTU. Liisa, nyt vasta mietiskelen jotain. Huomaa: voisko sielus, oltuaan niin kauan pimeyden tuttavana, nyt yht'aikaa ottaa vastaan kaikki, mitä luonto taitaa tarjoa? Voisko se kestää tämän aamun kirkkautta ympärilläs?

LIISA. Olkaat rauhassa. Mua vahvistakoon hän, joka ei vielä koskaan ole mua unohtanut, vaan armollisesti aina lähetti mulle henkensä valkeuden pyhiä säteitä, koska oljentelin sokeuteni pimeässä luolassa.

KERTTU. Sä etkö muista rahtuakaan tämän maailman muodosta?

LIISA. En, armas vaimo, en tiedä, minkaltainen on päivän tulinen tähti, tuulien ympäri-humisema vuori, kesän kukkasniittu ja talven luminen kangas. En tiedä minä kurja, vaan kaikki on edessäni himeä arvoitus, jota en käsitä, ennenkuin näkemättömyyden jää on sulanut silmiltäni. Mutta tietäkäät: synkeästä, humajavasta arkistani lenteli usein mun sieluni kuin vieno kyhkyläinen perikotomme kaukaisille kukkuloille, monin kerroin kauniimmat kuin viheriät kunnaat täällä. Niin, luulenpa nyt taitavani liioin hämmästymättä katsella kasvoja keväisen aamun. *(Kuuluu ulkoa iloista menoa).* Ylös, ystävät! Olkaat ilman pelkoa, mä seison lujana ja tyyneenä, koska kerran on eteeni avattu se suuri, se loistava rakento, vaikka kalvenenki nyt ja vapisen. Oi! välähtäköön eteheni taivasten valkeus, ja kirkas otsa vasten kirkasta otsaa seisomme aamu ja minä, hymyellen toinen toisellemme. *(Tapani poistuu).*

KERTTU. Silmänräpäyksen päästä, tyttöni. He tu-

levat. *(Joukko kansaa tulee ja heidän seurassansa Keimo, Anna, Mannila ja Saara).*

MANNILA. Istukaat levähtämään, miehet, kunnes kiikki on valmis.

1:N MIES. Mitä sanot mesikämmenestämme, Mannila?

MANNILA. Aika karvarulli, kuin keväinen hallava heinäsuova.

2:N MIES. Eipä ollutkaan sen suovan kaataminen juuri lasten leikki. Tapaninpa luodista sai hän viimeisen ja tuntuvimman näpsäyksen.

MANNILA. Se miellyttää minua.

1:N MIES. Mutta miksi peitetään sokean silmiä? Häikäisiskö päivänen läpitse kiinteän kaihin? Vai ovatko Kertun keinot poistaneet sokeuden suomukset?

KERTTU. Suuret ovat Herran armotyöt. Tänäpänä, tällä hetkellä pitää sokean näkemän.

ANNA. Mitä kuulin?

KERTTU. Hän on saanut näkönsä.

ANNA *(syleilee Kerttua).* Oi vaimo, mikä sanoma! *(Painaa vasten poveansa Liisan pään).* Terve tuloa pitkästä, pitkästä yöstä, mun armas lapseni!

1:N NEITO *(tarttuu Liisan käteen).* Terve tuloa, mun kasvinkumppanini!

2:N NEITO *(pidellen häntä toisesta kädestä).* Oi mikä ihana hetki! Enhän taida pidättää kyyneltäni.

ANNA. No, vaimo, päästä jo side, päästä ja näytä mulle lapseni silmä!

KERTTU. Hallitkaat mielenne ja olkoon tyyneys ja rauha, koska neitonen käy vastaan uuden aikansa aamua. — Liisa, ole valmis.

LIISA. Tytöt, suokaat mulle hartianne. *(Asettaa oikean kätensä ympäri yhden, vasemman ympäri toisen neidon kaulan, seisoen heidän keskellänsä).*

KERTTU. Nyt hellitän sitees.

LIISA. Hellitä side.

KERTTU. Ole valmis.

LIISA. Varro.

KERTTU. Miksi varron?

LIISA. Hellitä side. *(Kerttu ottaa siteen hänen silmiltänsä).*

KERTTU *(erikseen).* Vapisenpa toki. *(Hetki äänettömyyttä).*

LIISA. Ja tämä on maailma!

ANNA *(erikseen).* Mun korea lapseni!

LIISA. Tämäkö se viheriäinen maa, ja taivas tuo? Taivas, niin juhlallinen ja pyörryttävän korkea? Tämä on siis maailma, ihmisten asunto. Miksi ei enkelien?

KERTTU. Tästä kaukana ja monin kerroin kauniimpi on Jumalan ja enkelien asunto. Sen tiedät itse, sen sanoit itse.

LIISA. Ken voi enään aatella kauneutta ankarampaa? Oi taivaan hiilakkainen sinisyys, oi auringon loimo sinisyyden jyrkässä mäessä! *(Peittää silmänsä).* Tämä tyyneesti, mutta terävästi säteilevä pyörö, eikö ole se taivaan aurinko?

KERTTU. Siinä se päivän kultatähti, josta niin usein olet kysellyt.

LIISA. Sen jumalallinen paiste ihmisen silmää heijaisee. *(Katselee ympärillensä).* Tuossa isäni ja tuossa kallis kantajani. Olkaat tervehdityt! Tuossa, tiedän minä,

Mannila ja hänen emäntänsä, tuossa ystävällisiä kylänmiehiä, ja tässähän armaita kasvinsisariani halailen. Olkaat tervehdityt kaikki, kaikki! Mutta missä on Tapani, kaunis kultaseni?

KERTTU. Ole huoletta, kohta on hän tässä.

LIISA. Miksi viipyy hän? *(Katsoo porttia kohden).* Mutta tuossahan ne kaksi koivua, joiden juuria niin monet kerrat olen syleillyt, kuullellen heidän hienoa kohinaansa. Kuinka ihanat on heillä hameet ja kuinka komeasti kohoovat he ylös kohden äänetöntä, uneksuvaa taivasta! — Mutta mikä on tuo, jonka pinta tyyneydessä ja muodossa on verrattava korkeuden avaruuteen?

KERTTU. Siinä sinertävä lahti, Saimaan merestä hopeakiiltävä viilu.

LIISA. Herttaisesti hymyilee kirkas lahti aamun auringolle. — No mikä on sitten tuo ihanasti kalteva lakeus tämän lahden toisella rannalla?

1:N NEITO. Se on Ahtiniittu, ystävämme.

2:N NEITO. Jonka kukkasnurmilla usein olet piehtaroinnut.

LIISA. Monena heinäkuun aamuna mun kantoi sinne äitini helmoissansa. Sielläpä kukkas-äyräillä istuskelin, kuunnellen, kuinka niitulla viikate soi ja kalat läiskähtelivät järvessä. Korea niittu, kulta-niittu, kultaniittu Saimaan rannalla! — Sanokaat: miksi kutsutaan tuo, jonka väri on samankaltainen kuin maan, mutta joka pyrkii korkeuteen päin, ja näkyypä, kuin kantaisi tuhansilla kärjillänsä taivaan kannen? Mutta nyt käsitän. Se on metsä, joka tuulessa humisee ja jonka kaikuvissa kammioissa linnut laulaa. — Mutta yhtä kysyn teiltä

vielä: Mikä on tuo, joka kaukaisuudessa haamottaa ja korkeammalle kaikkia ehtii?

1:N NEITO. Siinähän Kajavan vuori, josta silmä kantaa etäisiin tienoihin.

LIISA. Oi kaunoinen vuori, pyhien kaupunkia kuvaellen! Sä herätät mun povessani ihmeellisen unelman, autuaitten soinnun, jonka virrassa sieluni tahtoo siirtyä pois, ilon kirkkailla kyynelhelmillä kaunistettu. Oi ihmislapsi! miksipä sait tämän onnen? Ensiksi sait tämän ihanan maailman, jossa vaihdellen käyvät kukoistava kesä ja talven valkea, raitis lumi, kultaa-säteilevä päivä ja yösen hämärä uneksuva, rauhaa täysi, ja kaikki tämä tän voimallisesti kaartelevan taivaan alla; tämä sulle ensiksi annettiin, tässä nyt asut ja rakentelet, vartoessas luvattua maata, joka kerran sua lähestyy kuin seppelöitty morsian. Oi mikä onni, mikä ääretön, ankara onni ja autuus on langennut osaksi ihmislasten. Taidanko siis uskoa, mitä olen kuullut kerrottavan vihasta ja vainosta täällä tämän korkean ja heleän taivaan alla? — Mutta ah! mitä näkee silmäni korkealla tuolla?

1:N NEITO. Pilvi se on, joka siellä tuulen siivillä retkeilee, punertaen aamun paisteessa.

LIISA. Mihin sun vertaan, kaunis pilvi?

2:N NEITO. Se purpuravillainen karitsa lempeällä katsannolla.

LIISA. Joka korkeuden sinisillä laitumilla käy. — Mutta nyt on hänen muotonsa muuttunut.

2:N NEITO. Hän nyt ratsastavaa sankaria muodostaa.

LIISA. Ja tuulessa liehuu hänen hattunsa kultai-

nen höyhentöyhtö, koska kiirehtii hän pelastamaan vankeudesta rakastettua neitoansa. — Mutta missä viipyy Tapani? Poistuiko hän aamukasteen kanssa? Oliko hän vaan sieluni unelma sokeuteni yössä, ja koska heräsin, katosi tyhjyyteen? Oi Tapani, Tapani! *(Tapani astuu esiin).*

TAPANI. Liisa, ole tervehditty!

LIISA *(halliten aina vielä kaulasta 1:stä ja 2:sta neitoa).* Nämätkö ovat Tapanin kasvot? Nämätkö hänen ihanat kiharansa ja hänen silmänsä äärettömät taivaat nämät? Ah! oletpa paljon kauniimpi kuin se salainen kuva, jonka harhaileva aatokseni niin monet tuhannet kerrat on maalannut sieluni katsantoon. Oi mikä suloinen ilo, saada sinua katsella! Mikä hetki on tämä, niin korkeaa hekumaa täysi? Mikä ihmeellinen huimaus, koska nautitsen onneni kultaisesta, ylitse-kuohuvasta maljasta? Noo, minä ehkä pyörryn ja vaivun. Mutta silloin juoksen sun syliis, Tapani, juoksen, juoksen! *(Kiirehtii Tapanin rinnoille ja pyörtyy).*

1:N NEITO. Hän pyörtyy.

2:N NEITO. Hän kuolee! Ah, rientäkäät tänne!

ANNA. Voi lastani, voi!

KERTTU. Pois valitus ja vaikerrus! Miksi tahdotte muuttaa ilon ja riemun hetkeä murheen synkeäksi juhlaksi? Pois! Ei uhkaa tässä vaara. Kultasensa rinnoille nukkui tyttö, mutta heräyy paikalla taas. Jo aukaisee hän silmänsä ja hymyilee kuin autuas sielu enkelien joukossa, saatuaan päähänsä voiton kruunun.

MANNILA. Keimo!

KEIMO. Mä kuulin sun äänes, Mannila!

MANNILA. Keimo, mun ystäväni!

KEIMO. Mannila, mun rakas naapurini! *(Juoksevat toinen toisensa syliin).*

SAARA. Anna, sä näet, että uiskentelen kyyneleissä. Ooh!

ANNA. Ja minä tahdon ne kyyneleet pyhkiä pois. Korkeuden nimessä, sen tahdon! *(Syleilevät).*

KERTTU. Ankara hetki, taivaan hetki! Jumalan rakkaus on itsensä pukenut myrskyyn ja pyhään, heijaisevaan leimaukseen, ja voimallisesti paisuu hänen armonsa luode. *(Liikutusta joukossa ympärillä).*

KEIMO. Siis unohdettu kaikki?

MANNILA. Kaikki unohdettu, veljeni!

SAARA. Oi armahin aamu!

ANNA. Mulle pyhäksi tuntuu sen kirkas loiste.

KERTTU. Nyt Herra ihmetyönsä sovinnon velirin-gillä kruunaa.

LIISA *(katsahtelee kummastuen ympärillensä).* Mitä näkee mun silmäni? Käsi kädessä seisovat tuossa Keimon ja Mannilan perheet!

ANNA. Sovinnon päivä on nousnut, tyttäreni.

SAARA. Ja nousnut on Liisan ja Tapanin kihlaus-päivä.

MANNILA. Ja riemuiten sen vietämme.

KEIMO. Kaikki yhteen-sulakoon samaan iloon: kontion peijaiset, tyttäreni tervehdys auringon paisteelle, lemmittyjen kihlaus ja sitten sovintojuhla, kaikista korkein. Niin, vallitkoon ilo ja riemu!

MANNILA. Vallitkoon ilo ja riemu!

KANSA *(Taampana).* Ilo ja riemu!

LIISA. Ma näköni sain ja kultani sylistä nyt katselen säteilevää taivasta ja kukoistavaa maata mun ympärilläni, ja armaina ystävinä seisovat tuossa entiset vihamiehet, seisovat, otsilla sovinnon hopea-loiste. Mikä näky mun ilosta juopuneelle silmälleni! Oi mikä näky! *(Lankee polvillensa).* Kaikkisuuden hallitsija, supista jo kätes ja rajoita mun onneni virta, joka koskena päälleni vuotaa! Pane määrä, pane määrä tälle autuudelle ja suo mun pyhän tyyneytes voimasta kantaa iloa, joka sieluni täyttää, täyttää ja pyörryttää mua heikkoa naista. Mutta tyyneys ja rauha sun ympärilläs iankaikkisesti vallitsee. Niin, tyyneys ja rauha ainiaan! *(Esiripun laskeutuessa jää hän istumaan polvillensa, katsahtaen korkeuteen, ja vakavilla kasvoilla katselevat häntä toiset).*

LEA.

NÄYTELMÄ YHDESSÄ NÄYTÖKSESSÄ.

JÄSENET:

SAKEUS, publikanien päämies Jerikossa.
LEA, hänen tyttärensä,
ARAM, eräs nuori saduseus.
JOAS, eräs fariseus.
RUBEN, publikani.

Tapaus: Palestinassa Jerikon kaupungissa Kristuksen aikana.

Sakeuksen huone; avonaisesta ovesta näkyy etäällä kallioinen seutu ja kallioin juurilla korkeita palmuja. **Sakeus** istuu pöydän ääressä, lukien rahojansa liippaasta pöydällä.

ENSIMÄINEN KOHTAUS.

SAKEUS. Sitten RUBEN.

SAKEUS. Yksi tuhatta, kaksi tuhatta, kolme tuhatta penninkiä. Siinä kolme tuhatta penninkiä. *(Kimmauttaa äkisti lippaansa kiinni)* Ruben! Unohdanpa viikunatarhani. Ruben! *(Ruben tulee).*

RUBEN. Mitä tahdot, herra?

SAKEUS. Käy kerta viikuna- ja palsamitarhani ympäri ja katso, onko kaikki, niinkuin oleman pitää. Muista: hedelmät rippuvat valmiina, aita on heikko ja varkaita monta. Tee, niinkuin sanoin.

RUBEN. Teen sen heti. *(Menee.)*

TOINEN KOHTAUS.

SAKEUS *(yksin).*

(Avaa taasen lippaansa ja lukee:) Kolme tuhatta, neljä tuhatta, viisi tuhatta penninkiä. Niin, viisi tuhatta penninkiä ja kasa ropoja siihen lisäksi, siinä on rikkau-

teni rahassa. Rikas olen, mutta miksi en rikkaampi? Viisi tuhatta penninkiä; miksi ei kymmenen tuhatta? — Mutta tuleva aika tuopi käsiini kultaa, jota Sakeus tietää ammentaa ja panna talteen. — Rikas olen, rikkaammaksi tulen, ja olenpa onnellinen myös, niin luulen. Mutta onnellisempi olisin, jos tuo kiiltävä saalis tuossa olisi kokonansa kunnialla pyydetty; mutta juuri niin ei ole laita. Enin kaikista muistelen tuota leskeä Gilgalin kaupungissa. Hän on köyhä, mutta häneltä pinnistin vikkelästi ulos kaksikymmentä penninkiä, — ja kymmenen määrää siinä kohdassa laki. — Noo, tosin puristan ja kiskon, „oikein ja väärin kokoon käärin"; mutta samoin teki tässä ennen minua toinen mies, samoin myöskin mies ennen häntä, ja niin on tapahtunut aina alusta Rooman vallan. Ja, suuri Jehovah! ken on Israelissa kylliksi luja harjoittamaan Sakeuksen virkaa, silloin tällöin horjumatta oikeuden tieltä pois? Tuskin joku voimallinen rabbi. — Mutta kuinka suuri on tuossa ropojen luku? *(Lukee. — Joas tulee sisään Sakeuksen huomaamatta).*

KOLMAS KOHTAUS.

SAKEUS. JOAS.

JOAS *(erikseen).* Tuossa istuu ukko yksin ja, niinkuin luulen, lukee aarteitansa. Niin, siinäpä se voima, joka minua, puhdasta fariseusta, vetää väkisin ylönkatsotun publikanin huoneesen. Tästäpä saan pitää hyvänäni paljon nuhteita ja kylmyyttä monelta vanhurskaalta ystävältäni ja heimolaiseltani. Mutta ukolla tuossa on

kultaa ja tavaraa, joista ei sydämmeni mieli enään erota, ei, vaan kaiken tämän rikkauden perilliseksi tahdon tulla hänen tyttärensä kautta. *(Katsoen yli Sakeuksen olan).* Haa, mitkä kiiltävät kulta-kasat!

SAKEUS *(huomaa Joaksen ja lyö äkisti lippaansa kiinni).* Mies, mitä näit?

JOAS. Kultaa, kultaa!

SAKEUS. No, mille näytti?

JOAS. Mullalle, mullalle!

SAKEUS. Mullalle? Jos niin aattelet kullasta, niin etpä koskaan pysy varallisena miehenä, vaikka ammentaisi onni sun arkkuusi vielä suuremmat perinnöt kuin ne, jotka jo saanut olet. — Multaa! Mitä? oletko tyttäreni ansaitseva ja hänen kauttansa viimein kaiken tämän kullan, jonka hiellä ja vaivalla olen koonnut vuosien kuluessa?

JOAS. Älköön tämä teitä huolettako, isä. Kuitenkin pois, kauas minusta se, että rakastaisin täällä ylitse kaikkea tuota maallista tavaraa, jonka koi syö, ruoste raiskaa ja varkaat kaivaa. Minä pelkään ja rakastan ainoastaan Israelin Herraa, joka tähän asti on minua varjellut ja tästälähin varjelee kaikesta synnin loasta. Joas ei jumaloitse kultaa ja rikkautta; mutta hänen säästäväinen luontonsa tekee, että rikkaus hänen hallussansa ei vähene, vaan enenee päivä päivältä. Tavaraa en katso ylön, vaan rehellisellä tavalla tahdon sitä lakkaamatta koota. Ja mistä syystä? Siitä syystä, että viimein, kun näen itseni kyllin varakkaaksi, taidan harjoitella laupeuden töitä Herran kunniaksi.

SAKEUS. Mutta aina varovasti, aina varovasti, muistellen pahoja päiviä, jotka voivat meitä lähestyä.

JOAS. Varovasti, sen tiedätte.

SAKEUS. Minä tiedän, että toimitan Lealleni miehen, joka ei tuhlaa, mitä Sakeus on koonnut, vaan saattaa säästöt paisumaan yhä enemmän ja pitää köyhyyden kaukana siitä huoneesta, jossa tyttäreni emännöitsee. Joas, rakastatko lastani?

JOAS. Vähemmän kuin Jehovaa, enemmän kuin itseäni.

SAKEUS. Ja enemmän kuin minun kultaani?

JOAS. Mitä kysytte?

SAKEUS. Yhtä kysyn. Katso, jos nyt pahapäiväni tulisi, ryntäisi päälleni tuulen puuskana, kuin ennen Jobin onnettomuuden päivä, temmaisten minulta kaikki, ja minä seisoisin kerjäläissauva kädessä, — sano, ottaisitko sittenkin tyttäreni vaimokses?

JOAS. Elohimin nimessä, minä ottaisin hänet.

SAKEUS. Terve sinä!

JOAS. Rakkauteni häntä kohtaan ei ole kullan pyyntiä, vaan puhdas ihastus, niinkuin ennen Jaakopin povessa Raakkelia kohtaan.

SAKEUS. Poikani, minä tahdon uskoa sen, ja olen valmis laittamaan häitä.

JOAS. Yhtä mielin kerran vielä kysyä. Naituani tyttärenne, kuinka suuret myötäjäiset saan?

SAKEUS. Kaksi tuhatta penninkiä.

JOAS. Ei, kolme tuhatta.

SAKEUS. Kaksi tuhatta, ei äyriä enemmän. Mutta mentyäni viimein isieni luokse, silloin tiedät saavasi kaikki; ole tyytyväinen.

JOAS. Vakaasti suostun odottamaan, kun vaan kerran olen saanut tyttärenne. Mutta siinähän on solmu.

SAKEUS. Jonka avaa isän valta.

JOAS. Hänen sydämmensä on minua kohtaan kylmä, mutta Aramille aivan hempeä.

SAKEUS. Vaan sinä hänet saat, mutta Aram saakoon sauvastani, jos kerran vielä hän uskaltaisi astua minun huoneeseni. Monta on minulla syytä hyljätä tämä mies. Katso, hän on saduseus, vaikka alhaista säätyä, ja siis enemmän vielä inhoittava kuin itse saduseusten päämies. Hän on puoleksi Kreikkalainen, lukee yhtä kevytmielisesti Moseksen lakia kuin pakanain saastaisia kirjoituksia. Tutkistella muukalaisten eksyttäviä kirjoja: rangaistuksen alainen teko!

JOAS. Kivitystä ansaitseva, kivitystä.

SAKEUS. Ja mikä on hän vielä? Köyhä rotta. Ja se on pykälistä pahin. Antaisinko siis tyttäreni hänelle? En, niin kauan kuin elää Israelin Jumala!

JOAS. Minä kiitän teitä. Mutta olkoon asia lujasti vahvistettu, vierasmiesten kuullen.

SAKEUS. Se tapahtukoon, kun tyttäreni tulee.

JOAS. Missä viipyy hän? Ehkä tuon kirotun saduseuksen luona taas, hänen viekkaan äitinsä puheilla.

SAKEUS. Erehdytpä. Nyt on hän luvallani pois; mutta kadunpa toki, että päästin hänen. Jo eilen läksi hän erään ystävänsä seurassa katsomaan tuota profeettaa, näkemään hänen ihmeitänsä, joista kerrotaan lop-

pumatta. Kimahtihan — ja sen mahdat tietää — eilen kaupungissamme suuri huuto ja maine tuosta eriskummallisesta miehestä, tuosta Natsarenosta, jota kutsutaan profeetaksi, vieläpä Messiaaksikin.

JOAS. Kaikki hulluutta! Tutkistele kirjoja; niistä olet löytävä järkähtämättömän todistuksen, ett'ei tule profeettaa Natsaretin kaupungista, saatikka Messias, Israelin luvattu ylkä, Davidin huoneen herra.

SAKEUS. Minä sanon: niin kertoilee kansa.

JOAS. Tämä kansa, tämä viheliäinen joukko, joka ei tunne lakia eikä profeettoja, olkoon kirottu! Kirottu olkoon tomppelikas roistokansa! Ah, että laskitte neidon siihen petolliseen virtaan.

SAKEUS. Toivon kuitenkin . . . .

JOAS. Vaiti! Seitsemännen rukouksen hetki on tullut. *(Lankee polvillensa ja rukoilee).* Minä nostan käteni ylös korkeuteen ja kiitän sinua, Abrahamin Jumala, Iisakin Jumala, Jaakopin Jumala ja meidän isäimme Jumala! Minä kiitän sinua, ett'en ole ryöväri, en varas, enkä valehtelija, ett'en istu siellä, missä pilkkaajat istuvat, vaan käyskelen kaukana jumalattomain retkiltä. Katso, minä olen kuin istutettu viikunapuu juoksevan virran reunalla, joka aina on kantava hedelmänsä oikeaan aikaan ja jonka lehdet eivät lakastu. Kaksi kertaa viikossa minä paastoan, kerran viikossa lahjoitan uhri-arkkuhun äyrin, ja aina sinua sabbattina ylistän, veisaten temppelin pyhässä savussa. Herra, ken palvelee sinua hartaammin Benjaminin maassa, ja ken on siis enemmän ansaitseva, että hänen hyvin kävis, niin istuessa kuin astuessa, niin maatessa kuin valvoessa? Herra, suojele

Joasta aina, mutta syökse hänen vihamiehensä helvetin tuleen! Kuule rukoukseni, isäimme Jumala, sotajoukkojen ruhtinas, Herra Sebaot! *(Nousee ylös. Tämän kuluessa on Sakeus korjannut lippaansa ja tehnyt yhtä ja toista siivoamista huoneessansa. — Lea tulee).*

NELJÄS KOHTAUS.

ENTISET. LEA.

SAKEUS. Tyttäreni, sinä olet viipynyt kauemmin, kuin lupani myönsi.

LEA. Ah, isäni! lentäen kuluu aika, kun sydämmemme askartelee taivaan ihmetöissä.

SAKEUS. Sielusi on tulessa ja liekissä, luulen minä.

LEA. Oi, pyhälle tuntuu ilma, jota hengitän, pyhälle tuuli viikuna-tarhassamme!

SAKEUS. Joko hulluttelet sinäkin?

JOAS. Mitä sanoin minä? Haa, villitys on saanut vallan!

LEA. Joas, ole lausumatta niin, ja sinä, mun isäni armias. *(Halailee isäänsä).* Isä, minä olen usein ollut tottelematon lapsi; mutta anna minulle anteeksi, taivaan rakkauden nimessä, anna minulle anteeksi kaikki. Tästälähin lupaan olla kuuliainen Leasi aina.

SAKEUS. Mun tyttäreni, hyvä lapsihan olet ollut aina, paitsi yhdessä kohdassa, mutta siinäpä tuiki itsepintainen ja vastahakoinen. Sinä ymmärrät?

LEA. Minä ymmärrän; tämä viittaa Joakseen, mun ylkääni.

JOAS *(erikseen).* „Ylkääni!“ Sen sanan kuulen hänen suustansa ensimäisen kerran. Hänen mielensä on muuttunut.

LEA. *(Ottaa Joasta kädestä).* Joas, aivan penseä on poveni ollut sua kohtaan, sen tunnustan; mutta minä tahdon rukoilla itselleni taivaalta rakkautta, ja rakkauden hengen lapsena sua kerran vaimonasi palvelen ja kunnioitan. Aram, nytpä unohdan sinun ja liityn Joaksen kohtaloon; sillä niin on isäni tahto. Jos toisin tekisin, niin saattaisipa kenties murhe hautaan hänet, joka on mun siittänyt ja niin hellästi kasvattanut; hänenpä kenties kuolettaisin, ennenkuin aikansa on tullut, ja minua kohtaisi korkeuden rangaistus. Mutta jos täytän hänen tahtonsa, rakentaen rauhaa, niin asettuvat hyvät enkelit huoneeseni ja viimein kantavat mun sieluni Abrahamin helmaan. Rauhaa, sovintoa tahdon tehdä; niin käskee Natsarenon oppi, tuon Jumalan lähettämän miehen oppi. *(Ojentaa Joakselle toisen kätensä).* Joas, katso morsiantas!

SAKEUS. Tämä on somasti tehty, mun lapseni, oikein soreasti! Joas, oletpa nyt kihlattu mies; hän tarjoo sinulle kätensä ja sydämmensä.

JOAS. Ole tervehditty, soma neito!

SAKEUS. Eikö ole hän oivallinen lapsi?

JOAS. *(Syleillen Lean päätä).* Eihän sitä voi kieltää. *(Erikseen)* Täytyy takoa, täytyy takoa, niin kauan kuin on rauta lämmin, takoa ja peitellä vielä, millä silmällä katselen sun hulluuttasi. Mutta kas, kun kerran olet vaimoni, la'illinen aviopuolisoni, niin kyllä sun opetan juoksemaan narrin retkillä ja kuulemaan tyhmän Gali-

lealaisen kirottua oppia. Toki nyt käskee viisaus, että hallitsen mieltäni vielä ajan tuonnemma, vaikka paisuukin sappi. Mutta tuleepa tästä vielä luku laulun perästä, tulee.

SAKEUS. Rukoilitko taas? Vaan sano: ah! eikö ole hän oivallinen lapsi?

JOAS. Ei voi kieltää.

SAKEUS. Natsareno on siis vaikuttanut hyvää eikä pahaa.

JOAS *(purren hammasta).* Hmm, hmm! *(Lea kääntyy isänsä puoleen).*

LEA. Mun kallis isäni! hyvin tekee hän kaikki, tämä mies. Sairaat hän parantaa, syntisille saarnaa hän armoa ja orjille iäistä vapautta. Oi! olenhan nähnyt hänen ihmeellisen voimansa; sen näin, kun talutettiin hänen eteensä mies, joka mykkä ja kuuro oli. Liepeästi tarttui hän mieheen, painoi sormensa hänen korviinsa ja katsahti laupeaasti ylös taivaasen. „Hefata“ hän lausui, ja kohta aukenivat miehen korvat, hänen kielensä siteet päästettiin, ja selvästi hän haasteli suureksi ihmeeksi kaikille. Millä kiitollisuuden ihastuksella silloin parannettu katsoi parantajaansa, ja millä jumalallisella hymyllä loi häneen silmänsä Natsaretin poika, rakkautta täynnä! Mikä juhlallinen hetki, jona kaikki kansa itkuun hyrskähti heidän ympärillään! Oi! armon-liiton enkeli on meitä lähestynyt matalasta majasta Galilean vuorilta, mutta Jumalan linnasta on hänen sielunsa lähtenyt alas. Ja siunattu olkoon se kohtu, joka häntä kantoi, siunatut ne kädet, jotka häntä tuuvittivat! Tul-

lut on Israelin otollinen aika, nousnut on sen autuuden päivä. — Isäni armahin!

SAKEUS. Ihmeellistä!

JOAS. *(Erikseen.)* Saatana on karannut kahleistansa ja villitsee nyt maailmaa.

SAKEUS. Sano, tyttäreni, millainen on miehen muoto?

LEA. Isäni, kuinka voisin kuvata häntä, lähettilästä ikuisen aamun? Niinkuin aamun koitto paistaa hänen kirkas otsansa, ja kuin aamun tähteä kaksi hänen silmänsä säteilevät, lausuen maailmasta, jolla ei ääriä ole. Vertaisinko aamun ruskoon hänen huuliensa hohtavaa kultaa, joista hengittää puhtaus ja pyhyys? En tiedä, mutta kiharat hänen olkapäillänsä välkkyvät niinkuin muhevat pilvet, niinkuin varjoisten pilvien somat kierrokset Hermonin hartioilla välkkyvät. Hän halvassa manttelissa käyskelee, samoin hameessa, Galilean vaimoin kutomassa, ja purpurainen nauha vyöttää hänen hoikan miehustansa. Ah! hänen kuvansa juhlallinen korkeus meitä taivuttaa alas ja taasen saman kuvan lempeä voima vetää meitä armaasti hänen manttelinsa liepeisin. Ja sille, joka hänen kasvojansa katselee, hän lainaa valoa sädeloisteestansa, niinkuin lähteelle valoa antaa auringon terä. Niin, jos äänetönnä hän seisoo. Mutta kun aukenevat hänen huulensa, silloin kaikuu ääni voimallinen niinkuin Jehovan, ja kuitenkin lempeä kuin tuulen hyminä Salemissa. Niin kaikui hänen äänensä saarnatessansa Jumalan valtakunnasta. *(Katsahtaen hartaudella ylös).* Sinne mua kerta saata, armias henki taivahan! Sinne meitä kaikkia kerta saata!

JOAS *(erikseen)*. Tosi! Saatana on pääsnyt irti ja villitseepi maailmaa valkeuden enkelin haamussa.

SAKEUS. Lapseni, kerro mulle lyhyesti, mitä hän saarnasi.

JOAS *(erikseen)*. Kas niin!

LEA. Sydämmen puhtautta, hengen siveyttä tahtoo hän meiltä ja että hylkäämme kaikki saastaiset ja häijyt himot. Vihan, vainon hän tuomitsee pois ja tahtoo, että rakastamme kaikkia, kaikkia, niin vihamiehiämme kuin ystäviämme. Vihamiehiämme! Isäni, huomaitkaat tämä.

SAKEUS. Vihamiestämme rakastaa! — Se on uutta.

LEA. Mutta jaloa, ihanata, ihanata!

JOAS *(erikseen)*. Lystillistä!

LEA. Kaikki hän kutsuu liittoonsa; niin pakanat kuin Israelin lapset, niin publikanit kuin temppelin vartiat hän kutsuu taivaan liittoon.

JOAS *(erikseen)*. Voi taivaallista melskaa!

LEA. Ei ketäkään katso hän ylön, ei syntistä suurimpaa, joka vaan katuu ja parantaa itsensä. Uutta, vilpitöntä henkeä hän tahtoo, ja jo täällä murheen laaksossa hän lupaa meille palkinnoksi omantunnon rauhan ja puhtaan ilon, mutta viimein kuoltuamme hän antaa sielullemme iankaikkisen autuuden Jumalan pyhässä Sionissa.

JOAS *(erikseen)*. Lystillistä, lystiä! Heisaa kaikki Sionin pojat ja tyttäret!

SAKEUS. Sano, missä erosit miehestä.

LEA. Kappaleen matkaa kaupungin portista, jota hän lähestyy.

SAKEUS. Minä tahdon hänen nähdä!

LEA. Rientäkäät häntä vastaan!

JOAS. Mitä mieletöntä?

LEA. Mun hyvä isäni, rientäkäät häntä vastaan!

SAKEUS. Paikalla, ja seuratkoon mua Ruben. Häntä tarvitsen; sillä olenpa kovissa kiipaleissa vuokramiesteni kanssa toisessa talossani. Eipä heltiä sieltä leikiten vuokra, mutta nytpä on lähteminen kiristämään heitä, ja toimitan siis yhdellä tiellä kaksi asiaa, koska taloni on lähellä kaupunkimme porttia. — Minä tahdon nähdä tämän miehen!

JOAS. Seisattukaat, malttakaat mieltänne!

SAKEUS. Miksi tahdot niin?

JOAS. Pysykäät hänestä kaukana, muutoin kiukkuinen perkele kiertää päänne hulluksi.

SAKEUS. Ole pelkäämättä, poikani.

LEA. Joas, tämä puheesi on taivaalle kauhistus. Oi ylkäni! lähdeppäs sinäkin häntä katsomaan, ja oletpa huomaitseva, toivon minä, ett'ei ole hän perkele, vaan Messias itse.

JOAS. Messias! Hahaa! Missä ovat sitten hänen legionansa, siivitetty ratsas-joukkonsa, missä voimat, joilla kukistaisi hän Roomalaiset, syöksisi ne helvettiin alas ja rakentaisi uudestaan Davidin linnan? Näitä kaikkia ei kuulu eikä näy.

LEA. Sinä et käsitä hänen oppiansa. Ei ulkonaisella tavalla, vaan henkensä voimalla on hän vapahtava maailman.

JOAS. Mikä hulluus!

LEA. Viisaus taivaallinen!

JOAS. Lea, Lea, sinä olet soaistu.

LEA. Nähtyäni maailman valkeuden.

SAKEUS. Minä myös hänen tahdon nähdä. — Vartioitse huonettamme tarkasti, Leaseni, ja liiatenkin lipasta tuolla, sinä tiedät!

JOAS. Kerran vielä teitä rukoilen: olkaat kaukana vaarallisesta miehestä!

SAKEUS. Minä menen, mutta vartioitse viikuna- ja palsamitarhaani sinä. Ruben astukoon jäljissäni. Käyskele yrttimaassani, kunnes palaan retkeltäni takaisin, ja sitä, joka mielisi tunkea läpitse aidan, sitä iske päähän; iske konnaa sauvallasi päähän. Mutta sinä, tyttäreni, muista kallis arkkuni tuolla. — Tule, Joas, ja ole uskollinen vahti. *(Menee).*

VIIDES KOHTAUS.

ENTISET pait SAKEUS.

JOAS *(erikseen).* Voi, ett'en taida sinua estää! sillä aavistanpa pahaa. *(Menee).*

KUUDES KOHTAUS.

LEA *(yksin).*

Kurja isäni, sun kulta-arkkusi on sun rakas maailmasi, joka painaa sinua niin päivällä kuin yöllä. Tuskallinen onpi rikkautesi onni, vaikka olisitkin koonnut tavarasi oikeuden mitalla. Mutta, isäni, oletko aina käytel-

lyt tätä mittaa? Toista pelkään minä ja pelkään taivaan rangaistusta, joka taitaa kiroukseksi muuttaa myötäjäiseni mennessäni miehelään. Rikkaasta isästä lähden rikkaalle miehelle; mutta luulenpa, että on heillä molemmilla syytä katsoa surun pimentämällä silmällä rehellisyyden kultavaakaa, ja silloin ehkä synkistyy heidän elämänsä päivä. Ah! heidän aarteensa ovat mun sielulleni kauhistus. Mutta ilon ja rauhan tarjoo sydämmelleni köyhä Aram. Hän lempii Leaa Lean tähden, vaan ei hänen isänsä kullan tähden, ja Lea lempii häntä ja tahtoisi mennä hänen vaimoksensa, mutta toisin on isäni tahto. Ah, kuinka katkerata erota sinusta, sä päiväni lempeä! Sinua lemmin, vaikka oletkin Sadusealainen, etkä usko, että kuolemme elämään iankaikkisesti. Mutta ehkä uskot toki, vaikka et usko; ehkä epäilet, nuorukainen, kaunis ja ylevä. Ylevä sä olet kuin Jerikon palmupuu, joka taivaan korkeudessa humisee, ja kaunis sä olet; ihanata onpi sua katsella kuin Nebon harjalta luvattua maata. Niin sua sieluni kuvailee. Mutta jalompana, kirkkaampana seisoisit mun edessäni vielä, jos uskoisit taivaallista oppia Natsaretin profeetan suusta. *(Istuu).* Oi! ei poistu mielestäni ihmeellinen mies, ei hänen haamunsa, ei hänen äänensä helinä; ja pyhänä tarinana väikkyy muistossani mennyt päivä ja mennyt valvottu yö. *(Unisena).* Sun jalkojesi juurehen, punehtuen kainosti, minun sieluni vaipua tahtoo . . . . . vaipua, nukkua . . . . . nukkua uneksimaan suloisinta unta. Siitä alkaa pelastuksen tie, Jumalan valtakunnan tie. Sinne minua saata . . . . . saata minua sinne, laupias Goel! *(Nukkuu. — Aram tulee).*

SEITSEMÄS KOHTAUS.

ARAM. LEA.

ARAM *(erikseen)*. Hän on nukuksissa; hän lepää viattomuuden rauhallista unta. Ihanasti sievä huntu, muodostaen monikiemuraista valkeata pilveä, peittää sun pääsi, ja somasti tummat kiharasi kierteleikse tämän valkean huivin alla. Sun hameesi, mukaellen orjantappura-kukkasen punertavaa pukua, sulkee sun hienoon verhoonsa, mutta ei kuitenkaan sulje eikä peitä käsivarsiasi kyynäspäistä sormiesi ruusuisiin päihin asti; vaan paljastettuina ne kimmeltävät, voittaen päivän kirkastaman lumen Libanonin kukkuloilla. — Tämä kuva mua viehättäen vetää publikanin huoneesen, tuon miehen majaan, jota Juutalaiset vihaavat. Toki, miksi vihattu, jos virkaansa hän toimittaa kunnialla? Mutta itsekäs ja taikauskoa täynnä onpi Israelin kansa. Mutta minä, muistaessani sinua, armahani, tahdon katkaista kaikki, mikä voisi väliämme himmentää. Sinua kohden aina, vaikka Gehennan yöhön saakka, tahdon rynnistää, halkaisten vastuksien synkeät seikat. — Lea, katsellessani sinua, uneksuneena tuossa, tahtoisinpa melkein uskoa, että sinussa on kuolematoin sielu. Uskoisinko, aattelisinko niin? Löytyyhän kuitenkin myriaadeja, joiden rinnalla luontokappaleen ei tarvitse juuri hävetä. Missä on siis eroitus? Olisiko se mahdollisuuden siemen ihmislapsen povessa, joka siirtää hänen elikosta äärettömän kauas? Mitä aattelen? Mitä uskon? — En tiedä, en tiedä! Mutta ihastuksella katselen impeä tuossa, ihastuksella ja polttavalla vaivalla; sillä hän on kaunis kuin serafim,

ja on hän ehkä huomenna Joaksen oma. Oi, kiusallinen aatos, aatos tuskaa täynnä! Hänkö kerran on lepäävä povella, joka tuossa nyt huokuu hiljaisessa autuudessa? Hän! Sinä suloisesti pureskeleva mato, katkaise jo sydämmen juuret kaikki! Hänkö nauttisi näiden huulien pyörryttävää hekkumaa, Saaronin pyhää ruusua tuossa? Mutta, Joas, haa, minä varastan sun kukkaseltasi ylimmäisen hunajakasteensa pois! *(Suutelee Leaa, joka heräyy. — Aram poistuu hänestä muutaman askeleen).*

LEA. *(Nousee ylös).* Aram!

ARAM. Lea!

LEA. Aram, mitäs teit?

ARAM. Mitä tein minä, Lea?

LEA. Mitä tiesin minä, mitä tiesin minä? — ah, taivaan ihanuus! — mitä tiesin minä?

ARAM. Ja minä?

LEA. Vaiti! Minä kurja punehdun ja häpeen, ja taasen häpeen ja punehdun. Vaiti, Aram, vaiti! Sinä ansaitset rangaistuksen.

ARAM. Rankaise minua.

LEA. Joaksen puolesta sen teen.

ARAM. Etkö itse puolestasi?

LEA. Voi! minä mieletön yht'aikaa sinua nuhtelen ja kiitän. Kiitän? Älä luule! Rangaista sua tahdon, rangaista! Älä luule, älä luule! Voi mikä moninkertainen hulluus! Mutta katso naisen luontoa, katso äläkä ihmettele. — Aram, Aram, miksi teit niin ihanasti tämän pahan työsi? Aramin suudelmasta herätä onpi suloista niinkuin taivaan manna, suloista kuin taivas itse; mutta älköön niin kuitenkaan tapahtuko, ei, ei, mun ystä-

väni, ei! Aram, kuule suustani katkera sana, sinun katkera kuulla, mutta minun ehkä vielä katkerampi lausua. Ystäväni, älä avaa koskaan enään tämän huoneen ovea. Minä lemmin sinua, mutta, mutta vaimoksesi en tule. Joasta en lemmi, mutta vaimoksi hänelle täytyy minun mennä; sillä niin on isäni tahto, jonka olen Jumalan nimessä täyttävä. Tiedä, hän on nyt sulhaiseni; hänelle olen luvannut sydämmeni, eloni ja olentoni kaiken.

ARAM. Tämä on päätetty siis?

LEA. Ainiaaksi.

ARAM. Eikä enään toivon haamettakaan löydy.

LEA. Ei, ystäväni. Mutta ole kuitenkin lohdutettu, sinä unohdat minun pian ja valitset itsellesi Jerikon palmumetsissä toisen morsiamen.

ARAM. Nyt olkoon hautani se morsian, jonka helmaan vaivun.

LEA. Aram, Aram, miksi riehut?

ARAM. Miksi eläisin enään?

LEA. Sielusi autuuden tähden.

ARAM. Hm.

LEA. Älä kiellä pois, älä kiellä pois meidän taivaallista kotoamme. Ethän toki milloinkaan ole vahvasti vakuutettu siitä, että totisesti niin, kuin tahdot uskoa nyt, ovat elämän ja kuoleman asiat. Siis älä seiso tyytyväisenä tässä tummassa sumussa, vaan katsahda aina kauemma ja rukoile taivaan isää, että avaisi hän silmäsi huomaitsemaan armonsa valkeutta. Käy kuulemaan Natsarenoa, käy hänen oppiansa kuulemaan. — Sano, mitä aattelet hänestä.

ARAM. Miesi ihmeellinen, jos niin hän on, kuin maine sanoo.

LEA. Hän saarnaa meille autuaitten evankelioa, neuvoo meitä väsymättä rukoilemaan ja lupaa meille viimein voiton kruunun. Hän itse, vaikka jalo ja puhdas niinkuin korkeuden kirkas vahvuus, rukoilee sittenkin usein ja hartaasti meidän isäämme, jonka asunto on taivaassa. Suotko minun kertoa, mitä näkivät silmäni eilen, laskiessa kauniin päivän?

ARAM. Kuultelenpa mieluisasti.

LEA. Katso, kun seurassa monilukuisen kansan tulimme erään korkean vuoren juurelle, katosi, joukostamme äkisti vieraamme Galilean maasta, katosi, eikä kenkään tietänyt mihin. Mutta pianpa minä ja kaksi matkakumppaniani näimme hänen astelevan vuoren varjokasta rinnettä ylös himmeitten öljypuiden suojassa. Rupesimmepa kohta kilvan ja kaartaen juoksemaan ylös; ehdimme viimein, kovin hengästyneinä, vuoren harjanteelle, jossa tuuhean seeterin verhossa katselimme jumalallista miestä, joka rukoili, kauniina ja kirkastuneena. Milloin heleässä korkuudessa viipyivät kauan hänen ihanat silmänsä, ja koko hänen olentonsa hengitti vakavuutta ja hurskautta, milloin vaivutti hän taasen katsantonsa alas kohden itäisiä maita ja seisoi salaisesti hymyten ja niinkuin uneksuen unta pyhää. Ja näkyi siellä Jordanin laakso, Gileadin vuoret kuin sinertävä savu, ja vuorten välistä Rabat-Ammonin kaupunki etäällä; mutta tuonnempana vielä, ihan ilman reunalla, haamotti Arabian hietainen kellahtava maa. Sinne hän katseli, mutta katseli kohden kirkasta korkeutta taas, ja hänen silmissänsä

leimusi suloisin tuli, otsa paistoi kuin juhlapäivän puhdas taivas, ja hänen hivuskierteittensä ympäriltä — niinkuin tuntui meistä kaikista, jotka tähtäilimme häntä — säteili valo ihmeellinen ja kirkas, antaen aavistusta pyhien kunniasta ja kirkkaudesta. Tämänkaltaisen näimme olennon harjulla huimaavan vuoren. Ja kun läksi hän taasen käyskelemään alas, asui hänen kasvoillansa iankaikkinen rauha. Niin hän poistui auringon vaipuessa Efraimin kukkulain taakse iltaruskon purpuraiseen mereen ja seeteripuiden peittyessä hämärään. Kaunis, juhlallinen oli tämä näky.

ARAM. Armas Lea, oletpa maalannut sieluni eteen ankaran kuvan rukoilevasta miehestä.

LEA. Tätä älä unohda sinä, joka hurjasti riehut, kun sydäntäsi kohtaa täällä vastoinkäyminen.

ARAM. Olithan mun sydämmeni korkein kalleus sinä.

LEA. Mutta perintö kalliimpi on sinulla jälellä vielä: kultainen istuin Jehovan kaikuvassa pylväs-salissa, jossa enkelien kanteleet soivat. Rukoile, Aram, rukoile voimaa sielullesi.

ARAM. Totisesti! oletpa kohottanut masennettua mieltäni, että kerran vielä tahdon nostaa otsani ylös, vaikka nyt kuvautuukin eteheni elämäni päivä kuin Kyynelten-laaksossa illan nukkuva paiste. Mutta onhan kova osani pakoittanut eroamaan sinusta. Siis hyvästi jää! *(Ottaa Leaa kädestä).*

LEA. Voi murheen hetkeä!

ARAM. Ole onnellinen!

LEA. Onnellinen ilman sinua? Ah!

ARAM. Seisothan lujana uskossasi Natsaretin mieheen.

LEA. Haasteletko vakaasta mielestä?

ARAM. En ilkastele suinkaan.

LEA. No, minä ymmärrän sun aatoksesi. Mutta tiedä, me voimme olla onnettomat ja kuitenkin onnelliset, toivossa onnelliset, vaikka kärsiikin sydän kuluessa päivän hetken. Onnellinen, onnellinen! vaikka sun jäähyväis-kätesi tempaiseekin kaiken kukkaismehun elämäni kasvoilta pois, että kuoleman kalveilla poskilla onneni seisoo, kääntäen silmänsä nykyisyydestä pois, mutta katsoen ihanaiseen kaukaiseen tulevaisuuteen. Onnellinen! Silmä toivon riemua täynnä, mä tähtäilen taivaan reunaa, vaeltaissani halki ohdakkeisen maan. — Hyvästi, ystäväni!

ARAM. Hyvästi! Minä menen.

LEA. Viivy hetki vielä.

ARAM. Hetken päästä on isäsi tässä.

LEA. Hän viipyy hetken vielä.

ARAM. Joas tässä kiertelee ympäri kuin koira.

LEA. Se on mun kurja tuleva mieheni.

ARAM. Unohdinpa.

LEA. Hyvästi, hyvästi!

ARAM. Niin, ja erotkaamme.

LEA. Suo minun uneksua vielä povellasi lyhykäinen aika, lyhykäinen, ei kauemmin kuin kameli henkeänsä vetää. *(Vaipuu Aramin rintaan).* Aram, usko Kristukseen, sillä hän on Israelin Messias. Usko häneen ja sinä olet onnellinen. Aram! *(Äänettömyyttä. — Joas tulee perältä).*

KAHDEKSAS KOHTAUS.

ENTISET. JOAS.

JOAS *(erikseen).* Haa! Mikä saatanallinen näky! *(Ääneensä).* Kirous! *(Lea vavahtaa ja poistuu Aramista kiljahtaen).* Iske alas, Sebaotin tulinen nuoli!

LEA. Joas, kuule minua!

JOAS. Pois, kavala käärme, pois!

ARAM. Siivosti!

JOAS. Siivostiko? Vai niin. Manaatko minua vielä siivosti nielemään kaikkea tätä, sinä perkele? Ruhjokoon sauvani sun tuomitun pääsi! *(Uhkaa häntä sauvallansa).*

LEA. Joas, Joas!

JOAS. Kuole, ja syökööt sinun korpit!

ARAM. *(Ryhtyy häneen ja hillitsee häntä).* Enpä mieli juuri ottaa vastaan iskuja sun sauvastasi. Hillitse mieltäsi, sinä vääräsäärinen fariseus!

LEA. Voi meitä, voi!

JOAS. Pois kirotut kyntesi hurskaan Abrahamin lapsen puhtaasta ruumiista! Hellitä, sä kirottu!

LEA. Aram! Joas! Minä rukoilen teitä. *(Sakeus ja Ruben tulevat ja eroittavat riitelijät).*

YHDEKSÄS KOHTAUS.

ENTISET. SAKEUS. RUBEN.

SAKEUS. Mitä on tämä? Miksi tappelua rauhallisessa huoneessani? Erotkaat ja tyyntykäät, te kurjat vihan lapset! Noo, hiljaa Joas! Haa! olisin nyt sama

kuin äsken tästä mentyäni, niin viskaamalla teidät lähettäisin ulos ja vilauksessapa molemmat pyöriskelisitte tuolla kivisellä tantereella. Mutta, nyt — kiitos Herran — nytpä surkuttelen teitä vihanne vallassa. — Joas, Joas, tukeuta kiukkusi; sillä tuo muotosi, kalvea ja pedollinen, meitä kauhistaa. Puhallathan, sinä hirmuinen, niinkuin lohikärme sylkien myrkkyä. Joas!

JOAS. Eikö . . . . . eikö ole minulla syytä? Ah! Tietäkäät, vihani on oikea.

SAKEUS. Poikani, viha ei ole täällä oikea milloinkaan. Mutta kerro, mitä vääryyttä ja loukkausta olet kärsinyt. Sanokaat, mikä saattoi matkaan riitatelmeen, ja sanokaat totuus, että tiedän lausua oikean tuomion.

LEA. Mun hyvä isäni . . . . .

JOAS. Sallippas minun, tyttö sinä, lausua totuus ensin. Minäpä tässä kannustaja olen, minäpä loukattu mies.

SAKEUS. Sano.

JOAS. Mutta tullut on kahdeksannen rukoukseni hetki, ja Jehovalle olkoon kunnia ylitse kaikkein. *(Lankee polvillensa ja rukoilee).* O Herra, Abrahamin Jumala, Iisakin Jumala, Jaakopin Jumala, kuule minua! Varjele minua aina saduseusten saastaisuudesta, siitä spitali-taudista, joka meitä polttomerkillä merkitsee helvetin varmaaksi saaliiksi ja vaivuttaa meidät viimein alas tuliseen pätsiin! Siitä synnin loasta minua varjele, sinä kaiken kirkkauden lähde! Ah, kuule minua! Minä paastoan, niinkuin määrää isäimme laki; minä lakkaamatta sinua rukoilen ja palvelen. Sentähden kuule minua, tue minua, ja vihdoin, kun hetki on tullut, saata minua pyhiesi

majoihin! Aseta niin; mutta masenna kavalat sortajani, jotka, niinkuin kiljuvat jalopeurat, käyskelevät kantapäissäni, tahtoen minua niellä. Mutta korvenna heidän ruumiinsa ja sielunsa vihasi tulella iankaikkisessa pimeydessä! Kuule minua, Herra, Herra, kuule minua isäimme voimallinen Jumala! Amen. *(Nousee ylös).*

SAKEUS. Mutta mitä on sinulla valittamista?

JOAS. Minä kysyn teiltä: oletteko koskaan luvanneet tytärtänne Joakselle avioksi?

SAKEUS. Sen olen tehnyt ja sanassani pysyn vielä.

JOAS. Hyvä! Minä kysyn sinulta, Lea: oletko koskaan luvannut sydäntäsi Joakselle?

LEA. Hetki sitten vakaasti sen lupasin.

JOAS. Ja vapaasti?

LEA. Tosi.

JOAS. Olemme siis kihlatut?

LEA. Olemme niin.

JOAS. Mutta näinpä julistit oman tuomiosi, piikaseni.

LEA. Isä, tosin kerran vielä tahdoin kallistua hänen rintahansa . . . . . *(Joas keskeyttää hänen, karastellen kurkkuansa kovasti).*

JOAS. Herran nimessä ja taivaan! kuulkaat, mitä näkivät silmäni, astuessani sisään palsami-tarhasta. Ih! makeimmassa, oikein Babelin hekkumallisessa kiemailuksessa he seisoivat tässä rinta vasten rintaa, syleillen ja halaillen. Ellei tämä ole tosi, niin revetköön manner mun jalkani alla, ja vesikellona kadotkoon Joas!

SAKEUS. Suuri Abraham! pitääkö mun uskoman semmoista petollisuutta lapsestani? Oletko niin kevytmielinen ja huikentelevainen tytär? Onko tämä totta?

LEA. Kallistuin hänen rintaansa, se on tosi; mutta petoksesta oli sydämmeni kaukana, vaikka tuntuikin katkeralta jäähyväishetki. Niin, jäähyväishetki tämä oli, ja sentähden tahdoin vielä kerran painaa otsani vasten hänen poveansa ja sitten erota hänestä iäksi. Niin oli asia, ei suurempi eikä vähempi.

JOAS. Ah, tyttöseni! jos vaan taitaisimme uskoa naisen sanaa, viekkaan Eevan tyttären puhetta.

SAKEUS. Tyttäreni, minä uskon sinua, ja sieluni saa rauhan taas. *(Aramille).* Toki; tahdonpa hiukan tutkistella sinuakin, nuorukainen.

JOAS. Tutkistella häntä! Mitä vielä? Hän heitettäköön ulos, että koivet ryskää. Siinähän jo rikosta kyllä, että on hän teidän huoneessanne vastoin kovinta kieltoanne.

SAKEUS. Aram, minä toivon kuulevani totuuden sun huuliltasi.

ARAM. Totuuden teille lausui tyttärenne. — Kun siirryitte pois, riensin minä huoneesenne, huolimatta kiellostanne; sillä väkisin mua viehätti puoleensa soman immen kuva sydämmessäni, tämän ruskean silmän tulinen ja lempeä paiste. — Mutta nytpä toki mun näette tässä viimeisen kerran, kun tiedän, että kaikki toivoni on mennyt, koska kerran Lea itse on vapaasti tarjonnut kätensä Joakselle, ja he ovat siis kihlattu pari. Ja tämän tunnusti hän minulle kohta, kieltäen mua koskaan enään kiehtomasta sydäntänsä ja pyytäen hellästi, ett'en avaisi enään tämän huoneen ovea. Minä lupasin hänelle, mitä hän pyysi, lupasin, yön pimeä murhe kasvoillani. Silloin rupesi hän minua suloisesti lohduttamaan, ja

minä vakuutin hänelle viimein ottavani tyyneydellä vastaan kohtaloni, ja tarjosin hänelle jäähyväisiksi käteni. Mutta silloin tahtoi hän vielä kerran kallistua povelleni, ja minä sallin tapahtua niin; sillä se oli ihanata, enkä katsonut sitä rikokseksi. Siinä hän lepäsi, kun hiljaa, niinkuin varjo, lähestyi meitä kiukkuinen Joas, uhaten sauvallansa. Minä päädyin puolustukseen, ja tästä telme, jonka keskeyttäjäksi riensitte itse. *(Sakeus ottaa Aramia kädestä).*

SAKEUS. Terve sinä, joka niin jalosti itseäs taivutat Herran tahdon mukaan! Mutta sanonpa sinulle kuitenkin: unohda tämä huone ja kavahda myös tuota toista huonetta, jossa Leani kohta askartelee emäntänä; sillä läsnä-olosi saattaisi vaan kiusausta tyttäreni perheelliseen elämään. Me eroamme nyt, mutta erotkaamme ystävinä, taivaan nimessä erotkaamme niin! Toki: älä poistu juuri vielä, vaan viivy hetki ja huomaa, mitäs näet, ja iloitse kanssani; sillä tänäpänä on tapahtunut Sakeuksen huoneelle autuus. — Oi, Ruben! etkö lausu sinä samoin?

RUBEN. Ah, nytpä Ruben, niinkuin hänen isäntänsäkin, aattelee maailmasta toisin, kuin valjetessa tämän päivän. Ylistetty olkoon Herra Sebaotin armo!

SAKEUS. Ylistetty ainiaan! Hyvin meille, Ruben, että olemme nähneet rauhan ruhtinaan ja kuulleet hänen suustansa autuuden sanoman taivasten taivahista! Sentähden vuotaa nyt silmistäni lapsen kyyneleet. *(Peittää silmiänsä).*

JOAS *(erikseen).* Mitä merkitsee tämä?

LEA. *(Lähestyy isäänsä).* Isäni, pyhä aavistus panee

sydämmeni vapisemaan. Onko, niinkuin salaisesti toivon? Sano: miksi itket?

SAKEUS. Korkeuden hallitsija, mikä olen minä, ettäs minua muistelet? Tomussa mateleva mato ja kuitenkin sun lapsesi. Äskenpä vielä ryömin kurja mammonan taakan alla, ja ympärilläni vallitsi levoton yö; nyt rohkenen katsoa ylös, ja avoinna on edessäni taivas, avoinna isä Abrahamin helma!

LEA. Eijaa! mun isäni on valinnut parhaan osan, on astunut hurskasten tielle. Eijaa! nyt soikoot kanteleet ja huilut, ilon pauhinasta vapiskoot perustat kaikki, ja pyhällä savulla ja tuoksulla täyttyköön huoneemme, niinkuin Jesaias profeetan riemun ja kunnian juhlana ennen. Iloitkaamme! Iloitse, Joas mun armahani!

JOAS. *(Karastellen kurkkuansa).* Hiljaa, nainen, hiljaa!

LEA. Iloitse kanssamme autuuden päivänä! *(Lankee isänsä syliin).* Terve, isä, terve! Ah, Aram! heitä murheen muoto kauas pois ja anna henkesi lentää leimausten kotihin saakka. Nyt ilo-myrskyn aalto korkealle käyköön, nouskoon laine laineen hartioille suutelemaan siipiä kultaisen pilven, ja asettukoon sitten myrsky taas, asettukoon rauhan tyyneksi mereksi, jonka syvyydessä itseänsä kuvailee pyhä, kaartava taivas. — Mutta kerro, isä, kerro meille onnesi retki.

SAKEUS. Armas tyttäreni, riemulla sen teen. Ankara oli hetki, iankaikkisesti ankara ja kaunis. — Kaupungin portilla, lähellä taloani seisoin, ja ihmisjoukko, niinkuin juhlallisesti kohiseva virta, likeni meitä, ja sen keskellä Galilean matkamies. Mutta kun kansan paljous mun esti pääsemästä tielle, astuinpa erääsen puuhun

ylös, ja sieltä toivoin häntä nähdäkseni. Helteisesti hohti päivä, ja puhtaana ja sinisenä kaarteli taivas vuorten kukkulain ylitse. Hän viimein ilmestyi esiin tuon punertavan kallion ja vanhan palmun välistä pitkin hietaista tietä. — Hän tuli; nuori mies, puettuna liehuvaan mantteliin, lähestyi ihanasti kalveilla kasvoilla, ja ruskeat kiharat häilyivät hänen olkapäillään. Niin hän lähestyi ja ihastuksella seurasivat häntä kansan silmät. Mutta nytpä huomasi hän puussa miehen, katsoi ylös, ja tuntuipa, kuin pyhä laine olisi valellut minun ruumistani. Lempeä tosin oli tämä katsanto, mutta vakava ja ylevyyttä täynnä, ja terävästi säteilevä niinkuin päiväpaiste, peilin heleästä pinnasta välähtäessä. „Sakeus", hän sanoi, „astu alas, sillä tänäpänä tahdon vierailla sun huoneessasi". Kernaasti, vaikka kovin hämmästyen, minä riensin alas; iloisena hän seurasi minua ja astui huoneeseni; minun publikanin huoneesen! Mikä kunnia!

Joas. Kunnia?

Sakeus. Kunnia suuri, mutta suurempi vielä onni, onni taivaallinen! Kiireesti valmistin atrian, jota veljellisesti nautitsimme yhdessä: hän, hänen opetuslapsensa, Ruben ja minä. Mutta atrioitessamme, mitä pyhää ja korkeata oppia lähti hänen suustansa, suloisimman äänen siivillä korvahani kannettuna! Hän saarnasi rakkauden laupiaasta Jumalasta, joka ei tahdo täällä suurimmankaan syntisen kuolemata, ei pahimmankaan ihmisen turmiota, vaan tahtoo häntä kääntää, parantaa ja puhdistaa omaksi lapseksensa. Paastoaminen ja rukouksen ulkonainen puuha on hänen edessänsä mitätön, mutta puhtautta, puhtautta, sielun puhtautta hän tahtoo meiltä.

Ja kaikille maan päällä, jotka vilpittömällä sydämmellä käyskelevät täällä, tunnustaen ainoasti Jumalaa korkeudessa, niille kaikille hän lupaa iankaikkisen autuuden. — Niin hän opetti, ja oppiansa hartaasti kuuntelin seurassa hurskasten miesten. Sydämmeni vavahteli, kuumeni ja syttyi lopulta kaikki-voittavaan paloon. Ylös, läpi silmieni kyynelvirran, minä katsahdin pyhään mieheen, ja hän katsahti minua, niinkuin kirkas taivas satavan pilven ääreltä meihin katsahtaa, lähettäen toivon valoa. Niin katsahti hän, ja hänen poskensa hohtivat kuin tulinen hiili. Ah! silloinpa mun käsitti Jumalan kaikkivaltias henki, mä nousin ylös, todistin hänen Messiaaksi, lupasin uskoa häneen ja hänen voimansa kautta kantaa vanhurskauden hedelmiä. Ja mitä lupasin vielä? — Se nähkäät kohta omilla silmillänne, rakkahimmat ystävät. *(Menee ottamaan lipastansa).*

LEA. Ylistys olkoon Jehovalle, ylistys ja kunnia!

JOAS *(erikseen).* Hmk! Mitä tahtoo hän lippaastansa? *(Sakeus on kantanut lippaansa pöydälle).*

SAKEUS. Nyt, mun tyttäreni, älä punehdu, kun kuulet totuuden, vaan katsahda jalosti maailmaan. Siis kuulkaat: Suurin osa tästä aarteestani on vääryydellä koottu.

LEA. Sentähden viskatkaa se paino poveltanne pois; vaipukoon se köyhien uhri-arkkuun.

SAKEUS. Oikein sanottu! — Joas, nyt älä punehdu, Jumalan nimessä, älä punehdu.

JOAS. Sakeus! Malttakaat mieltänne, ihminen, malttakaat mieltänne Herran tähden!

SAKEUS. Juuri Herralle täytän lupaukseni nyt,

uhraten aarteeni köyhille ja kaikille, jotka ovat kärsineet vääryyttä minun kauttani; sillä kalliimpi kuin kaiken maailman aarteet onpi mun sieluni. Nyt, arkkuni, on mieleni iloisempi sinusta erotessani, kuin koskaan ennen, sinua täyttäcssäni. Ruben, sinä aina uskollinen Ruben, ota haltuusi rahat, lue kohta siitä vaivaisille puolet, kahdeksankymmentä penninkiä leskelle Gilgalissa ja neljäkymmentä eräälle miehelle Bet-Haramissa, ja vielä monille muille . . . . .

JOAS. Herjetkäät hullut! Herjetkää jo!

SAKEUS. Älä estele! — Niin; ja monille muille, sitä myöden kuinka muistooni johtuu veijausteni uhrit; ja ne, jotka muistostani ovat kadonneet, ne astukoot esiin, todistaen tekoni, ja minä maksan heille takaisin neljänkertaisesti, niinkuin käskee Moseksen laki. Kaikki, kaikki tahdon heille maksaa, niin kauan kuin kestää arkkuni sisällys. Ja kun on se tyhjennetty — ja tämä on tapahtuva pian — he älköät kuitenkaan heittäkö toivoansa, vaan odottakoot vielä tulevaisuuteni varoista kärsityn vahinkonsa takaisin. Tämä oli lupaukseni Galilean profeetalle, ja nyt sen täytän. — Rikas olin siis, mutta nyt olen köyhä ja kuitenkin rikkaampi kuin koskaan ennen. Kiitetty olkoon Herran nimi!

LEA. Kiitetty, ylistetty tällä hetkellä ihanalla!

SAKEUS. Ota arkku ja tee minun tahtoni.

RUBEN. Että niin on tapahtuva, se tietäkäät, herra!

SAKEUS. Minä tunnen sinun. Mene ja tee, niinkuin sanoin. *(Ruben lähtee käymään, mutta Joas, ryhtyen arkkuun, estää hänen kulkunsa).*

JOAS. Seisahdu mies, seisahdu!

RUBEN. Mitä aiot?

JOAS. *(Likistää arkkua vimmatusti vasten rintaansa).* Arkustani pois! Aarteet ovat minun, minun, minun ne ovat! Minulle ovat ne määrätyt ja pyhästi luvatut, ja tämä on totinen tosi. Pois!

RUBEN. Hellitä sinä villitty, ja anna minun mennä! *(Joas ja Ruben tempailevat arkkua kumpikin puolellensa).*

SAKEUS. Joas, Joas, oletko mieletön?

LEA. Joas, älä viritä mun isäni vihaa!

JOAS. Myötäjäiset, myötäjäiset, haa!

RUBEN. Mene helvettiin!

JOAS. Auttakaat minua, hyvät naapurit ja kansalaiset! Sakeus on kadottanut järkensä, eikä tiedä, mitä hän tekee. Rientäkäät, rientäkäät apuun!

SAKEUS. Sinä saatat mun sydämmeni paisumaan.

JOAS. Hän ei tiedä, mitä hän tekee!

LEA. Hän tekee työn otollisen Jumalan ja ihmisten edessä.

JOAS. Kulta on minun!

RUBEN. Sinä valehtelet!

JOAS. Minun ihan totisesti!

SAKEUS. Mitä? *(Ottaa Joasta käsivarresta ja viskaisee hänen kiivaasti sivulle).* Mene matkaasi, kiusan henki.

LEA. Kiitoksia, isäni! *(Ruben vie arkun pois).*

SAKEUS. Tässä on tapahtuva minun tahtoni, vaan ei sinun.

LEA. Kiitoksia, isäni, kiitoksia! — Mutta mitä haastelen minä? Ei suinkaan sovinnon ja rauhan kieltä. Toki: anna anteeksi, armas Joakseni, lause, jossa puhkesi ilmiin Lean entinen mieli, iloiten toisen vahingosta.

Mutta sitä pyytää hän sun unohtamaan taas. — Niin teki mun isäni sua kohtaan, kun ei voinut toisin tehdä, osoittamatta karmeutta. Tiedä, että ovat hänen silmänsä auenneet näkemään, minkä ihanan oikeuden työn hän nyt rikkaudellansa tekee, työn, josta riemuitsee Jumala ja enkelit. Sen sanot myös kerran sinäkin, kuultuasi taivaan oppia, joka on sovinnon ja rakkauden evankelio.

JOAS. Saatana sun kielesi naulitkoon kiinni, muuttakoon sun vaikka suolapatsaaksi. Huolisinko siitä? Minäkö ottaisin vaimokseni tuon suuren väärintekijän, koronkiskojan ja varkaan tyttären? Siitä varjelkoon minua armollinen Elohim. Se on sanani.

LEA *(erikseen)*. Mikä ihana sana!

JOAS. Koronkiskoja ja varas, sen on hän tunnustanut itse.

SAKEUS. Ja kuitenkin vielä jälkeen tämän tunnustukseni likistit aivan rakkaasti mun kultaani sydäntäsi vastaan. Mitä aattelisin tästä?

JOAS. Mitä tahdot. Tyttäresi heitän hiiteen!

LEA. Sinua kiitän, Joas, ettäs päästät minun näistä kylmistä kahleista. Sua kiitän, vuodattaen ilon lämpöisiä kyyneleitä, kiitän sinua siitä, että aukenee jo täällä vienon neitosen etehen vapauden maailma. Mikä kultainen päivä!

SAKEUS. Suokoon Jumala, ett'ei Joas, enentäessään rikkauttansa, olisi ennättänyt Sakeuksen vertaiseksi luvattomain keinoin harjoituksessa, sen suokoon Jumala! Tosi! väärin olen tehnyt, mutta niin ja ehkä julkeammin vielä on tässä tehty aina kaukaisesta entisyydestä

saakka. Kuitenkaan tämä ei rahtuakaan puolusta minua, ei Jumalan eikä ihmisten edessä. Ainoastaan katumus ja parannus ja tämän, sekä oikein että väärin kootun, kultani uhraus voi saattaa tehdyn tekemättömäksi jälleen ja lahjoittaa sielulleni rauhan. Ja niin on tapahtuva tänä päivänä, tällä hetkellä taivaan äärettömän armon ja voiman kautta. Ja onpa, Herran tieten, tämä päivä tehnyt monella tavalla onnen työn. Se voimallisena viskaimena jo ajoissa poisti suvustani vaarallisen ohdakkeen, joka tahtoi juurtua mun tyttäreni tulevaisuuden peltoon. Tämä päivä on selvästi näyttänyt, että ainoastaan huoneeni tavarat ja kulta oli se morsian, jota kohden Joas pyrki yli Lean poven riettailla askeleilla. Mutta tänään on hän näyttänyt oikean nahkansa. Hän nyt, kun Sakeuksen rikkaus on mennyt, hylkää köyhän publikanin ja hänen tyttärensä. Mutta kaikki on hyvin!

LEA. Ah! tämä hylkääminen on onneksemme.

SAKEUS. Sen tiedän. Häntä et rakasta, vaan Aramia, Aramia. Mutta älä katso enään hänenkään puoleensa; sillä sinä olet köyhän miehen tytär. Niin, nytpä nähdään, mikä taivutteli poikien sydämmiä huonettani kohden. Oliko se rakkaus? Oliko se ahneus? Sinäpä, mun lapsi raukkani, olet nyt se koetus-kivi, joka näyttää, kumpaisestako metallista ovat heidän sydämmensä.

ARAM. Hän on se kallis kivi, jota sieluni lakkaamatta halaa. Oi, jos hänen omakseni voittaisin, niin kätkisin hänet sydämmeni syvyyteen!

SAKEUS. Tässä on hän! Kallistu hänen syliinsä, mun Leani, ja ole hänen omansa aina. *(Vetää häntä Aramia kohden).*

LEA. Mun isäni armahin! *(Kallistuu Aramin rintaan).* Aram, sä ihanainen!

ARAM. Lea, mun onneni luoja!

LEA. Mitä? Lepäänkö vasten sinun rintaasi omana lemmittynäsi nyt?

ARAM. Lepää, iankaikkisesti lepää siinä!

LEA. Enhän usko onneani, ja tiedän sen varmaaksi kuitenkin. Mikä suloisuus, mikä huimaava tuoksu pyhien lehtimaja-juhlasta!

ARAM. Sydämmiemme juhla!

SAKEUS. Aram, tämä neito sun ansaitsee ja sinä myöskin hänen, vaikka katoaakin sinun sielusi katsanto maan mustahan multaan.

ARAM. Maan multaan? Väärin luultu, vallan väärin! Minä uskon tätä Natsaretin miestä Jumalan valituksi mieheksi; ja tietäkäät, että puhun sydämmeni vilpitöntä kieltä. Ah! en teeskentele, en teeskentele, niinkuin petollinen konna. Miksi tekisin niin? Olihan jo Lea omani, ennenkuin tunnustin tämän. — Niin, minä uskon häneen.

SAKEUS. Riemuitkaamme!

LEA. Riemuitkaamme kaksinkertaisesti!

ARAM. Katso, Israelin voimallinen Messias on siinä. — Minkä pidän suurimpana ihmeenä täällä? Sen, että saita viskaisee kaiken rikkautensa pois niinkuin saastaisen loan. Sitä ei saata aikaan ihmisvoima.

SAKEUS. Totisesti ei! Jumalan armo on tehnyt tässä ihmetyönsä.

ARAM. Kuitenkin, ken poisti mun silmistäni sokeuden sumun? Terve sinä kaunoinen Lea! Sun olen-

nostasi on virrannut mun puoleheni pyhä valkeus, jonka loistaessa henkeni silmä on tunkeunut kauas Jumalamme valtakuntaan.

SAKEUS. Selam, mun lapseni, selam! Sinä saatoit mun näkemään autuutemme auringon. Hänen näin ja ikuisen rauhan sain.

LEA. Hänen näin ja tämän kaiken sain. Me kaikkihan nyt kuulumme tuon oikean paimenen lammaslaumaan, ja minä itse, minä olen vielä Aramin iloinen, iloinen, kultainen karitsa! Oi ihanata iltaa! Mun sieluni karkeleepi kuin soidessa tuhannen simbalin, karkelee ja väräjää, niinkuin viikunalehto humisee. Kuulkaamme . . . . kuulkaamme hiljaista kohinaa, kuin ennen hyminä Eliaan tuulen, joka Herran toi! Ah! koska olen nähnyt illan näin armahan? Jos sen nähnyt olen, niin olinpa silloin vienoinen lapsi. Ulkona tuolla, toisella puolen kaupungin muureja, mä kesäpäivänä viivyin, leikiten palmistossa. Alas pitkin taivaan lakea vieri säteilevä aurinkoinen lännen kultapilvihin päin, ja lounainen liehtoi ihanasti, liehtoi ja humisi palmujen latvoissa. Niiden varjossa mä hyppelin ja leikittelin iloisena lapsena, kun kaikui mun korviini ääni, kaikui läpi tuulen liepeän virran, huudellen Leaa, Leaa ja Leaa taas. Ken huuteli siinä? Kenen oli tämä suloisesti helisevä ääni? Ah! silloinpa emoni lemmekäs sisar, nainen mustakiharainen ja hehkuva kuin punertava ruusu, lähestyi, huudellen lempilastaan. Hän tuli, kääri mun helmaansa ja lausui: „riennä jo kotihis, riennä mun kanssani, kultaseni; siellähän vieraita Mahanaimin kaupungista huoneessamme riemuitsee, ja sinua halaavat he nähdä, sy-

leillä ja suudella. Tule, mun lapseni, tule!“ — Niin hän lausui, mua manttelinsa suojassa kantaen vasten viileää, ihanata tuulta; ja näkyipä viimein armas koto. Me astuimme sisään, ja lehtien pyhästä tuoksusta täyttyi sabbatin iltana huone. Sisään me astuimme, ja hymyten avasivat mulle helmansa Mahanaimin suloiset vieraat; ja nytpä sylistä syliin mä kuljin kuin kultainen hempu. Niinpä armasteltuna lintusena mä naisten varjoisilta povilta urosten rinnoille ihanassa pyörteessä kiertelin, kunnes lepäsin viimein tuojani liepeässä helmassa jälleen. Siinä autuaasti mä lepäsin ja katsahdin akkunasta läntehen kauas, ja näin siellä auringon sammuvan loimon, joka, pyhästi hymyten, vaipui hohtavien vuorten taakse. — Tämänkaltainen lapsuuteni ihanin päivä. Ah! siihenpä tahdon verrata päivän tämän.

SAKEUS. Oi mun lapseni, oi kallis sielu! Mikä sydän tykkyy sun povessasi! Tunnenpa äärettömän riemun, katsellessani liekkiä, joka meitä kohtaan silmistäsi leimuaa, lämmittäen herttaisesti. Aram, kuule minua. Aram! *(Pidellen Leaa kädestä).* Tämä lapsi tuopi sinulle ikuisen onnen.

ARAM. *(Tarttuu Lean toiseen käteen).* Sen tuopi hän, ja siitäpä voin itseäni kutsua onnen pojaksi.

LEA. Kaikki hyvä annetaan meille ylhäältä. — Mutta iloitkaamme!

ARAM. Riemuitkaamme! — Joas, minä tiedän, ett'et mielly yhdistymään iloomme nyt, vaan siirryt meistä kernaammin pois.

JOAS *(erikseen).* Niin; miksi seison tässä ja tuijottelen, minä hullu? *(Ääneensä).* Minä riennän teistä

pois ja jätän teille kirouksen. Katso, Jehovan rangaistus! — Astukoon sisäänne perkeleiden kiljuva lauma, polttava rutto ja spitalitauti, joka kuluttaa ja syö hamaan luihin asti! *(Kovalla möräävällä äänellä, ja paukutellen sauvaa lattiaan).* Hamaan luihin asti, hamaan luihin asti! Haa!

SAKEUS. Mutta ole onnellinen sinä!

LEA. Iloinen ja onnellinen ainiaan, veljemme rakas!

ARAM. Onnellinen, ja viimein kuollessasi autuas!

JOAS. *(Hämmästyen).* Mitä?

ARAM. Onnea sinulle toivon, kaikesta sydämmestäni toivon sitä.

LEA. Kuin kesän lempeä sade, niin vuotakoon onni ja rauha sinulle ja viimein Jumalan kunnian loiste!

SAKEUS. Jalosti lausuttu, mun tyttäreni! Ah! sun ylevä sielusi meitä kohottaa maan tomusta taivasten korkeuteen! — Niin, onni, autuus ja rauha olkoon viimein meidän kaikkein perintö-osa, kaikkein, kaikkein! *(Syleilee Leaa ja Aramia. Joas poistuu kovin aattelevana ja käsi otsalla).*

MARGARETA.

NÄYTELMÄ 1:SSÄ NÄYTÖKSESSÄ.

Alkulause ensi painokseen.

(1871).

Meidän historiamme mustin muisto pimentää tätä nerosta säkenöivää runoelmaa, ja sen pimennon on runoniekan oma synkimmän synkkä kohtalo tehnyt vielä mustemmaksi sumullaan. Hänen voimallisen henkensä viimeinen luoma on tässä tarjona aikalaisille ja polville nousevaisille. Se ei ole hautakummun päältä tarjottu muistiais-lahja; se vielä olisi lohdutusta. Mutta rinnatusten niiden kammioin kanssa, missä Suomen pääkaupungin väsyneet henget saavat rauhassa levätä, on saman Lappvikin rannalla toisiakin kammioita, jotka, vaikka valoisammat, eivät kuitenkaan saata usein luoda valoa hautojen sivuitse eksyneiden henkien pimentyneisin ajatus-syvyyksiin.

Yhdessä näistä kamottavista kammioista, jotka ovat aiotut meiltä pois-temmatuille, vaan ei vielä kuitenkaan kirkontarhan asujiksi päässeille, on kätketty meidän näkyvistämme, vaikk'ei sentään meidän säälistämme, — Stenvall, Kivi. Hänen likeisenä naapurinansa on siellä samassa paikassa, samassa mielentilassa, Daniel Hjort'in nerokas luoja. Se ei ole aivan vähäinen asia niin vähäiselle maalle kuin Suomi, että se saattaa kadottaa kerrassaan kaksi niin rikaslahjaista runoilijaa.

Mutta jos onkin meidän maamme ollut niin rikas, että siltä on voinut kadota kaksi senvertaista runollista henkeä, niin se kuitenkin on toiselta puolen kovin köyhä ollaksensa tuntematta katkeraa kaipausta. Se hämärä, johon nämät molemmat runoniekat ovat hukkuneet, tekee tämän kaipauksen

vielä tuntuvammaksi; sillä se ikäänkuin ennustaa ja uhkaa, että se ihmeellisesti loistava päivä, jonka Suomen kansan runohenki on viettänyt ja elänyt viime-kuluneina vuosikymmeninä, nyt on yleiseenkin muuttuva hämäräksi. Mitä Suomen kansalla oli saatavaa vanhemmalta runoniekka-polveltaan, sen se on melkein viimeiseen tähteesen asti saanut. Ja koska nyt uudetkin kanteleet murtuvat nuoremman polvikunnan voimallisimmissa käsissä, niin on aika, että täälläkin valmistautaan vastaan-ottamaan tuota runouden rauta-aikaa, joka jo kaikissa muissa maissa sekä kansoissa on kohonnut jalompain aikakausien sijaan. Erittäin väkevä-henkisissä kansoissa on yhtähyvin nähty ihmeellinen voima, joka lakastuneista runo-vainioista taas tuottaa ilmiin uuden, rehoittavaisen viljan. Ruotsissakin, jonka esimerkki meitä niin likeisesti kajoaa, on tämä yleinen kokemus käynyt toteen. Kenpä siis uskaltaisi väittää, että Kalevalan ja Franzén'in maassa ei tule nähtäväksi uutta todistusta siihen. Mutta varmemmalla kuin toivolla me emme kuitenkaan saattane sitä odottaa.

Mutta ennenkuin muisto hänestä, josta minä nämät rivit kirjoitan, ennenkuin Kiven nimi voisi pimentyä hänen maanmiehillensä selittämättömäksi, sitä ennen olisi meidän tulevainen kohtalomme pimentyvä paljon synkemmäksi hämäräksi, kuin siksi, joka nyt on alkuun päässyt. Enemmin kuin tähän asti tulee vasta myönnettäväksi, että hänen runo-intonsa useampaan kuin yhteen tiehen on jättänyt umpeenmenemättömiä jälkiä runo-voimansa voitto-retkestä. Ja semmoiseen päätökseen kumminkin ovat epäilemättä kaikki yhdistyvät, että Kivelle, siinä runouden lajissa, johon tämäkin teos kuuluu, nimittäin näytelmä-runoudessa, meidän maassa näille päivin saakka ei ole kohonnut vertaista, jos vaan arvostelija suopi täyden arvon kaiken dramallisen runouden pääperusteelle, runoilijan monipuolisille luonnonlahjoille. Minä puolestani tunnustan peittelemättä, ett'en näytelmäkirjallisuuden sankareissa tunne kovin monta, jotka voittaisivat Kiven siinä suhteessa. Näin päättäessäni en ole muistamatta, että varsinkin dramallisessa runoudessa sivistys on välttämättö-

män tarpeellinen, sivistys, joka valmistelee runoniekan luonnonlahjan luomia ja valaa ne täydelliseen, taiteelliseen muotoon. Mutta sen tiedän myös, että „i tusen former trifs det sköna"; minä tiedän, että Belvederen Apollonin ja Laokoonin kuvat ovat keskenänsä yhtä erimuotoiset, kuin Pindaron ja Sofokleen runoelmat eriluontoiset. Ja etenkin tahtoisin tässä huomauttaa tuota aivan epäilemätöntä seikkaa, että runoniekan suuri luonnonlahja, silloin kuin sen on täytynyt tulla toimeen ilman sitä sivistystä, jonka kirja-oppi sekä seurallinen kanssakäynti suovat onnen syli-lapsille, yksinkin joskus on luonut nerollisia teoksia, joiden vertaa ei paljas sivistys ja oppi koskaan olisi saaneet aikaan. Yhtä hyvin kuin Kalevalan nimettömiä runoilijoita vedetään esiin tämän lauseen todisteeksi, yhtä hyvin sopii siihen Kivenkin nimi. Katsokaamme, kuinka paljon hänen runohenkensä on luonut kovimmassakin maallisessa ahdistuksessaan, niin tottapa meidän, jotka olemme kasvatuksemme avuksi saaneet käyttää kaikkia sivistyksen suomia keinoja, tulee vielä nöyremmin kuin muulloin tunnustaa, että me olemme sangen vähässä määrässä tehneet, mitä meiltä olisi ollut oikeus vaatia.

Kiven ulkonainen tila tässä maailmassa on kuitenkin säilyttänyt hänen runohengelleen ehtymättömän voiman lähteen, joka meiltä muilta enemmän tai vähemmin puuttuu. Hänen henkensä ei ollut vieraantunut pois kansasta; siitä syystä tuntui hänen runoelmissansa, samoin kuin jaloimmissa viini-lajeissa, voimallisesti kasvinpaikan tuore haju. Hämmästyttävä on nähdä, millä sanain voimalla hän usein luopi elävää henkeä runoelmihinsa, ei ainoasti luonnonkuvausten, vaan myös ihmissydämmen tunteitten suhteen. Tämä viehättävä dramallinen sanain-voima ilmoittaa itsensä myös tässä Margaretassa kohta ensimmäisissä sanoissa, ja samallaisia tavataan tiheässä edempänäkin. Nämät voimalliset sanat ja niin myös koko se mieli-ala, joka tästä runoelmasta puhuu, on kaiku Suomen kansan syvimmästä sydämmestä, sydämmestä, jonka rakkaus on yhtä voimallinen kuin sen vihakin.

Muutenkin on tämän runoelman koko peri-aatos samal-

laista kaikua. Siitä syystä ei ole helppo päättää, mihin luokkaan näytelmäkirjallisuudessa se on asetettava. Tuossa kammottavassa teossa, joka tässä liikkuvien henkilöiden mieltä kuohuttaa, ei heillä ole mitään osallisuutta — paitsi yhdellä ainoalla — vieläpä on se teko jo tapahtunut ja tehty. Eipä voi oikeastaan olla tässä puhe sisällisestäkään teosta, s. o. muuttumisista näytelmän henkilöiden mielentilassa, vaikka kyllä tuimia tunteita tragillisella tavalla heissä on riehumassa. Kenties voivat kuitenkin todellisesti dramalliset kanssapuheet, joista tuon sydäntä-sortavaisen ulkonaisen tapahtuman vaikutus kajahtelee, olla jonkunlaisena vastapainona niille puutteille, jotka drama-taiteen tieteellinen silmä on havaitseva tässä merkillisessä runoelmassa. Totisesti dramallinen paitsi sitä on varmaan kumminkin se ihana pyrintö sovitukseen tässäkin hirveässä tilassa, joka myös muissa Kiven teoksissa kajastaa kaikkien sumujen läpi. Kuinka onnellinen olisin, jos samallainen tulevaisuuden kajastus sallisi toivoa vielä jotain Kiven voimallisen neron luomaa. Mutta synkkä sumu on meiltä kaiken toivon ijankaikkiseksi peittänyt.

Fredr. Cygnæus.

HENKILÖT:

CONON, vanha evesti.

MARGARETA, } hänen tyttärensä.
KAARINA, }

ANIAN, nuori upseeri.

MATTI, Cononin palvelija.

Tapaus on Suomessa, Tampereen tienoilla, Toukokuussa 1808.

Maantie ja metsäinen seutu. Perillä kivinen ja kantoinen mäki ja mäen harjulla männistö. — **Kaarina** tulee oikealta.

KAARINA. *(Yksin).* Margareta! Missä viivyt? Minä en voi enään vartoa turhaan, eihän kuulu miestä sanominensa kaupungista. — Oi sisareni, kuinka taidat viipyä, kuinka astella noin huoletonna sinä, koska en saa hetkeksikään rauhaa minä? Ihailetko tämän illan kauneutta? Onhan se ihana ja laulelevathan pienet linnut, mikä metsän tutkaimilla, mikä lennellen kirkkaan taivaan alla. Ah! iloitsinpa minäkin ennen, kilvan laulelin ilman siivitetyn lauman kanssa, koska tyyni aurinko aleni, pallistaen valkeita hattaria kultaruskollansa. Mutta kolkot ovat päivät nyt; murehtien kallistaa päänsä Suomen kansa, koska hädässä on kallis synnyinmaa; ja siitähän ei löydä sydämmeni rauhaa. — Margareta!

MARGARETA *(ulkopuolella).* Tässä olen, sinä levoton.

KAARINA. Hän tulee. Kas, enkö tahtoisi omakseni tuota sun lempeää tyyneyttäs, oi tyttö? *(Margareta tulee vasemmalta).* Oi Margareta!

MARGARETA. Miksi tuskittelet!

KAARINA. Miksi kysyt? Sinunhan povesi syvemmin kuin toisen täällä pitäisi tunteman vavistusta vaarasta, joka uhkaa meitä. Minulla ei kuitenkaan ole yhtään kultasta sodan kidassa. Mutta sinun Anianis, missä on hän?

MARGARETA. Lujassa linnassa Suomenlahden liepeillä, jossa tykkien ukkoset pauhaa ja rautaisia rakeita tuiskuaa. Kaunis Anian, jospa näkisin kasvois välkkyvän kerran savun hämärässä tulisateen paistaessa!

KAARINA. *(Tarttuen molemmilla käsillänsä Margaretan käteen).* Ja minäkö torelisin? Enhän torelekkaan, vaan hieman tuiskahtelen, armas Markettani, tuiskahtelen minä hälläkkä; mutta ah näissä murheissamme! Ja minäkö torelisin sinua, joka lemmit ja suosit minua kuin äiti? ja kaikkiahan täällä suosit. Mutta ainapa toki ylevämmin ja lempeämmin katsahtelee kuvas siitä päivästä asti, jona lempesi tunsit ja annoit urollesi kätesi, — ahaa, eikö huomaa mun silmäni?

MARGARETA. Ah, sinä luulet, että tunsin lempeni vasta silloin. Ei niin. Se liekehti jo povessani vuosia, mutta kätkettynä kaikilta ja tarkimmin häneltä, joka itse liekehti, nuori Anian, mun tähteni toivon ja epäilyksen välillä. Sen silmäni kyllä näkemättä näki, vaan en antanut hänelle toivon piirtoakaan; olin päättänyt, ett'en sitä koskaan antaisi. Kas, kun minua pidätti kummallisten tunteitten jäykät kahleet. Mutta sodan ilmoitus tuli, loimo ihana sielussani mun voitti väkivalloin, ja minä tunnustin lempeni. Ah, en ymmärrä, kuinka oli laitani! Mutta minä tahdoin antaa paraan aarteeni täällä uhriksi isäinmaalleni; sillä Suomi ja Anian he olivat minusta yhtä, ja minä — olin sankarin morsian. *(Peittää kainolla hymyllä silmänsä).* Ah, minä itsehän lempeni tunnustin!

KAARINA. Mi soma, ihmeellinen hetki, se oli sitten aamu tahi päivä, tahi illan hämärän-aika!

MARGARETA. Eräs Pohjolan talvi-ehtoo, ihanampi kesän iltaa Edenissä, aina muistossani väikkyy, ja teki sen lemmen Jumala, koska Anianin silmä sädehtien mulle onnensa ilmaisi; ja me syleilimme kihlattuina toinen toistamme. Kerran, vielä kaksi me kohtausimme, mutta emmehän kolmatta enään; häntä kutsui pian vartiaksi kotomaan porteille uhkaava sota.

KAARINA. Minä muistan jäähyväishetken. Ja silloin, kuinka oli hän rakkaudesta palava, ja kuitenkin kuinka olentonsa, käytöksensä jalon sankarin! Ja lujasti syleillen hän heitti sun äitimme helmaan; mutta ah, mahdatteko te vielä kerran syleillä?

MARGARETA. Niin toivokaamme.

KAARINA. Mutta voi, jos hän kaatuu!

MARGARETA. Jos hän kaatuis, niin itkisinpä, kaiken ikäni häntä kaipaisin, mutta kaipaukseni henkäisi kuin suvilehdossa länsituuli; sillä hän kuoli urojen kuoleman. — — — — — — — — — — — — — — —

KAARINA. Mutta elääpi hän kuitenkin ja on kerran viettävä häänsä meidän kartanossa, häänsä riemuisat, hän komeana sulhona ja sinä morsianna ihmeenkaunihina. *(Taputtaen käsiänsä).* Ah, ah, kuinka lystiä silloin, sisareni, kuinka lystiä! — Mutta ah ja voi! Koska hulluttelen toivossa näin, minä vallaton, juuri silloin, juuri silloin kärsii hän piinaa kovempaa kuin kuolema, tuo nuorukais-raukka.

MARGARETA. Mikä paha taas kummittelee aivoissas?

KAARINA. Kentiesi hän kituu nälän vaivassa.

MARGARETA. Ole ilman huolta. Elonvaraa, sen

olemme kuulleet, ei puutu vielä heiltä linnassa. Kohta aukenee myös meri, ja silloin viipymättä saattaa Ruotsin laivasto saarretuille miehille apua. *(Conon tulee vasemmalta, Kaarina juoksee häntä vastaan).*

KAARINA. Oi isämme, teidän muotonne lohduttaa! Olette ehkä saanut iloisia sanomia?

CONON. Enhän, mun lapseni. Tältähän ilmalta varron uusia minäkin. Mutta Mattia ei kuulu?

KAARINA. Ei häntä kuulu.

MARGARETA. Katselinpa äsken tuolta käänteestä kohden kaupunkia matkan, mutta en nähnyt siellä ketään.

CONON. Esteitä on ehkä astunut hänen eteensä; mutta eihän ole hänen liikuntonsakaan juuri kärpän vertaiset, nopeuiset. Tuskin, luulen minä, panisi hän tallukkansa travaamaan, vaikka leimuisi tupansa tulessa niinkuin meidän maa raukka nyt.

KAARINA. Ah, niin on siis jo laitamme!

MARGARETA. Isämme, nyt maalaatte liian karkeasti, ja meidän kurjain levottomuutemme kiihtyy.

CONON. Seisot toki vakaana vallan, tyttöni.

MARGARETA. Vaikka vavahteleekin sydän. Mutta enemmin vielä kärsii pieni, kurja sisareni tässä.

KAARINA. Ah mun isäni! tämä hurja vihollinenko voittaisi ja tulisi meidän herraksemme? Eivätkö taas nouse jo voimalla Suomen joukot, karkoittamaan ääristämme villin miehen, ja eikö seiso aina lujana vastoin luotisateita ja rynnäkköjä tuo maailman mainio linna, Sveapori, „Suomen lukko ja telki“?

CONON. Mun pieni kuoposeni, muista, mitä sanoi

kerran isäs: Sveapori seisoo, niin kauan kuin on kourissa uskollisen miehen.

KAARINA. Mutta jos tämä uskollinen nyt äkisti muuttuisi petturiksi?

MARGARETA. Miksi aattelet niin?

KAARINA. Mahdanko aavistaa pahaa? En tiedä, mutta hyvältä ei tunnu mielessäni nyt. Kuinka olleekin; niin aattelin.

CONON. Mutta linnan, vallankin tärkeän linnan päämiehen virkaa ei anneta muille kuin kauan koetetulle ja kauan kokeneelle miehelle.

KAARINA. Mutta uskollisuus itse on langennut ja saattanut ihmiskunnan itkemään.

CONON. Se on totuus, mun tyttäreni, surullinen totuus!

MARGARETA. Jos löytyisikin nyt tuon eljen miestä, niin löytyisihän aina taasen joukossa toisia miehiä, jotka asettaisivat rintansa urhollisesti vastaan verratonta pimeyden työtä. Eipä Anianin sielu, tiedän minä, ei tuhannen maailman, ei tuhannen hengen edestä sietäisi tuota häväistystä; ennen menisi hän kuolemaan.

CONON. Vaan heittäkäämme jo nyt nämät synkeät mietteet.

KAARINA. Ne heittäkäämme kauas. Mutta yhtä, isäni, kysyn vielä kuitenkin. Onko meiltä kaikki hukassa, koska Sveapori on hukassa?

CONON. Paljon, paljon on kadotettu, vakk'ei juuri kaikki. Silloin vihamiehemme selkä on turvassa, hän seisoo kiinteästi Suomen ohimilla ja vallitsee maan sydäntä. — Mutta miksi haastelemme epäillen tuosta neiti-

linnastamme, jota ei kukaan voi kukistaa, jota on perin mahdoton valloittaa? Niin vahvasti, niin viisaasti sen rakensi miehen nero. Te olette nähneet hänen kuvansa, kuuluisan kreivin, joka sen tämmöiseksi vahvisti, lapseni?

KAARINA. Minä muistan sen. Kaunoisena kuin vieno enkeli hän katseli, hän, joka rakenteli täällä hirviöitä.

MARGARETA. Iloisena, viatonna kuin lapsi hän seisoi tulipeikkonsa nojalla, katsahtaen ihmetöistänsä avaruuteen ulos.

CONON. Juuri sillä puhtahalla, taivaan-heleälla katsannolla loi hän Sveaporin linnan: katsasti sen asemakaavan, kohotti muurit ja tornit, kaikki valmisti, kruunaten suuren mestarityönsä. Katso, mikä Briareus, sodan satakätinen hiisi! Kaikkialta kaikkialle ulottuu hän. Lennä, pieni perhonenkin, hänen ohitsensa, mistä mielit, ja hänen tuhannet rautakitansa kaikki voivat vilauksessa kääntyä sua kohden, voivat leimahtaa ja silloin runtoa vaikka vaskisen miehen, mi kerran, kuin tarina kertoilee, nousi merestä, ja ylettyi ylös taivahalle tuon kauhean pää.

KAARINA. Ja vielä olen kuullut löytyvän salakaivantoja linnoituksen alla, joiden kautta suurimmassa hädässä voidaan kaikki viskata ylös ilmaan, hävittäen elävät ja kuolleet. Kuinka uskotte, isä?

CONON. Uskon, että niin on laita johonkin määrin, mutta ei suinkaan yleisesti kaiken varustuksen alla. Sen keskellä, eräässä paikassa on, niinkuin olen kuullut, peloittava virite. Laukaiseppas tämä, sytytä sata tynnyriä, ja monen virstan piirissä ei hengitä yksikään olento

sen tempun perään. Hirveästi vaikuttaa kruuti ylös ja alas ja ympärillensä, koska syttyy se ponnahtaen tuleen. Niinpä on hänehen varoiksi nerokkaita keinoja, konsteja keksitty. Senkaltainen on kuuluisa linna: voittaa mahdoton!

KAARINA. Mieluisestihan uskomme.

MARGARETA. Sillä se lohduttaa meitä.

CONON. Se uskokaat ja olkaat linnastamme ilman yhtään murhetta. Yksi vaan on sillä vihollinen, min kanssa ei auta voimat eikä konstit, ja on se tuo kalvea nälkä. Mutta hänestähän ei ole vielä kuulunut hätää suljetuilta pojiltamme. — Niin kasvaa toivomme. Linnamme on vahvin Pohjassa, sen nykyinen haltia urhea ja viisas mies ja sen miehistö oivallinen. Ken uskaltaa häntä lähetä? Eivät legionat enkeleitä! Ja tuolla maamme sydämmessä käyvät jo uroomme vastarintaan kuin karhut ja ovat jo lyöneet vihollisen pään veriseksi; ja viimein hänen soittakoot tienoistamme kuuksi päiväksi. Niin toivomme ja huudamme: eläköön Suomenmaa ja sen rohkeat pojat, eläköön armollinen kuninkaamme! *(Heilauttaa kerran hattuansa. — Matti tulee vasemmalta periltä).*

KAARINA. Matti!

CONON. Siinähän mies.

MARGARETA. Mutta hän saattaa murheen sanoman.

KAARINA. Sano kiireesti, mitä tiedät, sano kiireesti!

CONON. Mitä kuuluu, Matti?

MATTI. *(Kyhnien päätänsä).* Ei yhtään hyvää, herra.

KAARINA. Minä aaveksin hirveintä!

CONON. Hän sanokoon sitten, että Suomen armeija

pohjassa on hävitetty ja valloitettu Sveaporin linna. — Mitä? Sveaporin linna? Ei koskaan!

KAARINA. Sano pian, muutoin sydämmeni katkee! Sano, hyvä Matti!

MATTI. Sanon, niin pian kuin ehdin. Ja kuulkaat nyt. Sen iäkkään herran, jolle saatoin teidän kirjeenne, isäntäni, kohtasin surkeassa tilassa; sillä tieto tuhosta oli juuri tullut. Viimein luettuaan kirjeen, kääntyi hän puoleeni vavisten ja lausui: sano isännälles, mies, — hänelle kirjoittaa en voi tällä erällä — että syy on nyt meidän itkeä: Sveapori on antaunut.

MUUT. Antaunut!

MATTI. Mutta kunnialla.

CONON. Haa, vai kunnialla! Mahdotonta!

MATTI. Vartokaat hieman. Eräänä myrsky-yönä rynkäsivät Venäjän laumat linnahan sisään. Nousi tuosta hirveä meteli, ja meidän miehet nyt vimmoissaan tekivät verrattoman työn. Kas, vilauksessahan lensi suurin osa linnoituksesta tulen siivillä ylös ilmaan pamauksella, jolla ei vielä ole ollut määriä täällä taivaan alla. Niin räjähti se avaruuksiin ylös ynnä kaikkien ystävien ja vihamiesten kanssa, ja jäljellä on varusteesta ainoastaan muutama raunio. — Niin käski minua ystävänne teille kertomaan. *(Hetki äänettömyyttä).*

CONON. Ja sinä kerroit kauhistuksen näytelmän.

KAARINA. Oi Jumala, että kesti maa ja taivas!

MARGARETA. Että kesti korkeuden vahvuus ammahdusta verrattoman tulen!

CONON. Ah, tuima linna, kampatessaan kuolon

kanssa, antoi mennessänsä maailmalle niin voimallisen järähdyksen, ett'ei itse Vesuviuskaan voi kilvastella.

MARGARETA. Voi ilmiötä pimeässä yössä tuhansien kuolemien tähden!

KAARINA. Tuhansien kuolemien tähden, ah ja voi!

CONON. Kuoli siis Anian!

KAARINA. Margaretan kihlattu!

MARGARETA. Voi!

CONON. Pidinpä häntä omana poikanani, mutta sai hän murheellisen lopun!

MARGARETA. Hän taivaasen astui, tulisissa vaunuissa hän kohosi, ja pilvet aukenivat. Tämä kunnia miehelle, mi kaatui maansa vartiana! — Hän on siis kuollut! Mun Aniani kuollut! Mun kaunis Aniani!

KAARINA. Myhäillen katselet ylös taivaan kumuun päin, mutta poskesi on lumivalkea, ja sehän ahdistaa mun sydäntäni, ahdistaa! Oi Margareta! *(Painaa otsansa vasten hänen rintaansa).*

MARGARETA. *(Silitellen hänen päätään).* Älä itke, armas sisareni!

KAARINA. Kuolihan sun kaunoises!

MARGARETA. Siitähän nyt sieluni autuaasti riutuu.

CONON. Katkera autuus, kurja tyttäreni.

MARGARETA. Hänen kuolemaansa katselen, kuin tuo lehtinen viita idän partahalta päivän tulista laskua lännessä nyt katselee. Sinä lempeästi hymyilevä viita vaisun, valkean taivaskaton alla! — Mitä huolitte minusta ja hänestä, jonka kerran kadotin? Muistelkaatte valtaisen linnan, maamme laivaston kilven katoa.

CONON. Oikeinhan nuhtelet sinä meitä. Kaikista-

han ensin kuningas ja isäinmaa! Mutta ah! heitä kohtasi nyt kova isku tuon kalliin, kalliin linnamme kaatuessa, joka, ikivuorelle rakettuna, lujaksi kuin vuori itse, komeana, aaltoin syleilemänä seisoi koko Suomenlahden valtiaana. — Tuliluotina nyt halkeisi vanhan sydän, elleivät itse muurit ja kiviset kastarit olisi ajoissa leimahtaneet ylös pelasteeksi kunnian ja minun poveni lievitteeksi nyt.

MARGARETA. Tämä kantakoon siis murhettanne, muistaissanne kuvaa toisesta Numantiasta.

KAARINA. Mutta kiivaasti liehtoo rintanne, mun isäni. Te voitte pahoin.

CONON. Ooh, ei vaaraa! Tunnenpa vaan kuuman janon ja joisin vaikka verta, vihollisen verta. — Taluta minua, tyttö, tuonne lähteelle; hämmentäähän näköäni verinen, verinen hämärä. Ah jos olisin nyt kymmenen vuotta nuorempi! — Osoita minulle polku. *(He ovat menossa vasemmalle. Matti on tämän kohtauksen kestäessä seisonut taampana murheellisella, mutta lopulta vihaisella muodolla).*

MATTI. Herra, kuulkaat minua.

CONON. Mitä tahdot?

MATTI. Minä olen teitä nuorempi kolmekymmentä vuotta; minäkin voin surra ja viimein vihastua, sillä Suomi on minunkin kotoni. Katsokaat, olenpa nyt kulkeissani tiellä aatellut ja tuumiskellut tuonne tänne, ja vihdoin pyhästi päättänyt käydä tuikeaan työhön ja toimeen, olla liesussa jo ennen puoli-yön pimeyttä, jos te, mun isäntäni, suotte minulle lupanne ja vielä muutaman rivin mun kouraani, noin niinkuin pieneksi puhemiehek-

seni, jonka antaisin jollenkin teidän tuttavallenne miekkaherralle tuolla ylhäällä. Te ymmärätte? Mitä sanotte?

CONON. Kuuluuhan tuo uljaalta. Poika, minä arvaan, mihin mieles pyrkii.

MATTI. Tappelemaan Pohjanmaalle! Siellä kuuluvat he iskeilevän yhteen jotenkin.

CONON. Juuri sinne, Matti! Siellä taistellaan kuin miehet, ja kernaastihan annan sinulle lupani ja vielä pienen kirjoitetun paperinkin mukaas. Mene ja pue päälles tuon korpraali vainaamme vanha takki ja hattu; tulenpa kohta itse ja annan sulle jykevän kiväärini myötäs. Mars, mies!

MATTI. Minä riennän! *(Menee oikealle).*

CONON. Koreata kyllä on tämänkaltainen esimerkki; ja moni sahran-sankari on tehnyt jo samoin kuin hän, etsinyt taistelevat joukkomme ja vapain mielin ottanut päällensä sodan taakat. Hyvääkhän tuo todistaa, sisällistä ydintä ja voimaa, uskollisuutta ja velvollisuuden-tuntoa; ja tämä kansa raivaa itsellensä viimein tien. — Mutta mitä kuuli äsken, mitä näki mun sieluni? Haa! kaukana yössähän punertaen leimahti sankarien kuolema. — Lähteelle, lapseni!

KAARINA. Tänne, mun isäni! *(Menevät vasemmalle).*

MARGARETA. *(Yksin).* Kaunis Anian, niin pakeni sun kirkastettu henkes ylös maihin, joissa vihaa, vainoa, sotaa ja kuolemaa ei ole. Siellähän nyt autuaana säteilet ja unohdat isiesi verin-tahratun maan täällä alhaalla. Mutta ei! Ethän unohda ihanata synnyinmaatas etkä ystävääs sen kumajavilla nummilla täällä. Ethän lemmittyäs unohda, häntä kurjaa, mi täällä honkain hymi-

nässä kainosti murehtien käyskelee, aina muistain sinua, kantaen kuvaasi povessansa. Ja kuule mun valani, Anian! Ei milloinkaan, niin vannon, saa sydämmestäni himmentää pyhää aarrettani, sun lempeää haamuas, toisen miehen katse. Se kuule! ja tässä heitän nyt kauas elon kehnot riemut vaiheiltani pois; tähän sammukoon nuoruuteni lyhykäinen kevät, niinkuin sammuu tuolla päivän tähti nyt; ja kuolleen kultaseni muisto olkoon synkeä iloni aina. *(Anian astuu alas mäntymäeltä perillä, lähestyy hitaasti ja alakuloisena. Margareta katselee häntä kummastuen ja haastelee erikseen).* Mitä näen minä? Nuorukaisen, jonka pituus ja koko olento muistuttavat ihmeellisesti — häntä, häntä! Vai oletko hänen haamunsa Tuonen maasta? Se ole, minä käyn sua rohkeasti vastaan ja syleilen lemmittyni varjoa, jonka oma, sureva sieluni synnytti. *(Äänensä).* Vaan ei! Sinä olet mun oikea sulhaseni lihoin ja verin, mun Anianini! *(Rientää syleilemään häntä, mutta Anian kääntää kasvonsa toisaalle).*

ANIAN. Oi kuolema!

MARGARETA. *(Ammahtaen hänestä äkkiin pois ja kiljahtaen kovin).* Jumala armahda, mitä aavistan minä!

ANIAN. Margareta, katso laupeaasti puoleeni!

MARGARETA. Onneton, sun muotos ilmaisee kaikki, oi Jumala!

ANIAN. Niin, petos on tehnyt tehtävänsä lujimmassa linnassa.

MARGARETA. Haa, mitä sanoit?

ANIAN. Petos on heittänyt meidän Svean linnan.

MARGARETA. Peruuta sanas, minä rukoilen, peruuta se! Oi, älä sano: petos!

ANIAN. Hahaa! jos toisin sanon, niin valehtelen.

MARGARETA. Ole ennen tavallinen valehtelija kuin viheliäinen, pelokas valtakunnan petturi. Oi korkeuden Jumala!

ANIAN. *(Tuskallisesti, mutta kiukun ja katkeruuden äänellä).* En minä häntä myynyt!

MARGARETA. Myynyt! — Myynyt! — Ken on hänen sitten myynyt?

ANIAN. Itse herra sotapäämies.

MARGARETA. Ja sinä, mitä teit sinä silloin?

ANIAN. Astuin ulos joukon seassa, niinkuin käskettiin.

MARGARETA. *(Vyöttää käsivartensa kuusen ympäri, joka seisoo oikealla, ja painaa otsansa vasten sen rankaa).* Nyt tahdon kuolla, kaatua kuin tumma kuusi metsän huomaan; ja unohduksen kohtalo olkoon täällä kaiken, kaiken päätös ja kruunu! Ah, nyt ylös-alaisin on maailma käynyt, on pimeyttä ja kauhistusta vaan. Kehnostellen peittelee Suomi kasvojansa päivän edessä, ja ylkäni, mi lähti ulos puhtaana kuin joutsen auringon paisteessa, nyt väikkyy, huojuu esiin mustana kaarneena ja katsahtaa kuin se mies, joka teki täällä suurimman, suurimman synnin: murhasi oman armaan äitinsä. Niin olen uneksunut, Anian, ja uneksun lakkaamatta. *(Käy harhaellen kohden Aniania, silmät ummessa).* Minä uneksun, uneksun, uneksun aina vielä! *(Niin ehdittyään teaterin keskelle, seisahtuu hän äkisti, avaa silmänsä ja vaipuu alas, kovin kiljahtaen. Hän nojaa oikealla kädellään maahan, mutta painaa vasemman vasten ohaustaan).* Enhän uneksunut, lapsi raukka, kosk' en herännytkään langetessani, en he-

rännyt. Ja kuitenkin tahtoisin uneksua, uneksua vaan. Siis tule, soma kuusi, ja viihdytä mua nukkumaan. Tule, kultahinen kuusi, ja saata mua uneksumaan kuolon unta, ja sitten hiljaisesti haudallani hymise. — Hiljaisella äänellä. Tule, viileä kuusi! *(Hetken mentyä tulevat Conon ja Kaarina vasemmalta).*

CONON. Mitä on tekeillä ja miksi kuulin valitushuutoja?

KAARINA. Anian!

CONON. Haa!

KAARINA. Ja Margareta tuossa!

CONON. Makaamassa, maassa?

KAARINA. Miksi näin? Oi nouse ylös, mun kultasisareni! *(Ryhtyy häneen, Margareta nousee ylös huoaten).*

CONON *(erikseen).* Mitä aattelisin?

KAARINA. Ja tuossa Anian niin kalveana kuin kuolema. Kuinka ymmärrän kaiken tämän?

CONON *(erikseen).* Samoin kysyn minä.

KAARINA. Kuinka on laitas, Margareta?

MARGARETA. Enhän tiedä.

CONON *(erikseen).* Kummallista!

ANIAN *(erikseen).* Nyt on vaikea hetki minulla edessäni; mutta sydämmeni on karaistunut käydessäni tänne halki ylenkatseen kovan ja kylmän kivistön, ja syöksenpä nyt ilman huolta ulos suustani tuiman totuuden, kuin lohikärme kidastansa syöksee vihan liekkiä.

KAARINA. Ah! miksi tuijotamme toinen toistamme kohden näin? Anian, sinä elät, mutta miksi katselet niin synkeästi? Voi!

CONON. Hän katselee kuin karkuri. — Kerro, mies.

MARGARETA. Isäni, nyt olkaat luja kuullessanne pahinta, koska ensimäinen murheemme, niin syvä, nyt muuttuu ikuiseksi häpeäksi.

CONON. Hän kertokoon.

ANIAN. Mitä pitää minun kertoman?

CONON. Kenen luvalla olet tässä? Onko sota loppunut?

ANIAN. Onhan kuitenkin rauha Sveaporin linnassa.

CONON. Ehkä rauha, joka ei ole meidän?

MARGARETA. Oi Anian!

CONON. Sano!

ANIAN. Tahdotte siis kuulla pimeyden sanoman?

CONON. Sen tahdon. Kerro.

ANIAN. No kuulkaat. Sveapori on antaunut, antaunut ilman taisteloa, ilman vallanpakkoa, päällysmiesten petoksen kautta; ja julkeasti meuhaa nyt vihollinen sen huoneissa.

CONON. Haa! ette siis lentäneetkään jalosti ylös lintujen luoksi, niinkuin täällä kerrotaan?

ANIAN. Hulluja maineita kaikki. Kuin meren helmi eheänä seisoo linna ja hänen otsallansa liehuu idän lippu.

CONON. Ole iankaikkisesti kirottu sinä, jonka huulilta kuulin tämän, sinä, joka vakaana katselit helvetin tekoa vetämättä miekkaas!

ANIAN. Totta, miekkaani en vetänyt.

CONON. Sen tähden ole kirottu!

KAARINA Voi sinua, Anian, kuinka taisit olla niin

miehuuton, niin unohtaa isäinmaan onnen? Voi, minä en tahdo sinua nähdä enään!

CONON. Mene, äläkä koskaan enään toivo mun tytärtäni.

MARGARETA. Vaan hän on vimman mies ja haastelee katkeroitetusta sydämmestä. Mutta miksi tuomitsisimme häntä kuulematta? Puolustakoon hän itseänsä, ennenkuin ilman armoa viskaamme nimen „pettäjä“ vasten hänen armasta päätänsä.

CONON. Tyttäreni, sun äänes tunkee syvälle mun rintaani, läpi vihan villin myrskyn, ja mun täytyy huoahtaa. Anian, minä otan tuomioni takaisin, kunnes selvästi ja totuuden kielellä olet kuvannut mun eteeni kamalan asias. Sano kaikki, ja sitä myöden tulkoon tuomios.

ANIAN. Neidon ihmeellinen ääni on sulattanut sydämmeni jäisen puvun, ynseyden, jonka kirous oli kohmetuttanut aina tuon Sveanlinnan murheellisen päivän perästä. — Mutta antaunut on meidän luja linna.

CONON. Surma ja kuolema! miksi se antautui?

MARGARETA. Minä rukoilen, suokaat hänelle hetkeksi kärsivällinen korva.

ANIAN. Niin se antausi, vaikka uskallusta ei puuttunut miehistössä, vaan me ampuilimme uljaasti, vartoen vakaalla mielellä kuninkaan tuloa apujoukon kanssa.

CONON. Ja kaiketi oli semmoisesta avuntuonnista tarkka tieto.

ANIAN. Sen kyllä uskon.

CONON. Ja meidän miehet pian olisivat saapuneet

teidän muurienne sisään. Voi kirous! — Mutta kuinka luonnistui tilanne?

ANIAN. Ilmestyihän vähitellen esimiestemme piiriin eräs synkkä, eriskummallinen henki, ja yhtä ja toista kuiskaeltiin. Lujana aina seisoi ala-johtokunta ja sotamies vallilla. Mutta ylhäältä yhä leveni aatoksia, perustelmia, epätoivon lauseita Ruotsin vallasta.

CONON. Niin syntyi myrkyllinen ajos, vähitellen paisui, valmistui, kunnes puhkesi surman päivänä. — Mutta mitä haastelivat hyvät herrat, halventaissaan Ruotsin valtaa?

ANIAN. Tämän maan, he lausuilivat, on mahdoton varjella Suomea kauemmin idän lakkaamatta paisuvaa valtaa vastaan. Ja aivan toivoton on tilamme tässä linnassa nyt. Sotajoukkomme ovat meistä kaukana, kaukana pohjoisessa, Ruotsin rajoilla karkutiellään omasta maastansa pois.

CONON. Ei juuri niin, te hyvät herrat. Sankariemme pieni lauma se on kääntynyt „vasemmalle ympäri“ ja kirkasti kunniansa veriviholliseen veressä.

MARGARETA *(erikseen)*. Samaan kiirastuleen, Anian, nyt sinäkin riennä, oi riennä ja kuole kunnialla!

ANIAN. Ah, nämät muistot ovat hämmentäneet aivoni! Kuinka kertoa? Vaan niinhän mietiskeltiin, ja lisäiltihin vielä: turhaan apua lännestä me odotamme, kunnes nälkä on heittävä niin linnamme kuin sen miehet vihatun vihollisen mielivaltaan. Mikä järjettömyys siis vuodattaa verta tuon viheliäisen hullun tyrannin tähden, joka ei meitä kykene puolustamaan!

CONON. Rutto heidän päällensä! Kuningastammeko

he häpäisivät? Huusivat häntä hulluksi ja hirmuvaltiaaksi, tuota hieman itsepintaista, mutta hurskasta miestä? Olkoon heidän kielensä kirottu! Hän on meidän kuninkaamme, eläköön hän!

ANIAN. Toimeton raukka muka oli Kustaa Aadolf, mutta Venäjän valta-istuimella istui jalo ja mainio sotasankari.

CONON. Hummh!

ANIAN. Pian maineet kulkivat ympäri koko johtokunnan, mutta kätkössä oli yhä miehistöltä kaikki. — Tulipa viimein tuulispäänä varma tieto: heitetty on linna!

MARGARETA. Taivaan Jumala!

KAARINA. Mi kammon sanoma!

CONON. Ett'ei sammunehet aurinko ja tähdet!

ANIAN. Ja ulos marssimahan käskettiin vartiaväki. Sotilas tuijotteli, ja pian mi kiukusta ja vimmasta itki, mi hammasta kiristäen iski vasten jäykkää vallia kivääriinsä pirstaleiksi, koska asteli hän kiroten ulos. Nyt ainoastaan yksi sana ja yhteen lyöneet olisivat helvetti ja taivas. Mutta eihän kaikunut ääntä!

CONON. Ei kaikunut!

MARGARETA. Ei kaikunut sankarin ääntä! Ah!

ANIAN. Mi hetki äänetön kuin tuomiolla! Tuonne tänne risteili aatoksia kiehuvassa aivossani, mutta ulos tuliseen toimintoon ei yksikään ehtinyt. Ah, ken voi kaadoksessa käsittää, mikä parhain tehty, mikä pahimmin? Mitä taisin minä, ala-johtokunnan joukossa nuori, kokematon jäsen? Voinut olis syntyä hirveä hulluus, noustessani vastaan harmaapäätä päällysmiestäni; ehkä turhaan olisin laskenut petoksen mustalle taakalle lisäksi

vielä veljenmurhan painon. Ja niinpä, kuni kadotuksen paahteisessa häiriössä, minä vietiin virrassa ulos kuin houriva mies. Niin läksimme linnasta.

CONON. Miksi läksitte? Loppuiko leipä?

ANIAN. Leipää varahuoneet täynnä!

CONON. Puuttuiko kuulia ja kruutia?

ANIAN. Jynkät kellarit ampuvaroja täynnä!

CONON. Te tunnottomat peikot! Ja sinä linnan päällikkö, haa, sinä musta perkele!

ANIAN. Hän oli onnellinen, hän, ja muutama herroistamme vielä. Heidän taskuissansa helähti kultaisia tynnyreitä, ja sentähden astui vihollinen niin mukaisesti ja ilon pauhinalla portista sisään.

CONON. Mutta te?

ANIAN. Me äänettöminä, alakuloisina ja vitkoin niinkuin kilpikonnat toisesta portista astelimme ulos. Sinä iltahetkenä murheen veljinä erosimme mikä minnekkin, päin kaikkia ilmoja, kuin suden pojat, joilta surmattiin emä.

KAARINA. Synkkä iltahetki!

MARGARETA. Oi kylmien kyynelten hetki!

CONON. Niin erositte häväistyksen päivän hämäränhetkenä!

ANIAN. Olenpa ollut tuskassa retkelläni tuosta kolkosta päivästä aina tähän hetkeen asti. Tämä päivä alati vainosi mun sieluani kuin öinen saamum-tuuli, koska, polkien tuhansia harhateitä, kohden kodon ilmaa samoilin ja pohjan reunaa mun silmäni alati etsi. Siellähän pakolaisen kurja kuvailus katseli lemmittynsä haamua; ja käyskeli aina pyhä haamu kaukaisten metsien sini-

sellä harjalla, ja käyskeli hän usein pilven himmeän vaipan nojalla. Mutta murheisena siellä väikkyi hän aina, heleinä helminä välähtelivät hänen kyyneleensä hattarien vuoteilta alas.

MARGARETA *(erikseen)*. Ah, sinä halkaiset mun sydämmeni, katala, onneton ylkäni. Voi minä kuolisin! *(Kaarina itkee)*.

ANIAN. Itkeväksi häntä kuvailin. Sillä myrsky yhä ukkosena korvissani jyrysi, ja nythän kohtailin myös kotomaani laaksoissa lakkaamatta ylenkatsetta ja kirousta, ja kuohui sielussani karvaus ja kuolettava tuska. Hirmuisestihan painaa meitä kansan viha ja kammo! — Niin kaahasi minua merestä kamala myrsky, niin hengitti mua vastaan kylmä, katkera sumu, ja vimman uhaksi muuttui viimein rinnassani murhe. — Vihdoin kuitenkin näin tuttavat pellot, muiston pyhät vainiot; mutta näinpä silloin ikävyyden pellot ja niitut, ja pian en mitäkään nähnyt, ainoasti kurjan silmäni sumeaksi näin! Ah kuinka toisin ennen, piennä poikasena ennen tullessani koulun helteisestä ilmasta, koska kuulin kohinan lapsuuteni kuusistoista ja kodon katto kuumoitti mua vastaan tuolta kantoisen kunnaan kaltehelta kuin pyhäin-miesten kaupunki! Mutta miksikä samea ja synkeä savu nyt? Miksi pimenee eteheni maa ja taivas? Mitä taisin minä? *(Kaarina juoksee itkien Anianin luo)*.

KAARINA. Armas Anian, anna anteeksi; unohda, mitä lausuin äsken minä sokea, minä vallaton liekkiö! Mitä tiedän minä, mitä kärsitään ja kilvoitellan täällä maailman myrskyissä, minä kurja hempilapsi? Ah, tuskaa tuntenut olet sinä hirmuisesti! Mutta siirrä kuiten-

kin jo pois nuo pilvet otsaltasi. Minä lohdutan sinua; me kaikki, kaikki sinua lohdutamme! *(Kääntyen kohden isäänsä).* Isäni!

CONON. Anian, minä en tuomitse sinua, muistaen kuuliaisuuden tärkeyttä sodassa. Yksi pää, viisas pää, ja jäsenet nöyrät ja lujat tekemään, mitä tämä pää määrää, siinä ikuisesti seisova sääntö. Anna siis mieles tyyntyä, nuorukainen. Sinä täytit valas ja velvollisuutes vaatimuksen, totellen sun herraas, ja samoin tekivät sun veljes ja kumppanis. Mutta, jos olisi parvessanne löytynyt yksi jalopeura-sankari, silmällä syöksevä toiminnon tulta, niin olisipa nousnut siinä melskettä, tiedän minä. Mutta niin ei tapahtunut; vaan toteltiin peikkoa, ja himmentyi Suomen kunnian kilpi. Vaan huoleti ole, Anian, me olemme jo tehneet sovinnon, ja hän tekee väärin, joka sinua soimaa ja kiroo. — Anian, ota Margaretas ja elä onnellisna, jos niin taidat. *(Erikseen)* Mutta voi, maan mullassa nyt ennen makaisin mä itse! *(Äänneensä).* Anian, tule vieraakseni tänä iltana ja nauti, jos taidat; murheisena kuitenkin kohtaat isäntääsi, sen tiedät sinä. Sillä nyt on hänen elämänsä kylmä ja tyhjä ja hänen ilonansa on kuolema, voi! *(Poistuu vinhasti oikealle. — Margareta on seisonut ja seisoo vielä hetken eteenpäin ylevästi innostuneena kuin näkyä nähdessään).*

ANIAN *(erikseen).* Kurja vanhus, mun sydämmeni on kipeä sun murheestas. — Mutta katso: seisoohan tuossa Margareta eriskummallisna, kirkkahana, korkeana kuin olento ylhäältä. Miksi katselet noin tummaan ilmaan?

KAARINA. *(Anianille, pyhkäisten kyyneleet poskiltansa pois).* Niin, tule vieraaksemme ja heitä mielestäsi kaikki

pimeät asiat. Kaikki ei ole hukassa vielä! — Terve tuloa! *(Lähenee sisartansa).*

ANIAN *(erikseen).* Sinä hyvä Kaarina!

KAARINA. Lähtekäämme, sisar.

MARGARETA. Mitä tahdot?

KAARINA. Mitä? Uneksutko? Nyt mennään.

MARGARETA. *(Kärsimättömyydellä).* Jätä minut.

KAARINA. No tulkaat sitten käsi kädessä, te kaksi kultasta, kuiskaellen sovinnon ja lemmen kieltä. Minä riennän edeltä ja askartelen, tyttö-leiju, emäntänänne. Tulkaat! *(Poistuu kiirehtien oikealle. — Kuu vähittäin on valaissut tienoon).*

MARGARETA *(erikseen).* Oliko tämä unelma? — Ah, eihän ollut tämä unelma, vaan pyhä, ihmeellinen henkinäky.

ANIAN *(erikseen).* Kuinka ihastuneena seisoo hän tuossa, niinkuin katselis hän jumalien kokousta! Kauniina hän seisoo, ja kuitenkaan en uskalla häntä lähestyä; mutta yhtähyvin vetää hän minua puoleensa taas, vaikka olis hän kuolemani. En kultatynnyrien tähden pettäisi täällä kerjäläistä, mutta palkintona tämä taivaan-olento — oi kiusaus verraton! Kuinka tekisin silloin? — Mutta nyt tahdon lähętä ja herättää hänen unehen vaipunutta korvaansa, vaikka kammoonkin. *(Ääneen).* Margareta!

MARGARETA. Anian, voi Anian!

ANIAN. Sinä käännät pois sun kasvos, sinä hylkäät minun!

MARGARETA. Miksi, onneton?

ANIAN. Onnettomuuteni tähden. Mutta älä heitä minua, minä vaipuisin pimeyteen! *(Margareta kääntyy äkisti ympäri ja syleilee häntä).*

MARGARETA. Lemminhän sinua, mun armas ystäväni. Mutta, korkeuden Jumala! — nyt mun lemmessäni, voi mikä ahdistus ja tuska, Anian, tuska iankaikkinen! *(Kääntyy pois hänestä).*

ANIAN. Älä poistu minusta, sä ihanin! Kuin jumal'-ilmestys sä väikyt tässä edessäni, loistaen kuutamon kelmeässä valossa!

MARGARETA. Anian, voi Anian!

ANIAN. Miksi käännät pois sun kasvos?

MARGARETA. Miksi antavat he kamalan varjon?

ANIAN *(erikseen)*. Mitä tarkoittaa hän?

MARGARETA. Oi katala Anian!

ANIAN. Pimeä, tuskista menehtynyt.

MARGARETA. Tuskan pimeys tämän rinnalla on halpa.

ANIAN. Sano sitten, ja poista tuo pimeys, sinä taivaan kiiltävä haamu tämän kuutamon kelmeässä valossa!

MARGARETA. Ah! niin heleänä ennen kiilsi myös Anian lempivän silmäni edessä. Mutta voi tuota kehnoa sumua hänen otsallansa nyt!

ANIAN. Näkösi harhailee!

MARGARETA. Jos niin olis! Oi lemminhän sinua; mutta äkistihän taasen kauhistuen ammahtaa sinusta sydämmeni pois. Ah! mun rakkauteni, äsken lämmin, nyt heti jälleen kylmenee, ja tämä on vaikeampi kuolon tuskaa. Sillä huomaa, huomaa, mikä pimeyden pilvi, kiukkuinen varjo häväistyksen päivästä vainoo sinua lakkaamatta, — laupeuden Jumala! — vainoo, hämärtäen sieluas.

ANIAN *(erikseen)*. Surma ja kuolema! Siinähän muu-

taman rikoksesta meille mustin, poistumaton perintö; ja alas tähän hän katsahtaa nyt, puhtaana jalosta korkeudesta. *(Ääneensä ja tuskallisena).* Tämän kaltaisena seison tässä: mitä tahdot? Sinä tahdot, että siirryn sinusta aina maitten ääriin? Minä teen sen; ylös kamppailemaan urostemme kanssa; ja kuuleman sinun pitää, kuinka taistelen, säästämättä vertani ja henkeäni! Mutta sano, kaunoinen: jos sodasta viimein voittajana palajan, saanko sinua kokonaan kutsua omakseni taas?

MARGARETA. Mitä tekisit, sen tekisit vimmasta, saattaakses tuon pilkun kilvestäsi pois. Sinä taistelisit siellä minun tähteni, vaan et meidän maamme tähden, jonka olet kerran unohtanut. Mutta riennä sotaan ja kaadu kuin sankari maan ja taivaan otollisna uhrina. Silloin tekevät meidän henkemme ikuisen sovinnon ja kohtaavat toinen toisensa viimein tuolla yllä pilvein.

ANIAN. Mutta ah, kun täytyy heittää lemmittyni, kaunihin, ihanin kaikista Jumalan luomista! Ah! sen kaltaisena katselen häntä nyt, ja hänenkö heittäisin iäksi? Mahdotonta taivastani!

MARGARETA. Koska hänen heität, silloin hänen saat; mutta tiedä: jos tässä viivyt, sumuhaamuna aikailet, silloin hänen kadotat ainiaksi. — Sun taivaas! Oi, tahtoisinhan sun taivaanas olla, mutta en enään täällä, vaan tuolla. Mutta pelkäänpä nyt, ett'ei milloinkaan ollut lempesi täällä kohonnut ylemmäksi maamme piiriä.

ANIAN. Eikö se ollut? Sinä loukkaat uskollista lempeä, jonka siivet syleilevät iankaikkisuutta! Margareta!

MARGARETA. *(Ryhtyy häneen).* Oi Anian, anna an-

teeksi! Iäisyyteen pyrkii siis meidän molempain lempi. Kuitenkin nyt avara juopa on laskettu heidän välillensä, niin täällä kuin siellä, ellet sinä kuolemalla kuole. Siis kuole, Anian, kuin sankari; muuta sinne ikuisen kesän pyhille kunnahille, ja kuolemasi, mi täällä meidät eroitti, siellä taasen kerran meidät yhdistää, luoden yli kolkon juovan eteheni kultaisen sillan sun luokses.

ANIAN. Oi ääni lempeä, täysi helleyden armautta kuin tähden kyyneleinen kiilto etäisestä sumusta! Minäkö sen äänen soinnussa en kuolisi kultani edestä ja edestä mun maani! Margareta, miksi lausuin kehnon sanan? Sen tein minä hourien, katsellessani taivastani, koska kuulin pyövelin äänen kutsuvan minua kuoleman kitaan. Mutta kas: kuolon öisestä kohdusta nousen minä sinua aina kirkkahampana katselemaan taasen. Ja kun saa kuolla synnyinmaansa edestä, oi sitä jaloa kuolemaa!

MARGARETA. Sinä haastelet kuin sankari, ja sieluni ihastuu!

ANIAN. Taisteloon ja kuolemaan! Ja enkö tiedä, että nuorena uroona kuolen? Mitä sanoi hän poikaselle kerran, tuo pimeä-silmäinen vaimo? „Varahinpa sinä, pienoiseni, kuoletkin, kylmenethän nuorukaisna kauas jylisevään jylhistöön“. Haa, siinähän sankarin kuolema!

MARGARETA. Niin hän sanoi, synkeä, vakaa vaimo.

ANIAN. Ja niin nyt aavistaa sieluni, jännittäen kaiken olentoni sodan veriseen temmellykseen. Ennen päivän koittoa lähden, mun lemmittyni! *(Vetää häntä rinnoillensa).*

MARGARETA. Ah, alas kyynelten virtaan minä tah-

toisin vaipua! Mutta kuule, kuule, mitä näin minä nä'yssä juuri tässä, tällä hetkellä, tuossa isäni poistuessa.

ANIAN. Sinä olet siis näkijä?

MARGARETA. Näinpä sinun kuolemas! Oi Anian! onhan tämä lakkaamaton murheen yö. Mustat, veren pallistamat pilvet sen taivahalla yhä ylitsemme kiirii, toinen toistaan kaahaten kuin hurjat kotkat ja korpit. Kauhistuksen henki vallitsee, luonnon rakennot syrjähtyvät ja moni halpa, kaino tyttö ennustaa tulevista päivistä. Järistys läpi sielun tunkee, sielua särkee, ja se rupeaa tuskissaan tirkistelemähän ulos ruumiinsa peitteestä. Voi mitä aikoja!

ANIAN. Mutta kerro, mitä näit.

MARGARETA. Ankaran nä'yn. Eteheni aukesi kappale Pohjanmaan rantaa, jossa riehui sodan liekki jynkän vuoren liepeillä ja lähellä laakeaa merta. Kiivas oli kamppaus, ja tekivät siinä ihmeitä meidän sankarit. Vaan esimmäisnä, ylimmäisnä aina taistelit sinä, sodan tulessa hehkuen kuin kilvoitteleva enkeli. Niin taistelit, kunnes monesta jalosta haavasta kaikki veres ja voimas olivat virranneet ulos; ja sun henkes raukeni. Mutta ympärilläs huudettiin kuin Juudan jalopeuralle: „ah, että sankari kaatuu!“ Ja nyt kuoleman sinua suudellessa, sinä myhäilit kuin autuas sielu riemun ja kunnian pauhussa. Ah mikä näky! Kuin taivaan tulesta mun sydämmeni leimahteli, koska katselin kunnian-hetkeäs meren aavalla rannalla.

ANIAN. Sun sanas, sun äänes pyhä tuliseen rautapaitaan kietovat mun ruumiini, ja tuimasti himoon, että

kuulisin jo tappelon jylinän; ah, heti ryntäisin sen pyrskivään kitaan, sen hurjimpaan Urian-leikkiin!

MARGARETA. Jalo sotilas, kunnias retkelle lähde ja ota myötäs mun lempeni aarre ja rukousteni taivaallinen parvi.

ANIAN. Heidänpä kanssaan kiidän maamme salojen ja kankaitten halki, kunnes vasamana ehdin sodan pauhinaan ja sen tulta-tuiskivain lohikärmetten luokse.

MARGARETA. Ja taistelet kuin sankari; ja koska kuolet . . . .

ANIAN. *(Äkisti).* Ja koska kuolen . . . .

MARGARETA. Silloin sädehtien sielus sodan liekistä väikkyy ylös puhtahana, viatonna kuin feniks, jälleen syntyneenä kuolemastaan.

ANIAN. Ja kiidän ylös korkeuden salihin, sen heleässä ilmassa onnellisna sinkoilen, mutta kaukana sinusta, kaukana morsiusseppeles tuoksusta!

MARGARETA. Minä silloin tämän elämäni lyhykäisen iltapäivän täällä pyhitän sinulle: lumivalkeaan itseni vaatehdin ja kukkaskedoilla seppelöittynä morsiamenasi käyn. Niin käyn minä monena raukenevana kesä-ehtoona, kunnes pian riennän sun luokses ja iloisena sylini avaan.

ANIAN. Ja silloin häitämme vietettäköön; silloin taivaan tuulet, pyhiltä vuorilta tullen, jalosti ravistelkoot morsiushuntuasi korkeudessa. — Oi, suo mun lempeni houria, sillä minä kiirehdin kohden kuolemaa!

MARGARETA. Ja kuolemasta elämään taasen.

ANIAN. Sinä kelmeä yön ruusu! sinä täytät mun poveni voimalla, pyhillä aavistuksilla ja, kuin omihin häihimme, nyt riennän sotaan ja kuolemaan. Valani on

vannottu ja lähtöni lähestyy; älköön nähkö sotilasta täällä enään tulevan aamun koitto. — Hetken vielä tuolla armaassa kodossani viivyn, lyhyen hetken viivyn. — Hyvästi, mun impeni!

MARGARETA. Ah, älähän vielä! Vaan vielä viivy hetki lyhyt tässä ystäväsi kanssa ja yhtä lyhyt kodolles jäähyväisilläsi uhraa, ja sinua kuitenkaan ei saavuta aamun koi. Kuullelkaamme kerta vielä, kuinka synnyinlaakson kevät-yönä luonto soi, eron viimeisenä yönä, kuun paistaessa kirkkahasti.

ANIAN. No kuullelkaamme, ystäväni.

MARGARETA. Kuullelkaamme!

ANIAN. Tyyni, ihmeellinen yö!

MARGARETA. Kaikkialla hiljaisuus; ainoastaan männistössä yölintu ääntää.

ANIAN. Ja rauhallisna pauhaa kaukahinen koski.

MARGARETA. Koski pauhaa ja kultana kumottaa kuu.

ANIAN. Ja tuolla hongisto heloittaa alla kultaisen kuun.

MARGARETA. Ja joki sinivyönä välkkyy tuolla niitun helmassa.

ANIAN. Ja aavistaen kajastaapi tuolla vuoren komeroinen jyrkkä.

MARGARETA. Ja tähdet taivahalla hymyilee.

ANIAN. Kas, tuossahan jalona kuin sota-orhi loistaa seitsentähtinen ja pohjaan päin viittaa levotonna kaulansa; alas kohden sodan valkeita hän viittaa, sinne, mihin retkeni on kulkeva nyt. Minä tahdon rientää. Hyvästi, mun lemmittyni.

MARGARETA. Hyvästi, mun sankar'-sulhaseni!

ANIAN. Kyyneleissä myhäilet sä taivaallinen!

MARGARETA. Valkeuden ja pimeyden häiriössä väikyn. Oi viivy vielä, Anian!

ANIAN. Huutaa minua isäinmaa.

MARGARETA. Riennä, riennä!

ANIAN. Hyvästi jo, armas! *(Tahtoo mennä, mutta Margareta vetää häntä takaisin),*

MARGARETA. Viivy hetki vielä, sinä kaunoinen, jota sydämmeni tahtoo poistaa kauas ja taasen takaisin temmata.

ANIAN. Kuitenkin mun täytyy lähteä.

MARGARETA. Kuolemaan! *(Viskaa vinhasti kiharansa poskeltansa taemmas).* Kuolemaan!

ANIAN. Oi, tuskastako viskelet sä kiharias kuutamon kiillossa?

MARGARETA. Ah, mun laupeuteni riutuu, mutta se älköön valtaansa käyttäkö.

ANIAN. Ei, vaan miekkaani minä. Hyvästi! *(Pyrkii poispäin, mutta Margareta vetää häntä puoleensa.)*

MARGARETA. *(Haastellen vaikertelevalla, melkein kiljuvalla, mutta hiljaisella äänellä).* Anian, sinä kuolet uhrina, seppelöittynä uhrina sinä kuolet.

ANIAN. Ilman murhetta, mun tyttöni; minä kuolen kuin mies. *(He tempailevat hetken molemmat puoleensa, mutta hellästi).*

MARGARETA. *(Aina samalla äänellä).* Ylevänä uhrinahan kuolet edestä isiesi maan!

ANIAN. Sankarina verratonna! Mutta päästä minut, armas!

MARGARETA. Ei! Vaan kunnian ylkänä vaivut, kal-

listaen pääs kuin syksyn kukkanen! Mutta voi, siinä oli verta! Voi, tuhannen kertaa voi, ja valita haikeasti, sydämmeni kurja! Sinä vaivut kuin syksyn kukkanen!

ANIAN. Sun rinnoilles kuin lapsi, jos kauemmin mä viivyn. Sentähden kuin villi aalto minä kiirehdin merelleni ja vaivun myrskyyn. *(Lähtee vauhdilla; mutta Margareta, pitäen häntä hädestä, tempaisee hänen kerran vielä takaisin.)*

MARGARETA. Mutta tempaa sun vieläkin syliinsä toinen aalto. *(Syleillen häntä).* Nyt hyvästi!

ANIAN. Ei! vaan sulje mua ainiaksi syliis, sinä kirkas laine, kimmeltävä liehaus hopea-kuutamossa.

MARGARETA. Ei! vaan tässä näit sinä nais-heikkouteni viimeisen liehauksen. Mut taas kuin voimallisin laine sun viskaan ulos kuolemattomuuden mereen. Sieltähän sä iankaikkisuuden otsalta mun sydämmeeni aina heleänä aamutähtenä säteilet.

ANIAN. Mi autuas onni! — Hyvästi siis viimein! *(Anian poistuu).*

MARGARETA. Hyvästi, kunnes tervehdin sua tuolla ylähällä Tähtelässä! *(Lankee polvillensa).* — Vallitsija korkeudessa, tee hänen tiensä jaloksi kuolon-tieksi kilvoituksen vainiolla, että kunnian hänestä saapi isäimme maa ja mun orpo-lempeni uneksua rauhassa! — Taivaan ruhtinas, kuule naisen rukoileva ääni: Oi, mikä etelässä vaipui häpeän synkeään kohtuun, se nouskoon pohjan rannoilta ylös pilvihin, monin kerroin kirkastettuna taas! — Niin, mun sieluni jo ihanuuden näkee, jo loistaa korkealla sankarikunniamme; ja maailma on ihmehtivä urostöitämme Suomen autioilla ahoilla.

Ea.v

Kivi

SKS
SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURA
Kirjasto

106 016 2509